

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

FENĀYĪ CENNET MEHMED EFENDİ
VE DĪVĀNĪ

133812

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Abdullah AYDIN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Cemâl KURNAZ

T133812

ANKARA 2003

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Ankara

Abdullah Aydın'a ait *Fenāyī Cennet Mehmed Efendi ve Divānı* adlı çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı / Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan:.....

Üye:.....(Danışman)

Üye:.....

133812

ÖNSÖZ

Fenâî Cennet Mehmed Efendi, 17. yüzyılda Üsküdar'daki Celveti Dergâhı'nda Aziz Mahmud Hüdâyî tarafından yetiştirilmiş mutasavvıf bir şairdir. Kâtiplik mesleğinden ayrılarak Aziz Mahmud Hüdâyî'ye intisap etmiştir. Şeyhinin görevlendirmesiyle Simav'a gitmiş, şeyhinin vefatıyla da İstanbul'a dönmüştür. Hüdâyî'den sonra 3. halife olarak Üsküdar Celveti Dergâhı'nda şeyhlik makamına geçmiştir. Divân, Tecelliyât, Talikât, Bihiştîyâ fi'l- Ma'ârif al-İlâhiyâ adlı eserlerin sahibi olan Fenâî, sekiz yıl bu makamda kaldıktan sonra H.1075/ M.1664'te vefat etmiştir.

Bu tezde Dinî- tasavvufî Divân edebiyatımızda "Fenâî" mahlasıyla şiirler yazan Cennet Mehmed Efendi'nin tanınması ve üzerinde durulması gereken bir şair olduğu görüşünden hareket edilmiştir.

Matbu olmayan Fenâî Divânı'nın tesbit edebildiğimiz yedi nüshası üzerinde çalışma yapılmıştır. Divânın nüsha şeceresi oluşturulduktan sonra H ve S nüshaları esas alınarak tenkitli metin kurulmuştur. Metnin yeni alfabeye aktarılmasında transkripsiyon işaretleri kullanılmış, Osmanlı Türkçesinin özellikleri esas alınmıştır. Şiirlerde geçen ayet ve hadislerin mealleri dipnotlarda verilmiştir.

Tenkitli metinle birlikte şairin hayatı araştırılmıştır. Şiirlerinin nazım şekilleri, vezinleri, kafiye ve redifleri değerlendirilmiştir.

İnceleme bölümünde, dinî- tasavvufî tarafı daha ağırlıklı olan divânın muhtevası dinî ve tasavvufî açıdan tahlil edilmiştir. Ayrıca kaynakça, şiir dizini ve genel dizin ilâve edilmiştir.

Tez çalışmalarımnda yardımlarını gördüğüm değerli danışmanım Cemâl Kurnaz'a, konu tespitinde yardımcı olan hocam Mustafa Tatcı'ya, Farsça şiirlerin okunmasında yardımcı olan Yaşar Aydemir'e ve Halil Çeltik'e teşekkür ederim.

Abdullah AYDIN
Ankara 2003

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR.....	VII

GİRİŞ

XVII. YÜZYILDA OSMANLI DELETİ'NİN SİYASAL VE KÜLTÜREL DURUMU.....	1
---	---

I. BÖLÜM: FENÂYÎ CENNET MEHMED EFENDİ

1. Hayatı.....	3
2. Tarikatı.....	4
3. Eserleri.....	5
a. Divân.....	5
b. Tecelliyât.....	5
c. Talikat.....	5
ç. Bihîştîyâ fi'l- Ma'ârif el- İlâhiyâ.....	5
4. Sanatı.....	6
a. Dil.....	6
b. Üslûp.....	7

II. BÖLÜM: FENÂYÎ DİVÂNININ ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

1. DİVANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	10
a. Nazım Şekilleri.....	10
b. Vezinler.....	11
c. Kafiye ve Redifler.....	13
2. DİVANIN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	15
A. DİN.....	15
1. Allah.....	15
2. Melekler.....	21
3. Kitaplar.....	22
4. Ayet ve Hadisler.....	22
5. Peygamberler.....	24
a. Hz. Muhammed.....	24
b. Diğer Peygamberler.....	28
6. Dört Halife.....	31
7. Âl-i Abâ.....	32
8. Diğer Dinî Mefhumlar.....	33
a. Kıyamet.....	33
b. Cennet ve Cehennem.....	33
c. Namaz.....	34
ç. Oruç (Savm, Sıyam).....	34
d. Hac.....	35
e. Cin ve Şeytan.....	35
f. Günah.....	36

g. Müslüman, Mü'min, Ümmet	36
ğ. Münkir.....	37
B. TASAVVUF	37
1. Vahdet, Tevhit	37
2. Vuslat.....	39
3. Mâsivâ, Sivâ, Kesret	40
4. Gönül	41
5. Halvet.....	42
6. Fakr	42
7. Keşf.....	42
8. Hayret	42
9. Gayb.....	43
10. Ezel, Bezm-i Ezel, Bezm-i Elest, Bezm-i Belâ.....	43
11. Belâ	44
12. Hakikat.....	44
13. Bâtın, Zâhir	44
14. Nefs.....	45
15. Terk.....	46
16. Şeyh, Mürit, Tâlip, Sâlik, Derviş, Âşık, Ârif.....	46
III. BÖLÜM: FENÂYÎ DİVÂNI'NİN TENKİTLİ METNİ VE HAZIRLANMASI	
1. TENKİTLİ METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL	49
a. Nüshaların Tanıtılması.....	49
b. Takip Edilen Yol ve Nüsha Şeceresi	52
c. Transkripsiyon Sistemi	57
2. FENÂYÎ DİVÂNI (TENKİTLİ METİN)	58
KASİDELER	59
TARİHLER.....	63
MURABBALAR	72
GAZELLER.....	131
Fî Kâfiyeti'l- Elif	131
Fî Kâfiyeti'l- Bâ	142
Fî Kâfiyeti't- Tâ	155
Fî Kâfiyeti'l- Cîm	159
Fî Kâfiyeti'd- Dal.....	160
Fî Kâfiyeti'r- Râ.....	165
Fî Kâfiyeti'z- Zâ	202
Fî Kâfiyeti's- Şîn.....	210
Fî Kâfiyeti'd- Dâd.....	211
Fî Kâfiyeti'l- Fâ	212
Fî Kâfiyeti'l- Kâf	213
Fî Kâfiyeti'l- Kâf	222
Fî Kâfiyeti'l- Lâm	233
Fî Kâfiyeti'l- Mîm.....	242
Fî Kâfiyeti'n- Nûn.....	255
Fî Kâfiyeti'l- Hâ.....	294
Fî Kâfiyeti'l- Yâ.....	326
MESNEVİLER	388

RÜBÂ'ÎLER	388
TUYUĞLAR	389
KIT'ALAR	390
NAZIMLAR	391
MATLA'LAR.....	393
SONUÇ.....	406
KAYNAKÇA	407
ŞİİR DİZİNİ.....	412
GENEL DİZİN	435
ÖZET	451
SUMMARY.....	452

KISALTMALAR

- A.:** Divân-ı Fenâyî, Millî Kütüphane Yazma Eserler, no: A 2632.
age.: Adı geçen eser.
agm.: Adı geçen madde.
ag. ans.: Adı geçen ansiklopedi.
B.: Divân-ı Fenâyî, Millî Kütüphane Yazma Eserler, no: A 8859.
Bkz.: Bakınız.
C.: Cilt.
G.: Gazel.
H.: Asâr-ı Fenâyî Merhûm, Süleymaniye Kütüphanesi H. Mahmud Bölümü, no: 3833/2.
Haz.: Hazırlayan(lar).
H.: Hazreti.
İ.: İlahiyât-ı Cennet Efendi, Süleymaniye Kütüphanesi (H. Selim Ağa Ktp.) Hüdâyî Bölümü, no:1406.
K.: Kaside.
Kı.: Kıta.
M.: İlâhiyât-ı Fenâyî Efendi, Süleymaniye Kütüphanesi Mihri Şah Sultan Bölümü, no:160.
Ma.: Matla.
Me.: Mesnevi.
Mu.: Murabba.
N.: Nazım.
R.: Rübâi.
S.: Divân-ı Fenâyî Cennet Efendi, Süleymaniye Kütüphanesi (H. Selim Ağa Ktp.) Hüdâyî Bölümü, no: 1262/1.
s.: Sayfa.
T.: Tarih.
Tu.: Tuyuğ.
ve başk.: ve başkaları.
vd: ve diğerleri.
Y.: Divân, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazma no: 538.

GİRİŞ

XVII. YÜZYILDA OSMANLI DELETİ'NİN SİYASAL VE KÜLTÜREL DURUMU

Osmanlı Devleti'nin 17. yüzyılda geldiği noktayı belirtmek için önceki asırlara kısaca göz atmak gerekmektedir. Yavuz Sultan Selim döneminde İran ve Mısır'a seferler yapılarak İslâm dünyasının liderliği kazanılmıştır. Kanunî Sultan Süleyman döneminde Orta Avrupa egemenliği Osmanlılara geçmiştir. Kırım'ın alınmasıyla Karadeniz bir Türk gölü haline gelmiş, Preveze deniz savaşıyla Akdeniz'de hâkimiyet sağlanmış, Kıbrıs'ın alınmasıyla bu hâkimiyet pekiştirilmiştir. Yine Mısır, Tunus, Cezayir, Trablusgarb, Fas alınarak Kuzey Afrika'nın fethi tamamlanmış, Arap Yarımadası, Basra Körfezi ve Kızıldeniz Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. İpek Yolu, Baharat Yolu ve Akdeniz ticareti Osmanlılara geçmiş, ancak coğrafi keşifler yüzünden bunlardan beklenen gelir elde edilememiştir. Kısacası Osmanlı üç kıtada hüküm süren, dönemin en güçlü devleti halindedir.

17. yüzyılda Osmanlı Devleti, genelde eldeki toprakları korumaya yönelik bir politika izleyecektir. Çünkü Osmanlı'nın coğrafi durumuna bakıldığı zaman alınabilecek tüm yerlerin alındığı görülmektedir. Kuzeyde Rusya, batıda Viyana, güneyde Hindistan, doğuda İran'a kadar sınırlar genişlemiştir. Doğal sınırlarına ulaşan devletin bu politikası dönemin sonlarına doğru başarılı olamayacak, Avrupa'daki gelişmeler yüzünden devlet toprak kaybetmeye başlayacaktır.

17. yüzyılı tarihçiler, Osmanlı Devleti'nin duraklama dönemi olarak kabul ederler. Dış ve iç gelişmelerden dolayı duraklama başlamıştır. Devletin doğal sınırlarına ulaşması, Avrupa'da iç karışıklıkların bitirilerek güçlü merkezî krallıkların kurulması, coğrafi keşiflerden dolayı ticaret yollarının değişmesi başlıca dış etkenlerdendir. İçeride ise şehzadelerin vali olarak görevlendirilme geleneğinin kaldırılması sonucu tecrübesiz ve dirâyetsiz padişahların tahta geçmesi, saray kadınları ve harem ağalarının devlet işlerine karışmaları, askerî disiplinin bozulması, sadrazamların seçiminde dikkatli olunmaması devlet merkezini zayıflatmıştır. Merkezi otoritenin zayıflamasıyla İstanbul'da yeniçeri ve sipâhi ayaklanmaları, Anadolu'da Celâlî isyanları baş göstermiştir. Savaşlarda yenilgilerin artmasıyla ganimetler azalmış ve maliye askerî harcamaları karşılamada zorlanmıştır. Ulema sınıfının taassubu da gerilemenin en önemli sebeplerinden biridir.

Osmanlı Devleti, duraklamasına engel olarak askeriyeyi görmüş, Avrupa'yla yeniden boy ölçüşebilmek için sadece askerî alanlarda ıslahatlar yapmıştır. Yapılan ıslahatlar kişilere bağlı kalmış, devletin genel politikası hâline gelmemiştir. Dönemim padişahları ve ıslahatlarına bakacak olursak: I. Ahmet, kardeş katlini kaldırarak ekber ve erşet sistemini getirmiş, Anadolu'da çıkan Celâlî isyanlarını sadrazamı Kuyucu Murat'la şiddetle bastırmaya çalışmıştır. II.

Osman (Genç), yeniçeri ocağındaki disiplinsizlikler had safhaya ulaştınca bu ocağı kaldırmak istemiş, ancak yeniçeriler tarafından öldürülen ilk Osmanlı padişahı olmuştur. IV. Murat'ın saltanatının ilk yıllarında saray ağaları ve kadınları etkili olmuştur. Sultan Murat, zamanla otoritesini kurmuş, devlete disiplin ve nizamı getirmiş, Osmanlı Devleti'ni yeniden toparlamıştır. I. İbrahim döneminde ekonomik, IV. Mehmet döneminde hem askerî hem de ekonomik ıslahatlar yapılmıştır. Köprülü ailesinin sadrazamlığı döneminde fetih hareketleri hızlanmıştır. Özet olarak genellikle askerî olan ıslahatlar yeniçeriler ve bazı devlet adamlarının karşı çıkması sonucu başarısız olmuştur.

17. yüzyılda edebiyat, siyasî durumdan farklı bir gelişme göstermiştir. Edebiyat bu asırda altın çağını yaşamıştır. Bunda, önceki asırlarda edebiyatın temellerinin sağlam atılması etkili olmuştur.

17. yüzyıl klasik edebiyatımızda; şiirde Nef'î, Nâbî, Şeyhülislam Yahyâ, Şeyhülislam Bahâyî, Sabrî, Fehim-i Kadîm, Nâ'îli-i Kadîm, Nedîm-i Kadîm, Cevrî, Vecdî, İsmetî, Neşâtî, Nâdirî, Nev'îzâde Atâ'î, Hâletî; nesirde Veysî, Nergisî, Koçi Bey, Kâtip Çelebi, Evliyâ Çelebi eserler vermişlerdir.

Dinî- tasavvufî Türk edebiyatında ise; Kul Himmet, Muhyî, Lâmekânî Hüseyin, Niyâzî-i Mısrî, Aziz Mahmud Hüdâyî, Abdülehad Nurfî, Ali Nakşî, Oğlanlar Şeyhi İbrahim, Elmalılı Sinan Ümmî, Derviş Himmet eserler vermişlerdir.

17. yüzyıl, Türk edebiyatında en fazla şair yetiştiren dönemlerdendir. Dolayısıyla yukarıdaki isimleri çoğaltmak mümkündür. Divanının tenkitli metnini hazırladığımız **Fenâyî** de 17. yüzyılda yetişmiş Celvetî şairlerindendir.

Osmanlı padişahları, halkın tarikat şeyhlerine gösterdiği derin bağlılıktan faydalanmak ve bunu devletin lehine kullanmak için belli tarikatlara intisap etmişlerdir.¹ Padişahların şeyhlere karşı olan bu iltifatlarının asıl sebebi, devletin kuruluşunda Şeyh Edebali'nin Osman Gazi'ye yaptığı yardımlardır. Tarikata intisap eden padişahlardan biri de I. Ahmed'dir. Aziz Mahmud Hüdâyî, bir rüya tabir ederek devrin padişahının iltifatını kazanmış, daha sonra bazı konularda padişaha danışmanlık vazifesi yapmıştır. Bu sebeple Hüdâyî'nin kurduğu Celvetî Dergâhı, saray ve çevresinin yakından takip ettiği bir yer konumundadır. Böylesine önemli bir mekânda sekiz yıl şeyhlik yapan **Fenâyî** de tanınması gereken şeyhlerden biridir.

Dinî- tasavvufî Türk edebiyatı, edebî araştırmalarda halk edebiyatının bünyesi altında değerlendirilmektedir. Oysa klasik Türk edebiyatı terbiyesinde yetişen ve bu edebiyatı takip eden şairler arasında da dinî- tasavvufî şiir yazarlar bulunmaktadır. Bu sebeple klasik edebiyatı; din dışı divan edebiyatı ve dinî- tasavvufî divan edebiyatı olmak üzere iki gruba ayırmak gerekmektedir.² Dinî- tasavvufî divan edebiyatımızın temsilcilerinden olan **Fenâyî** de 17. yüzyılda şiirleriyle dikkat çeken bir şairdir.

¹ Hülya KÜÇÜK, "Osmanlılarda Tarikatlerin Fonksiyonları" *Türkiye Günlüğü*, Ankara, S. 45, Mart-Nisan 1997, s. 81.

² İskender PALA, *Divan Edebiyatı*, İstanbul, 1992, s. 23.

I. BÖLÜM: FENÂYÎ CENNET MEHMED EFENDİ

1. Hayatı

Dinî- tasavvufî şiiirleriyle dikkat çeken Fenâyî Cennet Mehmed Efendi, Tophaneli Kâtip Çelebi'nin oğludur. Öldüğü zaman 90 yaşında olduğu sanılmaktadır.³ H.1075/ M.1664'te öldüğü dikkate alındığında H.938/ M.1574 yılında doğduğu söylenebilir. Babası ve kardeşi kâtip olan Fenâyî de bu mesleği seçmiştir. Aşağıdaki beyitte şairin, mesleği ve onun incelikleri hakkında bilgili olduğu görülmektedir:

Ķamu ĥaĥ sâhibin ğubâr eyler

Nesh iderse ĥaĥında reyĥânı

G 237/6.

Kardeşi Ahmet Çelebi vasıtasıyla Aziz Mahmud Hüdâyî'ye intisap etmiştir.⁴ Hüdâyî'ye mürit olduktan sonra kâtiplik mesleğinden ayrılmıştır.⁵ 17 yıl şeyhine asâdarlık vazifesiyle hizmet ettikten sonra Kütahya Simav'a halife olarak gönderilmiştir.⁶ Simav'a halife olarak tayin edildiğinde gitmek istemeyip şeyhinden affını talep etmişse de Hüdâyî'nin dua etmesiyle vazifeyi kabul etmiştir.⁷ Hüdâyî'nin H.1038/ M.1628'de vefat etmesiyle İstanbul'a dönmüş ve inzivaya çekilmiştir.

Tophane'de İlyas Çelebi Tekkesi'nde şeyhlik yaparken⁸, Hüdâyî'nin torunu Mesud Efendi'nin yerine Hüdâyî'den sonra 3. şeyh olarak H.1067/ M.1656-7 yılında post-nişin olmuştur. Şeyhlik makamında 8 yıl bulunduktan sonra 23 cümadel-evvel-Şeyhî'de cümadel-âhire- 1075/ 12 Aralık 1664'te vefat etmiştir.⁹

Nazmî vefatına aşağıdaki beyti tarih düşmüştür.¹⁰

Nazmî duâ ile didi târîh-i fevtini

Cennet Efendi'ye ola dâr-ı cinân mekân

³ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, İstanbul 1996, C.2, s.395.

⁴ Kâmil YILMAZ, *Aziz Mahmud Hüdâyî Hayatı, Eserleri, Tarikatı*, İstanbul 1999, s. 132.

⁵ Mehmed Süreyya, age. C.2, s.395.

⁶ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, (Haz. Cemâl KURNAZ ve Mustafa TATCI), Ankara 2000, s.54.

⁷ Kâmil YILMAZ, age. s. 132.

⁸ Mehmed Süreyya, age. C.5, s.1659.; Kâmil YILMAZ, age. s. 136.

⁹ Şeyhî Mehmed Efendi, *Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri Vekayü'l- Fudalâ 1*, (Haz. Abdülkadir ÖZCAN), İstanbul 1989, s. 560.

¹⁰ Mehmet Nâil, TUMAN, *Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, (Haz. Cemâl KURNAZ ve Mustafa TATCI), Ankara, 2001, C.1, s. 163.

Fenâyî, Hüdâyî Asitanesi'nin alt kısmındaki türbesine defn edilmiştir. Beş pencereci ahşap bir yapı olan türbesini Rabia Hanım adında bir hayırsever H. 1287/ M. 1870 senesinde yaptırmıştır. Bu, türbenin aşağıya son beyitini aldığımız kitabesinden anlaşılmaktadır:

*Mevlevî nezri ile Şemsî didüm târihin
Rabî'a Cennet'e yaptırdı maķâm-ı 'ulyâ'¹¹*

Türbe yandığı için sadece makber ve etrafının duvarları betondan yapılmıştır. Türbedeki mezarlardan bir kısmı Hüdâyî kabristanına kaldırılmıştır. Şu anda Fenâyî'nin bir tarafında hanımı bir tarafında da halifelerinden birisi bulunmaktadır.

Evli olan Fenâyî'nin eşinin adı ve çocuğu olup olmadığı tesbit edilememiştir.

Arapça ve Farsça'yı bildiği divanında yer alan Farsça şiirlerden, ayet ve hadisleri anlamlarına uygun olarak kullanmasından anlaşılmaktadır.

Hayatı ve vaazları hakkında Celvetiye müritlerinden Arabzâde Mehmed Dede tarafından Cennetiye fi Maarifü'l- İlahiye ismiyle H.1085/ M.1674'te bir eser yazılmıştır.¹²

2. Tarikatı

Fenâyî Cennet Mehmed Efendi, Aziz Mahmud Hüdâyî'nin kurduğu Celvetiyye tarikatına mensuptur. Hacı Bayram Velî'nin Bayramiyye tarikatının bir kolu olan Celvetiyye'nin tarikat silsilesi şöyledir:¹³

...

Hacı Bayram Velî

Hızır Dede Bursevî

Mehmed Muhyiddin Üftâde

Aziz Mahmud Hüdâyî

Balıkesirli Muk'ad Ahmed Efendi

¹¹ İbrahim Hakkı KONYALI, *Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi*, İstanbul, 1976, C.1, s. 340.

¹² Bursalı Mehmed Tahir, age s.54. Bu eserin bir nüshası şu anda Süleymaniye Kütüphanesi'nde *Bihîştîyâ fi'l- Ma'ârif al- İlâhiyâ* adıyla H. Mahmud Bölümü Nu: 2268'dedir.

¹³ Celvetiyye tarikatı ve silsilesi hakkında daha fazla bilgi için bakınız. E. Behnan ŞAPOLYO, *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi*, İstanbul 1964, s. 456-457; Mustafa ÖZDAMAR, *Der-Saadet Dergâhları*, İstanbul 1994, s. 236; Kâmil YILMAZ, age.; Kâmil YILMAZ, "Celvetiyye" *T.D.V. İslâm Ans.* C.7, s.273-275; Selçuk ERAYDİN, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, İstanbul 1997, s. 425-431; Cemâl KURNAZ, Mustafa TATCI ve Yaşar AYDEMİR, *Giritli Salacıoğlu Mustafa Celveti Divânı*, Ankara 2000, s. 53.

Seyyid Mes'ud Efendi

Fenâyî Cennet Mehmed Efendi

...

Fenâyî, Celvetiyye Tarikatı'nda asâdarlık, Simav halifeliği, Tophane İlyas Çelebi Tekkesi şeyhliği ve nihayet Hüdâyî Dergâhı şeyhliği görevlerinde bulunmuştur. Vefatıyla boşalan şeyhlik makamına aynı zamanda şair olan Gafûrî geçmiştir.

3. Eserleri

Kaynaklarda Fenâyî'nin divanından başka sülûka dair Tecelliyât Risalesi ve tefsirle ilgili Ta'likatı olduğu kaydedilmiştir.¹⁴

a. Divan

Dinî- Tasavvufî konularda şiirleri ihtiva eden bu eser tezimizde incelenmiştir.

b. Tecelliyât

Arapça- Türkçe karışık olan bu eserde Fenâyî'nin Simav'da bulunduğu yıllarda yaşadığı keramet-vâri olaylar, Hz. Peygamber ve Aziz Mahmud Hüdâyî ile rüyada görüşmeleri anlatılmıştır. Bu eser divan nüshalarından M. ve A'da bulunmaktadır. Başka bir nüshası tesbit edilememiştir.

c. Talikat

Yaptığımız araştırma neticesinde Fenâyî'ye ait böyle bir eser bulunamamıştır.

ç. Bihiştiyâ fi'l- Ma'ârif el- İlâhiyâ

Yukarıda bahsettiğimiz Arab-zâde Mehmed Dede b. Ahmed'e ait Bihiştiyâ fi'l- Ma'ârif al- İlâhiyâ adlı eserin başında; "Fenâyî Cennet Efendi'nin va'z u nasihatlerinden ve sair meclislerde nakl buyurdıkları âyâtın tefsir ve te'vilinden, ehâdis-i Nebeviye'nin tahkik ve tetkikinden, meclis-i şerifindeki vâkıat-ı latife ve resâillerinden, Hz. Şeyh-i ekber hazretlerinin Fütühât-ı Mekkiyesi'nden ve Füsûs-ı Hikem'inden, İmam-ı Gazalî'nin İhyâ-ı Ulûm'undan ve sair teliflerinden ve Hz. Mevlânâ'nın Mesnevî-i Ma'neviye'lerinden ve meclis-i ruh- efzâlarından nakil buyurup müstefid olduğum cevâhir-i girân-bahâları varak-pârelere tahrir iderdim."¹⁵ şeklinde açıklamalar vardır. Yazar bazı dostlarının isteğiyle bu kitabı yazdığını belirtmiştir. Girişteki bu açıklamalardan hareketle bu eserdeki

¹⁴ Bursalı Mehmed Tahir, age. s.54; "Fenâyî Maddesi" *Türk Dili ve Edebiyatı Ans.* İstanbul 1977, C. 2, s. 51.

¹⁵ Arab-zâde Mehmed Dede b. Ahmed, age.s. 1b.

anlatılanlar Fenâyi'nin sözleri olduğu için Arab-zâde'yi bir katip olarak düşünüp bu eserin Fenâyi'ye ait olduğunu söyleyebiliriz.

4. Sanatı

“Fenâyi” mahlasıyla şiirler yazan Cennet Mehmed Efendi, şiirlerinde dinî-tasavvufî konuları işlemiştir.¹⁶

Fenâyi'nin şiirleri şekil ve muhteva açısından II. bölümde incelendiği için burada dil ve üslûp özellikleri ele alınacaktır.

a. Dil

17. yüzyılda Sebk-i Hindî akımının da etkisiyle edebiyatımızda Arapça ve Farsça kelimelerin daha da çoğaldığı görülmektedir. Dinî- tasavvufî Türk şiiri ise; Anadolu'da bu şiirin kurucusu diyebileceğimiz Yunus Emre'nin çizgisinde devam etmiştir. Tekke ve dergâhların halkla iç içe olması da bu tarz şiirin halkın anlayabileceği bir dille gelişmesini gerektirmiştir.

Şairin dil özellikleri değerlendirilirken yaşadığı devir göz önünde bulundurulmalıdır. Bugün anlamakta zorlanabileceğimiz şiirler olacaktır. Fakat 17. yüzyılın tekke ve tasavvuf kültürüyle yetişen, iç içe olan halkının bu şiirleri kolayca anladığı bir gerçektir. Aşağıya aldığımız bentte de görüldüğü gibi Fenâyi de hiç şüphesiz halkın anlayabileceği bir dil kullanma çabasıdadır.

Fenâ dünyâya aldanma

Bu mevcûdât kalur şanma

Bugünü yarına şalma

Digil yâ hû vü yâ men hû

M 26/6.

Şair dili kullanırken edebî sanatlara da yer vermektedir. Aşağıdaki beyitte “yâ” ve “sin” harfleriyle oynayarak cinas yapmıştır.

Zâhidüñ hiç oldı zerki hiçe vardı tã'ati

Başladı Yâsîm'e şimdi kimse gelmez yasına

Ma 32.

Fenâyi'nin şiirlerinde Türkçe fakat şu anda kullanılmayan kelime ve ekler görülmektedir. Kelimelere ur-, işbu, kanda, kanı; eklere –sar/-ser, -uban/ -üben, -gıl/-gil, -gur/-gür, -madın/-medin, -avuz/-evüz, -dukda/-dükde örnek olarak gösterilebilir. Aşağıdaki beyitte geçen “urılmadın” kelimesi bu durumu örneklemetedir.

¹⁶ Mehmed Süreyya, age. C.2, s.88. ve *Türk Dili ve Edebiyatı Ans. agm. C. 2, s. 51*'de mahlasının Fennî olduğu belirtilmişse de bu bilgi yanlıştır.

*Harim-i vaşluña mahrem idi cân
Dağî urılmadın bu kevne bünyâd*

G 35/4.

Vezne uyum sağlaması için Türkçe kelimelerin birleştirilerek söylendiği görülmektedir. Bunlar arasında; n'ola, n'ider, n'eyesün şeklindeki kullanımları gösterebiliriz.

*Yumdı göz dâr-ı fenâdan pîr-i şadr-ı şâdıķân
Gördi hep gafletde yatur n'eyesün halk-ı cihân*

T 1/1.

Arapça ve Farsça kelimelerde şairin, vezin gereği Türkçe olmayan bu kelimeleri halk söyleyişine uygun olarak kullandığı da görülmektedir. "Hızır" kelimesini "Hızır" şeklinde kullanması bu durumu örneklemektedir.

*Ne cânibe sa'âdetle kudümü eyleye iķbâl
Hızır İlyâs refîķ olup ola Bârî nigeħ-bânı*

T 2/5.

b. Üslûp

Dinî- Tasavvufî Türk Edebiyatı'nda sözleri halk tarafından anlaşılan şairlerin başında gelen Yunus Emre'nin üslûp özellikleri Fenâyî'de de görülmektedir. Kullandığı redifler de göz önünde bulundurulduğunda Yunus'un tesirleri açıkça görülmektedir. Selman, Vasîf ve Enverî divânda isimleri geçen şairlerdir. Kendisi de şair olan ve Hüdâyî mahlasıyla şiirler yazan şeyhi Aziz Mahmud Hüdâyî de Fenâyî'nin şiirlerini etkileyen şairler arasındadır.

Fenâyî, şiirlerinde aruz veznini kullanmaktadır. Bu şiirlerin büyük bir çoğunluğu, halk şiirinin 11'li ölçüsüne benzeyen "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" ve 8'li ölçüsüne benzeyen "mefâ'ilün mefâ'ilün" kalıpları ile yazılmıştır. Bu durum şairin halk şiiriyle yaklaşma çabasında olduğunu göstermektedir.

Fenâyî'nin bazen aynı söyleyişi tekrar ettiği görülmektedir. Bu tekrarlar, aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi bazen aynen, bazen tek kelime değişikliğiyle bazen de birkaç kelime değişikliğiyledir.

*Şıfâtun 'ayn-ı zâtuñ manzarıdur
Kamu eşyâ bu sırrun mazharıdur*

G 41/1

*Şifātuñ ‘ayn-ı zātuñ manzarıdur
Kamu eşyâ bu sırruñ mazharıdur*

G 42/1

*Ey bülbül-i bâğ-ı elest
Cânân ilinden vir haber
Ol bâdeden olduñsa mest
Cânân ilinden vir haber*

Mu 43/1

*Ey bülbül-i bâğ-ı belâ
Gülzâr-ı sırdan vir haber
Olduñsa vaşlına sezâ
Gülzâr-ı sırdan vir haber*

Mu 44/1

Türk edebiyatında “Hû” şiirleri yazma geleneği vardır. Fenâyî Divân’ındaki murabbalardan ikisi Hû şiiridir¹⁷. Bu durum, şairin tasavvuf edebiyatını yakından takip ettiğini göstermektedir.

*Dil mürdesini hayy ider
Hû isminüñ zâkirleri
Arz u semâyı tayy ider
Hû isminüñ zâkirleri*

Mu 11/1

*Mağabbet cür’asın nûş it
Digil yâ hû vü yâ men hû
Hezâr-veş dem-be-dem cüş it
Digil yâ hû vü yâ men hû*

Mu 26/1

Fenâyî şiirlerine ayetleri, hadisleri ve tasavvufî terimleri anlamlarına uygun olarak yerleştiren bir şairdir. Bunlar ya aynen ya da mealen alınmıştır. Divânın

¹⁷ Cemâl KURNAZ ve Mustafa TATCI, *Türk Edebiyatında Hû Şiirleri*, 2. Baskı, Ankara, 2000.

muhteva incelemesinde bu ayet ve hadisler tespit edilmiş, tenkitli metinde ise mealleri dipnotta verilmiştir.

Aşağıdaki beyitlerde hadislerin mealen kullanıldığı görülmektedir

*Didi Mevlā anuñ şānında levlāk
Sen olmasañ yaratmaz idüm eflāk
Sivā levşinden eyler dilleri pāk
Zuhūr-ı hāzret-i sultān-ı kevneyn*

Mu 36/2.

*Dinildi mü'minüñ çünkü yine mir'atidür mü'min
Nümāyān oldı Ādem'de bu yüzden sırr-ı Raḥmānī*

G 228/4.

*Didi vaşfında anuñ pes 'ālimü'l- esrār olan
Ben medīne olmuşam 'ilme 'Ali'dür aña der*

K 1/26.

Tekke ve dergâhlar aynı zamanda tasavvuf müziği eğitimi veren merkezler durumundadır. Bestelenecek olan güfteler de o tekke veya dergâhtaki şairlerin eserlerinden seçilmektedir. İ nüshasının "İlâhiyât" başlığı taşıması ve bu nüshada;

*Yā ilāhī āsitanuñ hasteye dārü's- şifā
Şerbet-i vaşluñ içenler buldı her derde devā*

G 11/1.

beytiyle başlayan şiirin yanında der-kenar olarak "Der- makam-ı sabâ" yazılması Fenâî'nin şiirlerinin bestelendiğini göstermektedir. Bu durum şiirlerin ahenginde de kendini göstermektedir. Bazı şiirlerde müziğe ait terimlerin kullanıldığı da görülmektedir.

*Eyle 'uşşāka nevānı rāstdan
Ko 'Irāk ile Hicāz'ı ey dede*

G 202/5.

*Ŧutdı çarḥuñ çenberinde devr uşūlini revān
Nağmesini rāstdan 'uşşāka āğāz eyledi*

G 224/3.

II. BÖLÜM: FENÂYÎ DİVÂNININ ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

1. DİVANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

a. Nazım Şekilleri

Mürettep olmayan Fenâyî Divân'ı, tarafımızdan nazım şekillerine göre ayrılarak mürettep hale getirilmiştir.

Fenâyî Divânı 3 kaside, 47 murabba, 292 gazel, 1 mesnevi, 1 rübâ'î, 3 tuyuğ, 5 kıt'a, 6 nazm ve 52 matladan oluşmaktadır.

Kasidelerden biri na't, diğerleri de tarih şiiirleridir.

Musammatlar çeşitlilik göstermez. Tamamı da mütekerrir murabba şeklindedir. Bazı şiiirlerde mütekerrir olan mısralarda kelime değişiklikleri görülmektedir. Bu durum nüshalara göre farklılık göstermektedir. Mesela aşağıya iki bendini aldığımız murabbanın sadece son bendinde değişiklik görülmektedir:

*Ḳoma yâ Rab bizligümüz bizden al
Tut elümüz bizi senden yaña şal
Saña ma'lûmdur efendi cümle hâl
Luṭf u ihsân ıssı sulṭānum meded*

*İreler ḳaşr-ı kemâle 'âşıkân
Görelere her zerrede nûruñ 'ayân
Eyle luṭfuñı Fenâyî'ye her ân
'Afv u gufrân ıssı sulṭānum meded*

M. 7/6-7.

Fenâyî Divânı'ndaki gazellerin beyit sayıları çok farklılık göstermektedir. Beyit sayıları ve kaç gazelde kullanıldıkları şöyledir:

Sıra	Beyit Sayısı	Şiiir Sayısı
1.	Üç Beyitten Oluşan	5
2.	Dört Beyitten Oluşan	3

3.	Beş Beyitten Oluşan	89
4.	Altı Beyitten Oluşan	7
5.	Yedi Beyitten Oluşan	157
6.	Sekiz Beyitten Oluşan	16
7.	Dokuz Beyitten Oluşan	7
8.	On Beyitten Oluşan	4
9.	On Bir Beyitten Oluşan	2
10.	On İki Beyitten Oluşan	1
11.	On Üç Beyitten Oluşan	1

Görüldüğü üzere şair çoğunlukla 7 ve 5 beyitten oluşan gazeller yazmıştır. 3 beyitten oluşan 19, 113 ve 184. gazellerin makta beyitlerinin olmaması eksik olduklarını göstermektedir.

28, 99, 150, 206 ve 226. gazeller S'de, 250. gazel hem S hem de H'de ikişer mahlas beyti taşımaktadırlar.

Hazırladığımız tenkitli metinde bir tane mesnevi bulunmaktadır. Üç beyitten oluşan bu şiirin noksan olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü bu şiir sadece baştan ve sondan noksan olan Y nüshasında bulunmaktadır. Şiir 1a sayfasının başında bulunduğu için baştan bazı beyitlerinin günümüze ulaşmadığını söyleyebiliriz.

Nazımlardan 6. şiirin dördüncü mısraı eksiktir.

Divan tertibi geleneğinden dolayı tarihler ayrı başlık altında verilmiş, fakat nazım şekilleri bakımından yukarıdaki sayılar içerisinde değerlendirilmiştir.

b. Vezinler

Fenâyî Divânı'ndaki vezin kalıpları ve bunların kaç şiirde kullanıldıkları aşağıda belirtilmiştir:

Sıra	Bahirler	Kalıplar	Şiir Sayısı
1.	Remel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	128
2.	Remel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	50
3.	Hafif	Fâ'ilâtün mefâ'ilün fa'lün	6
4.	Hezec	Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün	150
5.	Hezec	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	53
6.	Hezec	Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	7
7.	Hezec	Mefâ'ilün mefâ'ilün	3
8.	Hezec	Mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün	2
9.	Recez	Müstef'ilün müstef'ilün	6
10.	Recez	Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	2
		Vezni Tespit edilemeyen	3
		Toplam	410

Yukarıdaki rakamlar Fenâyî'nin hezec bahrinin “*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*” ve remel bahrinin “*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*” kalıplarını daha fazla kullandığını göstermektedir. Kullanım sıklığı bakımından bu kalıpları hezec bahrinin “*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*” ve remel bahrinin “*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*” kalıplarının takip ettiği görülmektedir. Haluk İpekten'in 61 şairin divanı üzerinde yaptığı inceleme ile Fenâyî Divânı vezin kalıpları yönünden karşılaştırıldığında “*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*” ve “*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*” kalıpları paralellik göstermektedir.¹⁸ Fakat 11'li hece ölçüsüne benzeyen “*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*” ve “*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*” kalıpları Fenâyî'de daha çok kullanılmıştır. Diğer kalıpların divânda kullanım yüzdesi ise şöyledir:

Sıra	Kalıplar	H. İpekten %	Fenâyî %
1.	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	29.1	31.5
2.	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	3.7	12.3
3.	Fâ'ilâtün mefâ'ilün fa'lün	2.9	1.4
4.	Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün	4.8	36.9
5.	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	13.7	13
6.	Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	7.2	1.7
7.	Mefâ'ilün mefâ'ilün	-	0.7
8.	Mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün	0.6	0.4
9.	Müstef'ilün müstef'ilün	-	1.4
10.	Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	1.2	0.4

Gazellerden 71 ve 259, matlalardan 24. şiirin vezni tespit edilememiştir. Vezni tespit edilemeyen bu şiirlerdeki hataların da müstensihlerden kaynaklanmış olabileceği ihtimal dahilindedir. Bu şiirler tenkitli metin içerisinde (*) işaretiyle belirtilmiştir. Vezin bozuklukları tenkitli metinde dipnotlarda belirtilmiştir.

Türkçe'de uzun ünlü harflerin bulunmamasından dolayı imâlelerin çok olduğunu görüyoruz. Bununla beraber vezne hâkimiyet açısından Fenâyî başarılı bir şairdir. 156. gazelde ise farklı bir durum söz konusudur. Bu şiirde ilk beyit “*Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*”, diğer beyitler ise “*Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*” veznindedir.

c. Kafiye ve Redifler

Fenâyî Divânı'nda çoğunlukla tam, bunun yanında yarım ve zengin kafiyelerin de kullanıldığını görüyoruz. Şair kafiyeyi ahenk sağlamak amacıyla kullanırken, aşağıdaki beyitte kafiyeye cinas sanatı da yapmıştır:

¹⁸ Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul, 1994, s. 276- 340.

Ḥubb-ı mā-sivā günāh yiter
Cān-ı sūzāna her gün āh yiter

G 71/1

Bazı şiiirlerde kafiye bozuklukları bulunmaktadır. Bu şiiirlerin bölüm, sıra, bent veya beyit numaraları şöyledir: T 1/4, Mu 39, G 22, G 33/3, G 148/6-7, G 182/4, G 218/7, G 224/4, G272/1-4.

Divānda redifin de çok kullanıldığını görüyoruz. Bu redifler başta Yunus Emre ve Niyāzî-i Mısrî olmak üzere pek çok şair tarafından ortak kullanılan kelimelerden oluşur. Redifler; ey gönül, gör, olur, oldu, imiş, eyledi, var, yâ Rab, dede, buldı, ider gibi genellikle Türkçe fiillerden oluşan kelimelerdir.

Bu ortak rediflerin kullanıldığı şiiirler, kafiye harflerindeki küçük farklılıklara rağmen birbirlerine nazire olarak düşünülebilir:

Aç gözün ğafletde alma dīde-i bīnāyı gör
Remz-i sırr-ı ellezīne cāhedū fināyı gör

G 39/1

Gafil olma aç gözünü hālüne bak öleni gör
Kürelilik itme dünyede yazukların dileni gör

Yunus Emre¹⁹

‘Īd-ı aḫḫādur cemālūn cān āna urbān olur
Şu‘le-i mihr-i ruḫūn her zerrede raḫḫān olur

G 45/1

Dervīşlige kadem uran her ma‘nīde sultān olur
Dervīş niçe miskīnise anun gönli mekān olur

Yunus Emre²⁰

Dervīş olan kişinūn sözleri ‘umrān olur
Sālik-i Ḥaḫ olanūn rāhına bürhān olur

Niyāzî-i Mısrî²¹

¹⁹ Mustafa TATCI, *Yunus Emre Divānı Tenkitli Metin II*, İstanbul 1997, s. 68.

²⁰ Mustafa TATCI, a.g.e. s. 153.

²¹ Kenan ERDOĞAN, *Niyāzî-i Mısrî Divānı*, Ankara 1998, s. 70.

*Cümlenüñ maksûdı çünki vuşlat-ı cānān imiş
Māni‘ olan arada ancağ bu cism ü cān imiş*

G 88/1

*Ben derdile āh iderdüm derdüm bana dermānımıř
İsteridüm hasretile dost yanumda pinhānımıř*

Yunus Emre²²

*Dermān aradum derdüme derdüm bana dermān imiş
Bürhān arardum aşluma aşlum bana bürhān imiş*

Niyāzī-i Mısrī²³

*‘İkāl-i ‘aql-ı cüz’iden halāř oldum sürürum var
Mağabbet sāğarım içdüm bi-ğamd’illāh huzürum var*

G 47/1

*İşidün iy ulu kiçi size benüm haberüm var
Zihf devlet benüm bugün kim senün gibi yārüm var*

Yunus Emre²⁴

*‘Āriflere esrār-ı Ĥudādan haberüm var
‘Āşıqlara dildār-ı beğādan haberüm var*

Niyāzī-i Mısrī²⁵

Yukarıdaki beyitlerde görüldüğü gibi muhteva açısından da Yunus Divānı’na benzeyen eserde Yunus’un kullandığı rediflerin kullanılması tesadüf değildir. Fenāyî’nin diğer mutasavvuf şairler gibi Yunus’u okuyup onun şiirleri doğrultusunda şiir yazdığını görüyoruz.

Aşağıya matla beyitini aldığımız şiir de “dede” redifiyle dikkat çekmektedir.

Ėıl namāzı it niyāzı ey dede

Eyle yek-sān çoğ u azı ey dede

G 202/1

²² Mustafa TATCI, a.g.e. s. 180.

²³ Kenan ERDOĞAN, a.g.e. s. 98.

²⁴ Mustafa TATCI, a.g.e. s. 92.

²⁵ Kenan ERDOĞAN, a.g.e. s. 46.

2. DİVANIN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Fenâyî Divânı'nın muhteva açısından incelenmesi için divân kısaca tahlil edilecektir.

A. DİN

1. Allah

Fenâyî Divânı'nda Allah; Alîm, Bârî, Basîr, Ehad, Gaffâr, Gafûr, Ganî, Habîr, Hâdî, Hak, Hakîm, Hallâk, Hasbî, Hayy, Hazret, Hudâ, Hû, İlâh Kâfî, Kâdir, Kayyum, Kelîm, Kerîm, Kibriyâ, Mevlâ, Mucîb, Mu'în, Müste'ân, Pâdişâh, Rab, Rabbenâ, Rahîm, Rahmân, Samed, Semî', Sübhân, Şâfi, Vedûd, Yaradan, Yezdân, isim ve sıfatları ile anılmaktadır:

*Yüz sürdi Fenâyî derine bâb-ı kadîmüñ
Kaç' itmedi luğfundan ümidin o Kerîm'üñ
İrdi niçe kez fâzlına Rahmân u Raḥîm'üñ
Kullarına yollarını âsân iden Allah*

Mu 15/3

*Ḥazretüñe varmağa yok tākātüm
Saña lâyıḳ kanı yâ Rab tâ'atüm
Zātuñ olsun dü cihânda ḥâcetüm
Yâ 'Alîm ü yâ Ḥakîm ü yâ Raḥîm*

Mu 2/2.

*'İnâyet idicek bir 'abde Bârî
İder ḥâline anuñ Bârî yârî*

G 235/1.

*Ey Kâdir-i muṭlaḳ Ḥudâ
Kuldan ḥaṭâ senden 'aṭâ*

Dā'im işüñ cūd u seḥā
Ḳuldan ḥaṭā senden 'aṭā

Mu 4/1.

Bāde-i ḥubb-ı ezelden pür ola peymānemüz
Ente Kāfī ente Şāfī ente Ḥasbī yā Vedūd

G 37/2.

Yā 'Alīm ü yā Ḥakīm ü yā Ḥabīr
Saḥā ma 'lüm nīk ü bed mā fi 'z-ẓamīr
Ente Ḥasbī ente Kāfī yā Başīr
Rü'yetüñle dīdemüz eyle münīr

Mu 12/3.

Hidāyet it şırāṭ-ı müstakīme
Delīlümüz ola Allah u Hādī

G 285/4.

Ey Ḳadīm ü Ḥayy u Ḳayyūm u Eḫad
Sensin ol Ḥallāḳ-ı eşyā bī-'aded
Zā'il ola 'ayn-ı merdümden remed
Rü'yetüñle dīdemüz eyle münīr

Mu 12/5.

Derdlülerüñ derdine eyle devā
Yā Eḫad ü yā Şamed ü yā Kerīm
Vaşluñ ile anlara eyle şifā
Yā Eḫad ü yā Şamed ü yā Kerīm

Mu 30/1.

Hidāyet it Fenāyi'ye İlähī
Göre her şey'de tā nūr-ı İlähı

*Şamunuñ çünki fażluñdur penāhu
Meded senden eyā sultān u Sübhān*

Mu 17/5.

*Rabbi ernī lem 'asından kııl nazar
Göre gözümüz cemālūñ çün Kelīm*

G 127/3.

*Zenbini 'afv it Fenāyī bendenūñ
Eyle āsān müşkülün yā Müste'an*

G 176/7.

*Yā İlahī bu Fenāyī kuluñuñ her hāline
Maḥz-ı fażluñla i'ānet eyle her dem yā Mu'īn*

G 178/7.

*Şudūr eylerse nisyān ile evzār
Nazar kıılma añā ey Rabb-i Gaffār
Umaruz luḥf-ı iḥsānuñi her bār
'İnāyet eyle sultānum meded it*

Mu 23/4.

*Nesi var bir avuç ḥākūñ Cenāb-ı Ḥazret'e lāyık
Hemān rüy-ı siyāh ile hezār sehv ü kuşurum var*

G 47/4.

*Geçür bālümüzi ḥubb-ı sivādan
Güzer eyleye dil ağ u karadan
İrişsün lem 'a nūr-ı Kibriyā'dan
Meded senden 'ināyet ıssı sultān*

Mu 25/4.

*Kerim Mevlâ işümüz eyle âsân
Meded senden eyâ sultân u Sübhân
Yolumuz urmasun nefs ile şeytân
Kerem senden eyâ sultân u Sübhân*

Mu 17/1.

*Yâr-ı râbi' ibn-i 'ammı oldur 'Alî Murtażâ
Zâhir ü bâtında ekmeî şîr-i Hâk ol nâmı var*

K 1/25.

*İştirâ iden meţâ'-ı vaşluñı cân nağdine
Güş ider her zerreden zikrünü yâ Semi' kabûl*

G 121/5.

*Yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
Eyle Fenâyi'ye 'aţâ
Gitsün nazardan mâsivâ
Eyle bize luţf u kerem*

Mu 19/7.

*Gerçi çokdur yâ İlahî saña hizmetde kuşur
Luţf umup kapuña geldik bizi 'afv it yâ Ğafûr
Ref' it aradan hicâbı kalbümüz bulsun sürür
Her murâdı sen virirsin yâ mucibe's- sâ'ilîn*

Mu 1/2.

*Şey'e li'llah yâ mucibe's-sâ'ilîn
Fağrumuz irgür ğinâyâ yâ Ğanî*

G 282/2.

*Neş'e-dâr it sırr-ı vahdetden Fenâyi bendeñi
Fazluñ ile her merâmın kıl müyesser yâ Mucib*

G 13/7.

*Kullarına yolların āsān ide ol pādīshāh
Vuşlatını dem-be-dem ihsān ide ol pādīshāh*

G 193/1.

*Seni sevsün dir iseñ ger Yaradan
Gider perde-i pindārı aradan*

G 177/1.

*Geçüp keşret hicābını iriş vahdet diyārına
Rumüz-ı sırr-ı Yezdān'ı bilesin sen de ey bülbül*

G 124/3.

Ayrıca bütün varlıkların Allah'ın kainattaki tecellisi olduğu, O'nun her tarafta görüldüğü, kevn ü mekânın O'nun tecellisiyle dolu olduğu dile getirilmektedir:

*Cemālūndür görinen çünki her cā
Seni senden ider bu dil temennā*

G 7/1.

*Münezzeh oldı şānuñ şeş cihetden
Tolu buldum velī kevn ü mekānı*

G 227/2.

Allah, her an her yerde tecelli etmektedir. Kesret perdesi insanın gözünden kalktığı zaman Allah'ın her yerde hazır ve nazır olduğu görülecektir:

*Ref' ola çünki 'ayndan perde
Göre maṭlūbını baḥr ü berrde
Ḥāzır u nāzır O'dur her yerde
Kılalum ḥamd ü şenā Mevlā'ya*

Mu 21/6.

Allah'ın celâl ve cemâl olmak üzere iki tecellisi vardır. Celâl kahrının ve azametinin tecellisi, cemâl lütuf ve ihsanının tecellisidir. Şair, Allah'tan cemâliyle tecelli ederek kulların gönüllerini nurlandırmasını istemektedir:

Celālũñ nārına yaqma 'ibādı
Kerem luţf u 'ināyet senden olur
Cemālũñle münevver it fu'ādı
Kerem luţf u 'ināyet senden olur

Mu 3/1.

Şair, tecellilerle dolu olan cihan sultanlığını değil, Allah'ın zatını, rüyetini istemektedir:

Eyle her demde Fenāyi'ye meded
Rü'yetũñ bābını aña kıılma sed
Luţf u ihsānuñı eyle bî-'aded
N'eyesünler bu cihān sulţānlıđın

Mu 41/5.

Allah, kâinatta isim ve sıfatlarıyla tecelli etmektedir. Neticede bunlar Allah'a ulaşmak için birer vesiledir. İnsan, bu vesileleri geçince müsemmaya yani Allah'a ulaşacaktır:

Vesīledür bu yolda gerçi esmā
Vesāit kaţ' iden buldı müsemmā

G 7/3.

Kainattaki bütün varlıklar, her ne kadar kesret görünse de aslında Allah'ın varlığını isbat eder, birliğini tesbih ederler:

'Ālem-i kesretde gerçi nūrını kııldı nihān
Vaĥdet-i zātiyyesin işbāt ider gör her varak

G 94/3.

Güvāh-ı vaĥdetũñdür iki 'ālem
Müsebbihler seni eşcār u evrāk

G 96/5.

Kâinattaki herşey O'nun emriyle hareket etmektedir. Bu sebeple insan O'nun kudretini, azametini anlamakta acizdir:

Anuñ emriyle devr eyler nüh eflāk
Kemāl-i kudretin 'aql itmez idrāk

*Nice şükr ide aña bir avuç hâk
Diyelüm dâ'imâ eş-şükrü lillah*

Mu 24/5.

Bütün varlıklara Allah vücut vermiştir. Dolayısıyla varlıkların secdeleri de O'nadır:

*Şamu eşyâya sen virdüñ vüçüdü
Sañadur cümle mevcüduñ sücüdü
'Aṭâ eyle bize nür-ı şühüdü
Meded senden meded yâ Ḥayy u Kayyüm*

Mu 6/4.

Allah, varlıklara her zaman iyilikler ihsan etmektedir. Allah'ın ihsanlarına alışan kul, Allah'tan zâtını görmeyi de ihsan etmesini istemektedir:

*Şühüd-ı nür-ı zâtuñ eyle ihsân
Bu ihsâna bizi kılduñ çü mu'tâd*

G 35/5.

Şair, Allah'ı "boyacı" sıfatıyla niteleyerek, yaratılıştaki farklılıkların hikmetini sorgulamaktadır:

*Nedendür baĝ-ı 'âlemde çiçekler muhtelif elvân
Boyacısı bir iken hep bu eşcâr ile ezhâruñ*

G 103/4.

2. Melekler

Melekler, nurdan yaratılmış, fitratları sâfi, makamları sabit, günah işlemeyen mahlûklardır. Sayıları çok fazla olan meleklerin en fazla bilinenleri 'Azrâ'il, Cebrâ'il, İsrâfil, Mikâ'il'dir. Bunlardan, Allah'ın emirlerini peygamberlere bildiren melek olan Cebrâil, miraçta peygamberimize Sidre'ye kadar rehberlik yapması yönüyle zikredilmiştir:

*Rehber oldı sidreye dek gerçi kim rûhu'l- emîn
Kaldı Cibrîl enbiyâ ervâhı ol kıldı güzer*

K 1/14.

Melekler, Hz. Adem'e secde ettikleri için itaatkâr olmalarıyla cinlerden ayrılmışlardır.

Âdemîden 'ilm-i esmâ öğrenen oldu melek

Cinnüñ aşlı nâr idi öğrenmedi esmâmuza

G 238/2.

3. Kitaplar

Allah tarafından kullarını hidâyete erdirmek için mushaf ve kitaplar gelmiştir. Bu semavî eserlerin nâzil olduğu gibi orijinal şekliyle hıfz edilmiş olanı Kur'ân-ı Kerim'dir.

Kur'ân, Allah tarafından Hz. Muhammed'e Cebrâ'il vasıtasıyla (yani vahiyyle) gönderilmiştir. İnsanlığı hidâyete ve saadete ulaştıracak düsturları hâvi en mukaddes ve en son semâvî kitaptır. Kur'ân, insanların hayatlarını yönlendirmelerinde sünnetle birlikte tabi olunabilecek tek kitaptır.

Cem ' ü farkı cem ' idüp irdi Fenâyi ' izzete

Her kimüñ kim muhtedâsı sünnet ü Qur'ân olur

G 45/5.

4. Ayet ve Hadisler

Divânda çok sayıda ayet yer almaktadır. Ayetler bazen aynen, bazen iktibas edilerek, bazen de kelimeleri değiştirilerek mealen kullanılmıştır. Bu ayet ve hadislerin mealleri dipnotlarda verilmiştir. Divândaki ayet ve hadisler aşağıdadır.

Ayetler: ihdinâ sırâte'l-müstakîm 1/6, yekûnu küllü mâ kân 2/117, 'alleme'l-esmâ 2/31, lâ- 'ilme lenâ illâ mâ èallemtenâ 2/32, eslemâ 2/112, semme vech'ullâh 2/115, fezkurûnî 2/152, küllü nefsin zâ'ikatün 3/185, etmemtü 'aleyküm 5/3, len terânî/ tübtü ileyke/ Rabbi ernî/ harre Mûsâ sa'ikâ 7/143, kâlû belâ 7/172, festekim 11/112, tûbâ lehü hüsnü me'âb 13/29, ümmü'l- kitâb 13/39, ve men 'indehu 'ilmü'l- kitâb 13/43, in te'uddû 14/34, le'amrük 15/72, kelemhin bi'l- basar16/77, subhâne'llezî esrâ 17/1, ve in min şey' 17/44, min-emr-i Rabbi 17/85, surâdik 18/29, ledünnâ 18/65, rahmânu 'ale'l- 'arş istevâ 20/5, ânestü nâran 20/10, na'leyke 20/12, lâ-tehaf 20/21, hazihi cennâtü 'adnin 20/76, Rabbi zidnî 20/114, illâ rahmeten li'l- 'âlemîn 21/107, belhüm edal 25/44, yut'imu yeskî 26/79, Rabbi heblî 26/83, mantıku't-tayr 27/16, irci'î 27/37, küllü şey'in hâlikün 28/88, ellezîne câhedû finâ 29/69, innâ 'araznâ 33/72, lezzeten li'ş-şâribîn 37/46, nefahtü fihi min-rûhî 38/72, lâ-taknetû min- rahmet'illah 39/53, fedhulûhâ hâlidîn 39/73, li meni'l- mülk 40/16, el-yevme tüczâ 40/17, men ittihazê ilâhehü hevâh 45/23, eydihim 48/10, nahnu akrab/ min habli'l-varîd 50/16, hel min- mezîd 50/30, fe firrû 51/50, lî- me'allah 51/51, yentıku 53/3, kâbe kavseyni ev ednâ 53/9, mâzâğa'l-basar53/17, leyse li'l-insâni illâ mâ sa'â 53/29, şakka'l- kamer

54/1, 'inde melîkin muktedir 54/55, 'allemü'l-Kur'ân 55/2, lehü külli yevmin hüve fî şe'n 55/29, ve hüve me'aküm 57/4, nasrun min-Allah 61/13, eyne'l-makar75/10, lâ-tüharrîk 75/16, sakâhüm rabbühüm 76/21, ve's-şems 91/1, ve'l-leyl 92/1, ve'd-duhâ ve'l-leyli 93/1-2, ve emme's-sâ'ile 93/10, ve'scudu va'kterib 96/19.

Hadisler: ahbaptü en u'raf, eczi'ü bih, fakru fahrî, hâsibû, İzâ ahbebtühü, küntü kenz, küntü sem'a, levlâk, li me'allahü, mâ vesa'nî, men 'aref, mütû, es-savmu li, ubiytu 'inde Rabbi.

Varlıkların yaratılışı ve Allah'ın dağa tecellisiyle ilgili olan ayetler birkaç defa tekrar edilmiştir.

*Küntü kenz esrârınun miftâhı ol kân-ı kerem
Anuñ için buldı mevcûdât vücûdı ez-'adem*

G 134/2.

*Rabbi ernî lem'asıyla it münevver bälümüz
Hâşıl ola neş'e-i tâ harre Mûsâ şa'ikâ*

G 3/3.

"Nefsini bilen Rabb'ini bilir" manasındaki hadis başta olmak üzere hadis-i şeriflerin de divanda yer aldığını görmekteyiz.

*'Akl oldur eyleye fikr-i meâl
Men 'aref sırrın bilen bulur kemâl
Emr-i mütüya idegör imtişâl
Geç sivâdan hazret-i Mevlâ'ya ir*

Mu 10/3.

Manası Peygambere, Allah tarafından vahy veya ilham edilen, hadis-i kudsf denilen hadisler de vardır. Bunlardan "Gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, âlemleri yarattım." kudsf hadisi, kenz-i mahfi, küntü kenzen sırrı gibi isimlerle geçmektedir.

*Âşiyân-ı kudse pervâz eyleyüp cân bülbüli
Küntü kenzün nüktesin cân u dile i'lân ider*

G 53/6.

Kudsf hadisler bazen de mealen verilmişlerdir:

*Didi Mevlâ anuñ şânında levlâk
Sen olmasañ yaratmaz idüm eflâk*

*Sivā levşinden eyler dilleri pāk
Zuhūr-ı hâzret-i sultân-ı kevneyn*

Mu 36/2.

Aşağıdaki beyit de ise Hz. Ali hakkındaki hadis mealen verilmiştir:

*Didi vaşfinda anuñ pes ‘âlimü’l- esrâr olan
Ben medîne olmuşam ‘ilme ‘Ali’dür aña der*

K 1/26.

5. Peygamberler

Peygamberler, Allah’ı, ahireti, insanın ve kâinatın yaratılış gayelerini, insanın rıza-yı İlahî doğrultusunda nasıl hareket edeceğini öğreten, Allah tarafından görevlendirilen insanlardır. Fenâyî Divânı’nda peygamberlerden Hz. Muhammed başta olmak üzere Hz. Adem, Hz. Musâ, Hz. İsâ, Hz. Süleyman, Hz. İbrâhim, Hz. İsmâil, Hz. Yakup, Hz. Yûsuf, Hz. İlyas Kuran’da ismi geçen fakat peygamber olup olmadıkları hakkında kesin bilgi olmayan Hz. Hızır ve Hz. Lokman’ın isimleri yer almaktadır.

a. Hz. Muhammed

Kendisine Kur’ân nazil olan ahir zaman peygamberi; Hz. Muhammed, Mustafa, Ahmed, Mahmud, Resûl, Resûl’ullâh, eşref-i evlâd-ı Âdem, habîb, fahr-i âlem, kân-ı risâlet, sadr-ı risâlet, levlâk, sahib-i şefâat, âlemlere rahmet, dürr-i yetîm vb. isim ve sıfatlarla anılmaktadır. Bu isim ve sıfatların geçtiği beyitlerden birer tane aşağıya alınmıştır.

*Tesellî-i cemâlüñ eyle ihsân
Habîbüñ Muştafâ’nuñ hürmetine*

G 210/2.

*Fenâyî bendeñe ‘arz eyle didâr
Degil bir kez mükerrer eyle her bâr
Bi-hakk-ı hâzret-i Ahmed-i muhtâr
Kerem luğf u ‘inâyet eyle yâ Rab*

Mu 27/5.

İrişdük mäh-ı mevlüda
 Şükürler olsun Allāh 'a
 Ziyā-yı nūr-ı Maḥmūd'a
 Şükürler olsun Allāh 'a

Mu 38/1.

Ger şefā'at eylesün dir iseñ ol şāh-ı Resül
 Kıl ri'āyet sünnetin ol hizmetinde ḥāk-i der

K 1/10.

Fenāyī bendeñe eyle şefā'at yā Resül'ullāh
 Civār-ı ḥazret-i kudse ola bī-çāre hem-sāye

G 204/13.

Eşref-i evlād-ı Ādem menba'-ı cūd u kerem
 Dīn-i bākī da'vetin 'ām eyledi der-baḥr u ber

K 1/15.

Cenāb-ı zāt-ı pākūñ 'izzetine
 Ḥabībūñ faḥr-i 'ālem ḥürmetine
 Bizi irgür vişālūñ ni'metine
 'İnāyet eyle sultānum meded it

Mu 20/3.

Yed-i kudretle a'dā ola maḥhūr
 Bi-ḥaḥḳ-ı mebde-i kân-ı risālet

T 6/4.

Sivādan ḳalbümüz ḳıl tāhir ü pāk
 Bi-ḥaḥḳı nūr-ı pāk-i sırr-ı levlāk

*İki 'âlemde bizi itme ğam-nāk
Bi-ħaġķı nūr-ı pāk-i sırr-ı levlāk*

Mu 35/1.

*Be-ħaġķ-ı ħazret-i şadr-ı risālet
Kitāb u sūnnete ħıl inġiyādum*

G 136/4.

Peygamberimiz, küçük yaşta yetim kaldığı için O'nun hakkında dürr-i yetim teşbihi yapılmıştır. O, varlık denizinin en değerli incisidir:

*Nihāyetsiz olan baħruñ o bir dürr-i yetimidür
Anuñ kıymetin ol bildi ki ğarġ ola bu deryāya*

G 204/4.

Divanın ilk şiiri bir na'ttır. Bu şiirde peygamberimizin yukarıda söylenen isim ve sıfatlarla tarif edildiğini görüyoruz. O insanlığın en hayırlısıdır ve âlem O'nun nuruyla yaratılmıştır:

*İtdi teşrif çün cihānı ħātem-i ħayru'l-beşer
Oldı nūriyle mūnevver cümle 'âlem ser-te-ser*

K 1/1.

O, âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir:

*Tāc olupdur pes le'amrük ħil'ati levlāk anuñ
Oldı illā rahmeten li'l- 'âlemin āña kemer*

K 1/4.

Peygamber, bazen peygamberliğinin hak olduğunu kanıtlamak için bazen de zor durumda kalan müslümanlara yardım etmek için mucizeler göstermiştir. Aynı elinin parmaklarıyla susuz kalan ordusuna su temin etmiş, kâfirleri ikna etmek için de ayı ikiye bölmüştür:

*İt kıyās parmaġlarından mu'cizātın ğayrısın
Çeşme aġdı her birinden eyleyüp řaġķa'l- ħamer*

K 1/7.

Bir gece Hz. Muhammed, gök yüzüne çıkarak sidre-i muntehadan bütün kâinatın yaratıcısı olan Allah'la görüşmüştür. Buna miraç mucizesi denilmektedir. Divânda peygamberin miracının son noktasının Allah'la vuslat olduğu belirtilmiştir:

Vuşlat-ı Hağ oldu çünki muntehâ mi'râcına

Geçdi yetmiş biñ hicâbı ol kelemhin bi'l- başar

K 1/13.

O sadece insanların peygamberi değildir. Başta cinler olmak üzere bütün ruhanî varlıkların peygamberidir. Dolayısıyla O'nun hükmü sadece dünyaya değil on sekiz bin âleme geçmektedir:

Sanma bu mülke hemân maşşûş ola hükmi anuñ

On sekiz biñ 'âleme hükmi irer ger huşk u ter

K 1/8.

Hz. Peygamber, ahiret gününde ümmetlerine şefaet edecektir. O'nun şefaatinin isteyenlerin sünnetine uymaları gerekmektedir:

Ger şefâ 'at eylesün dir iseñ ol şâh-ı Resül

Qıl ri 'âyet sünnetin ol hizmetinde hâk-i der

K 1/10.

O, Allah'ın sevgili kulu ve âlemlerin kendisiyle övündüğü biridir. Şair, peygamberin hürmetiyle visâle etmek istemektedir:

Cenâb-ı zât-ı pâküñ 'izzetine

Habîbüñ fahr-i 'âlem hürmetine

Bizi irgür vişâlüñ ni'metine

'İnâyet eyle sulţānum meded it

Mu 20/3.

Levlâk, "Yâ Muhammed sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım." anlamına gelen ve kudsî hadis olan bir ibarenin ilk kısmıdır. Şair, levlâk sırrına mazhar olan Peygamber'in hürmetine kalbinin sivâdan temizlenmesini istemektedir:

Sivâ levşinden eyle kalbümüz pâk

Bi-hakk-ı nür-ı pâk-i sırr-ı levlâk

Araya girmeye hergiz nüh eflāk

Kerem senden meded luḡf ıssı Raḡmān

Mu 25/3.

Peygamberin varlığı insanlık için büyük bir ihsandır. Bu sebeple O'nun doğumunun yıl dönümüne erişen şair, Allah'a şükürler etmektedir:

İrişdik sırr-ı mevlūde şükürler yine Mevlā'ya

'Aḡādur Ḥazret-i Ḥaḡ'dan zuḡrī dīn ü dünyāya

G 204/1.

b. Diğer Peygamberler

Hz. Âdem, hem ilk insan hem de ilk peygamberdir. Ona eş olarak da Havva yaratılmıştır. Şair onların "Ol. –kūn-" emriyle yaratıldıklarını belirtmiştir:

Levh-i dilde ketb olur Âdem'le Ḥavvā menşe'i

Bildūñ ise ictimā'm kâf ile nūnuñ n'ola

G 6/4.

Allah, Âdem'e kendi isimlerini öğretmiştir. Bu yönüyle meleklerden üstün olan Âdem'e meleklerin secde etmesini istemiş, fakat ateşten yaratılmış olan cin secde etmemiştir:

Âdemīden 'ilm-i esmā öğrenen oldu melek

Cinnūñ aşlı nār idi öğrenmedi esmāmuḡı

G 238/2.

Hz. Âdem ile Havva yasak meyveden yedikleri için cennetten çıkarılmışlardır. Şair, Âdem'in aşktaki güzelliği keşfettiği için cenneti bir daneyle değiştiğini belirtmiştir:

Cenneti bir dāneye bey' eylese Âdem n'ola

Vāḡıf oldu sırrına vechūñde müşḡin dānenūñ

G 107/6.

Aşağıdaki bentte ise Hz. Âdem'in asıl yaratılış amacının bu âleme gelmek değil Allah'ı zikretmek olduğu belirtilmiştir:

Güzer eyle bu 'âlemden

Ḥaber bil sırr-ı Âdem'den

Halâş ol hemm ile gamdan

Digil yâ hû vü yâ men hû

Mu 26/5.

Âdem, adam –insan- kelimesiyle tevriyeli olarak da kullanılmaktadır. Bu âlemin Âdem, insanlar, için yaratıldığı belirtilmiştir:

'Ayn-ı Âdem 'aynı oldu 'âleme

Nüşha düşdi işbu 'âlem Âdem'e

Çıl hidâyet irişe dem tâ deme

Rü'yetüñle didemüz eyle münîr

Mu 12/6.

Hızır, dört büyük kitaptan biri olan Tevrat'ın gönderildiği peygamberdir. Mûsa, İlâhî hitabı işittiği Tûr dağı ile birlikte işlenmiştir. Tûr tasavufta nefis anlamına gelmektedir. Tûr'un tecelliyle parçalanması gibi, Alah nefise de tecellî ederse vücut bekâ bulacaktır:

Rabbi ernî lem 'asından Mûsa-veş ide nazar

Bu vücûdum Tûrna ba 'de 'l-fenâ vire beğâ

G 9/3.

İsâ, kendisine İncil gönderilen peygamberdir. Öldürülmek için çarmıha gerildiğinde ruhu Allah tarafından gökyüzüne yükseltilmiştir. **Hızır** ve **Hızır**'ın da hayatta olduğu söylenmektedir:

Sevâd-ı zülfüñe iren hayât-ı lem-yezel buldı

Ki 'İsâ ile Hızır İlyâs yüzüñ şuyına ahyâdur

G 38/8.

İsâ'nın mucizesi nefesiyle ölüleri diriltmektir. Bu sebeple Mesîh ismiyle de anılmaktadır. Şair, âleme güzel koku salan sevgilinin saçlarıyla ölülere can veren Mesîh'in saçları arasında teşbih yapmıştır:

Sabâ zülfüñ nesîmiyle mu 'ağtar kıldı 'âfâkı

Mesîhâ-veş deminden gör ki ne cānlar revān oldı

G 239/6.

Süleyman, Davut peygamberin oğludur. Hem peygamber hem de padişahdır. Uzun süre saltanat sürdüğü için çok mal mülk sahibi olmuştur. Şair, Süleyman'ın mülk sahibi oluşuna telmihte bulunarak Allah'la vuslatı isteyen

Süleyman gibi mal ve saltanat sahibi olsa bile onları terk etmesi gerektiğini belirtmiştir:

Virseler bakmaz Süleymân mülkini

Râhat olmaz bir nefes cân u teni

İsteyen nür-ı cemâlüñ zevkünü

N'eylesünler bu cihân sultânlığın

Mu 41/2.

Hiz. İbrâhim, peygamberimizin ceddi olan bir peygamberdir. Oğlu İsmâîl'le birlikte Kâbe'yi inşa etmişlerdir. Nemrut tarafından ateşe atılmış ve mucize olarak ateş onu yakmamıştır. En zor zamanında dahi Allah'tan başka kimsenin dostluğunu kabul etmediğinden kendisine Halilullah denilmiştir. Şair buna telmihte bulunmuştur:

Umaruz 'afv ide cürmin celîl

Eyleye İbrâhim'i Mevlâ halîl

Ma 34.

Hiz. İsmâîl, Hiz. İbrahim'in oğludur. İsmâîl, babasının kendisini kurban etmek istemesine rıza göstermiş, Allah'ın kurbanlık koç göndermesiyle kurban edilmemiştir. İsmâîl'in tek varlığı olan canını Allah yolunda feda etmesi gibi, insan da bütün varlığını feda ederse Allah'ın hitabına muhatab olacaktır:

Çıldı İsmâ'îl-veş dost yoluna varın fedâ

İrdi sırr-ı eslemâdan gûş-ı cânına hitâb

G 15/3.

Hiz. Yakup ve **Hiz. Yusuf** baba-oğul iki peygamberdir. Yakup, Yusuf'un kaybolmasıyla üzüntüsünden kör olmuş, Yusuf'a kavuşunca gözleri açılmıştır. Şair bu duruma telmihte bulunarak gönlünü Yakup'a benzetmiştir:

Ya 'küb-ı dil itse n'ola her lahza te'essüf

Didâr-ı 'azîz eylemeğe başladı Yūsuf

Ma 26.

Hiz. Lokman'ın peygamber mi yoksa bir velî mi olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Yalnız tıp ilminde âlim olduğu bilinmektedir. Şair, ayrılık derdinin çaresini Lokman'a sorduğunu, onun da her derdin tabibi olarak peygamberimizi gösterdiğini söylemektedir:

*Bu derdüñ çāresin Loḡmān 'a şordum
Didi her derdlerüñ oldur ṭabībi*

G 242/3.

6. Dört Halife

Na't olan birinci şiirde dört halifeden Hz. Ebu Bekir, sadakati ve peygamberimize hicrette arkadaşlık etmesi yönüyle divanda yer almıştır:

*Yār-ı evvel yār-ı gārı Bū Bekir Şiddīḡ'dur
Şāhid oldı şıdḡına anuñ nebātāt u ḡacer*

K 1/16.

Şair, halife seçimine de değinerek Ebu Bekir daha muteber olduğu için Peygamber'in onu seçtiğini belirtmiştir:

Hz. Ömer ikinci halifedir. Onun müslüman oluşuyla dinimiz güçlenmiştir:

*Yār-ı şānīdür Resūl'e zeyn-i aşḡāb çün 'Ömer
Ḳuvvet-i islām için beline bağladı kemer*

K 1/19.

*Bil anuñ islāmı ile zāhir oldı iş bu dīn
Hem ḡamu 'adāsına buldı ḡilāfetde zafer*

K 1/21.

Hz. Osman üçüncü halifedir. O vaktinin çoğunu gece gündüz ibadet ederek geçirmiştir:

*Yār-ı şālīş ol nübüvvet şāhına 'Osmān'dur
Mesken oldı mescid ü miḡrāb añā şām u seḡer*

K 1/22.

Cennet'te herkese bir arkadaş lâzımdır. Peygamber'in arkadaşı ise Osman olacaktır:

*Her kişiye cennet içre lâzım elbetde refīḡ
Didi 'Osmān'ı baña cennetde Ḥaḡ yoldaş ider*

K 1/23.

Hız. Osman hayâ sahibi olmasıyla tanınmıştır. Âlim, câhil, herkes hayâyı ondan öğrenmiştir:

*'Âlim ü câhil hayâyı dir mine'l-îmândur
Andan ağız itdi hayâyı ehl-i ihsân her ne var*

K 1/24.

Hız. Ali dördüncü halifedir. Aynı zamanda peygamberimizin hem amcasının oğlu hem de damadıdır. İslâm'a hizmetlerinden dolayı Allah'ın aslanı ünvanını almıştır:

*Yâr-ı râbi' ibn-i 'ammı oldur 'Alî Murtażâ
Zâhir ü bâtında ekmeî şîr-i Hâk ol nâmı var*

K 1/25.

Aşağıdaki beyitte de Ali'nin âlimliğine değinilmiştir. Peygamber bir hadisinde "Ben ilim şehriyim, Ali onun kapısıdır." demiştir:

*Didi vaşfında anuñ pes 'âlimü'l-esrâr olan
Ben medîne olmışam 'ilme 'Ali'dür aña der*

K 1/26.

7. Âl-i Abâ

Hız. Peygamber'in kendisi ile beraber, kızı Hız. Fatıma, damadı Hız. Ali, torunları Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin'den oluşur. Peygamber, giydiği abasını bunların üzerlerine örterek dua ettiği için bu isimle anılırlar.

Hasan ile Hüseyin, din yolunda Allah rızası için hiç korkmadan canlarını feda etmişlerdir:

*Nür-ı 'ayn-ı ehl-i cennet verd-i bâğ-ı fahr-ı dîn
Gelmedi dünyâ için kalblerine zerre keder*

K 1/28

*Birisi İmâm Hasan'dur birisi İmâm Hüseyin
Kıldılar Hâk'ıñ rızasına fedâ cân ile ser*

K 1/29

8. Diğer Dinî Mefhumlar

a. Kıyamet

Kıyamet günü Hz. Peygamber'in şefaatiyle gün olması sebebiyle zikredilmiştir.

*Umaruz eyleye rûz-ı kıyâmet
Za'îf ümmetlerine ol şefâ'at
Kudümü 'âlemine oldı rahmet
Diyelüm dem-be-dem eş-şükrü lillah*

Mu 37/4.

b. Cennet ve Cehennem

Cennet, haşirden sonra mü'minlerin cehennem de kâfirlerin gideceği yerdir. Cennet, içindeki yiyecek ve içeceklerin çeşidi ve çokluğu, hûri ve gilmanların hizmetkârlığı gibi yönleriyle ele alınmaktadır.

*Zâtuña nisbet olur firdevs-i a'lâda kuşûr
Var ise ger dâhilinde kevşer ü gilmân u hûr*

G 65/1.

Fakat cennetin asıl güzelliği Allah'ın cemâlinin görülmesiyle ortaya çıkacaktır.

*Rü'yetüñledür şafâsı cennetüñ
Dü cihân olmaz 'adîli rü'yetüñ*

G 105/1.

Aşağıdaki beyitte de insanların asıl amaçlarının hûri, cennet, saray veya makam olmadığı, sadece Allah'ın nurunu görmek olduğu belirtilmiştir:

*Şühüd-ı nûr-ı Hâk'dur aşl-ı maşşüd
N'iderler hûr u kaşr u cennet ü câh*

G 186/3.

Allah, kullarına ihsan olarak ramazanda cehennem kapılarını kapatmıştır:

*'İbāda eyleyüp ihsān-ı bî-ḥad
Cehennem kapuların eyledi sed
Zuhūr itmek için minhāc-ı Aḥmed
Yine geldi şükür ol şeh-r-i rahmet*

M 39/2.

c. Namaz

İslâmın şartlarından biri olan namaz, niyaz kelimesiyle birlikte kullanılmıştır:

*Ḳıl namāzı it niyāzı ey dede
Eyle yek-sân çoĝ u azı ey dede*

G 202/1.

Aşağıdaki beyitte de namazın terimlerinden kıyam, kuûd ve sücûd kullanılmıştır:

*Ḳılan Ḥaḳḳ'a kıyām ile ḳu'ûdı
Ḥaḳîkat üzre ol eyler sücûdı
Bi-küllî maḥv idüp zenb-i vücûdı
'İnayet eyle sulṫānum meded it*

Mu 9/6.

Aşağıdaki bentte, ramazanda her gece cemaatle birlikte teravih namazı kılındığı belirtilmiştir:

*Cemā'atle ḳılup her şeb terāvîḥ
İdelüm dā'imā tehliḻ ü tesbîḥ
Dil ü cāna ziyā virüp meşābîḥ
Şükürler geldi yine şeh-r-i rahmet*

Mu 39/7.

ç. Oruç (Savm, Sıyam)

Bu mefhum, ramazanda ibâdetlerin çok yapılmasıyla bağlantılı olarak kullanılmıştır.

*Savm u tesbîhümüzi eyleye luḡ ile kabûl
İki 'âlemde naşîb ide vişâline vuşûl
Kıla ihsân Fenâyi kuluna fevka 'l-me'mûl
Geldi yümn ile yine şehr-i mübârek ramazân*

Mu 40/5.

Allah, kullarına ihsan olarak ramazanda cehennem kapılarını kapatmıştır:

*'İbâda eyleyüp ihsân-ı bî-ḡad
Cehennem kapuların eyledi sed
Zuhûr itmek için minhâc-ı Aḡmed
Yine geldi şükür ol şehr-i rahmet*

Mu 39/2.

“Oruç benim içindir. Onun mükâfatını ancak ben vereceğim.” manasındaki kudsî hadis de divanda geçmektedir:

*Ola eş-şavmu li envârına sâlik mazhar
Gicemüz kadre irüp rûzumuz a'yâd eyle*

G 185/2.

d. Hac

Divânda Kabe'yi tavaf etmek manasında gerçek anlamıyla değil de vuslata ermek anlamıyla kullanılmıştır:

*Vişâlûñ 'îdini eyle müyesser
İde sâliklerûñ tâ ḡacc-ı ekber*

G 50/1.

e. Cin ve Şeytan

Cinler ateşten yaratılmış varlıklardır. Cin taifesinden olan Şeytan ise Adem'e secde etmediği Allah tarafından lânetlenip kovulmuştur. Divânda şeytan, secde eden meleklerle tezat oluşturacak biçimde kullanılmıştır:

*Âdemîden 'ilm-i esmâ öğrenen oldı melek
Cinnûñ aşlı nâr idi öğrenmedi esmâmuza*

G 238/2.

Şeytan, nefis ile ortak olup, insanların heva ve heveslerini kullanarak insanları asıl maksatlarından döndürmeye çalışmaktadır:

Ortak olup şeytân u nefs

Olur hevâya pür-heves

Luḫ it sivâdan bizi kes

Ḳuldan ḫaḫâ senden 'atâ

Mu 4/5.

f. Günah

Allah'ın emir ve nehiyleri doğrultusunda hareket edilmemesi neticesinde kul günah kazanır. Şair, günahının çok olduğunu ve Allah'tan günahının çokluğuna bakmadan kendisini affetmesini istemektedir:

Bakma rûy-ı siyâhuma yâ Rab

Nazar itme günâhuma yâ Rab

G 22/1.

Şair, günahı sehiv ve kusur kelimeleriyle karşılayarak, Allah'tan günahına bakmamasını istemiştir:

Nazar eyleme sehv ile ḫuşûra

Nemüz ola sezâ 'izz ü ḫuzûra

İre tâ cân u dil zevḫ ü sürûra

Kerem luḫ'u 'inâyet eyle yâ Rab

Mu 22/3.

g. Müslüman, Mü'min, Ümmet

İslâmiyet, Hz. Muhammed'in peygamberliğiyle insanlara gelen ve Dünya'daki tek Hak dindir. Müslüman ve Mü'min ise İslâm'ı kabul edip onun emir ve yasaklarına uyan kişidir.

Müslümanlar birbirleriyle kardeşir. Birbirlerine davranışlarıyla örnek olurlar. Dolayısıyla müslümanlar kişilik özellikleri bakımından birbirlerine benzemektedirler:

Dinildi mü'minüñ ḫünki yine mir'âtidür mü'min

Nümâyân oldı Âdem'de bu yüzden sırr-ı Raḫmânî

G 228/4.

Ümmet, Hz. Peygamber'e iktida edip, İslâm'ın emir ve yasakları doğrultusunda yaşayan topluluktur. Yaratılışı âleme rahmet olan Peygamber'imiz, haşir meydanında ümmetine şefaet edecektir:

*Umaruz eyleye rûz-ı kıyâmet
Za'îf ümmetlerine ol şefâ'at
Kudümü 'âlemîne oldı rahmet
Diyelüm dem-be-dem eş-şükrü lillah*

Mu 37/4.

ğ. Münkir

Münkir, inkâr eden kişi demektir. Şeytan Hz. Adem'in üstünlüğünü kabul etmemesi yönüyle münkir olarak vasıflanmıştır:

*Münkir olma Âdem'e mişl-i racim
'İsâ-veş rûhu'l-ğudüsle yek-dem ol*

G 119/2.

B. TASAVVUF

1. Vahdet, Tevhit

Vahdet ile tevhit, birlik; kesret çokluk demektir. Fenâyî 'ye göre kesret görünen her şey aslında vahdettedir.

*'İbret ile itseñ eşyâya nazar
Vahdet-i zâtiyyeden virür haber
Var ise 'ayn-ı başiretden eşer
Geç sivâdan hazret-i Mevlâ'ya ir*

Mu 10/5.

*'Âlem-i kesretde gerçi nûrını kıldı nihân
Vahdet-i zâtiyyesin işbât ider gör her varak*

G 94/3.

Aşağıdaki beyitte vahdet gül bahçesine, vahdete ermek isteyen kul da bülbüle benzetilmiştir. Kul vahdet gülünü koklayarak Allah'ı daha çok tanıyacaktır:

Gül-şen-i vahdete ırgür bülbüli
Dâ'im istişmâm ide bûy-ı güli
Ġarķ ola esrârına cân u dili
Lutf u ihsân ıssı sulţānum meded

Mu 7/4.

Vahdet ile kesret iç içedir. Gaflet perdesi aradan kalktığında sırr-ı vahdet, kesret içinde görünecektir. Şair, gaflet perdesinin aradan kaldırılması için Allah'tan yardım istemektedir:

Dîdeden ref' eyle ħ'âb-ı gafleti
Göre göz kesretde sırr-ı vahdeti
Ķıl müyesser zât-ı pāke vuşlatı
Sen 'ināyet it meded yā Rabbenā

Mu 32/3.

Vahdet, Türkçe "birlik" kelimesiyle karşılanmıştır. Benlikten kurtulan birlik iline erecektir:

Ķalmasun arada benlikden nişān
İrişe birlik iline cism ü cân
Sırr-ı pāküñ ola her şey'de 'ayān
Dâ'imā vaşluñla mesrūr it bizi

Mu 42/2.

Allah, marifet denizinde tevhit incisi yaratmıştır. O inciye de varlıkların içerisine, kalplerine yerleştirmiştir:

Ħalk idüp tevĥîd dūrini ma'rifet baħrinde Ħaķ
Ķıldı 'unşurdan vücūduñ aña maħzen çün şadef

G 91/4.

Tevhit, deniz gibidir. Ona dalan zâkir için garp ile şarkın birbirinden hiçbir farkı kalmamıştır:

Deryâ-yı tevĥîd itdi ħarķ
Pes aradan maħv oldu farķ

*Oldı muhîṭ-i ğarb u şark
Hû isminüñ zâkirleri*

Mu 11/4.

2. Vuslat

Vuslat, bir şeye ulaşma, sevgiliye kavuşma anlamlarına gelmektedir. Tasavvufta ise, Hakk'a ermek, olgunlaşmak, seyr ve sülûku tamamlamak anlamlarındadır. Vuslat gül bahçesine benzetilerek, gönül kuşunun ölmeden önce vuslata erme isteği belirtilmiştir:

*Uçmadan bu baĝ-ı tenden 'andelîb
Gül-şen-i vaşluñı aña kıl naşîb
Dâr-ı ğurbetde anı itme ğarîb
Fazl u ihsânuña ğâyet var mıdur*

Mu 8/2.

Vuslat, herkesin giremeyeceği harem gibidir. Allah'ın lutf u ihsânıyla vuslatın haremine mahrem olanlar mutlu olacaktır:

*Harîm-i vaşluña kıl bizi mahrem
Kerem luṭf u hidâyet eyle yâ Rab
Dil-i nâ-şâdum ola şâd u ğurrem
Kerem luṭf u 'inâyet eyle yâ Rab*

Mu 27/1.

Bütün varlıkların amacı vuslata ermektir. Fakat cism ü can yani benlik vehmi, vuslatı engellemektedir:

*Cümlenüñ maḫsûdı çünki vuslat-ı cânân imiş
Mâni' olan arada ancaḫ bu cism ü cân imiş*

G 88/1.

Vuslata ermek için bütün malı, hatta canı bile feda etmek gerekmektedir. Ancak canı feda ettikten sonra vuslata tâlip olunacaktır:

*Naḫd-i cânı vir metâ'-ı vuslata
Eyle bâzârı bugün dîl-dâr ile*

G 216/2.

İksir, bakırı altına dönüştürdüğüne inanılan bir maddedir. Vuslat iksirinin de topraktan yaratılmış insanı bir anda olgunlaştıracağı belirtilmiştir:

*İksir-i vaşla olursa dest-res
Yek nazarda cevher olur hār u ḥas
Bezm-i yāre hem-dem eyle her nefes
Sen 'ināyet it meded yā Rabbenā*

Mu 32/4.

Visâl, Kâbe'ye benzetilerek, ayrılık menzilinden vuslat menziline doğru gidilmesi gerektiği belirtilmiştir:

*'Ubūr it berr-i fūrkat menzilinden
Vişâli Ka 'besine eyle mi'râc*

G 32/5.

Aşağıdaki beyitte de vuslat, bisât-ı kurbet ifadesiyle karşılanmıştır. Şair, vuslata ermek için vücudun Allah yolunda feda edilmesini, ancak o zaman ölü gönlün hayat bulacağını belirtmiştir:

*Yoluñda kıl vücūdum cümle ifnā
Bisât-ı kurbetüñi it müheyyā
Dil ü cān mürdesini eyle ihyā
'Ināyet eyle sulṭānum meded it*

Mu 9/2.

3. Mâsivâ, Sivâ, Kesret

Mâsivâ, Allah'tan gayrı her şey demektir. Mâsivâ aynı zamanda kesret demektir. Şair, divanın pek çok yerinde mâsivâdan kurtulmayı istemektedir:

*Ḥalâş it ḳalbümüz resm-i sivâdan
Derūnumuz bula nūruñla işrâḳ*

G 96/4.

Yokluktan icat edilen insan, mâsivâ içerisinde kalmıştır. Fakat Allah'ın inayetiyle bu kesret bağlarından kurtulacaktır:

*'Ademden eyledüñ cūduñla icād
Göñül virānesin ḳıl yine âbād*

*Ḳuyūdât-ı sivâdan eyle âzâd
Kerem lıf u 'inâyet senden olur*

Mu 3/3.

Sivâ sevgisi, insanı zamanla insanlıktan daha aşağı, belki hayvanlardan da aşağı bir seviyeye indirecektir:

*Sivâ ḥubbını ḥakk it levḥ-i dilden
Bizi 'add eyleme belhüm eḍalden
Ḥalâş eyle ḳuyūd-ı âb u gilden
Meded senden meded yâ Ḥayy u Ḳayyüm*

Mu 6/3.

Mâsivâ, âşıkla sevgili arasında perdedir. Fakat sevgilinin bu perdeden geçip geldiğinde âşık mâsivâyâ önem vermeyecektir:

*İrelden câna bÿy-ı yâr
Görinür mâsivâ aḡyâr
Bizi ḳıl maḥrem-i esrâr
Kemâle irsün iḥsânunî*

Mu 18/5.

4. Gönül

Gönül, muhabbet mahallidir. “Yere göge sığmadım mü'min kulunun gönlüne sığdım.” nassıyla gönül Allah'ın evidir. Gönül sivâyı terk ederek Hakk'a yaklaşacaktır:

*Vişâl-i Ḥaḳḳ'a tâlib ol gönül terk eyle ednâyı
Gider dilden sivâ fikrin bul ol a'lâdan a'lâyı*

G 284/1.

Şair vuslatı arzulamaktadır. Hak'tan ayrı olmak gönül derdidir ve şair bu derde derman istemektedir:

*'Ademden maḥz-ı fâzluñla bizi var eyledün çünki
Umaruz idesin yine gönül derdine dermânı*

G 229/3.

5. Halvet

Halvet mâsivâdan ilgiyi kesip tamamen Hakk'a yönelmek ve ibâdetle vakit geçirmektir. Şair bezm-i elesti hatırlayarak Allah'tan gaflette olmadığını dile getirmektedir:

Yâd idüp 'ahd-i kadîmî yâr ile yâd olmaduğ

Halvet-i sırda olaldan anuñ ile âşinâ

G 1/4.

6. Fakr

Sâlikin kendisini her zaman Allah'a muhtaç bilmesidir. Aşağıdaki beyitte fakirliğimle övünürüm, hadisine telmih yapılmıştır:

Çünkü bulduñ ey Fenâyi fâkrü fahrîden gînâ

Gör bu devri gam yeme gel gerdiş-i devrân için

G 151/9.

7. Keşf

Açığa çıkarmak anlamında olan bu kelime, Allah'ın isimleri ve o isimlerin manalarının açığa çıkarılmasını anlatmak için kullanılmıştır. Hakikat, Allah'ın isimlerinden ortaya çıkacaktır:

Mu'ammâsını feth itdi bu ismüñ vech-i kâmilden

Bu yüzden keşf olup sırr-ı haķîkat çün müsemmeden

G 160/4.

8. Hayret

Kalbe gelen bir tecellî neticesiyle sâlikin bir şey düşünemez hâle gelmesidir. Nefsini bilen, Rabb'ini bilir; Rabb'inin tecellilerini müşahede eden sâlik gece gündüz hayretler içindedir.

Yine hayretde niçe bir cân u dil nâlân ola

Kendi esrârı ile hayrân ide ol pâdişâh

G 193/3.

9. Gayb

Hakk'ın kendisinden değil de kullarından gizlediği şeylerdir. Gayb âlemi hakikatıyla bilinemez. Fakat ârif bu âlemin izlerini görebilir.

*Nişânın görmek istersen Fenâyi 'âlem-i gaybuñ
Maķâmâtın semâ' eyle uşûliyle bu edvâruñ*

G 103/9.

*Feth ide ebvâb-ı vaşlın bize ol kâdir Hudâ
Hâtif-i gaybdan ire bî-vâsıta câna nidâ*

G 10/1.

10. Ezel, Bezm-i Ezel, Bezm-i Elest, Bezm-i Belâ

Allah'ın başlangıcı olmamasına ezel, sonu olmamasına da ebed denir. Vahdet, ezel noktasını esas alarak iki âlemi oluşturmuştur. Burada ezel, kâinatın başlangıç noktası olarak belirtilmiştir:

*Nüşha-ı sırr-ı ezelden nokta-ı devr-i vücûd
Kıldı çün pergâr-ı vahdetle dü kevnî der-ğarem*

G 134/4.

Bezm-i ezel, bezm-i elest, bezm-i belâ, Allah'ın "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye sorduğu, ruhların da "Evet, öyledir." şeklinde cevap verdiği meclistir. Şair bezm-i ezelden beri aşık olduğunu söylemektedir:

*Büy-ı 'ışk ile Fenâyi dil mu'aţţâr dâ'imâ
Sâki-i bezm-i ezel çün şundı câmın cânuma*

G 188/5.

Her an Allah'ı zikreden zâkirler, elest bezminde Allah onlara hitap ettiği için, hâlâ onun sarhoşluğuyla zikretmektedirler:

*Bezm-i elestüñ mestidür
Meydân-ı 'ışkuñ cüstidür
Yârüñ kadimî dostudur
Hü isminüñ zâkirleri*

M 11/3.

Bezm-i elest, Allah ile kullar arasında geçen konuşmadan dolayı ahidleşme günü olarak kabul edilmektedir. Halvet ehli, kulluk emanetini kabul ettiği günü hatırlayarak Allah'tan uzaklaşmayacak, O'na yaklaşıacaktır:

*Yād idüp 'ahd-i kadīmī yār ile yād olmaduğ
Halvet-i sırda olaldan anuñ ile āşinā*

G 1/4.

Bezm-i elesti herkes unutturken, ârifler bugün gibi hatırlamaktadır:

*Belâ bezmi bu halka gerçi dündür
Velī 'âriflere ol gün bğündür*

G 52/1.

11. Belâ

Allah'ın kulunu denemek için verdiği sıkıntılardır. Belâ geldiği anda celâl tecellisi başlar. Bunun farkında olan sâlik belâ geldikçe şikâyet etmez, belâlara sine tutar, belâlardan kaçmaz:

*'Işk yolunda şâdik oldur kim belâdan kaçmadı
Şâdik iseñ sen dañı 'add it güle her hâruñı*

G 280/5.

12. Hakikat

Allah'ın gizlediği ve açıkladığı her şeydir. Allah'ın isim ve sıfatlarının perde olduğu, herkes tarafından gerçekte ne olduğu anlaşılamayan nesne ve durumlara hakikat sırrı, bu sırrı keşf edip anlayanlara da hakikat ehli denilir. Allah'ın isim ve sıfatları anlaşıldığında, hakikat sırrı da keşf edilecektir:

*Mu 'ammâsını fetğ itdi bu ismüñ vech-i kāmilden
Bu yüzden keşf olup sırr-ı haqikat çün müsemmadan*

G 160/4.

13. Bâtın, Zâhir

Bâtın görünen, zâhir de gizli âlemdir. Allah'ın Bâtın ve Zâhir isimleri vardır. Genellikle bu iki isim bir arada kullanılır.

*Yār-ı rābi' ibn-i 'ammi oldur 'Alī Murtażā
Zāhir ü bātında ekmeḷ şīr-i Ḥaḳ ol nāmı var*

K 1/25.

14. Nefs

Nefs, insandaki benlik demektir. İnsanın kötü huylarının bulunduğu mahaldir. Divānda nefsi bilmek üzerinde durulmuştur. Hadis-i şerifte “Nefsini bilen, Rabini bilir.” denilmektedir. İnsandaki nefis, daima kötülüğü istemekte ve insanı günaha yöneltmektedir:

*Nefsüm ider yüz biñ günāh
'Ömrinde kılmaz bir kez āh
'Afv it suçum ey pādişāh
Kuldan ḫatā senden 'aḫā*

Mu 4/4.

Nefs çoğu zaman şeytanla ortak olup, insanın heva ve heveslerini kullanarak kul ile Allah arasında perde olmaktadır:

*Ortaḳ olup şeytān u nefis
Olur hevāya pür-heves
Luṭf it sivādan bizi kes
Kuldan ḫatā senden 'aḫā*

Mu 4/5.

İnsan nefisini Allah yolunda fedâ ederse, O'nun lutfuyla kudsi ruhlara arkadaş olup Allah'a yaklaşacaktır:

*Fedā idüp yoluñda kişi nefsi
Refīḳümüz ola ervāh-ı kudsi
Devām üzre naşīb it saña ünsi
Meded ey luṭf-ı bī-ḫad pādişāhum*

Mu 33/4.

15. Terk

Terk, Allah'ın rızasını kazanmak için O'ndan başka her şeyi bırakmaktır. Terk-i dünya, terk-i ukba, terk-i hesti ve terk-i terk olmak üzere dört aşaması vardır. Divanın çoğu yerinde terk mefhumu geçmektedir. Şair, can, fâni devlet, vatan, cihân, esmâ, nâmûs, 'âr, cümle var, ağıyâr, varlık, ednâ gibi mefhumların terk edilmesini dile getirir.

Vesâ'ıldür bu yolda gerçi esmâ

Vesâi't terk iden buldı müsemmâ

G 7/4.

Cür'a-ı 'ışk-ı ezelden her ki nüş eyler bugün

Nefsini kıldı melâmet terk idüp nâmûs u 'âr

G 67/5.

16. Şeyh, Mürit, Tâlip, Sâlik, Derviş, Âşık, Ârif

Şeyh, tekke veya dergâhlarda kendisine intisab edenlere tarikat yolunda rehberlik eden kişidir. Şeyhlere intisap ederek meratip kat edecek olanlar da mürit, tâlip, sâlik, derviş ve âşık gibi isimlerle anılır.

Şair, mürit ve talib kelimelerini aşkla bağlantılı olarak kullanmıştır. Kendine şeyh (pîr) olarak "aşk"ı seçmiştir:

Tâ'at u zühdüñ ecrini şüfi ehl-i zevke şor

Biz mürid-i 'âşıkuz 'ışk-ı ebeddür pîrümüz

G 85/2.

Yağdı şem'-i hüsnüñe bâl ü perin pervânemüz

İküzüm-i 'ışkuña düşdi tâlib-i dür-dânemüz

G 87/1.

Sâliklerin maksadı Allah'ın kainattaki tecellilerini görüp anlayacak seviyeye gelmektir. Bu yolda sâlik bütün varlığını feda edecektir:

Şühüd-i nür-ı zātuñdur çü maşşüd

İder sâlik yoluñda varın infāk

G 93/6.

Sâlik, Allah'ın birliğini tam manasıyla anladığında, gizli açık herşeyin hakikatını bilecektir:

*Vaḥdetüñ sırrına vâkıf olalı cism ile cân
Ġā'ib oldı 'ayn-ı sâlikden cihân zâhir nihân
Zât-ı pāküñdür efendi cümleden maḫşüd hemân
Her murâdı sen virirsin yâ mucîbü's- sâ'ilîn*

Mu 1/4.

Allah'ın yardımı olursa sâlik, sülûkunu daha kısa bir sürede tamamlayacaktır:

*Refîḫ olursa ger 'avn-ı İlahî
Ki sâlik tayy ide bir demde râhı
Ġarîb ü bi'-kesüñ sensin penâhı
Kerem senden 'inâyet ıssı Mevlâ*

Mu 31/3.

Allah yardım etmezse sülûku tamamlayıp menzile ulaşamayacaktır:

*Ger ziyâ-ı şems-i zâtuñ irmez ise sâlike
Nice kat' ider menâzil kıandan irişür 'aḫâ*

G 11/3.

Âşıklar, aşkla olgunlaşarak Allah'ın isimlerini, sıfatlarını, nurunu her zerrede görebileceklerdir:

*İreler ḫaşr-ı kemâle 'âşıkân
Göreler her zerrede nûruñ 'ayân
Eyle luḫfuñı Fenâyi'ye her ân
'Afv u ḡufrân ıssı sulṫânım meded*

Mu 7/7.

Ârifle zahit birlikte kullanılmıştır. Zahide zühdü perde olurken ârif hakikatı fethetmiştir:

*Ḳulluḡın 'âbid ider dâ'im hisâb
Olusardır zâhide zühdi ḫicâb*

*ıldı 'rif ey Feny feth-i bb
Geç sivdan zret-i Mevlya ir*

Mu 10/8.

Bezm-i elesti herkes unutturken, rifler bugün gibi hatırlamaktadır:

Bel bezmi bu alk gerçi dndr

Veli 'riflere ol gün bugündür

G 52/1.

III. BÖLÜM: FENÂYÎ DIVÂNI'NİN TENKİTLİ METNİ VE HAZIRLANMASI

1. TENKİTLİ METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL

a. Nüshaların Tanıtılması

1 H Süleymaniye Kütüphanesi H. Mahmud Bölümü no: 3833/2

Baş:

İtdi teşrîf çün cihâni hâtem-i hayru'l-beşer
Oldı nûriyle münevver cümle 'âlem ser-te-ser

Son:

Hemişe gönçe-i bahtı ola güller gibi handân
Cihân durdukça bu beyti idüp Hâk dâ'im âbâdân

İstinsah tarihi: H. Cümâd-el-âhire 1099- M.1688

İstinsah kaydı: Kad veka' al- ferâğ min tevhîdi hâzâ ed-divân fî cümâde-el-âhiri'l- mübâreke sene 1099 ketebe el-hakîrû'l- fakîr ilel' allahî'l- Vehhâbu'l- ganî Muhammed eş-şehr bi-mütevelli-zâde min telâmizi Dervîş 'Ali el-Mekkî Kasabayı Tophâne. Gafarahullâhu ve üstâdehu ve vâlideyhi ve ahsene ileyhim.

Yk: 104, ölç: 154x95- 115x60 mm., st: 19, yz: ince ve bazı yerleri harekeli nesih, kırmızı, kt: aharlı âbadi taklidi, ct: kahverengi meşin, istampa yaldızlı ve miklepli.

Mecmuanın 1-97. varakları arasında Hüdâyî Divânı bulunmaktadır. Tashih edenin kim olduğu bilinmemekle beraber divanda sahh kaydı vardır.

2. M Süleymaniye Kütüphanesi Mihri Şah Sultan Bölümü no:160

Baş:

İtdi teşrîf çün cihâni hâtem-i hayru'l-beşer
Oldı nûriyle münevver cümle 'âlem ser-te-ser

Son:

Gafûrî eylesün bahr-ı safâ cûş
Diyelüm şevk ile Allâhu yâ Hû

Vakıf kaydı: Süvârî kassâbiyye kısmı kîse-dârı el-Hac Muhammed 'Atâ'ullah Efendi'nin Hazreti Eyyûbu'l- Ensârî (Radı 'anhu Rabbü'l- Bârî) câmi'-i şerîfleri derûnunda kâne Mihr-i Şâh Sultân Kütüphanesi'ne vakf itdiği İlâhiyât kitâbıdır. 1264 H./ 1848 M.

Yk: 123, ölç: 210x125- 165x 80 mm., st: 17, yz: nesih, ct: meşin.

Divanın baş tarafında Fenâyî'nin vefatına tarih beyitleri ve bir terci'- bend vardır. Devamında da Fenâyî'nin Tecelliyât isimli risalesi bulunmaktadır. Divan 5b sayfasından na't ile başlamaktadır.

3. S Süleymaniye Kütüphanesi (H. Selim Ağa Ktp.) Hüdâyî Bölümü no: 1262/1

Baş:

Ey bizi mağz-ı 'ademden var iden kâdir Hudâ

Hem-dem eyle hazretüñe yek nefes kılma cüdâ

Son:

Zerre görünmez Fenâyî işbu 'âlem 'ämme

Bir demine vaşluñuñ iki cihân olmaz bahâ

Yk 114, ölç:195x 132 mm., st: muhtelif, yz: talik, kt: sarımtırak Avrupa, ct: ebrî kaplı.

Divanda müstensih, istinsah yeri ve tarihi hakkında kayıt yoktur. Birinci yaprakta kütüphane mührü ile bu nüshayı H.10 Mart 1330- M. 1912 tarihinde vakf eden Nizamiye Mir-livalığı'ndan emekli Bağdâdî İsmail'in mührü vardır. Mecmuanın 92-114. varaklarında Müfredât-ı Hazreti Pîr başlığı altında Hüdâyî'nin müfretleri, devamında boş sayfalar, 116- 125.varaklarında Gafûrî Divançesi, 126- 148. varaklarında da Üftâde Divânçesi yer almaktadır.

Kafiyyeye göre tertip edilen divân kafiye tertibi bittikten sonra 72-92 yapraklar arasında yazı rık'aya dönmektedir.

4 İ Süleymaniye Kütüphanesi (H. Selim Ağa Ktp.) Hüdâyî Bölümü no:1406

Baş:

Ey bizi mağz-ı 'ademden var iden kâdir Hudâ

Hem-dem eyle hazretüñe yek nefes kılma cüdâ

Son:

Hâl u haddi vechine âşüftedür bu 'aql u cân
Lebleri esrârına iki cihân hayrân olur

İstinsah tarihi: 1181

Vakf kaydı: Asitâne-i Hazreti Pîr Hüdâyî ser-zâkiri merhûm Hayrullah el-Zekâ'î Efendi namına mahdumunun damadı tarafından Pîr-i müşârün-ileyh ks. Hazretleri kütüphanesine vakf ve teberru' edilmiştir. H. 20 Şaban 1336- M. 1917.

Nüshanın müstensihi ve istinsah yeri hakkında bilgi yoktur.

Yk: 107, ölç: 210x 155- 140x 95 mm., st: 13, yz: harekeli nesih, ct: deri.

Bu nüsha da kafiyyeye göre tertip edilmiş fakat 85b'den sonuna kadar olan kısmı kafiye gözetilmeksizin sıralanmıştır.

5. A Millî Kütüphane Yazma Eserler no: A 2632

Baş:

İtdi teşrîf çün cihânı hâtem-i hayru'l-beşer
Oldı nûriyle münevver cümle 'âlem ser-te-ser

Son:

Hemişe gönçe-i bahtı ola güller gibi handân
Cihân durduqça bu beyti idüp Haq dâ'im âbâdan

Yk: 79, ölç: 238x 153- 180x 100 mm., st: 23, yz: rık'a, kt: kartal filigranlı, cedveller ve konu başları kırmızı, ct: zenirekli kafes şemseli siyh meşin.

Divanın müstensihi, istinsah tarihi ve yeri hakkında bilgi yoktur. Nüshanın başında Tecelliyât Risalesi bulunmaktadır. Mürettep olan nüsha Abdullah Öztemiz'den alınmıştır.

6. B Millî Kütüphane Yazma Eserler no: A 8859

Baş:

İtdi teşrîf çün cihânı hâtem-i hayru'l-beşer
Oldı nûriyle münevver cümle 'âlem ser-te-ser

Son:

Hemişe gönçe-i bahtı ola güller gibi handân
Cihân durduqça bu beyti idüp Haq dâ'im âbâdan

Yk: 174, öç: 200x 150- 145x 95 mm., st: 13, yz: harekeli nesih, kırmızı, ct: lacivert kadife, içi ebrulu.

Abdullah Öztemiz'den alınan bu nüshada da müstensihle ilgili kayıt bulunmamaktadır. A nüshasına göre daha bakımlı ve temizdir. Divânın sonunda boş yapraklar vardır.

7. Y Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazma no: 538

Baş:

Senüñ emrũñle kâ'im cümle eşyâ

Bu kudretdedür dünyâ vü 'uqbâ

Son:

Ey Fenâyî bu remzi fehm eyle

Bu ma'ânî saña beyân oldu

Yk: 55, öç: 205x 140 mm., st: 15, yz: nesih, başlıklar kırmızı, kt: âharlı krem, ciltsiz.

Bu nüshada da istinsah edilmesiyle ilgili bilgi bulunmamaktadır. Baştan ve sondan eksik olan divânın 27-28. ve 92-93 varakları arasında da eksik yapraklar vardır. Bu durum şiirlerin yarım bitmesi veya başlamasıyla anlaşılmaktadır. Sahife kenarlarına kırmızı kalemle ehl-i beytin isimleri yazılmıştır. Mürettep olan bu nüshada Yûsuf-ı Celvetî'nin sahh kaydıyla "taklid" kaydı da bulunmaktadır.

b. Takip Edilen Yol ve Nüsha Şeceresi

Fenâyî Divânı'nın tenkitli metni hazırlanırken öncelikle mevcut yedi nüsha; başlama ve bitiş beyitleri, tertip , şiir sayısı ve farklı şiirler, ortak kelime varyantları, Tecelliyât Risalesi, sahh kaydı, istinsah tarihi gibi özellikleri bakımından yedi alt başlık altında değerlendirilmiştir.

1. Başlama ve Bitiş Beyitleri

Fenâyî Divânı nüshalarından H, A, B, M;

"İtdi teşrîf çün cihânı hâtem-i hayru'l-beşer

Oldı nûriyle münevver cümle 'âlem ser-te-ser" matla'lı na't ile başlar. S ve İ nüshaları;

"Ey bizi mağz-ı 'ademden var iden kâdir Hudâ

Hem-dem eyle hâzretüñe yek nefes kılma cüdâ" beytiyle Y ise;

“Senüñ emrünüle kâ'im cümle eşyâ

Bu kudretdedür dünyâ vü 'uqbâ” beytiyle başlamaktadır. Fakat Y baştan ve sondan eksik olduğu için diğerlerinden farklılık göstermektedir.

Nüshaların son beyitlerine baktığımızda; H, A ve B;

“Hemişe gonçe-i bahtı ola güller gibi handân

Cihân durdukça bu beyti idüp Hağ dâ'im âbâdan” beytiyle bitmektedirler. Diğer nüshaların bitiş beyitleri hepsi de birbirinden farklılık göstermektedir.

Nüshalar, baş ve son beyitlerine göre değerlendirildiğinde H, A, B, M ve S, İ şeklinde iki farklı grup oluşturmaktadır. M son beyit dikkate alındığında ilk grubun dışında kalmaktadır.

2. Tertip Özellikleri

S, İ, A ve Y nüshalarındaki şiirler kafiyeye göre sıralanmışlardır. Fakat bu kafiye ayırımında kaside, gazel ve murabbalar ayrı ayrı değil bir arada verilmiştir. S ve İ'de kafiyeye göre sıralanan şiirler bittikten sonra kafiye sırası gözetilmeden yazılan şiirler de vardır. Bu durum S'de hattın değişmesiyle daha belirgin hale gelmiştir. Bu şiirler S'de 202. İ'de ise 185. şiirlerden divanın sonuna kadar devam etmektedirler. Sonradan yazılan bu şiirler iki divanda karşılaştırıldığında; S 209 ile İ 195, S 269 ile İ 208, S 211 ile İ 213, S 214 ile İ 190, S 216 ile İ 206, S 219 ile İ 203, S 226 ile İ 215 numaralı şiirler her iki nüshada da ortaklık göstermektedir.

S, İ ve Y nüshalarında müfredler bulunmamaktadır. Bununla birlikte Y'nin sondan eksik olduğu unutulmamalıdır.

Tertip bakımından A daha belirgin özellikler göstermektedir. Bu nüsha, na't ile başlayıp, gazel ve murabbaları birlikte kafiyeye göre sıralar ve tarihler ve müfredler ile son bulur.

S ile İ tertip düzeni bakımından birbirlerine yaklaşmaktadır. A her ne kadar kafiye tertibinde olsa da na'tın başta bulunması ve şiir sırası bakımından S ve İ'den ayrılmaktadır.

3. Şiir Sayısı ve Farklı şiirler

Nüshaları şiir sayısı ve farklı şiirler bakımından değerlendirirken şiirlerin nazım şekillerine göre ayırım yapılmamış, müfredler de dahil olmak üzere toplam şiir sayısı verilmiştir.

H'de 401, B'de 392, A'da 387, M'de 344, S'de 274, İ'de 216, Y'de 200 şiir bulunmaktadır. Bunlar içerisinde tekrar eden şiirler de vardır. H'de 8- 27, 13- 131, 42- 322, 88- 132, 106- 218, 118- 189, 320- 359, 361- 383, 379- 389; B'de 316- 354; M'de 8- 27, 13- 129, 85- 130, 103- 216, 115- 187, 246- 258; A'da 251- 289; S'de 199- 269, 118- 136; İ'de 154- 176, 110- 124; Y'de 44- 66, 55- 196 numaralı şiirler birbirinin tekrarıdır.

Bu durum göz önüne alındığında H'de 392, B'de 391, A'da 386, M'de 338, S'de 272, İ'de 214, Y'de 198 şiir yer almaktadır.

Şiir sayısı bakımından H'nin daha kapsamlı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bilinen en eski tarihli nüsha da H'dir. Fakat bütün nüshaların H'den istinsah edildiği söylenemez. Çünkü H'de olmayıp diğerlerinde olan şiirler vardır. A ve B'deki şiirlerin tamamı H'de vardır. M'deki 327. şiir diğer nüshaların hiçbirinde de bulunmazken, 122. şiir S, İ ve Y'de bulunmaktadır. Bu şiir M, S, İ ve Y arasında yakınlık kurmaktadır. M'nin sonunda Gafûrî'nin vefatına Tâlibî'nin tarihi ve Gafûrî'nin şiirinin, S'nin içinde olduğu mecmuada da Gafûrî'nin divançesinin bulunması, bu yakınlığın M ile S arasında olduğunu göstermektedir.

S'de H, A, B ve M'den farklı olarak 17 şiir bulunmaktadır. Bu 17 şiirin 15'i İ'de, 11'i de Y'de yer almaktadır. İ'deki 213 ile 214, Y'deki 1 ile 9 numaralı şiirler kendilerinden başka nüshalarda yoktur.

H'deki Farsça olan 46 numaralı şiir B ve A'da bulunurken, Yine Farsça olan 187 nolu şiir A ve İ'de bulunmamaktadır.

M şiir sıralaması bakımından H ile hemen hemen aynı olsa da Farsça olan 46 numaralı şiirin M'de; M'deki 122 ve 327. şiirlerin de H'de bulunmaması M'yi bu grubun dışına çıkarmaktadır.

Şiir sırası ve farklılıkları açısından değerlendirdiğimizde H, A, B, M ve S, İ, Y olmak üzere iki grup ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte M biraz da diğer gruba yaklaşmaktadır. Fakat sadece S, İ ve Y'de bulunan şiirlerin M'de olmaması M'nin bu grubun dışında olduğunu göstermektedir. H'den seçme olan A ve B tenkitli metnin oluşturulmasında elenebilir. Birbirlerinden farklı şiirleri olan M, S, İ ve Y'nin tenkitli metin oluşturulmasında kullanılması gerekmektedir.

4 Ortak Kelime Varyantları

Divânın yedi nüshası karşılaştırıldığında kelime varyantları açısından da daha önceki iki grup oluşmaktadır. Gruplar içerisinde müstensih imlâsından kaynaklanan çok az da olsa farklılıklar görülmektedir. Fakat bu durum bulunduğu nüshanın tenkitli metne alınmasını gerektirecek ölçüde değildir.

5. Tecelliyât Risâlesi'nin olması

Fenâyî'nin Tecelliyât Risâlesi, A ve M nüshalarının başlarında bulunmaktadır. M'de Arapça'dır. A'da Arapça kısmından sonra bir miktar da Türkçe olarak Fenâyî'nin Simav'da bulunduğu yıllarda yaşadığı kerâmet-vâri olaylardan birkaçı anlatılmıştır. Tecelliyât'ın bu nüshalarda bulunması, ortak kelime varyantları da dikkate alındığında ikisi arasında bir yakınlık kurmaktadır.

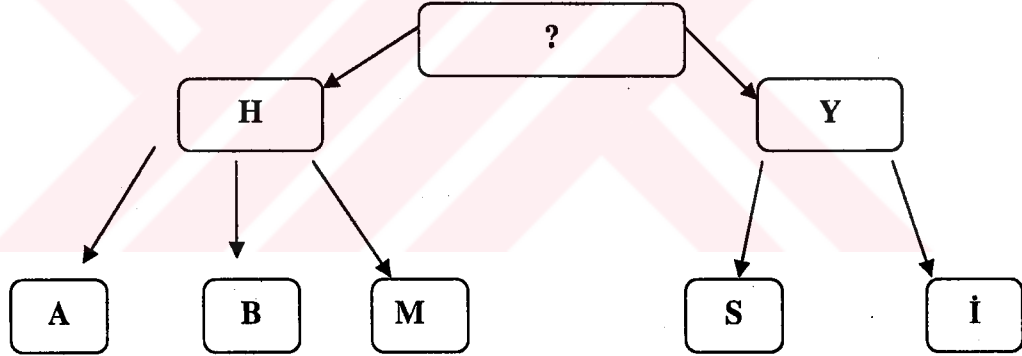
6. Sahh Kaydı:

Divân nüshalarından H ile Y’de sahh kaydı bulunmaktadır. H’nin kim tarafından tashih edildiği belli olmazken, Y’de Yûsuf-ı Celvetî’nin ismi geçmektedir. Y’de ayrıca “taklid” kayıtları da vardır. Bu durum Y’den bir başka nüshanın yazıldığı ve yazılan şiirlerin işaretlendiğini göstermektedir.

7. İstinsah Tarihi

Nüshalardan H 1099 H./ 1688 M., İ 1181 H./ 1767 M. tarihlerinde istinsah edilmişlerdir. İstinsah tarihleri dikkate alındığında 1. grup diyebileceğimiz H, A, B, M nüshalarının en eskisinin Fenâyî’nin vefatından 24 yıl sonra yazılan H olduğu görülmektedir.

Yukarıda Fenâyî Divânı’nın nüshaları yedi alt başlık altında değerlendirilmiştir. Bu maddelerin hepsi birlikte göz önünde bulundurulduğunda nüshaları H, A, B, M ve S, İ, Y olmak üzere iki farklı grupta toplayabiliriz. Ve bunu şöyle bir şema ile gösterebiliriz:

Fenâyî Divânı’nın nüsha şeceresi yukarıdaki gibi gösterildikten sonra, tenkitli metnin hazırlanmasında her iki grupta da temsil etme özelliği daha fazla olan nüshalar esas alınmıştır.

M’nin H’de olmayan iki şiiri içermesi dışında B,A ve M nüshalarının tenkitli metne esas alınacak ölçüde H’den farklılıkları bulunmamaktadır. Bu sebeple H, sahh kaydının bulunması, istinsah tarihi en eski olan nüsha olması, diğerlerine göre daha hacimli olması yönlerinden tenkitli metinde I. grubun temsilcisi olarak kullanılmıştır.

Diğer gruptaki nüshaların hepsi de birbirlerinden farklı ikişer şiir bulundurmaktadırlar. S’de kafiye tertibinden sonra yazılan şiirlerin farklı yazıyla yazılması ve buradaki şiirlerin çoğunun İ’de kafiye tertibi olan kısmın içinde olması; İ’de kafiye ile sıralanan şiirlerden sonra yazılan şiirlerin S’de kafiye tertibi olan kısmın içinde bulunması bu iki nüshanın farklı yönlerindedir. Bu durum dikkate alındığında bu iki nüshanın birbirlerinden değil de farklı bir

nüshadan çoğaltıldıklarını söyleyebiliriz. Yine bu gruptaki Y içerisinde bulunan sahh ve taklit kayıtları dikkate alındığında S ile İ'nin Y'den çoğaltıldığını söylemek mümkündür. Daha önce de söylediğimiz gibi Y'nin baştan ve sondan eksik olması, bu kanaatimizi kanıtlamamızı zorlaştırmaktadır.

II. gruptaki nüshalar dikkate alındığında S'nin grubu temsil etme açısından daha yeterli bir nüsha olduğunu söyleyebiliriz. Bu nüsha diğerlerine göre daha hacimli ve bakımlıdır.

Sonuç olarak; tenkitli metnin oluşturulmasında H ile S nüshaları kullanılmıştır. Bu iki nüshada bulunmayan şiirlerin tenkitli metne alınmasında diğer nüshalara da müracaat edilmiştir.

Fenâyî Divânı'nın tenkitli metnini yukarıdaki değerlendirmelerimiz doğrultusunda oluşturduk. Nüshaların hiçbirisi de klasik divân tertibi özelliği göstermediği için tenkitli metnin oluşturulmasında klasik divân tertibi dikkate alınmıştır. Şiirler tarafımızdan kasideler, tarihler, murabbalar, gazeller, mesneviler, rübâ'îler, tuyuğlar, kıt'alar, nazımlar ve matlalar başlıkları altında sıralanmıştır. Gazeller kafiye harflerine göre tertip edilmiştir. Şiirlerin sıralanması nüshaların hiçbirisiyle örtüşmemektedir.

Şiirlerin transkripsiyonunda Osmanlı Türkçesi'nin özellikleri dikkate alınmıştır.

Şiirler tarafımızdan numaralandırılmıştır. Şiirlerin başında vezinleri, altında buldukları nüsha ve varak numaraları belirtilmiştir.

Dipnotlarda ise nüsha farkları ve şiirlerde geçen ayet ve hadislerin mealleri kaynaklarıyla birlikte verilmiştir.

c. Transkripsiyon Sistemi

ا	a, e	ش	ş
آ	ā, a	ص	ş
ب	b	ض	z, đ
پ	p	ط	ţ
ت	t	ظ	z
ث	ṯ	ع	‘
ج	c	غ	ğ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	q
خ	ḫ	ك	k, ŋ, g
د	d	ل	l
ذ	z	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	ی	y, i, î

2. FENĀYĪ DĪVĀNĪ (TENKĪTLĪ METĪN)

KASİDELER

1

Na't-ı Şerif-i Resül-i Ekrem Şallallahu Aleyhi Vesellem
Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 İtdi teşrif çün cihānı hātem-i hayru'l-beşer
Oldı nūriyle münevver cümle 'ālem ser-te-ser
- 2 *Küntü kenzün* sırrını 'ālemlere kıldı 'ayān
Zümre-i ervāha rūhı ol zamān ki virdi fer
- 3 Yüzü anuñ *ve'd-duhā ve's-şemsi ve'l-leyl* şacı
İtdi Qur'anda kâsem Hâk çünki oldur mu'teber
- 4 Tâc olupdur pes *le'amrük* hil'ati levlâk anuñ
Oldı *illâ rahmeten li'l- 'ālemîn* aña kemer
- 5 Bulmadı yol kırbet-i hâzretde kimse şânına
Oldı dâ'im *li-me'allah* hâlveti aña maşar
- 6 Kâlbi anuñ görmedi gâflet hicâbın bir nefes
Anuñ için didi Hâk hakkında *mâzâğa'l-başar*

1

Başlık: - S.

2 "Gizli bir hazine idim." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, *Keşfü'l- Hafā*, Beyrut, 1351, C.2, s. 132.

3 Duhā 93, Şems 91, Leyl 92. surelerdir.

4 "(Resŭlüm) Hayatın hakkı için onlar, sarhoşlukları içinde bocalıyorlardı." Hicr 15/72.

"(Resŭlüm) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." Enbiyâ 21/107.

5 "Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin." Zâriyât 51/51.

6 "Gözü kaymadı ve sınırı aşmadı." Necm 53/17.

- 7 İt kıyās parmağlarından mu‘cizâtın ğayrısın
Çeşme ağıdı her birinden eyleyüp *şakka’l- kamer*
- 8 Şanma bu mülke hemân maḥşûş ola ḥükmi anuñ
On sekiz biñ ‘âleme ḥükmi irer ger ḥuşk u ter
- 9 Ḥalka irgürmekde feyz-i Ḥaḫḫ’ı rûhı vâsıta
Ḳıldı ise zâhiren gerçi bu ‘âlemden sefer
- 10 Ger şefâ‘at eylesün dir iseñ ol şâh-ı Resül
Ḳıl ri‘âyet sünnetin ol ḥizmetinde ḥâk-i der
- 11 Āsitân-ı ‘âlişânın kıble-i cân idegör
Sırr-ı pākinden irişe sırruña tâ ki eşer
- 12 Ol giyer tâc-ı şefâ‘at hem ḳabûlüñ ḥil‘atın
Şol zamânda kim ḥalâyıḳ ideler *eyne’l- maḳar*
- 13 Vuşlat-ı Ḥaḫḫ oldu çünki müntehâ mi‘râcına
Geçdi yetmiş biñ ḥicâbı ol *kelemḥin bi’l- başar*
- 14 Rehber oldu sidreye dek gerçi kim rûḥu’l- emîn
Ḳaldı Cibrîl enbiyâ ervâhı ol ḳıldı güzer
- 15 Eşref-i evlâd-ı Ādem menba‘-ı cûd u kerem
Dîn-i bâḳî da‘vetin ‘âm eyledi der-baḥr u ber

7 “Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı.” Kamer 54/1.

12 ḳabûlüñ: ḳabûlin H.

“O gün insan “Kaçacak yer neresi?” diyecektir.” Kıyâmet 75/10.

13 ol:o S.

“Kıyâmetin kopması ise , göz açıp kapama gibi veya daha az bir zamandan ibarettir.” Nahl 16/77.

15 ‘âm:‘âlem S.

- 16 Yār-ı evvel yār-ı gārı Bū Bekir Şiddîk'dur
Şāhid oldı şıdkına anuñ nebātāt u hācer
- 17 Gerçi vardur nās beyninde hilāfetde hilāf
Şāh-ı kevneyn anı ta'yīn itdi oldur mu'teber
- 18 Cümle varın tīb-ı hātırla taşadduk eyledi
Mıhr ü mehden enver itdi sırrını ol pür-hüner
- 19 Yār-ı şānīdür Resūl'e zeyn-i aşhāb çün 'Ömer
Kuvvet-i islām içün beline bağladı kemer
- 20 Dīn-i bākī içre şol deñlü şalābet kıldı kim
Heybetinden zıllını görse ider şeytān hāzer
- 21 Bil anuñ islāmı ile zāhir oldı iş bu dīn
Hem kamu 'adāsına buldı hilāfetde zafer
- 22 Yār-ı şālīş ol nübüvvet şāhına 'Osmān'dur
Mesken oldı mescid ü mihrāb aña şām u seher
- 23 Her kişiye cennet içre lāzım elbetde refīk
Didi 'Osmān'ı baña cennetde Hāq yoldaş ider
- 24 'Ālim ü cāhil hayāyı dir mine'l- ĩmāndur
Andan aħz itdi hayāyı ehl-i ihsān her ne var
- 25 Yār-ı rābi' ibn-i 'ammı oldur 'Alī Murtażā
Zāhir ü bātında ekmeş şīr-i Hāq ol nāmı var

18 eyledi: itdi ol S/ mıhr ü: mıhr S.

19 Rasūle: Rasūlūñ S.

22 mescid ü: mescid S

25 'Alī: 'Aliyyü'l H.

- 26 Didi vaşfinda anuñ pes ‘ālimü’l- esrār olan
Ben medīne olmuşam ‘ilme ‘Ali’dür aña der
- 27 Ğazvesinde hācib oldı kıldı da‘vet ol Resūl
Hāzır oldı ol zamān ki sem‘ine irdi haber
- 28 Nūr-ı ‘ayn-ı ehl-i cennet verd-i bāğ-ı fahr-ı dīn
Gelmedi dünyā için qalblerine zerre keder
- 29 Birisi İmām Hasan’dur birisi İmām Hüseyin
Kıldılar Hakk’uñ rızāsına fedā cān ile ser
- 30 Mesken oldı bunlara firdevs-i hādīm hūr-i ‘in
Hamza vü Abbās bākī kim var ise min ‘aşer
- 31 Cümleten evlād u aşhāb ne var ise tābi‘in
Mazhar olup luţfuña kılduñ ‘ināyetle nazar
- 32 Hürmetiyçün anlaruñ fazluñla sen yā zü’l- ‘atā
Yüzleri şuyına hıfz it bizi ez-rāḥ-ı haṭar
- 33 Ey Fenāyī sālīk ol zevk it o şe’nüñ rütbetin
İre imānuñ ‘ayāna qurı taqlīdi gider

H 1b-2a, S 24b-25a-25b-26a-26b-27a.

27 hācib: hācet S

28 cennet: sūnnet S.

TARİHLER

1

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Yumdı göz dār-1 fenādan pīr-i şadr-1 şadıķān
Gördi hep ğafletde yatur n’eylesün halk-1 cihān
- 2 Görinen hengām-1 şeb encüm degildür ber-felek
Dökdi göz yaşını anuñ rihletine āsümān
- 3 Cism-i pāk-i t̄āhiri olmışdı rūh-1 maḥz anuñ
A‘yün-1 nāsdan anuñçün oldı cān gibi nihān
- 4 Gördi kimse bilmedi ol dürr-i pākūñ kıymetin
Şaldı şandūka güher-veş ḥāzin-i kevn ü mekān
- 5 Vādi-i ḥayretde qalan teşne-dilleri müdām
Qandururdu cām-1 ‘irfān ile cānların her ān
- 6 Fevti için oldılar halk-1 cihān mātem-zede
Olmış idi çün vücūdı bā‘iş-i emn ü emān
- 7 Geldi geçdi bilmedi kimse o şe’nüñ rütbetin
Vākıf olmadı ḥaķīkat ḥāline ins ile cān
- 8 Levḥ-i maḥfūza muķābildi derūnı ‘ālemi
Münakkaşdı levḥ-i ḥātırında sırr-1 *kün fe-kān*

1

H’de başlık: Tārīḥ-i Muhammed Efend li- Ḥa zreti ‘Aziz (ks.).

Bu mersiyei şeyhi Aziz Mahmud Hüdāyī için yazmıştır.

7 geçdi: gitdi H.

8 “Bir şeyi dilediğinde ona sadece “Ol” der, o da hemen olur.” Bakara 2/117.

Bu beyitteki “münakkaşdı” kelimesi vezne uymamaktadır.

- 9 Emr-i *mūtū* hükmine itmişti gerçi imtişāl
Küllü *nefsin* ma'nisinden zâhiren kıldı beyân
- 10 **Mā-sivādan** kılmış idi evc-i a'lāya 'urūc
Görinürdi şuretâ cismi cihân içre hemân
- 11 N'ola zâtı oldu ise cân gibi gözden nihân
Eyledi *seb'a'l-meşānī* sırrın 'uşşāka 'ayân
- 12 Kanı bir göz ki şühüd ide cemâli nûrını
Göstere mir'ât-i dilde vechini ol bî-gümân
- 13 Ol 'azîzüñ rûh-ı pākine du'âlar idenüñ
Hâzret-i Hâk eylesün anları firdevs âşiyân
- 14 Meşhedine şıdķ ile yüzler sürenler zâ'irün
Rü'yetüñle olalar iki cihânda şād-mân
- 15 Zât-ı pāküñ vaḥdetiyçün cümle ihvân-ı ma'an
Dâḫil eyle 'adnūñe faẓluñla fī a'le'l- cinân
- 16 Rûh-ı kudsiydi Hüdâyî tarḫ-ı kevneyn eyledi
Cevher-i ferd oldu kıldı lâ-mekân ilin mekân

1038 H.-1629 M.

H 98b-99a, S 51a-51b-52a.

9 "Ölmeden önce ölünüz." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s 291.

"Her canlı ölümü tadacaktır." Âl-i İmrân Sûresi 3/185.

10 cismi cihân: cismile cân S.

11 Tekrarlanan yedi âyet. 1. sure olan Fâtiha Sûresi.

2

Mefā 'ilūn mefā 'ilūn mefā 'ilūn mefā 'ilūn

- 1 Nümāyān oldı 'ālemde yine gör şun'-ı Raḥmānī
İrişdi berr ile bahre Ḥudā'nuñ luḫf u iḥsānı
- 2 Çü mihr-i devletüñ oldı ṭulū'ı burc-ı nuşretten
'Adū-yı bed-nihād görse n'ola envā'-ı ḥüsrānı
- 3 Şeref burcunda bedr ola dem-ā-dem ṭāli'-i baḫtı
Hilāl-āsā terakḫide ola 'üvnān-ı 'Oşmānī
- 4 Cenāb-ı Ḥazret-i Sulṭān Meḫemmed Ḥān-ı Ğāzī kim
Cihānı eyler āsūde anuñ ḫükm-i ḥümāyūnı
- 5 Ne cānibe sa'ādetle ḫudūmı eyleye iḫbāl
Ḥızır İlyās refiḫ olup ola Bārī nigeḫ-bānı
- 6 Mübārek ide bu fethi Cenāb-ı Ḥazret-i Raḫman
Umaruz 'an-ḫarīb ola nice nuşretler erzānī
- 7 İki 'ālem merāmıyla hemişe olısar mesrūr
Musahḫār eyleyüp Bārī yedüñde kāfir-istānı
- 8 Nihāl-i ḫoş-ḫırāmuñla cihān gülzārı var ola
Müsellem şānuña ancaḫ bu üslüb-ı cihān-bānī

2

H'de başlık: Tārīḫ-i Sulṭān Meḫemmed.

2 nuşretten: nuşretde H.

3 dem-ā-dem: çü mādem S.

8 ḫırāmuñla: ḫırāmıyla S.

- 9 Semâ-yı evc-i rif'atde hümâ-veş 'âli-pervâz ol
Semend-i devletüñ itsün murâduñ üzre cevläni
- 10 Şun ey sâķī sürür-encâm olan cāmı neler çekdük
Belâ-yı derd-i gerdüni cefâ-yı çarķ-ı devrâni
- 11 Serîr-i salţanatda gün gibi dâ'im ser-efrâz ol
Münevver eyleye vechüñ bu nüh firûze eyvâni
- 12 Fenâyî gonçe-i baķtı ola güller gibi ĥandân
Cihân durdukça âbâdân ola âyîn ü erkânı

H 73b-74a, S 69b-70a.

3

Mefâ 'îlün mefâ 'îlün fe 'ülün

- 1 Cenâb-ı Hâzret-i Vâlide Sultân
Ola 'izzetle dâ'im şâd u ĥandân
- 2 Dü 'âlem devletiyle ola mesrür
Cinân-ı 'adnini Hâķ kıla iĥsân
- 3 Şeref burcında bedr olup hilâli
Ola baķtı anuñ gün gibi raĥşân
- 4 Riyâz-ı ravzası olup münevver
Ki ĥâdim ola aña ĥür u ĥilmân

11 firûze: firüz S.

- 5 Yapup bu cāmi'i kıldı yerinde
Anı maqbūl ide ol Ḥayy u Sübhān
- 6 Şanasın mescid-i aqşādur ol kim
Dolar envār-ı qudsilerle her ān
- 7 Fenāyī vedd ile dinildi tāriḥ
Zihī cāmi' maqām-ı beyt-i Raḥman

1027 H.- 1618 M.

H 74a.

4

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ḳad-benā Vālide Sulṭān cāmi'an
Ḥālisen li'l- 'ālemīne'l- 'āmilīn
- 2 Etyebi me'ālinden ifrāz eyledi
Ḳıla maqbūl anı Rabbü'l- 'ālemin
- 3 Ḳultü tāriḥan li hazā'l-ma'bed
Mecma'un li'l-müslimune'l-mütteḳin

1064 H./ 1655 M.

H 100a.

5

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Hâk Te'âlâ cümleye ihsân ide
Sehv ile noqşânumuz gufrân ide
- 2 Yapdı beytin yümn ile Aḥmed Ağa
Bâri müşküllerini âsân ide
- 3 Bedr ola burc-ı şerefde tâli'i
Rûy-ı baḥtı gül gibi ḥandân ide
- 4 Dehr-i dündan görmeye hergiz sitem
Faẓl ile luḫfını bî-pâyân ide
- 5 Cennet-i firdevsini ide naşîb
Ḥâdimini ḥür ile gılmân ide
- 6 'İzzet-i dâreyn ile mesrûr idüp
Bu dil-i maḥzûnını şādân ide
- 7 Didi hâtif ey Fenâyî târiḫin
Ḥâneñüz Raḥmân âbādân ide

1061 H.-1650 M.

H 97b.

5

H'de başlık: Târiḫ.

7 1. mısra H'de aynı olmakla birlikte yanında: Didi itmâmına hâtif târiḫin

6

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 Yine kıldı Hüdâ halka 'inâyet
İrişdi ehline mihr-i şadâret
- 2 Maşûn eyleye Mevlâ her haşardan
İde dâ'im maqâmında iķâmet
- 3 Kudûmiyle ferah-nâk oldu 'âlem
Kıla her kârına Bârî i'ânet
- 4 Yed-i kudretle a'dâ ola maķhûr
Bi-ķaķķ-ı mebde-i kân-ı risâlet
- 5 Dü 'âlem devletiyle ola mesrûr
Aña meftûh olup bâb-ı 'adâlet
- 6 Şeref burcunda bedr olup hilâli
Ziyâsına irişmeye kesâfet
- 7 Sürûran didi târiķin Fenâyi
Bi-ķamdi'llah yerin buldı vezâret

1056 H.-1646 M.

H 98a.

6

H'de başlık: Târîķ.

17 aralık 1645'te sadrazam olan Salih Paşa olabilir. Bkz. Osmanlı Ansiklopedisi, İz Yayınları, İstanbul, 1996, C. 4, s. 98.

7

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 İki 'âlemde merâmın aña Hâk ide 'aşa
Ola maḥfûz-ı İlähi her belâdan dâ'imâ
- 2 Dîn-i devlet hizmetine sa'y ider leyl ü nehâr
N'ola mü'minler iderse aña ḥayr ile du'â
- 3 'Adl u dâd ile mübeşşir oldı ḥalk-ı 'âleme
Şâbitü'l-aḳdâm olup bula maḳâmında beḳâ
- 4 Bedr ola burc-ı şerefde rûy-ı baḫtı dem-be-dem
İde her müşkilin âsân Ḥazret-i Bârî Ḥudâ
- 5 Başdı çünki himmet ile şadr-ı 'uzmâya ḳadem
Didi târiḫin Fenâyî maḳdemünüz ḥayr ola

1059 H.- 1649 M.

Y 3a-3b.

8

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Cenâb-ı Ḥazret-i Aḫmed Efendi
İrişdi aña Hâkḳ'uñ luṫfi bî-ḫad

7

28 haziran 1649'da sadrazam olan Kara Murad Paşa olabilir. Bkz. a.g.ans. s.110.

2 Fenādan gidicek mülk-i bekāya
Açıldı bāb-ı rahmet olmadı sed

3 Didi fevtine hātif tārīhini
'Urūc itdi maḳām-ı ünse Aḫmed
1062 H.- 1652 M.

İ 98b.

9

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Eyledi 'azm-i bekā sālik-i rāh-ı Hüdā
Olmağa ḫalvet- sarāy-ı 'ālem-i 'uḳbāda şaf
Fevtine tārīḫ için kesb-i te'essüfle dedi
Åh ḳuṭbu'l-etḳıyā Maḫmūd Efendi göçdi ḫayf
1038 H.-1629 M.

İ 98b.

10

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Hāzret-i Vālide Sultān cāmi'i oldı tamām
Cennet-i 'adnini Mevlā eylesün aña maḳām
1064 H./ 1655 M.

H 102a.

MURABBALAR

1

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Kenz-i esrāruña yā Rab eyle luṭfuñla emīn
Her murādı sen virirsin yā mucībe's- sā'ilīn
İreler tā maṭlab-ı 'alāya cümle ṭalībīn
Her murādı sen virirsin yā mucībe's- sā'ilīn
- 2 Gerçi çokdur yā İlahî saña hızzmetde kuşūr
Luṭf umup ḳapuña geldik bizi 'afv it yā Ğafūr
Ref' it aradan hicābı ḳalbümüz bulsun sūrūr
Her murādı sen virirsin yā mucībe's- sā'ilīn
- 3 Pertev-i mihr-i ezelden neş'e-dār it cānumuz
Hāşıl ola her nefes tā rü'yet-i cānānumuz
Bāde-i nūr-ı ezelden pür olup peymānemüz
Her murādı sen virirsin yā mucībe's- sā'ilīn
- 4 Vaḥdetüñ sırrına vāḳıf olalı cism ile cān
Ğā'ib oldı 'ayn-ı sālīkden cihān zāhir nihān
Zāt-ı pākūñdür efendi cümleden maḳşūd hemān
Her murādı sen virirsin yā mucībe's- sā'ilīn
- 5 Ger Fenāyī'ye olursa luṭf ile bir kez nazar
Küllü şey'in hālīkūn şahrāsını eyler güzer

1

1 luṭfuñla: faẓluñla S.

2 umup: idüp S.

3 rü'yet-i: rü'yete H/ nūr-ı: ḥubb-ı S.

Çalmaya tã zenb-i fãniden vücûdunda eşer
Her murãdı sen virirsin yã mucîbe's- sã'ilîn

H 2b, S 48a-48b.

2

Fã'ilâtün fã'ilâtün fã'ilün

- 1 Çullaruñı ħ'ãb-ı ğafletden uyar
Yã 'Alîm ü yã Ħaķîm ü yã Raĥîm
Ĝöreler tã her nefes didâr-ı yâr
Yã 'Alîm ü yã Ħaķîm ü yã Raĥîm
- 2 Ħãzretüñe varmaĝa yoķ tãkatüm
Saña lâyıķ ħanı yã Rab tã'atüm
Zãtuñ olsun dü cihãnda ħãcetüm
Yã 'Alîm ü yã Ħaķîm ü yã Raĥîm
- 3 Ger olursa cãna luţf ile nazãr
Çalmaya arada benlikden eşer
Ĝarķ ola envãra sãlik ser-te-ser
Yã 'Alîm ü yã Ħaķîm ü yã Raĥîm
- 4 Levĥ-i dilden ħakk ola resm-i sivã
Zãhir ola rûĥa envã'-ı 'atã
İrişe bî-vãsiţa sırra nidã
Yã 'Alîm ü yã Ħaķîm ü yã Raĥîm

5 "Allah ile beraber başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O'ndan başka tanrı yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz." Kasas 28/88.

2

2 varmaĝa: varmaya H.

3 luţf ile: luţfuñla H/ envãra: envãr-ı H.

- 5 Raḥmetüñ deryāsına yoḳdur kenār
Baḳma taḳşīre olursa şad hezār
Ḳıl Fenāyi'ye 'aḫāyi bī- şümār
Yā 'Alīm ü yā Ḥakīm ü yā Raḥīm

H 6a-6b, S 41a.

3

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Celālün nārına yaḳma 'ibādı
Kerem luḫ u 'ināyet senden olur
Cemālünle münevver it fu'ādı
Kerem luḫ u 'ināyet senden olur
- 2 İşümüz dem-be-dem cürm ü cināyet
Umaruz mahz-ı fazluñdan 'ināyet
Olalum maẓhar-ı nūr-ı hidāyet
Kerem luḫ u 'ināyet senden olur
- 3 'Ademden eyledün cūduñla icād
Göñül vīrānesin ḳıl yine ābād
Ḳuyūdāt-ı sivādan eyle āzād
Kerem luḫ u 'ināyet senden olur
- 4 Niçe bir olalum fırḳatle nālān
Vişālünle bizi ḳıl şād u handān
Şühūd-ı nūr-ı zātuñ eyle iḫsān
Kerem luḫ u 'ināyet senden olur

5 'aḫāyi: 'aḫāñı S.

3

1 cemālünle: cemālünñden H.

- 5 Hicābı ref' idüp göster liķāyı
 Güzer eyleye dil arz u semāyı
 İrişsün 'arş-ı maksūda Fenāyi
 Kerem luṭf u 'ināyet senden olur

H 8b-9a, S 13b-14a.

4

Müstef'ilün müstef'ilün

- 1 Ey Kādir-i muṭlaķ Hudā
 Kuldān ḥaṭā senden 'aṭā
 Dā'im işüñ cūd u seḥā
 Kuldān ḥaṭā senden 'aṭā
- 2 Müznib olana yā Raḥīm
 Göster şırāṭ-ı müstaķim
 Kalmayalum şöyle saķim
 Kuldān ḥaṭā senden 'aṭā
- 3 Bir 'abd-i 'āķim yā İlāh
 Luṭfuña uş kıldum penāh
 Faḫluñı eyle cilve-gāh
 Kuldān ḥaṭā senden 'aṭā
- 4 Nefsüm ider yüz biñ günāh
 'Ömrinde kılmaz bir kez āh
 'Afv it suçum ey pādişāh
 Kuldān ḥaṭā senden 'aṭā

- 5 Ortağ olup şeytân u nefis
Olur hevâya pür-heves
Luţf it sivâdan bizi kes
Kuldan haţâ senden ‘aţâ
- 6 Yok saña lâyıķ bir ‘amel
Her dem işüm cürm ü zelel
Ahvâlüme virme hâlel
Kuldan haţâ senden ‘aţâ
- 7 Cümle vücûd-ı mümkünât
Senden alur feyz-i hayât
Virgil Fenâyi’ye şebât
Kuldan haţâ senden ‘aţâ

H 9b-10a, S 3b-4a.

5

Mefâ ‘îlün mefâ ‘îlün fe ‘ülün

- 1 Kâmu ahvâlümüz hep saña ma‘lüm
Koma bu derd ile miḥnetde yâ Rab
Esirge luţf idüp ey Ḥayy u Kayyüm
Koma bu derd ile miḥnetde yâ Rab
- 2 İre câna ḥitâb-ı müsteḥbuñ
Müyesser olsun aña fetḥ-i bâbuñ

Gider fazluñ ile yüzden niķābun
Koma bu derd ile miħnetde yā Rab

3 Musahħār emrüne arz u semāvāt
Senüñ ħükmüñdedür şems ile zerrāt
Cenābuñdan olur cümle fütühāt
Koma bu derd ile miħnetde yā Rab

4 Niçe bir olalum derd ile nālān
Vişālüñle bizi kıł şād u handān
Efendi nār-ı hicre kıılma sūzān
Koma bu derd ile miħnetde yā Rab

5 Dil ü cān derdine eyle devāyı
Delīl it bize nūr-ı Muşafā'yı
Vişālüñ zevķine irsün Fenāyī
Koma bu derd ile miħnetde yā Rab

H 11a-11b, S 7a.

6

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

1 Tecellī-i cemālüñ kııl müyesser
Meded senden meded yā Ĥayy u Ĥayyüm
Değil bir kerre iħsān it mükerrer
Meded senden meded yā Ĥayy u Ĥayyüm

2 Saña varmağā yok bizde liyāķat
Meğer ola cenābuñdan 'ināyet

Kemâl-i cûduña yok hadd u gâyet
Meded senden meded yâ Hayy u Kayyûm

3 Sivâ hubbını hakk it levh-i dilden
Bizi 'add eyleme *belhüm eçalden*
Halâş eyle kuyûd-ı âb u gilden
Meded senden meded yâ Hayy u Kayyûm

4 Kamu eşyâya sen virdüñ vücûdı
Sañadur cümle mevcûduñ sücûdı
'Aṭâ eyle bize nûr-ı şühûdı
Meded senden meded yâ Hayy u Kayyûm

5 Naşîb eyle efendi fetḥ-i bâbı
Arada kalmasun varlık hicâbı
Görem zerrede nûr-ı âfitâbı
Meded senden meded yâ Hayy u Kayyûm

6 Eğer irmezse aña luṭf-ı Raḥmân
Neye kâdir olur bî-çâre insân
Yine Hâk'dan olur kullara ihsân
Meded senden meded yâ Hayy u Kayyûm

7 Görüp bilmege eşyâyı kemâhî
'İnâyet senden olur yâ İlâhî
Fenâyî kuluñuñ sensin penâhı
Meded senden meded yâ Hayy u Kayyûm

H 14a-14b, S 41b.

7

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Fūrkatüñ odına yaqma qullaruñ
Luṭf u iḥsān ıssı sulṭānum meded
Açıvir anlara vuşlat yollaruñ
Luṭf u iḥsān ıssı sulṭānum meded
- 2 'Afvuñ ile cürümüni mağfūr kııl
Bu dil-i virānemüz ma'mūr kııl
Rü'yetüñle dā'imā mesrūr kııl
Luṭf u iḥsān ıssı sulṭānum meded
- 3 Feyz-i zātuñdan bula cānlar 'aṭā
Dideden eyleme vechüñ iḥtifā
Güş-ı cāna ire luṭfuñdan nidā
Luṭf u iḥsān ıssı sulṭānum meded
- 4 Gülşen-i vaḥdete irgür bülbüli
Dā'im istişmām ide büy-ı güli
Ĝarq ola esrārına cān u dili
Luṭf u iḥsān ıssı sulṭānum meded
- 5 Uçmadan bağ-ı fenādan 'andelīb
Vuşlatuñ gülzārını eyle naşīb
Dār-ı ğurbetde bizi itme ğarīb
Luṭf u iḥsān ıssı sulṭānum meded

7

1 açıvir anlara: aña āsān eyle S.

3 zātuñdan: zātuñda S/ eyleme: dūr itme S/ iḥtifā: kııl 'aṭā S.

6 Ḳoma yā Rab bizliḡümüz bizden al
 Ṭut elümüz bizi senden yaña şal
 Saña ma'lūmdur efendi cümle hāl
 Luṭf u ihsān ıssı sultānum meded

7 İreler ḳaşr-ı kemāle 'āşıḳān
 Göreler her zerrede nūruñ 'ayān
 Eyle luṭfuñı Fenāyī'ye her ān
 'Afv u ḡufrān ıssı sultānum meded

H 15b, S 11a.

8

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Nūr-ı zātuñ eyleme bizden nihān
 Fazl u ihsānuña ḡāyet var mıdur
 Ḳalmasun ḡayretde işbu 'aḳl u cān
 Luṭf u ihsānuña ḡāyet var mıdur

2 Uçmadan bu baḡ-ı tenden 'andelīb
 Ḡülşen-i vaşluñı aña ḳıl naşīb
 Dār-ı ḡurbetde anı itme ḡarīb
 Fazl u ihsānuña ḡāyet var mıdur

3 Ḡā'ib ola dīdeden resm-i sivā
 Olmaya arada benlik muṭlaḳa

6 S'de 2 ile 3. beyitler arasındadır.

7 S'de 1. ve 2. mısraların yerleri deḡişiktir.

8

1 'aḳl u: 'aḳl-ı S/ ihsānuña: ihsāna H/ ḡāyet: nihāyet H.

2 fazl u ihsānuña ḡāyet: fazluña yā Rab nihāyet H.

Güş-1 cāna ire hātifden nidā
Fazl u ihsānuña gāyet var mıdur

- 4 Cümle mevcūdata sen virdüñ hayāt
Senden alur işbu feyzi kâ'ināt
N'ola itseñ vâşıl-1 tevḥīd-i zāt
Fazluña yâ Rab nihāyet var mıdur
- 5 Eyle tevḥīkūñ Fenāyī'ye refīk
Ḥazretüñe doğrı vara tā ṭarīk
Baḥr-1 ihsānuña kıl anı ğarīk
Fazluña yâ Rab gāyet var mıdur

H 16a, S 15b.

9

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Ḥudāyâ mazḥar it nūr-1 cemāle
'İnayet eyle sultānum meded it
Ḳoma noqşān ile irgür kemāle
'İnayet eyle sultānum meded it
- 2 Yoluñda kıl vücūdum cümle ifnā
Bisāt-1 ḳurbetüñi it müheyyā
Dil ü cān mürdesini eyle ihyā
'İnayet eyle sultānum meded it

3 fazl: lutf S.

4 alur: olur S/ işbu feyzi: feyzi işbu H.

9

1 noqşān ile: nāqış bizi S.

2 S'de 3. mısra: Olalum vâşıl-1 maṭlûb-1 a'lā

- 3 Bize yâ Rab delîl ol hâzretüñe
Hem idhâl it harîm-i vuşlatuña
Sezâ olan budur çün ‘izzetüñe
‘Înayet eyle sultânnum meded it
- 4 Saña senden sığındum yâ İlâhum
Ki ğayrı yok durur püşt ü penâhum
N’ola ‘afv eyleseñ cürm ü günâhum
‘Înayet eyle sultânnum meded it
- 5 Şühüd-ı zâtuñı eyle müyesser
Kemâlâtuña şânum ola mazhar
Bu yolda it bize ‘avnuñı reh-ber
‘Înayet eyle sultânnum meded it
- 6 Kılan Hakk’a kıyâm ile ku’ûdı
Hakîkat üzre ol eyler sücûdı
Bi-küllî maḥv idüp zenb-i vücûdı
‘Înayet eyle sultânnum meded it
- 7 Fenâyi’ye naşib it feth-i bâbı
Ara yirden götür cümle hicâbı
İki ‘âlemde gösterme hisâbı
‘Înayet eyle sultânnum meded it

H 16a-16b, S 7b-8a.

4 sığındum yâ: sığınuram S.

6 ol eyler: eyler ol S/ idüp: idem S.

7 götür: ref’ it S.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şüreti geç 'âlem-i ma'nâya ir
 o sivâyı azret-i Mevlâ'ya ir
 Terk idüp ednâyı gel a'lâya ir
 Geç sivâdan maqlab-ı a'lâya ir
- 2 Revzen-i cânuñ açılsun ez-şafâ
 İrişüp bî-vâsiqa nâm-ı udâ
 Mav idüp zenb-i vücudı bul beâ
 Geç sivâdan maqlab-ı a'lâya ir
- 3 'Aıl oldur eyleye fikr-i me'al
 Men 'aref'sırrın bilen bulur kemâl
 Emr-i mütûya idegör imtişâl
 Geç sivâdan azret-i Mevlâ'ya ir
- 4 Aldanup alma nuuş-ı kesrete
 İrmeye aşd eyle nûr-ı vadete
 Tâlib olup cân u dilden vuşlata
 Geç sivâdan azret-i Mevlâ'ya ir
- 5 'İbret ile itseñ eşyâya nazar
 Vadet-i zâtiyyeden virür aber
 Var ise 'ayn-ı başiretden eşer
 Geç sivâdan azret-i Mevlâ'ya ir

- 6 ‘Ālim-i ‘ilm-i şerī‘at ol begüm
Kāmil-i rāh-ı tarīkat ol begüm
Vāşıl-ı sırr-ı haķīkat ol begüm
Geç sivādan maṭlab-ı a‘lāya ir
- 7 Būlbūl-āsā idegör cūş u ħurūş
Ḳıl maḥabbet cāmını gül gibi nūş
Eyledüñse *men ‘aref* sırrını gūş
Geç sivādan maṭlab-ı a‘lāya ir
- 8 Ḳulluġın ‘ābid ider dā‘im hisāb
Olisardur zāhide zūhdi ħicāb
Ḳıldı ‘ārif ey Fenāyī feth-i bāb
Geç sivādan ḥazret-i Mevlāya ir

H 17b-18a, S 12a-12b.

11

Müstef‘ilün müstef‘ilün

- 1 Dil mürdesini ḥayy ider
Hū isminüñ zākirleri
Arz u semāyı ṭayy ider
Hū isminüñ zākirleri
- 2 Ḳalb ḥānesin gülzār ider
Būlbūli aña zār ider
Her demde seyr-i yār ider
Hū isminüñ zākirleri

6 ‘Ālim-i: ‘Āmil-i S.

7 S'de 1 ile 2. mısraların yerleri deġişiktir.

“Nefsini bilen Rabb’ini bilir.” İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s. 262.

- 3 Bezm-i elestüñ mestidür
Meydân-ı 'ışkuñ cüstidür
Yârüñ kadîmî dostıdur
Hû isminüñ zâkirleri
- 4 Deryâ-yı tevḥîd itdi ğarḳ
Pes aradan maḥv oldı fark
Oldı muḥîṭ-i ğarb u şarḳ
Hû isminüñ zâkirleri
- 5 Devr-i elestde ḥişşesin
'İşk ile itdi kışşasın
Def' itdi cümle ğuşşasın
Hû isminüñ zâkirleri
- 6 Derd ile girse kim yola
Oldı hidâyet ol kula
Şaymaz cihâñı bir pula
Hû isminüñ zâkirleri
- 7 Ḳodı bu yola cân u ten
Terk itdi yâr için vaṭan
Ḥaḳḳ'ı görür her zerreden
Hû isminüñ zâkirleri
- 8 İrdi kime faẓl-ı ezel
Dost bezmine oldı maḥal

Her müşkülünü itdi hal
Hü isminüñ zâkirleri

- 9 Râh-ı fenâya kim gider
Yârin cemâlin ol görür
Her bir dikenden gül derer
Hü isminüñ zâkirleri

- 10 Fazlını ol Rabb-i Raḥîm
İtdi Fenâyi'ye 'azîm
Bulur ebed bâkî na'im
Hü isminüñ zâkirleri

H 23b-24a, S 64b-65a.

12

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ey kamu 'âlemlere viren ziyâ
Rü'yetüñle dîdemüz eyle münîr
Dîde-i dil bula nûruñla cilâ
Rü'yetüñle dîdemüz eyle münîr
- 2 Şems-i zâtuñdan irerse zerre nûr
Ḥâşıl olur cism ile câna ḥubûr
Maḥv ola âyîne-i dilden fütür
Rü'yetüñle dîdemüz eyle münîr

9 dikende: dikenden S.

12

2 ḥubûr: ḥuzûr S.

- 3 Yā 'Alīm ü yā Ḥakīm ü yā Ḥabīr
 Saña ma'lūm nīk ü bed mā fi'z-zamīr
 Ente Ḥasbī ente Kāfī yā Baṣīr
 Rü'yetüñle dīdemüz eyle münīr
- 4 Maṭla'ından ṭālī' ola āfitāb
 İrişe bī-vāṣıta cāna ḥiṭāb
 Ref' ola 'ayn-ı 'alīlūmden ḥicāb
 Rü'yetüñle dīdemüz eyle münīr
- 5 Ey Ḳadīm ü Ḥayy u Ḳayyūm u Eḥād
 Sensin ol Ḥallāk-ı eşyā bī-'aded
 Zā'il ola 'ayn-ı merdūmden remed
 Rü'yetüñle dīdemüz eyle münīr
- 6 'Ayn-ı Ādem 'aynı oldı 'āleme
 Nüşḥa düşdi işbu 'ālem Ādem'e
 Ḳıl hidāyet irişe dem tā deme
 Rü'yetüñle dīdemüz eyle münīr
- 7 'Ayn-ı raḥmetden ire 'ayna devā
 Dest-i ḳudret çeksün aña tütüyā
 Nūr-ı zātuñ it Fenāyī'ye 'atā
 Rü'yetüñle dīdemüz eyle münīr

H 25b-26a, S 17b-18a.

5 Ḳayyūm u: Ḳayyūm S.

6 dem tā deme: tā dem deme S.

Müstef'ilün müstef'ilün

- 1 Derdüñ olur cāna devā
 Yā zü'l-'aṭā yā zü'l-'aṭā
 ⁴Uşşāka kıl vaşluñ 'aṭā
 Yā zü'l-'aṭā yā zü'l-'aṭā
- 2 Ref' ola dilden her hevā
 Gide nazardan mā-sivā
 Kıl zāt-ı pāküñe sezā
 Yā zü'l-'aṭā yā zü'l-'aṭā
- 3 Maḫşud-ı emr-i *kün fe-kān*
 Zātuñ durur zāhir nihān
 Her şey'de sensin çün 'ayān
 Yā zü'l-'aṭā yā zü'l-'aṭā
- 4 Cümle vücūd-ı mümkināt
 Meclā-yı esmā vü şifāt
 Kılsun tecellī nūr-ı zāt
 Yā zü'l-'aṭā yā zü'l-'aṭā
- 5 Kılduñ niçe ihsān-ı cūd
 Yoḫdan bize virdüñ vücūd
 Vir yine haḫḫānī şühūd
 Yā zü'l-'aṭā yā zü'l-'aṭā

3 "(O) göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. Bir şeyi dilediğinde ona sadece "Ol" der, o da hemen oluverir." Bakara 2/17.

4 esmā vü: esmā-ı H.

6 Ey faẓl u cūd ıssı kerīm
Eyle bize luṭf-ı 'azīm
Bulsun yerin ahd-i ḳadīm
Yā zū'l-'aṭā yā zū'l-'aṭā

7 Gider aradan fürḳati
Göster sarāy-ı vaḥdeti
Bula Fenāyī vuṣlatı
Yā zū'l-'aṭā yā zū'l-'aṭā

H 26a-26b, S 3a-3b.

14

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Nūr-ı illā'llāha āgāh it bizi
Luṭf u iḥsān ıssı Raḥmān'um meded
Maẓhar-ı esrār-ı Allah it bizi
Luṭf u iḥsān ıssı Raḥmān'um meded

2 Taḥt-ı teşhīrūñdedür arz u semā
Cümlesi fermān-berūñdür dā'imā
Bulalum nūr-ı hüviyyetden 'aṭā
Luṭf u iḥsān ıssı Raḥmān'um meded

3 Zikrūñ ile ḳalbümüz bulsun cilā
Açıla tā revzen-i cān ez-şafā
Güş-ı cāna irişe Ḥaḳ'dan nidā
Luṭf u iḥsān ıssı Raḥmān'um meded

4 Zāt-ı pākūñ ‘izzetiyçün yâ Raḥīm
 Faḥr-ı ‘âlem ḥürmetiyçün yâ Kerīm
 Sen ‘ināyet eyle yâ Ḥayy u Ḳadīm
 Luṭf u iḥsān ıssı Raḥmān’um meded

5 Çünki Ḳayyūm ile ḳā’imdür cihān
 N’eyler ara yerde pes bu cism ü cān
 Nūr-ı zātuñ dīdeden itme nihān
 Luṭf u iḥsān ıssı Raḥmān’um meded

6 Bizi nār-ı firāḳa ḳılma sūzān
 Bulunmaz faḫluña çün ḥadd ü pāyān
 Fenāyī ḳuluña ḳıl luṭf u iḥsān
 Luṭf u iḥsān ıssı Raḥmān’um meded

7 Eyle tevḫikūñi yoluñda refīḳ
 Nār-ı ḳahra eyleme bizi ḫarīḳ
 Saña toğrı vara yâ Rabbi ṫarīḳ
 Luṭf u iḥsān ıssı Raḥmān’um meded

8 Vir Fenāyī bendeñe bākī vücūd
 İre tā ḥadd-i kemāle faḫl u cūd
 Ḳıl müyesser ‘arş-ı maḳşūda su‘ūd
 Luṭf u iḥsān ıssı Raḥmān’um meded

H 26b-27a, S 10a-10b.

7 tevḫikūñi: tevḫiki H.

8 :- S.

15

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Ey derdlü olan dillere dermân iden Allah
Cân ile teni 'âşıka yek-sân iden Allah
Dīdārını her vech ile ihsân iden Allah
Şâdıķ kılına yolını âsân iden Allah
- 2 Fermānuña tâbi' ne ki var cümle vücūdât
Baħr-ı keremüñ reşhasıdur işbu zuhūrât
Yine umaruz 'arz idesin zātuñı bi'z-zât
Ey derdlülerüñ derdine dermân iden Allah
- 3 Yüz sürdi Fenāyī derine bāb-ı kadīmüñ
Kaṭ' itmedi luṭfundan ümīdin o Kerīm'üñ
İrdi niçe kez fāzlına Raħmān u Raħīm'üñ
Kullarına yollarını âsân iden Allah

H 39b, S 53a.

16

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Cürm ü 'işyāna umaruz baķmaya Rabb-i Kerīm
Sehv ü nisyānumuza estağfir'ullah el- 'azīm
Kıla yolunda refiķumuz sırāt-ı müstaķīm
Sehv ü nisyānumuza estağfir'ullah el- 'azīm

15

2 ne: her ne S/ derdlülerüñ derdine: dertlü olan kullara S.

3 Fenāyī derine: derine Fenāyī S.

- 2 Levh-i dilden hakk ola hubb-ı rusüm-ı m̄a-sivā
Güş-ı cāna iriše sırr-ı hüviyyetden nidā
Var iken vech-i kerīmūñ gayra meyl itmek haṭā
Sehv ü nisyānumuza estağfir'ullah el- 'azīm
- 3 Hizmetüñde gerçi çokdur bizde yā Rabbi kuşūr
Luṭf umup kapuña geldük bizi 'afv it yā Ğafūr
Zevk-ı vaşluñdan dil-i maḥzūna iriše sürür
Sehv ü nisyānumuza estağfir'ullah el- 'azīm
- 4 Fazl u cūduñ baḥrine yā Rabbi yok ḥadd ü kenār
Kaṭresi besdür 'uşāt-ı mü'minēne her ne var
Şıdḳ u ihlāş ile dā'im diyelüm leyl ü nehār
Sehv ü nisyānumuza estağfir'ullah el- 'azīm
- 5 Hazretüñden budur ey şāhib-kerem senden dilek
Seyre māni' olmaya bu 'arş u ferş ü nüh felek
Kıl 'ināyet girmeye araya ins ile melek
Sehv ü nisyānumuza estağfir'ullah el- 'azīm
- 6 Kıl Fenāyi bendeñe yā Rabbenā luṭf u kerem
Baḳma takşirine 'afv eyle haṭāsın dem-be-dem
Kalmaya mir'āt-i dilde dü cihāndan hemm ü gam
Sehv ü nisyānumuza estağfir'ullah el- 'azīm

H 41b-42a, S 38a-38b-39a.

17

Mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün

- 1 Kerim Mevlâ işümüz eyle âsân
Meded senden eyâ sultân u Sübhân
Yolumuz urmasun nefis ile şeytân
Kerem senden eyâ sultân u Sübhân
- 2 Saña varmağa yokdur bizde tākāt
Dil-i mecrûha luṭf it vir ifākāt
Senüñledür saña yâ Rab liyākāt
Meded senden eyâ sultân u Sübhân
- 3 Bizi var eyledüñ çünkü 'ademden
Ḥalâş eyle yine her derd ü gamdan
Keremdür umulan kân-ı keremden
Meded senden eyâ sultân u Sübhân
- 4 Yüzüñden luṭf ile ref' it niḳâbı
Aradan çâk ola varlık hicâbı
İşitsün cân ḥiṭâb-ı müsteṭâbı
Kerem senden eyâ sultân u Sübhân
- 5 Hidâyet it Fenâyi'ye İlâhî
Göre her şey'de tâ nür-ı İlâhı
Ḳamunuñ çünkü faẓluñdur penâhı
Meded senden eyâ sultân u Sübhân

H 43a-43b, S 72b.

17

3 umulan: çün gelen S.

4 luṭf ile: umulan S.

18

Mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 'Atā vü faẓl u cūd eyle
Kemāle irsün iḥsānuñ
Sezā-vār-ı şühüd eyle
Tamāma irsün iḥsānuñ
- 2 Gerek zāhir gerek pinhān
Çapuñda cümlesi āsān
'Ināyet eyle yā Raḥman
Kemāle irsün iḥsānuñ
- 3 Firāquñ yaqdı bu cānum
Ki yoqdur şabra dermānum
Hidāyet eyle sultānum
Tamāma irsün iḥsānuñ
- 4 Olup derdüñle āvāre
Yanar pervāneler nāre
Naşib itme güli ḥāre
Tamāma irsün iḥsānuñ
- 5 İrelden cāna bûy-ı yār
Görinür mā-sivā aḡyār
Bizi kııl maḥrem-i esrār
Kemāle irsün iḥsānuñ

18

3 firāquñ: firāqdan S.

4 güli ḥāre: güle ḥāre H/ tamāma: kemāle S.

5 cāna bûy-ı yār: bûy-ı yāre cān S (İkisi birlikte.)/ kemāle: tamāma S.

6 Diküp 'ıřķ ehli cāna gūl
Pūr oldı bāġ-ı dil sūnbūl
O verdistāna it būlbūl
Tamāma irsūn ihsānuñ

7 Fenāyī kuliñuñ ey Hāķ
Ķuyūdını gider muṭlak
Aña luṭfuñla dā'im baķ
Kemāle irsūn ihsānuñ

H 47b-48a, S 74b-75a.

19

Müstef'ilün müstef'ilün

1 Ey luṭf u cūd ıssı Hūdā
Eyle bize faẓl u kerem
Nūruñla vir ķalbe zıyā
Eyle bize luṭf u kerem

2 Yoluñda ķıl faẓluñ refīķ
Āsān ola tā ki ķarīķ
Ķıl baħr-i vařluña ġarīķ
Eyle bize luṭf u kerem

3 Ref' ola vechūñden niķāb
Ķalmaya arada ħicāb

6 tamāma: kemāle S.

7 kemāle: tamāma S.

19

2 ķıl: it S.

ıl lu u cūduñ bī-isāb
Eyle bize lu u kerem

4 Cūmle vūcūd-ı mūmkināt
Meclā-yı esmā vū ifāt
Bu mūrde dil bulsun ayāt
Eyle bize lu u kerem

5 Maşūdı emr-i *kūn fe-kān*
Zātuñ durur zāhir nihān
Her zerrede nūruñ ‘ayān
Eyle bize lu u kerem

6 Cūduñ ile buldu vūcūd
Vir yine aānī ūhūd
İre kemāle fazl u cūd
Eyle bize lu u kerem

7 Yā Rabbenā yā Rabbenā
Eyle Fenāyī’ye ‘atā
Gitsūn nazardan mā-sivā
Eyle bize lu u kerem

H 48a, S 39a-39b.

3 ola: eyle S/ ıl lu u cūduñ: eyle ‘atāñ S.

4 meclā-yı: mūcellā S/ bu mūrde: pejmūrde H.

5 “(O) gōklerin ve yerin esiz yaratıcısıdır. Bireyi dilediğinde ona sadece “Ol” der, o da hemen oluverir.” Bakara 2/17.

6 buldu: virdūñ S/ ire: irsūn S.

20

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Hidāyet it şırāṭ-ı müstakīme
‘İnāyet eyle sultānum meded it
İre dil vaşf-ı Raḥman u Raḥīm’e
‘İnāyet eyle sultānum meded it
- 2 Tecellī-i cemālūñ kıl müyesser
Degil bir kerre ihsān it mükerrer
Ola nūruñla cān u dil münevver
‘İnāyet eyle sultānum meded it
- 3 Cenāb-ı zāt-ı pākūñ ‘izzetine
Ḥabībūñ faḥr-i ‘ālem ḥürmetine
Bizi irgür vişālūñ ni‘metine
‘İnāyet eyle sultānum meded it
- 4 Firāḳuñ āteşine kılma sūzān
Vişālūñ zevkın ihsān eyle her ān
Kemāl-i cūduña yok ḥadd ü pāyān
‘İnāyet eyle sultānum meded it
- 5 Bir avuç ḥāk iken eyledūñ insān
‘Aṭā kılduñ niçe envā’-ı ihsān
Yerin bulsun yine bu ‘ahd ü peymān
‘İnāyet eyle sultānum meded it

20

1 it: - S.

3 ‘izzetine: ḥürmetine S.

- 6 'Arūs-ı ma'na ref' idüp hicâbın
Oķısun cān u dil hūsnūñ kitābın
Mufaşşal fehm ide her faşl u bābın
'İnāyet eyle sultānum meded it
- 7 Nazar eyleme sehv ile kuşūra
Mübeddel ola hūznümüz sūrūra
İrişsün cism ü cān bāķi hūzūra
'İnāyet eyle sultānum meded it
- 8 Bizi bizlik odına itme iħrāk
Cemālūñ nūrı vire cāna işrāk
Kuyūd-ı mā-sivādan eyle iṭlāk
'İnāyet eyle sultānum meded it
- 9 Güzer eyleye dil arz u semāyı
Göre her zerrede nūr-ı liķāyı
İrişe şems-i zātuña Fenāyi
'İnāyet eyle sultānum meded it

H 52a-52b, S 8a-8b-9a.

21

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Geldi 'izzet ile eyyām-ı şıyām
Kılalum ḥamd ü şenā Mevlā'ya
Umaruz ḥāşıl ola cümle merām
Kılalum ḥamd ü şenā Mevlā'ya

6 faşl u: faşl S.

7 sehv ile: her sehvi S/cism ü cān bāķi: cism ile cānum H (İkisi birlikte).

9 eyleye: eyle S.

- 2 Bizi irgürdi çü bu eyyāma
Luṭfunı eyledi ḥāṣṣ u ‘āma
Niçe taḥrīr ide fazlı ḥāme
Kılalum ḥamd ü ṣenā Mevlā’ya
- 3 Şehr-i şa‘bān ü receble ramazān
Vaḥdeti sırrın iderler i‘lān
Mebde üçdür bu maḳamāta hemān
Kılalum ḥamd ü ṣenā Mevlā’ya
- 4 Murğ-ı ḳudsī ile olup dem-sāz
Sem‘-i cāna ire ḡaybdan āvāz
Vaṭan-ı aşla ideḡör pervāz
Kılalum ḥamd ü ṣenā Mevlā’ya
- 5 ‘Ārifān itdi ‘urūc eflāke
Baḳmadılar bu ḥazīz-i ḥāke
İrdiler ḥazret-i nūr-ı pāke
Kılalum ḥamd ü ṣenā Mevlā’ya
- 6 Ref‘ ola çünki ‘ayndan perde
Göre maṭlūbını baḥr ü berde
Ḥāzır u nāzır O’dur her yerde
Kılalum ḥamd ü ṣenā Mevlā’ya
- 7 Bizi yokdan niçe itdūñ ise var
Yine fazluñı sen eyle izḥār

İt Fenāyî'ye 'atâñı her bār
 Kılalum hamd ü şenā Mevlā'ya

H 58b, S 54b-55a.

22

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Harīm-i vaşluña kıl bizi maḥrem
 Kerem luṭf u 'ināyet eyle yā Rab
 Dil-i maḥzūn ola şādān u ḥurrem
 Kerem luṭf u 'ināyet eyle yā Rab
- 2 Niçe bir olalum fūrkatde 'atşān
 Zülāl-i feyz-i fazlı eyle reyyān
 Tecellī-i cemālūñı kıl iḥsān
 Kerem luṭf u 'ināyet eyle yā Rab
- 3 Nazar eyleme sehv ile kuşūra
 Nemüz ola sezā 'izz ü ḥuzūra
 İre tā cān u dil zevk ü sürūra
 Kerem luṭf u 'ināyet eyle yā Rab
- 4 'Ademden çünki var itdüñ 'ibādı
 'Ayān eyle yine rāh-ı reşādı
 İrişdür vaḥdet-i zāta fu'ādı
 Kerem luṭf u 'ināyet eyle yā Rab

22

1 maḥzūn: nā-şād S.

2 cemālūñı kıl: cemālūñ eyle S.

5 Cenābuñdan olursa ger ‘ināyet
 Bir olur sālīke gāyet bidāyet
 Kemāl-i cūduña yok ḥadd ü gāyet
 Kerem luṭf u ‘ināyet eyle yā Rab

6 Gider dilden rūsüm-ı mā-sivāyı
 Beḳā iḳlīmīne irsün Fenāyī
 ‘Ayān it ‘aynuma ‘ayn-ı likāyı
 Kerem luṭf u ‘ināyet eyle yā Rab

H 59a-59b, S 5a-5b.

23

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün fe ‘ülün

1 Vişāli bezmüne ḳıl bizi lāyık
 ‘Ināyet eyle sulṭānum meded it
 Ki tā meḳşūf ola sırr-ı ḥaḳāyık
 ‘Ināyet eyle sulṭānum meded it

2 Ne deñlü çoğ ise ‘abdüñ ḳuşūrı
 Anı maḥv eyleye ‘afvuñ zuhūrı
 Devām üzre müyesser ḳıl sürūrı
 ‘Ināyet eyle sulṭānum meded it

3 Niçe bir olalum fūrḳatde ‘aṭşān
 Zülāl-i feyz-i fazlı eyle reyyān

5 yok ḥadd ü gāyet: yok durur gāyet S.

6 S’de 2 ile 3. mısraların yerleri değışik.

6 irsün: irgür S.

23

2 ‘afvuñ: ‘afvı S.

Teselli-i vişālũñ eyle ihsân
‘İnâyet eyle sulţânũm meded it

- 4 Şudûr eylerse nisyân ile evzâr
Nazar kıılma añã ey Rabb-i Gaffâr
Umaruz luţf-ı ihsânũñı her bâr
‘İnâyet eyle sulţânũm meded it
- 5 Bir avuç hâki itdũñ çũnki insân
‘Aţã kııldũñ añã envâ’-ı ihsân
Cenâbuñdan olur her derde dermân
‘İnâyet eyle sulţânũm meded it

H 60b, S 8a.

24

Mefâ‘îlũn mefâ‘îlũn fe‘ûlũn

- 1 Nazar kııldı yine luţf ile Allah
Diyelũm dâ’imâ eş-şũkrũ lillah
İdũp sırrına vâkıf hâle âgâh
Diyelũm dâ’imâ eş-şũkrũ lillah
- 2 İçürdi cür‘asın bezm-i belâdan
Halâş itdi dil ü cãmı belâdan
Geçürdi qalbũmüz resm-i sivâdan
Diyelũm dâ’imâ eş-şũkrũ lillah

5 kııldũñ: it S/ envâ’-ı: envâ’ ile S.

1 eş-şũkrũ lillah: el-hamdũ lillah S (şiiirin tamamında).

- 3 Cemâli pertevi tıtdı cihânı
Münevver eyledi cism ile cānı
N'ola eylerse zātını nihānı
Diyelüm dā'imā eş-şükrü lillah
- 4 Kuşūrına nazar kıılma 'ibāduñ
Açar yollarını rāh-ı reşāduñ
Murādını virür her nā-murāduñ
Diyelüm dā'imā eş-şükrü lillah
- 5 Anuñ emriyle devr eyler nüh eflāk
Kemāl-i kudretin 'aql itmez idrāk
Nice şükr ide aña bir avuç hāk
Diyelüm dā'imā eş-şükrü lillah
- 6 Kamu mevcūda sen virdüñ vücūdı
Sañadur cümleñüñ yine sücūdı
Umar bu haste dil nūr-ı şühūdı
Diyelüm dā'imā eş-şükrü lillah
- 7 *Fenāyī külli yevmin hüve fī şe'n*
Bu remzüñ ma'nisini eyle iz'ān
Anuñdur çün *yekūnu küllü mā kān*
Diyelüm dā'imā eş-şükrü lillah

H 63b-64a, S 58b.

7 küllü: - S.

“Göklerde ve yerde bulunan herkes, O'ndan ister. O, her an yaratma halindedir.”Rahmān 55/29.
“Olmuş olan her şey senin (Allah'ın) emrin altındadır.” anlamında kaynağı tespit edilememiş
Arapça bir ibaredir.

25

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Bizi nār-ı firāka kıılma sūzān
'İnāyet it eyā luṭf ıssı Raḥmān
Şühūd-ı nūr-ı pākūñ eyle iḥsān
Kerem senden meded luṭf ıssı Raḥmān
- 2 Nazar eyleme sehv ile kuşūra
Mübeddel ola ḥüznümüz sürūra
İre bu cān u dil bākī ḥuzūra
'İnāyet it eyā luṭf ıssı Raḥmān
- 3 Sivā levşinden eyle ḳalbümüz pāk
Bi-ḥaḳḳ-ı nūr-ı pāk-i sırr-ı levlāk
Araya girmeye hergiz nüh eflāk
Kerem senden meded luṭf ıssı Raḥmān
- 4 Geçür bālümüzüzi ḥubb-ı sivādan
Güzer eyleye dil aḡ u ḳaradan
İrişün lem'a nūr-ı Kibriyā'dan
Meded senden 'ināyet ıssı sultān
- 5 Şühūd eylemeḡe nūr-ı liḳāyı
Delīl eyle ḥabībūñ Muştafā'yı

25

1 it: eyle S/ luṭf: 'ināyet S.

2 'ināyet it eyā luṭf: meded senden 'ināyet S.

3 eyle: - S.

5 ḥabībūñ: ḥabīb-i S.

Beḳā iḳlīmīne irsün Fenāyī
Kerem senden eyā sultān u Sübhān

H 68a-68b, S 80b-81a.

26

Mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Maḥabbet cür'asın nüş it
Digil yā hū vü yā men hū
Hezār-veş dem-be-dem cüş it
Digil yā hū vü yā men hū
- 2 Eger baḥr u eger berde
Ḥudā zāhir çü her yerde
Gözünnden ref' ola perde
Digil yā hū vü yā men hū
- 3 Özüñ ḳamudan ednā bil
Ḳo her ne dirse disün il
Ġubār-ı ğayrı dilden sil
Digil yā hū vü yā men hū
- 4 Bu yolda varı ḥāk eyle
Libās-ı 'ārı çāk eyle
Murāduñ zāt-ı pāk eyle
Digil yā hū vü yā men hū

5 Güzer eyle bu 'âlemden
 Haber bil sırr-ı Âdem'den
 Hâlâş ol hemm ile gâmdan
 Digil yâ hû vü yâ men hû

6 Fenâ dünyâya aldanma
 Bu mevcûdât kalur şanma
 Bugüni yarına şalma
 Digil yâ hû vü yâ men hû

7 Eger müşkil eger âsân
 Olagör mazhar-ı ihsân
 Kâmusı hazrete yek-sân
 Digil yâ hû vü yâ men hû

8 Bakup 'ibretle bu dehre
 İrişdür kıtreñi bahre
 Tahammül eyle her kıahre
 Digil yâ hû vü yâ men hû

9 Rumûz-ı *mâ vesa 'niden*
 'Aṭâ bul feyz-i aḳdesden
 Naşib ala bu cân u ten
 Digil yâ hû vü yâ men hû

10 Ola ızmar-ı hû zâhir
 Bir olup evvel ü âhir

6 şalma: şayma S.

7 S'de 7., 8. ve 9. beyitlerin 2. ve 3. mısralarının yerleri değişik.

9 ala: ola H.

"Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulunun kalbine sığdım.." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ,
 age. C.2, s 255.

Fenāyī gā'ib ü hāzır
Digil yā hū vü yā men hū

H 75b-76a, S 85a-85b-86a.

27

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Hārim-i vaşluña kıl bizi mahrem
Kerem luṭf u hidāyet eyle yā Rab
Dil-i nā-şādum ola şād u hurrem
Kerem luṭf u 'ināyet eyle yā Rab
- 2 Geçür bālümüzi ḥubb-ı sivādan
Güzer ide gönül arz u semādan
İrişe lem'a nūr-ı Kibriyā'dan
Kerem luṭf u 'ināyet eyle yā Rab
- 3 Fedā iden yoluñda cism ü cānı
Görür zerrede mihr-i āsümānı
Şu'ā'-ı ṭal'atüñ ṭıtdı cihānı
Kerem luṭf u hidāyet eyle yā Rab
- 4 'Ademden eyledüñ çün bizi icād
Dil-i vırānı kıl vaşluñla ābād
Şırāṭ-ı müstaḳıme eyle irşād
Kerem luṭf u 'ināyet eyle yā Rab

- 5 Fenāyī bendeñe ‘arz eyle didār
 Degil bir kez mükerrer eyle her bār
 Bi-ḥaḳḳ-ı ḥazret-i Aḥmed-i muḥtār
 Kerem luṭf u ‘ināyet eyle yā Rab

H 78b, S 88a.

28

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Geçür bālümüzi ḥubb-ı sivādan
 ‘Ināyet eyle Allah’um meded it
 Güzer ide dil ü cān her hevādan
 ‘Ināyet eyle Allah’um meded it
- 2 Nazar eyleme sehv ile kuşūra
 Mübeddel ola ḥüznümüz sürūra
 İrişe cism ü cān bāḳī ḥuzūra
 ‘Ināyet eyle sultānum meded it
- 3 Göñül mir’atini eyle mücellā
 Nümāyān ola anda sırr-ı eşyā
 Kerem kıl mürde diller ola iḥyā
 ‘Ināyet eyle Allah’um meded it
- 4 ‘Aṭā vü cūduña yoḳdur nihāyet
 Kerem kıl bir ola gāyet bidāyet
 Saña senden olur yine liyāḳat
 ‘Ināyet eyle sultānum meded it

5 bendeñe: bendeñi S.

28

1 güzer: ḥazer S/ cān: cānı S.

- 5 'İbāda dā'imā işüñ keremdür
Ki bābuñ ehl-i cürme mültezemdür
'Ademden zāhir olan çün 'ademdür
'İnāyet eyle Allah'um meded it
- 6 'Arūs-ı ma'na ref' ide hicābın
Okuyam dā'imā hüsnüñ kitābın
Bilem bir noktadan her faşl u bābın
'İnāyet eyle Allah'um meded it
- 7 Fenāyi'ye irerse senden ihsān
Olur her zerresi gün gibi raḥşān
Vişālün zevkin i'tā eyle her ān
'İnāyet eyle sultānum meded it

H 80a-80b, S 88b-89a.

29

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

- 1 Şühüd-ı nūr-ı zātuñ kıl müyesser
Kerem senden 'ināyet eyle Mevlā
Değil bir kerre ihsān it mükerrer
Kerem senden 'ināyet eyle Mevlā
- 2 Za'ifüz yok saña varmağa çāre
Ziyād olur dem-ā-dem dilde yare
Dil ü cān döymez oldu intizāre
Kerem senden 'ināyet eyle Mevlā

- 3 Ne deñlü çok ise kulda cinâyet
Umar cürminden artuğ 'afv u rahmet
Bulınmaz fazluña hadd ü nihâyet
Kerem senden 'inâyet eyle Mevlâ
- 4 Bilem maqşudı bu halk-ı cihândan
Nedür hâşıl olan cism ile cândan
Haber-dâr it bizi sırr-ı nihândan
Kerem senden 'inâyet eyle Mevlâ
- 5 Vücüdum kaşresini eyle 'ummân
Görem zerrede nür-ı şems-i pinhân
Fenâyi de ola vaşluña şadân
Kerem senden 'inâyet eyle Mevlâ

H 86a.

30

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Derdlülerüñ derdine eyle devâ
Yâ Ehad ü yâ Şamed ü yâ Kerim
Vaşluñ ile anlara eyle şifâ
Yâ Ehad ü yâ Şamed ü yâ Kerim
- 2 Zikrün ile cânumuza vir sürür
Tâ bulavuz iki cihânda huzür
Fazluñ ile kıl yine 'id-ı şekür
Yâ Ehad ü yâ Şamed ü yâ Kerim

3 Tâhir olup qalbümüz ez-mâ-sivâ
Pâk olup hubbuñla vir bize cilâ
Zâhir ola her ne var arz u semâ
Yâ Ehad ü yâ Şamed ü yâ Kerîm

4 İtme kapuñdan bizi luţf eyle red
Ola ki senden ire câna meded
Kılma celâlünü cemâlüne sed
Yâ Ehad ü yâ Şamed ü yâ Kerîm

H 86a-86b

31

Mefâ 'ilün mefâ 'ilün fe 'ülün

1 Vişâlün zevkini eyle müyesser
Meded senden 'inâyet eyle Mevlâ
Ola nûruñla cism ü cân münevver
Kerem senden 'inâyet eyle Mevlâ

2 Geçür fazluñ ile ğayrı hevâdan
Halâş ola göñül kayd-ı sivâdan
Bi-küllî maḥv ola benlik aradan
Meded senden 'inâyet eyle Mevlâ

3 Refîk olursa ger 'avn-ı İlahî
Ki sâlik tayy ide bir demde râhı
Ġarîb ü bî-kesün sensin penâhı
Kerem senden 'inâyet ıssı Mevlâ

4 Marîz olanları irgür devâya
 Bulup şihhat ki hamd ide Hudâ'ya
 Dola envâr-ı Hâk arz u semâya
 Meded senden 'inâyet ıssı Mevlâ

5 Fenâyi yoĝ idüp zenb-i vücûdı
 'Aṭâ eyle aña nûr-ı şühûdı
 İrişdür gâyete faẓl ile cûdı
 Kerem senden 'inâyet ıssı Mevlâ

H 87a.

32

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Açı vir 'uşşâka vaḥdet yolların
 Sen 'inâyet it meded yâ Rabbenâ
 İreler tâ maṭlabına kullaruñ
 Sen 'inâyet it meded yâ Rabbenâ

2 Vaḥdet-i zâtuñla irşâd olalar
 Vaşluñ ile dâ'imâ şâd olalar
 Mâ-sivâ kaydından âzâd olalar
 Sen 'inâyet it meded yâ Rabbenâ

3 Dîdeden ref' eyle ḥ'âb-ı gâfleti
 Göre göz keşretde sırr-ı vaḥdeti
 Kıl müyesser zât-ı pâke vuşlatı
 Sen 'inâyet it meded yâ Rabbenâ

- 4 İksir-i vaşla olursa dest-res
Yek nazarda cevher olur hâr u has
Bezm-i yâre hem-dem eyle her nefes
Sen 'inâyet it meded yâ Rabbenâ
- 5 Kaatre hâl-i bahrı nic'etsün beyân
Cirm-i şemsi ide mi zerre beyân
Bu durur sözi Fenâyi'nüñ hemân
Sen 'inâyet it meded yâ Rabbenâ

H 87a-87b.

33

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 Vişâlün 'idını eyle müyesser
Meded ey luţf-ı bî-ḥad pâdişâhum
İdeler kullaruñ tâ ḥacc-ı ekber
Meded ey luţf-ı bî-ḥad pâdişâhum
- 2 Kûlûba irişe peyk-i selâmuñ
Ki sâlik zevk ide sırr-ı kelâmuñ
Ṭavâf eyleye dil beyt-i ḥarâmuñ
Meded ey luţf-ı bî-ḥad pâdişâhum
- 3 Rumûz-ı *küntü kenze* eyle 'ârif
Ki dâ'im gûş idem âvâz-ı hâtif
Bizi kıl sırr-ı pinhânuña vâkıf
Meded ey luţf-ı bî-ḥad pâdişâhum

33

2 selâmuñ: selâmet H.

3 "Gizli bir hazine idim." İsmail b. Muhammed ACLÛNÎ, age. C.2, s. 132.

4 Fedā idüp yoluñda kişi nefsi
 Refiķümüz ola ervāh-ı ķudsi
 Devām üzre naşib it saña ünsi
 Meded ey luşf-ı bî-ħad pâdiřāhum

5 Fenāyi-bendeñi ey Rabb-i ekrem
 Cemālün ħa'besine eyle maħrem
 Dil-i maħzünü ola řād u ħurrem
 Meded ey luşf-ı bî-ħad pâdiřāhum

H 87b.

34

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

1 'Aşa eyle bize nür-ı cemālün
 Senüñdür luřf u iřsān yā İlahi
 Meded ħıl yaķmasun nār-ı celālün
 Senüñdür luřf u iřsān yā İlahi

2 Güzer eyle göñül arz u semādan
 Geçe 'avnuñla sidre müntehādan
 Çerāğını yaķa nür-ı Ĥudā'dan
 Senüñdür luřf u iřsān yā İlahi

3 Cenābuñdan eger olmazsa iřsān
 Neye ķādir olur bî-çāre insān
 Saña varmağa yollar ola āsān
 Senüñdür luřf u iřsān yā İlahi

- 4 'İbāduñ dā'imā kārı ḥaṭādur
Saña lāyık olan faẓl u 'aṭādur
Cemālūñ nūri her derde devādur
Senūñdür luṭf u iḥsān yā İlahī
- 5 'İnāyet eyle ef'āl ü şifāta
Ġarīḳ it faẓluñ ile baḥr-ı zāta
Fenāyī de ire bāḳī ḥayāta
Senūñdür luṭf u iḥsān yā İlahī

H 89b.

35

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Sivādan ḳalbümüz ḳıl ṭāhir ü pāk
Bi-ḥaḳḳı nūr-ı pāk-i sırr-ı *levlāk*
İki 'ālemde bizi itme ğam-nāk
Bi-ḥaḳḳı nūr-ı pāk-i sırr-ı *levlāk*
- 2 Nazar eyleme sehv ile ḳuşūra
Mübeddel ola ḥüznümüz sürūra
K'ire sālīkleriñ bāḳī ḥuzūra
Bi-ḥaḳḳı nūr-ı pāk-i sırr-ı *levlāk*
- 3 Geçür keşretten irgür vaḥdetüñe
Keremdür lāyık olan 'izzetüñe

35

1 bizi itme: itme bizi S.

"Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s 164.

Ġariġ it baġr-1 fażl-1 raġmetüñe
Bi-ġaġġı nür-1 pāk-i sırr-1 *levlāk*

- 4 Fenāyī'ye 'aṭā eyle şühüdü
Senüñle ola kıyāmla ku'üdü
İrişdür ġāyetine fażl-1 cüdü
Bi-ġaġġı nür-1 pāk-i sırr-1 *levlāk*

H 5a-5b, S 33b-34a.

36

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Münevver eyledi iki cihānı
Ķudüm-1 ġazret-i sultān-1 kevneyn
Ziyā-baġş itdi bu cism ile cānı
Ķudüm-1 ġazret-i sultān-1 kevneyn
- 2 Didi Mevlā anuñ şānında *levlāk*
Sen olmasañ yaratmaz idüm eflāk
Sivā levşinden eyler dilleri pāk
Zuhūr-1 ġazret-i sultān-1 kevneyn
- 3 Aradan ref' iden muṭlaġ ġicābı
Görür zerrede nür-1 āfitābı
İşitdürür ġitāb-1 müsteṭābı
Ķudüm-1 ġazret-i muḡtār-1 kevneyn

3 fażl-1: fażl u S.

2 "Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s 164.

- 4 Kālanlar berr-i fūrkat iĉre ‘aṣṣān
Zūlāl-i feyz-i vaṣla oldı reyyān
Vücūdı kaṭresini kıldı ‘ummān
Ḳudūm-ı ḥāzret-i sultān-ı kevneyn
- 5 Ne devletdür göre gözler cemālin
İrişüp zātına bula şıfātın
Ḥaḳıḳat rāzınuñ keşf itdi ḥālin
Ḳudūm-ı ḥāzret-i sultān-ı kevneyn
- 6 Naẓar eylemeyüp aḡ u ḳaraya
Sülūkuñ irgürür rāh-ı fenāya
‘Aṭādur dillere bī-ḥadd ü ḡāye
Ḳudūm-ı ḥāzret-i sultān-ı kevneyn
- 7 Kemāhī fehm idüp sırr-ı sücūdı
Semā-ı seb‘aya kıldı su‘ūdı
Fenāyī maḥv idüp zenb-i vücūdı
Ḳudūm-ı ḥāzret-i sultān-ı kevneyn

H 5b-6a.

37

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 İrişdük yine mevlūd-ı Resūl’e
Diyelüm dem-be-dem eş-şükrü lillah
Ḳuşūrumuz ḳarīn ola ḳabūle
Diyelüm dem-be-dem eş-şükrü lillah

37

1 irişdük: irişdür H/ dem-be-dem: dā’imā S (şiirin tamamında).

- 2 Şühūd-ı zātuñı Allāhu ekber
Yüzi suyına eyleye müyesser
Değil bir kerre luğf ide mükerrer
Diyelüm dem-be-dem eş-şükrü lillah
- 3 Anuñ haqqında Hāğ buyurdu *levlāk*
Ol olmasa yaradılmazdı eflāk
'Ulüvv-i şānını 'aql itmez idrāk
Diyelüm dem-be-dem eş-şükrü lillah
- 4 Umaruz eyleye rüz-ı kıyāmet
Za'if ümmetlerine ol şefā'at
Kudümü 'ālemine oldu rağmet
Diyelüm dem-be-dem eş-şükrü lillah
- 5 Hudā'yā zāt-ı pāküñ 'izzetine
Habībüñ Muştafā'nuñ hürmetine
Bizi irgür vişālüñ ni'metine
Diyelüm dem-be-dem eş-şükrü lillah
- 6 Semā' iden hiğāb-ı müstetābın
Oğur bir noğğadan hüsnuñ kitābın
Mufaşşal añladı her faşl u bābın
Diyelüm dem-be-dem eş-şükrü lillah
- 7 Fenāyī bendesin ol Rabb-i ekrem
Harīm-i vaşlına eyleye mağrem
İfāza ide feyzin aña her dem
Diyelüm dem-be-dem eş-şükrü lillah
H 18b-19a, S 58a.

3 "Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s 164.

4 oldu: 'ayn-ı S.

6 faşl u: faşl S.

Mefâ 'îlün mefâ 'îlün

- 1 İrişdük mäh-ı meylüda
Şükürler olsun Allâh'a
Ziyâ-yı nür-ı Maḥmüd'a
Şükürler olsun Allâh'a
- 2 Sevenler cân ile anı
Yolına bezl ider cânı
Açıldı râz-ı pinhânı
Şükürler olsun Allâh'a
- 3 Didi şânında çün Mevlâ
Ki *subḥâne 'llezî esrâ*
Bilindi sırr-ı *ev ednâ*
Şükürler olsun Allâh'a
- 4 Vücûdı çün 'ayân oldu
Me'ânî hep beyân oldu
Kamu eşyâ lisân oldu
Şükürler olsun Allâh'a
- 5 Zuhûrı maḥz-ı rahmetdür
Kudümü 'ayn-ı ni'metdür

3 "Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Haram'dan , çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehdir; O gerçekten işitendir, görendir." İsrâ 17/1.

"Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar , hatta daha da yakın oldu." Necm 53/9.

4 me'ânî: me'âli S.

Ne devlet ne sa'âdetdür
Şükürler olsun Allâh'a

6 N'iderler bu fenâ dârı
Ki mestür ola didârı
Cihânı tutdı envârı
Şükürler olsun Allâh'a

7 Fenâyi'ye idüp ihsân
Ola her müşküli âsân
Gerek zâhir gerek pinhân
Şükürler olsun Allâh'a

H 47a-47b, S 75a-75b.

39

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

1 Sa'âdetle kudümü kıldı teşrif
Cihânı yine ol şehr-i mübârek
Anı Qur'an'da Mevlâ itdi ta'rif
Şükür geldi yine şehr-i mübârek

2 'İbâda eyleyüp ihsân-ı bî-ḥad
Cehennem kapuların eyledi sed
Zuhür itmek için minhâc-ı Aḥmed
Şükür geldi yine mâh-ı mübârek

6 ola: olsa S.

39

1 şehr-i: mâh-ı S.

2 H'de 4. mısra: Yine geldi şükür ol şehr-i rahmet.

- 3 Şükürler idelüm dâ'im Hüdâ'ya
İrişdürdi yine bu kıutlu aya
Vara derdlü olan dârü'ş-şifâya
Şükür geldi yine mâh-ı mübârek
- 4 Münevver itdi nûriyle cihânı
Şafâ-bağş eyledi cism ile cânı
Müzeyyen eyledi bağ-ı cinânı
Şükür geldi yine mâh-ı mübârek
- 5 Vişâlûñ şavmını eyle müyesser
Değil bir kerre ihsân it mükerrer
Ola her rûzumuz tâ 'id-ı ekber
Şükür geldi yine mâh-ı mübârek
- 6 Olup ism-i Şamed'den cânâ behre
Umaruz bula aşı-ı bahrı kıatre
İrişe kıadrümüz her lahzâ kıadre
Şükür geldi yine mâh-ı mübârek
- 7 Cemâ'atle kıilup her şeb terâvîh
İdelüm dâ'imâ tehlîl ü tesbîh
Dil ü cânâ ziyâ virüp meşâbîh
Şükür geldi yine mâh-ı mübârek
- 8 Olup reh-berümüz fahr-i risâlet
Devâm üzre olup eyyâm-ı vuşlat

3 yine mâh-ı mübârek: ol şehri rahmet H.

4 eyledi: eyleyüp H/ şükür: şükürler H/ mâh-ı mübârek: ol şehri rahmet H,S.

5 ve 6. beyitlerin 4. mısraları H ve S'de: Yine geldi şükürler şehri rahmet.

7 virüp: vire S/ terâvîh: meşâbîh S.

7 ve 8. beyitlerin 4. mısraları H ve S'de: Şükürler geldi yine şehri rahmet.

Zuhûr eyleye tâ sırr-ı haqîkat
Şükûr geldi yine mâh-ı mübârek

- 9 Neye kâdir olur yâ Rabbi insân
Senüñdür evvel âhir luğ u ihsân
Fenâyî derd-mende eyle dermân
Şükûr geldi yine şeh-r-i mübârek

H 30b-31a, S 35a-35b.

40

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Dil-i maḥzûnumuzı eyledi şâd ü hândân
Geldi yümn ile yine şeh-r-i mübârek ramazân
Oldı nûriyle ziyâ-baḥş kamu iki cihân
Geldi 'izzetle yine şeh-r-i mübârek ramazân
- 2 İtdi ḳullarına in'âmını Mevlâ-yı kerîm
Bâb-ı fazlını açup eyledi ihsân-ı 'azîm
Umaruz ire maḳâmına geçen 'ahd-i ḳadîm
Geldi 'izzetle yine şeh-r-i mübârek ramazân
- 3 Zenb ü taḳşîrümüzi rahmeti ide sâlib
Mâ-sivâ resmi ola dîde-i dilden gâ'ib
Cân u dilden olalum rü'yet-i yâre ḫâlib
Geldi 'izzetle yine şeh-r-i mübârek ramazân

8 reh-berümüz: reh-ber bize S.

2 'izzetle: yümn ile H.

3 'izzetle: yümn ile S.

- 4 Burc-ı mes'ûda irüp tâli'ümüz ola sa'îd
Gicemüz kıadri bulup rûzumuzu eyleye 'îd
Hâşıl ola dir iseñ şûret-i ma'nâ-yı ümîd
Geldi 'izzetle yine şehr-i mübârek ramazân
- 5 Şavm u tesbîhümüzü eyleye luţf ile kabûl
İki 'âlemde naşîb ide vişâline vuşûl
Kıla ihsân Fenâyî kûluna fevka'l-me'mûl
Geldi yümn ile yine şehr-i mübârek ramazân

H 43b-44a, S 52a-52b.

41

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Kûl olanlar şıdķ ile Mevlâ'sına
N'eylesünler bu cihân sultânlığın
Cennet-i vaşluñ iren me'vâsına
N'eylesünler bu cihân sultânlığın
- 2 Virseler bakmaz Süleymân mülkini
Râhat olmaz bir nefes cân u teni
İsteyen nûr-ı cemâlüñ zevķini
N'eylesünler bu cihân sultânlığın
- 3 Ger irişse luţf u fazl-ı Kird-gâr
Ĝâ'ib olmaz dîdeden envâr-ı yâr
Sözümüz bu dâ'imâ leyl ü nehâr
N'eylesünler bu cihân sultânlığın

4 ola: olsun H (ikisi irlikte)/ 'izzetle: devletle H.

- 4 Sen münezzeh şāha yok kevn ü mekân
 Kanda bulsunlar seni ya 'āşıkân
 Tālibüñ maṭlûbı sensin bî-gümân
 N'eyesünler bu cihân sultānlığın
- 5 Eyle her demde Fenāyî'ye meded
 Rü'yetüñ bābını aña kılma sed
 Luṭf u ihsānuñı eyle bî-'aded
 N'eyesünler bu cihân sultānlığın

H 26a, S 49b-50a.

42

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Kālbümüz hüznüñle maḥzün eyleme
 Dā'imā vaşluñla mesrūr it bizi
 Mā-sivā. ḥubbına meftün eyleme
 Dā'imā luṭfuñla mesrūr it bizi
- 2 Kālmasun arada benlikden nişān
 İrişe birlik iline cism ü cān
 Sırr-ı pāküñ ola her şey'de 'ayān
 Dā'imā vaşluñla mesrūr it bizi
- 3 Resm-i ḥubb-ı māsivā ber-bād ola
 Hemm ü ḡamdan cān u dil āzād ola
 Gice ḳadr ü rūzumuz a'yād ola
 Dā'imā vaşluñla ḥandān it bizi

41

4 S'de 3. mısra: Zāt-ı pāküñdür murād olan hemān
 5 aña kılma: kılma aña S.

4 Bu tenezzül perdesin dilden gider
Pür ola nûruñla albüm ser-te-ser
Feyz-i zātuñdan ire cāna eer
Dā'imā valuñla andān it bizi

5 Ger Fenāyī bendeñe feth ola bāb
Zerresi bī-ek olurdu āfitāb
Luf-ı bī-pāyānuña yodur isāb
Va'de-i valuñla mesrūr it bizi

H 85a.

43

Müstef'ilün müstef'ilün

1 Ey bülbul-i bā-ı elest
Cānān ilinden vir aber
Ol bādeden olduñsa mest
Cānān ilinden vir aber

2 A vech-i ma'niden kitāb
almasun arada icāb
İtdüñ ise ger feth-i bāb
Cānān ilinden vir aber

3 Arzulayup nūr-ı cemāl
Dost iline a perr ü bāl
Ol lāyık-ı bezm-i viāl
Cānān ilinden vir aber

- 4 İster iseñ derde devā
Geç fānī gülden muṭlaḳā
Bu yolda kıl cānuñ fedā
Cānān ilinden vir ḫaber
- 5 Şıdḳ ile ol Mevlā'ya ḳul
Her 'özümlüz olsun ḳabül
Bulsun Fenāyī de vuşul
Cānān ilinden vir ḫaber

H 63a-63b, S 19b.

44

Müstef'ilün müstef'ilün

- 1 Ey bülbül-i bāḡ-ı belā
Gülzār-ı sırdan vir ḫaber
Olduñsa vaşlına sezā
Gülzār-ı sırdan vir ḫaber
- 2 Nüş eyle gel cām-ı şafā
Senden saña ire nidā
Ḳılduñ mı 'ahdüñe vefā
Gülzār-ı sırdan vir ḫaber
- 3 Bulmaḳ dilerseñ yārüñi
Yoḡ eyle külli varuñı
Keşf eyle gel esrāruñı
Gülzār-ı sırdan vir ḫaber

- 4 Bu fānī gülde yoḡ sebāt
İr bākī mülke bul ḥayāt
İtsün tecellī nūr-ı zāt
Gülzār-ı sırdan vir ḥaber
- 5 Yek-sān olup bu cān u ten
Güllerden al bŷy-ı ḥasen
Gitsün aradan sen ŷ ben
Gülzār-ı sırdan vir ḥaber
- 6 Eyleyŷben aŷl-ı uŷŷl
Her ḥacetŷn ola ḳabŷl
Bul zāt-ı bī-ḳŷne vuŷŷl
Gülzār-ı sırdan vir ḥaber
- 7 Her ŷām u her ŷubḥ u seḥer
Eyle Fenāyī'ye nazār
İre añā senden eŷer
Gülzār-ı sırdan vir ḥaber

H 76a-76b, S 86a-86b.

45

Mefā 'īlŷn mefā 'īlŷn fe 'ŷlŷn

- 1 Gŷzer eyle fenādan bul beḳāyı
Yŷri bŷlbŷl ḳadīmī aŷiyāne
Beḳā ehli olan gŷrdi liḳāyı
'Urŷc eyle ḳadīmī aŷiyāne

- 2 Görüp her zerrede nür-ı İläh'ı
Vücüd mülkinde bul şems ile mâhı
İrişdür hazret-i Mevlâ'ya râhı
'Urüc eyle kadîmî âşiyâne
- 3 Kıluban ceybünü gül gibi şad çäk
Fenâ râhında eyle varuñı hâk
Zuhûr idince nür-ı sırr-ı *levlâk*
'Urüc eyle kadîmî âşiyâne
- 4 İdüp nev-rüz ile 'uşşâka ağâz
Nevâñ ile bizi eyle ser-firâz
Olup murgân-ı kudsîlerle dem-sâz
Yüri bülbül kadîmî âşiyâne
- 5 Özünde bulagör bir verd-i bî-hâr
Yeter itdüñ gül için nâle vü zâr
Vişâle kıl Fenâyî'yi sezâ-vâr
'Urüc eyle kadîmî âşiyâne

H 18a-18b, S 54a.

46

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 Gülüñ rengi şolup қоһusu gitdi
Figâmı bülbülüñ yâd olmaz oldu

45

2 'urüc eyle: yüri bülbül S.

3 'urüc: güzer H.

"Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s 164.

5 'urüc: güzer S.

Firāk u asreti cānlara yetdi
 Fiġanı bülbülün yād olmaz oldu

2 Mecāzī glde bulmayup aķıķat
 adīmī glşene kıldı ‘azīmet
 Bulup yār ile vuşlat bī-nihāyet
 Şadāsı bülbülün gş olmaz oldu

3 Gln byında görmedi şebātı
 Güzer eyledi ef’āl ü şifātı
 İrüp bākī ayāta buldı zātı
 Fiġanı bülbülün gş olmaz oldu

4 Deġil çünki fenā gülzārı bākī
 Bekā cāmını şundi aña sākī
 Dil-i ‘uşşākı yaķdı iftirākı
 Şadāsı bülbülün gş olmaz oldu

5 Fenāyī derd-mend nic’etmesn zār
 İki ‘ālemden itdün anı bī-dār
 Kerem kıllı sırruña olsun sezā-vār
 Şadāsı bülbülün yād olmaz oldu
 H 11 5a, S 65b-66a.

47

Mefā’İLün mefā’İLün fe’ln

1 Şaķın kıllma bu fānī evde mesken
 Bekā iķlīmine ‘azm eyle bülbül

İrişdür özüni gülzâra irken
Beķā gülzârına 'azm eyle bülbül

2 Olup murgân-ı kudsîlerle dem-sâz
Kadîmî gül-'izâra eyle pervâz
Nevân ile idüp 'uşşâkı âgâz
Beķā iklîmine 'azm eyle bülbül

3 Güzer eyleyegör iki cihânı
K̄o bî-hûde yire âh u figânı
Ulaşdur hazret-i Raḥmân'a câmı
Beķā gülzârına 'azm eyle bülbül

H 93b-94a.

GAZELLER

Fî Kıfıyeti'1- Elif*

1

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ey bizi mağz-ı 'ademden var iden Kâdir Hudâ
Hem-dem eyle hazretüne yek nefes kıma cüdâ
- 2 Emr-i künle bunca mevcûda geyürdüñ hıl'ati
Zerre-i nâ-çize kılsañ n'ola vaşluñı 'atâ
- 3 İrişelden güş-ı hüşa yevm-i mişâkdan hitâb
Levh-i dilde ketb idüpdür nâmuñı dest-i kazâ
- 4 Yâd idüp 'ahd-i kadîmi yâr ile yâd olmaduk
Halvet-i sırda olaldan anuñ ile âşinâ
- 5 Vuşlat-ı mağbûb için yoğ it Fenâyi varuñı
Bulagör bir bâki devlet irmeye hergiz fenâ

H 22a, S 1b.

*Başlık:- H.

1

2 "Bir şeyi dilediğinde ona sadece "Ol!" der, o da hemen olur." Bakara 2/117.

5 irmeye: ki irmeye Bütün nüshalarda.

2

Mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün

- 1 Şem'-i ruḥ-ı cānāna pervānelerüz cānā
Bezm-i mey-i *ḳālūd*dan mestānelerüz cānā
- 2 Feyz-i yem-i ḥıfzından iriṣdi 'aṭā cāna
Ġavş eyleyüp ol bahre dürr-dānelerüz cānā
- 3 Çevgān-ı mahabbetle vaḥdet topunı ḳapduk
Meydān-ı fenā içre merdānelerüz cānā
- 4 Ḥum-ḥāne-i vaḥdetden pür oldı şafā cāmı
Ol cür'a-ı şahbādan peymānelerüz cānā
- 5 Bu şüret-i ma'ninüñ fehm itdi me'ālin her kim
Olup özine vāḳıf bildi nelerüz cānā
- 6 Remz-i 'arafūdān tā bulalı gönül behre
Ol kenz-i nihāniye virānelerüz cānā
- 7 Ol dürr-i yetimi gel özünde Fenāyi bul
Aşḳāf-ı ḥaḳiḳatde yek-dānelerüz cānā

H 97a, S 1b-2a.

2

1 "Kıyāmet gününde biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Adem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, Onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da) Evet (buna) şahit olduk, dediler." A'raf 7/172.

2 ḥıfzından: cūdundan S.

4 vaḥdetden: vaḥdetle H/ cāmı: cānā S.

5 kim: ki H.

6 "Nefsini bilen Rabb'ini bilir." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s. 262.

7 gel: bul S/ Fenāyinüñ: Fenāyi bul: Fenāyinüñ S.

3

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Şems-i zātuñ zerresinden cism ü cān bulsun ziyā
Gā'ib ola 'ayn-ı dilden dem-be-dem 'ayn-ı sivā
- 2 Berr-i firkatde niçe bir teşneler 'aţşān ola
Kıl zülāl-i feyz-i fazluñdan 'aţā bir kaçre mā
- 3 *Rabbi ernī* lem'asıyla it münevver bālümüz
Hāşıl ola neş'e-i tā *harre Mūsā şa'ikā*
- 4 Maḥz-ı cūduñla 'ademden buldı 'ālemler vücūd
Reşşa-ı baḥr-i keremdür cümle bu arz u semā
- 5 Sırr-ı vaḥdetden Fenāyī bendeñe eyle nazār
Her nefesde zāḥir ola sırrına 'ayn-ı liķā
- 6 Kāl u kīlin ḥāle tebdīl it Fenāyī bendeñüñ
Hāline bir kez nazār kılsañ bulur 'ayn-ı liķā
H 31a-31b, S 2a.

4

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

- 1 Füyüzi senden alur cümle eşyā
Seni senden ider bu dil temennā

3

3 "Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tür'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabbi): "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!" buyurdu. Rabb'i o dağa tecelli edince onu paramparça attı, Musa da baygın düştü." A'raf 7/143.

6:- H.

4

- 2 Vücüdüm kaçresin bir bahre irgür
Nümâyân ola kaçresinde deryâ
- 3 Oğut bir noktadan ‘ilm-i ledünni
Hızır-veş mürde dili eyle ihyâ
- 4 Bizi bizlik hicâbından halâş it
Görine nür-ı vechüñ câna her câ
- 5 Cemâlüñ şemsine mazhar olan dil
İder her zerrede hüsnuñ temâşâ
- 6 Geçür bu nağş-ı şüriden fu’adı
Ki zâhir ola aña sırr-ı ma’nâ
- 7 Fenâyi bendeñi iki cihânda
Fenâdan şöñra kıl zâtuñla ibkâ
H 52a, S 2b.

5

Fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Oğıyan ‘ilm-i ledünni görmedi ağ u çara
Çün melâ’ik her nefesde didi lâ- ‘ilme lenâ
- 2 Açdı aḥbattü en u ‘raf sırrınıñ ebvâbını
Hâşıl oldı aña sırr-ı gayr-ı mâ ‘allemtenâ

5

1 “Melekler: Yâ Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz alîm ve hakîm olan ancak sensin, dediler.” Bakara 2/32.

2 oldı: ola S.

“Ben gizli bir hazine idim, bilinmek istedim (bilinmeyi sevdim) bu yüzden beni bilmeleri için mahlûkatı yarattım.” İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s. 132.

“Melekler: Yâ Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz alîm ve hakîm olan ancak sensin, dediler.” Bakara 2/32.

- 3 İtdi ezber dört kitābuñ ma'nisin bir noqtadan
Hızr-veş oldı mükemmel cümle fenni ol dilā
- 4 *Ve'd-duhā ve'l-leylinüñ* nüktesini kıldı 'ayān
Şems-i vahdetden semā'-ı kalbine irdi ziyā
- 5 Zāhir oldı cānına mefhūm-ı emr-i *festekım*
Eyledi çün nūr-ı pāk-i Muştafa'ya iktidā
- 6 Buldı 'izzet irişenler sāyesine 'arifūñ
Kim hevā-yı lā-mekānda her biridür bir hümā

- 7 'Ayn olursa 'ayn-ı 'ālem ger Fenāyī'ye n'ola
Kıhı-ı kudretten çekilmiş 'aynına çün tütüyā

H 20b-21a, S 2b-3a.

6

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şems-i zātuñ zerresinden her kime irse ziyā
Selb olur gözinden anuñ muṭlaḳā 'ayn-ı sivā
- 2 'Ayn olurşā 'ayn-ı 'ālem 'ayn-ı 'ārifde n'ola
Dest-i kudret çekdi çün 'aynına anuñ tütüyā

4 "Kuşluk vaktine ve sükuna erdiğinde geceye yemin ederim ki Rabb'in seni bırakmadı ve sana darılmadı." Duhā 93/1-2.

5 "O halde seninle beraber tevbe edelerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol! Aşırı da gitmeyin. Çünkü O sizin yaptıklarınızı çok iyi görendir." Hüd 11/112.

- 3 Üstüvâsın aña bu sırruñ gönül haqqâ'l-yakîn
Zâhir ola *remz-i rahmânu 'ale'l- 'arş istevâ*
- 4 Levh-i dilde ketb olur Âdem'le Havvâ menşe'i
Bildüñ ise ictimâ'm kâf ile nûnuñ n'ola
- 5 Çün Fenâyî eyledi *ânestü* nûrını şühûd
Hâşıl oldı aña sırr-ı *harre Mûsâ şa 'ikâ*

H 51b, S 3b.

7

Mefâ 'ilün mefâ 'ilün fe 'ülün

- 1 Cemâlüñdür görinen çünki her câ
Seni senden ider bu dil temennâ
- 2 Kamu eşyâya câmi' oldı zâtuñ
Bahâne arada suğrâ vü kübrâ
- 3 Vesiledür bu yolda gerçi esmâ
Vesâit kaç' iden buldı müsemmä
- 4 Vesâ'ildür bu yolda gerçi esmâ
Vesâit terk iden buldı müsemmä

3 "Rahman, arşa istivâ etmiştir." Tâhâ 20/5.

5 "Eminim ki bir ateş gördüm." Tâhâ 20/10.

"Rabb'i o dağa tecelli edince onu paramparça etti, Musa da baygın düştü." A'raf 7/143.

- 5 Bu sūretūñ ma‘ānisin beyān it
Umaruz feth ola sırr-ı mu‘ammā
- 6 Semā-ı dilde bedr eyle hilālüm
Ziyā virsün cihāna mihr-āsā
- 7 İrişdür bālümüzi müntehāya
‘Ayān eyle añā sırr-ı *ev ednā*
- 8 Niçe vaşf ide şānuñı Fenāyī
Görilmekden bilinmekden mu‘arrā

H 8b.

8

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Āsümān-ı dil bula yā Rabbenā her dem şafā
Şems-i zātuñdan irişsün zerre-veş cāna ziyā
- 2 Fazl u ihsānuñla bulmışdur hayātı kâ’ināt
Cān u diller derdine senden olur yine devā
- 3 Zülmet ü kibr ü riyāyı levḥ-i dilden eyle ḥakk
Zāhir ola dem-be-dem tā anda nūr-ı Kibriyā

7 “Sonra (Muhammed’e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar , hatta daha da yakın oldu.” Necm 53/9.

8

1 āsümān-ı: āşiyān-ı S / her dem: zevk u S.

3 zülmet ü: zülmet S.

- 4 Bu rüsüm-ı kâ'inâtdan ey gönül eyle güzer
'Âkıl iseñ maqşad-ı akşâya sa'y it dâ'imâ
- 5 Aç cemâlün perdesin 'uşşâka ref' ola hicâb
Zâhir ola şeş cihetden dîdeye 'ayn-ı liqâ
- 6 Nice demler râh-ı Hâk'da bād-veş yelmek gerek
Hâzretinden bir selâm-ı cân-fezâ vire şabâ
- 7 Yemm-i cüduñ kaşresinden buldı 'âlemler vücüd
Feyz-i zâtuñ n'ola olursa Fenâyi'ye 'atâ

H 62b, S 79b-80a.

9

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Cümle mevcûdâtı yokdan var iden kâdir Hudâ
Mağz-ı fazlından umaruz vuşlatın ide 'atâ
- 2 Bakmaya noqşânumuza ide ihsânın tamâm
Rü'yetiyle cân u diller derdine ide devâ
- 3 *Rabbi ernî* lem'asından Mûsa-veş ide nazâr
Bu vücûdum Tûrına ba'de'l-fenâ vire beķâ

6 selâm: peyâm H (İkisi birlikte).

7 n'ola olursa: ne olur S/ 'atâ: eyle 'atâ S.

9

1 fazlından: fazluñdan: H.

3 "Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tür'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi." A'raf 7/143.

- 4 Bülbul-i dil âşiyân-ı aşla pervâz eylesün
Güş-ı câna irişe bî-vâsıta Hâk'dan nidâ
- 5 Cümle-i eşyâda mestür eyledi esrârını
Hep anuñ âşâridur zâhir olan zulmet ziyâ
- 6 Nice yıllar bād-veş yoluñda sa'y itmek gerek
Hâzretüñden bir selâm-ı cân-fezâ vire şabâ
- 7 *Naħnu aħrab* sırrını eyle Fenâyi'ye 'ayân
Şems-i zâtuñ zerresinden sırrına ire ziyâ

H 75a-75b, S 84b.

10

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Feth ide ebvâb-ı vaşlın bize ol kâdir Hudâ
Hâtif-i ğaybdan ire bî-vâsıta câna nidâ
- 2 *Sebk-ı ħüsnâ* lem'asından neş'e-dâr it bälümüz
Zâhir ola her nefes âyine-i ğitî-nümâ
- 3 Râh-ı Hâk'da niçe demler bād-veş sa'y eyle kim
Mürde-i rûhdan irişe qalbe envâ'-ı ziyâ

7 “Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarımı biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız.” Kaf 50/16.

10

1 vaşlın: vaşluñ S.

2 “Sebk-ı ħüsnâ”nın alındığı kaynak tespit edilememiştir. Fakat “Sebeķat rahmeti” sözleriyle başlayan “Rahmetim gazabımı geçti.” mealindeki kudsi hadisten alınmış olabilir.

- 4 Şems-i zātuñ zerresinden pür-ziyâ eyle dili
Rûz-ı mehcûreyi ref' it târ-ı şebden dâ'imâ
- 5 Yemm-i cûduñla 'ademden buldı 'âlemler vücûd
Mağz-ı ihsânuña muhtâc her ne var arz u semâ
- 6 Yüz sürüp kapuña geldük umaruz in'âmuñı
Reh-nümâmuz ola her hâl sırr-ı pâk-i Muştafâ
- 7 Sehv ile nisyânına itme Fenâyi'nüñ nazâr
Tâ civâr-ı hazretüñden olmaya yek-dem cüdâ

H 81a-81b, S 90b.

11

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Yâ ilâhî âsitanuñ hasteye dârü'ş- şifâ
Şerbet-i vaşluñ içenler buldı her derde devâ
- 2 Baħr-ı rahmet kaŗresi kurbında cümle yoğ u var
Her nedeñlü çok olursa bizde cürm ile haŗâ
- 3 Ger ziyâ-ı şems-i zātuñ irmez ise sâlike
Nice kat' ider menâzil kandan irişür 'aŗâ

4 mehcûreyi: mehcûriyi H.

11

1 Yâ ilâhî âsitanuñ: Âsitân yâ İlahî H / buldı her derde devâ: buldılar şafâ S.

2 kurbında: yanından S/ yoğ u var: yoğ olur:S/ 2. mısra: - S.

3 S'de 3. ve 4. beytlerin yerleri değişik.

- 4 Maḥz-ı faẓluñla İlahî ‘âlim it esrâruña
İdelüm her hâl ile sırr-ı Resûle iktidâ
- 5 Zerre görünmez Fenâyi işbu ‘âlem ‘ârife
Bir demine vuşlatuñ iki cihân olmaz bahâ

H 84a, S 91b.

12

Mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün

- 1 Tecellî itdi luṭf ile ‘ibâdına yine Mevlâ
Umaruz maḥz-ı faẓlından hemîşe qahr ola a‘dâ
- 2 Eğer gâ‘ib eğer hâzır eğer bâtın eğer zâhir
Kılalum cân ile dilden yolına varumuz ifnâ
- 3 Senüñ in‘âmuña yâ Rab nice şükr ide ‘âlemler
Kemâl-i cûduña muḥtâc efendi cümle-i eşyâ
- 4 Bir avuç ḥâk iken itdün bizi faẓluñ ile icâd
Müfevvez ḥükmüne cümle gerek ülâ gerek uḥrâ
- 5 Fetihler ide erzânî Cenâb-ı Ḥâzret-i Bârî
İki ‘âlem merâmını kıla kullarına i‘tâ
- 6 Kuşûr u sehv ü taḫşîre nazâr eylemeye Rahmân
Şefî‘ümüz ola dâ‘im ḥabîb-i Rabbiye‘l- a‘lâ

4 faẓluñla: faẓlından S / ‘âlim: vâkıf S / her: bu S.

5 ‘ârife: ‘âma S / vuşlatuñ: vaşluñ S / bahâ: nihân H.

- 7 Fenāyī bendeñi yā Rab iriřdūr vaħdet-i zāta
Ĥabībūñ ĥürmetine kıl beķāñ ile anı ifnā

H 91a.

Fī Ķāfiyeti'l- Bā*

13

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bu dil-i maħzūnumuz mesrūr ide sırr-ı ĥabīb
Feyz-i zātından umaruz irişe cāna nařīb
- 2 *Lī me'allāh* lem'asından eyleye sırra 'aṭā
Ķılmaya bu cism ü cānı iki 'ālemde ġarīb
- 3 Āřiyān-ı ĳudse pervāz ide bu cān bülbüli
Niçe bir bu fāni verde ola nālān 'andelīb
- 4 Zāhidā öğretme ādābuñdan ehl-i vaħdete
Bilmeyen ādāb-ı 'ıřķı olmadı hergiz edīb
- 5 Mübtelā-yı mā-sivā ĳaydından it bizi ĥalāř
Cān u dil derdine sensin yine yā Rabbi ṭabīb
- 6 *Vehve ma'ķüm* lem'asından ĥiřře-dār it cānumuz
Raħmetüñden umaruz yek-sān ola bu'd u ĳarīb

* Başlık:- H.

13

2 "Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin." Zāriyāt 51/51.

6 Ayetin aslı (Ve ĥüve me'aküm) şeklindedir. Vezin gereği yukarıdaki şekilde okunmuştur. "Nerede olsanız, O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görür." Hadīd 57/4.

- 7 Neş'e-dâr it sırr-ı vahdetden Fenâyi bendeñi
Faẓluñ ile her merâmın kıl müyesser yâ Mucîb

H 37a-37b, S 4a-4b.

14

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Şubh-ı vaşluñ ʔal'atından ʔali' ola âfitâb
Leyl-i fûrkat zâ'il olup ʔalmaya dilde hicâb

- 2 *Lî me'allâh* lem'asından eyleye sırra 'aṭâ
Leyl-i fûrkat zâ'il olup ʔalmaya dilde hicâb

- 3 Nefs elinden vir ḥalâş ʔalbe gelsün itmi'nân
İrci'den gûş-ı câna ire luṭfuñdan ḥitâb

- 4 Baḥr-i cûduñ ʔatresinden buldı 'âlemler vücûd
Feyz-i zâtuñdan olursa n'ola câna feth-i bâb

- 5 Perde olmasun cemâlüñ nûrına nâr-ı celâl
Bu vecihle cism ü câna eyleme yâ Rab 'itâb

- 6 Sebḳ-i ḥüsnâ maḥzeninden iriše câna 'aṭâ
İki 'âlemde umaruz ola luṭfuñ bî-ḥisâb

14

2 "Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin." Zâriyât 51/51.

3 "(Ey elçi!) Onlara dön; iyi bilsinler ki, kendilerine asla karşı koyamayacakları ordularla gelir, onları muhakkak surette hor ve hakir halde oradan çıkarırız." Neml 27/37.

6 "Sebḳ-ı ḥüsnâ"nın alındığı kaynak tespit edilememiştir. Fakat "Sebeḳat rahmeti" sözleriyle başlayan "Rahmetim gazabımı geçti." mealindeki kudsî hadisten alınmış olabilir.

- 7 Bezm-i vaşluñ cür'asından sākiyā şun saġarı
Nüş idenlerüñ ola her dem du'āsı müstecāb
- 8 Kō bu zerki zāhidā bir bādeden nüş eyle kim
Kātresin gören olur her dem du'āsı müstecāb
- 9 Burc-ı mes'ūda Fenāyī eyledi 'ārif şu'ūd
Zāhir oldı levḥ-i kālbe ma'nā-yı 'ilmü'l-kitāb

S 4b-5a.

15

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Aç cemālüñ perdesin ref' ola 'uşşāka ḥicāb
Ṭālī' ola maṭla'-ı feyz-i ezelden āfitāb
- 2 'İd-ı vaşluña irenler ḥacc-ı ekber eyledi
Cennet-i ḥüsnüñde me'vāsın ider ni'me'l-me'āb
- 3 Kıldı İsmā'ıl-veş dost yoluna varın fedā
İrdi sırr-ı *eslemādan* gūş-ı cānına ḥiṭāb
- 4 Ger cemāliyle celālüñ olsa meşhūdum müdām
Çünkü ref' itdi 'arūs-ı ma'nā vechinden niḳāb

9 "Allah dilediğini siler, (dilediğini de) sabit bırakır. Bütün kitapların aslı O'nun yanındadır." Ra'd 13/39.

15

1 ola: eyle H.

2 ni'me'l-: ḥüsn-i H.

3 "Bilâkis kim yüzünü muhsin olarak Allah'a döndürürse (Allah'a hakkıyla kulluk ederse) onun ecri Rabbi katındadır. Öyleleri ne bir korku ne de üzüntü çekerler." Bakara 2/112.

4 ref': men' H.

- 5 N'ola alursa Fenāyī nokṭa-ı bādan sebaḳ
Hıfz-ı Qur'ān itdi *ve men 'indehü 'ilmü'l- kitāb*

H 15a-15b, S 5b.

16

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Maṭla'-ı feyż-i ezelden ṭāli' oldı āfitāb
Leyl-i fūrḳat zā'il oldı ḳalmadı dilde ḫicāb
- 2 Lā-mekān mülkinde cevlān n'ola itse cān u dil
İtdi aṣlına rücū'ı nār-ı hevā mā-ı türāb
- 3 Bes durur cümle 'uṣāt-ı mü'minīne ser-te-ser
Baḫr-ı rahmetden irerse 'āleme bir ḳaṭre āb
- 4 Setr idüp nūr-ı cemāliyle celāli perdesin
'Arz ider 'uṣṣāḳa dīdārını ez-rüy-ı 'itāb
- 5 Fehm ider seb'a'l-meṣānī sırrını bir nokṭadan
Levh-i dilde ey Fenāyī ma'nā-yı *ümmü'l-kitāb*

H 21b-22a, S 5b-6a.

5 ve men 'indehü 'ilmü'l- kitāb: mimmen 'indehü ümmü'l- kitāb H,S.

"Kāfir olanlar: Sen resul olarak gönderilmiş bir kimse değilsin, derler. De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah ve yanında Kitab'ın bilgisi olan (peygamber) yeter." Ra'd 13/43.

16

4 idüp: ider H.

5 1. mısra: Sırr-ı 'irfān reṣṣasından zāhir oldı kā'ināt S.

"Allah dilediğini siler, (dilediğini de) sabitbrakır. Bütün kitapların aslı O'nun yanındadır." Ra'd 13/39.

17

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Maṭla'-ı feyz-i ezelden toğdı nūr-ı āfitāb
Zā'il oldı aradan ḥāk ile nār ü bād u āb
- 2 Kesret-i eşyāda gördi vahdetüñ sırrın 'ayān
Güş-ı cāna ireli sırr-ı ḥiṭāb-ı müsteṭāb
- 3 Yār-ı bākī için itdi hicret-i dār-ı fenā
Mā vesa 'nī nüktesin zevk eyledi bī-irriyāb

- 4 Emr-i mūtu rāhına eyledi sālik insilāk
Vāşıl oldı küntü kenzüñ gencine ḳable'l- ḥisāb
- 5 Zāhir ü bāṭın Fenāyī bendeñe eyle nazar
Oldı mazhar tā cemālüñ nūrına ol bī-ḥicāb

H 3a-3b, S 6a.

18

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gül-'izār-ı 'aden ider cān bağın vech-i ḥabīb
Ol vecihle nāle ider rüy-ı verde 'andelīb

17

3 "Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulumun kalbine sığdım." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s 255.

4 "Ölmeden önce ölünüz." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s. 291.

"Gizli bir hazine idim." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s. 132.

5 oldu: ola S.

18

1 ider: eyler S.

- 2 'Anber-efşân zülfinüñ esrârını 'ârif bilür
 Āşinâ sırrın ne bilsün özünü bilmez ğarīb
- 3 Bu devāsız derde hergiz bulmadum cānâ devā
 Yârdan ğayrı ider mi aña dermān ey ṭabīb
- 4 Çeşm-i ḥün-rizüñ dem-â-dem luṭf ile kanum döker
 Ey 'aceb bilsem nedendür ben ğarībe bu naşīb
- 5 Görse vâ'iz ḥālūñi ḳordı elinden dāneyi
 Unudurđı minberinde ḥuṭbesin miskīn ḥaṭīb
- 6 Feth-i muṭlaḳ lem'asından eyle cānı neş'e-dār
 Tâ müyesser ola aña ma'nâ-yı feth-i ḳarīb
- 7 Ger Fenāyī'ye olursa feyz-i tevḫīḳuñ refīḳ
 Luṭf u ḳahrı bir olup aña ḥabīb olur raḳīb

H 33b, S 6b.

19

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 'Aşık-ı bî-dillere eyle vişālūñi naşīb
 Fürḳat ilinde anı yâ Rabbenâ itme ğarīb
- 2 Ḥār-ı hicrāndan ḥalāş it bālümüz yâ zü'l-'aṭā
 Vuşlatuñ gülzârına irişe tā ki 'andelīb

- 3 Sâlik-i rāh-ı fenāya aç ḥaḳīḳat sırrını
Ola ḥādī işbu yollarda bize nūr-ı ḥabīb

H 74b, S 7a-7b.

20

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Bu keşret mülkine cānā gönül virme hebādur hep
Beḳā iḳlīmüne ir ki sivā ḥubbı hebādur hep

- 2 İki 'ālem vücūdı kim aña āyinedür vechüñ
O yüzde görinen ancak yine nūr-ı liḳādur hep

- 3 Ḳadīmī āşiyānına 'urūc itse n'ola bülbül
Hezāruñ güllere zārı vişāline recādur hep

- 4 Bir avuç ḥāk iken itdün 'ademden çün bizi insān
Zuhūr-ı cümle mevcūdāt cenābuñdan 'aḫādur hep

- 5 Düşen sevdā-yı zülfüñe n'ider pes ḡayrı sevdāyı
Vişālün bezmüne cānā dil ü cānı fedādur hep

- 6 Ḥudāyā levḥ-i ḥātırdan rüsüm-ı ḡayrı ḥakk eyle
Görinen şüret ü ma'nā yine luḫf-ı Ḥudā'dur hep

- 7 Bulurşa şems-i zātuñdan Fenāyī n'ola nīm zerre
Ḳamuya mebde ü menşe Ḥudāyī'den du'ādur hep
H 46b-47a, S 74a-74b.

20

1 hebādur: fenādur S.

7 zātuñdan: zātından H.

21

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ey cemālün lem'asından zerredür nür āfitāb
Pertevinden zülfün āşüftedür her-dem şehāb
- 2 Şarşarından kibriyānuñ heft deryā dem-be-dem
Hayret emvācında eyler kaçre gibi ıztırāb
- 3 Evvel āhir çünkü sensin cümleden maqşūd olan
Şems-i vechün seyr ider lâkin şehāb āhın hicāb
- 4 'Aql-ı ser-gerdān felek-veş nice bulsun aña rāh
Rūh-ı kudse denk ider ol dergēh-i 'ālī-cenāb
- 5 Zāt-ı bī-çünı taşavvurdan münezzehdür anuñ
Ey Fenāyī söz haṭā vallahu a'lemü's-şavāb

S 72a.

22

Fā'ilātün mefā'ilün fa'lün

- 1 Baḳma rüy-ı siyāhuma yā Rab
Nazar itme günāhuma yā Rab
- 2 Kılma nār-ı firākuña sūzān
Merḫamet eyle ḫālūme yā Rab

- 3 İki 'âlem kıyüdını kaldur
Kerem it cism ü cânuma yâ Rab
- 4 Eyle bezm-i vişâlüne lâyıķ
Kıl 'aḫ anı bâlüme yâ Rab
- 5 Umaruz luḫ ile ola nazaruñ
Şeb ü rüz zâr u âhuma yâ Rab
- 6 Nür-ı zâtuñ ziyâsına irgür
Baķma bu kıl ü kâlüme yâ Rab

- 7 Bu Fenâyî faķire nüḫ eflâķ
Mâni' olmaya râhuma yâ Rab

H 69b, S 81a-81b.

23

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 *Harre Mūsâ* lem'asından irdi çün sırra ḫiṭâb
Ṭâli' oldı maṭla'ından cânâ nür-ı âfitâb
- 2 Niçe bir nâr-ı celâle cân u dil süzân ola
Aç cemâlün perdesin 'uşşâķa ref' eyle ḫicâb
- 3 Yemm-i cüduñ kaṭresidür bu rüsüm-ı mümkinât
Baḫr-i raḫmetden 'aṭâ kıl sırruma bir kaṭre âb

- 4 *În te'uddū* ni'metinden neş'e-dār it bālümüz
Umaruz ihsānuñ ire bu ġarībe bī-ħiṣāb
- 5 Nefy ü işbātı 'ubūr eyleye her dem cān u dil
Levh-i dile lāyih̄ ola ma'na-yı *ümmü'l-kitāb*
- 6 'İd-i vaşluña irişen görmedi hergiz memāt
Buldılar baķı ħayātı didiler ni'me'l-me'āb
- 7 Ger dilersen̄ ey Fenāyī iki 'ālemde beķā
Zāt-ı bīçūna idegör cān u dilden intisāb
H 70a-70b.

24

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Aç cemālūñ perdesin 'uṣṣāķa ref' ola ħicāb
Zāhir ola maṭla'ından tā ki nūr-ı āfitāb
- 2 Yoğ iken 'ālemleri cūduñla icād eyledūñ
Ola fażluñı umaruz ķullarına bī-ħiṣāb
- 3 Nefy ü işbāt maḥv olup irgür bisāt-ı vuşlata
Ketb olına levh-i ķalbe ma'na-yı *'ilmü'l-kitāb*

4 "O size istediğiniz herşeyden verdi. Allah'ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız. Doğrusu insan çok zalim çok nankördür." İbrāhim 14/34.

5 "Allah dilediğini siler, (dilediğini de) sabitbırakır. Bütün kitapların aslı O'nun yanındadır." Ra'd 13/39.

6 buldılar: buldı bir H.

24

1 ola: eyle H (İkisi birlikte.)

3 maḥv: - S.

"Allah dilediğini siler, (dilediğini de) sabitbırakır. Bütün kitapların aslı O'nun yanındadır." Ra'd 13/39.

- 4 *Küllü şey'in* reşhasından neş'e-dâr it bälümüz
Ol vecihden dü cihânda kıl müyesser feth-i bâb
- 5 *Rabbî ernî* lem'asından cân u dil bula ziyâ
Mûsa-veş dîdâr-ı yâri görmege bi-irtiyâb
- 6 Zâhir olsun enfüs ü âfâka sırr-ı *irci'î*
Tîb-ı hâtır vire câna ol hîtâb-ı müsteţâb
- 7 *Sebk-ı hüsnâ* mahzeninden hîşşe-dâr eyle bizi
Senden olur yine saña yâ İlahî feth-i bâb
- 8 Yâr-ı bâkî kaşdına kıl hicret-i dâr-ı fenâ
İster iseñ ey Fenâyî zât-ı pâke intisâb

H 80b-81a, S 90a-90b.

25

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Dâr-ı ğurbetde efendi eyleme bizi ğarîb
İki 'âlemde vişâlûñ zevkîni eyle naşîb

4 bälümüz: kalbümüz S.

“Allah ile beraber başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O'ndan başka tanrı yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz.” Kasas 28/88.

5 “Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tür'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca “Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!” dedi.” A'raf 7/143.

6 “(Ey elçi!) Onlara dön; iyi bilsinler ki, kendilerine asla karşı koyamayacakları ordularla gelir, onları muhakkak surette hor ve hakir halde oradan çıkarırız.” Neml 27/37.

7 “Sebk-ı hüsnâ”nın alındığı kaynak tespit edilememiştir. Fakat “Sebekat rahmeti” sözleriyle başlayan “Rahmetim gazabımı geçti.” mealindeki kudsî hadisten alınmış olabilir.

- 2 *Naḥnu akreb* lem‘asından neş’e-dār it bālümüz
Çünkü sensin bize bizden hem yaqın ü hem qarīb
- 3 Tīh-i ḥayretde niçe bir cān u dil ḥayrān ola
Gülşen-i bāğ-ı belāda behre bulsun ‘andelīb
- 4 Zāhir ü bāṭın ‘ayān kııl *lī me‘allah* sırrını
Cism ile cānı ziyā-baḥş eyleye nūr-ı ḥabīb
- 5 Maḥz-ı luṭfuñla ‘ademden bizi icād eyledüñ
Fazluñ irerse yine her ḥālümüz olur necīb
- 6 *Küllü yevmin hüve fī şe’n* sırrına bulan vuşul
N’ola her anda görürse başka bir şe’n-i ‘acīb
- 7 Kııl şühūd-ı nūr-ı zātuñı Fenāyī’ye ‘aṭā
İt müyesser dü cihānda her merāmın yā mucīb
- H 82a, S 91a-91b.

26

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Aç cemālüñ perdesin ‘uşşāka olsun fetḥ-i bāb
Ref’ olup benlik aradan qalmaya dilde ḥicāb

25

- 2 “Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız.” Kaf 50/16.
- 3 tīh-i: nite S.
- 4 “Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin.” Zāriyāt 51/51.
- 6 “Göklerde ve yerde bulunan herkes O’ndan ister. O her an yaratma halindedir.” Rahmān 55/29.
- 7 zātuñı: zātuñ S.

- 2 Keşret-i eşyâda eyle vaḥdetüñ sırrın ‘ayân
Maḥv ola şebnem-şifat toğduḡda nūr-ı âfitâb
- 3 Bâde-i ḥubb-ı ezelden mest it ‘uşşâkı müdâm
Sem‘-i câna iriše tâ vech-i luṭfuñdan ḥiṭâb
- 4 Reşḡa-ı cüduñla buldı bu vücûdı kâ’inât
Feyz-i cüduñdan umaruz ola luṭfuñ bî-ḥisâb
- 5 Zâhir ü bâtın Fenâyi kuluña eyle nazâr
Kıl meded iki cihânda eyleme aña ‘itâb

H 84b-85a.

27

Müstef’ilün müstef’ilün müstef’ilün müstef’ilün

- 1 Hâlüm ḡarâb baḡrum kebâb maḡbûb ise ‘âlî-cenâb
Ḥüsni cemâline iren *tübâlehü ḡüsñü me’âb*
- 2 Fûrḡat şebini arada ref‘ eyleye ḡudret eli
Zâhir ola her zerrede ‘uşşâḡa nūr-ı âfitâb
- 3 Düşüp ḡumâruñ rencine eylemedi tâ ḡaşre dek
Deryâ-yı fazluñdan aña eyle ‘atâ bir ḡatre âb

26

3 sem‘-i: şem‘-i H.

27

1 kebâb: kitâb H.

“İman edip iyi işler yapanlara ne mutlu! Varılacak güzel yurt da onlar içindir.” Ra’d 13/29.

- 4 Maḥrem olan esrāruña irişdi zevk-i vařluña
Manzar olup didāruña buldı merāmın bī-ḥisāb
- 5 Yazup ezelde nüşhasın kondurdı bāda noḳtasın
Ḳodı dü ‘ālem ğuşşasın ḳalmadı arada ḥicāb
- 6 Ey Ḳādir ü Ḥayy u Vedūd eyle ‘aḳā nūr-ı řühūd
Vir bize ḥaḳḳānī vüçüd ol zāt-ı pāke intisāb
- 7 Eyle Fenāyi’ye kerem resm-i sivā ola ‘adem
Maḥbūba ire dem-be-dem ref’ ola vechūnden niḳāb

H 93a.

Fī Ḳāfiyeti’t- Tā*

28

Mefā’ılün mefā’ılün fe’ülün

- 1 Bize fażluñla yā Rab eyle raḥmet
Resülün ḥürmetine vir maḥabbet
- 2 Geçür bālümüzi resm-i sivādan
Ḳoma iki cihānda ğayra rağbet
- 3 Bir avuç ḥāk iken eyledün insān
Müyesser ḳıl yine zātuña vuşlat
- 4 ‘Ubūr ide bu keřretten dil ü cān
Göre her şey’de tā ki sırr-ı vaḥdet

* Başlık:- H.

- 5 Vücūdum kaçresin ‘ummāna irgür
Muḥīṭ ola o baḥr-ı bî-nihāyet
- 6 Dü ‘ālemde vişālũñ eyle i‘tā
Kemāline ire itmām-ı ni‘met
- 7 Vücūdũñ zerresin maḥy it Fenāyĩ
Ola zāhir ki tā şems-i ḥaḳīḳat

H 34b, S 9a-9b.

29

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Zihĩ ‘izzet zihĩ devlet sa‘ādet
Bulanlar maḳşad-ı aḳşāya vuşlat
- 2 Bizi zevḳ-ı vişālden ḳılma maḥrũm
Bi-ḥaḳḳ-ı menba‘-ı ‘ayn-ı risālet
- 3 Nihān itme ‘ayından ‘ayn-ı zātuñ
‘Ayān ola dem-ā-dem ‘ayn-ı rü‘yet
- 4 ‘Ubür eyle bu keşret ‘āleminden
Beḳāya ir şühüd it nür-ı vaḥdet

28

6 ile 7. beyitler arasında S’de:
Fenāyĩ zerrefñi maḥv it aradan
Ki zāhir ola tā şems-i ḥaḳīḳat.
8 ola zāhir ki : nümāyān ola S.

29

1 ‘izzet: ‘izz ü S.

- 5 Fenāyī bendeñi irgür merāma
 ıl anı mazhar-ı ‘ayn-ı ‘ināyet

H 48b, S 9b.

30

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün fe ‘ülün

- 1 Fenāyī ‘arif-i sırr-ı cihānest
 Nemāyed der beşer ev lık cānest
- 2 Cinān-ı ‘adn rā bādī maām şod
 Ez-ān uyed bād ehl-i cinānest
- 3 ü meşhūd mī-şevēd ‘ayn-ı ‘ināyet
 Devī ez-manzar-ı aynes nihānest
- 4 Zi-āk ü nār u hevā āteş gūzer kerd
 Beher ki gūyend an-rā önānest
- 5 Sülūkeş mīr şod bā-arş-ı a‘lā
 e hācet goften o ün ‘iyānest
- 6 Be-emr-i to musahhar şod ‘avālim
 Boved hāşıl merām u maşūdum est

30

- 1 Fenāyī, cihan sırrının arifidir; o (cihan sırrı) beşerde görünmedi, fakat canda göründü.
 2 Bir rüzgar Adn cennetini makam edindi; bu söze göre rüzgar cennet ehlidir.
 3 İnāyet gözü gördüğü için, hasta gözünün manzarasından gizlidir.
 4 Toprak, ateş, hava ve sudan geç; söylenen her bir söz onun gibidir/ onu söyleyen her bir söz öyledir.
 5 Onun gidişi/ tarzı arşın zirvesine mīr oldu; söz söylemeye ne hacet, çünkü o apaçıktır.
 6 Bütün âlem senin emrine boyun eğdi; meram ve maksadım hasıl oldu.

- 7 Vuşul-i zāt-ı pāket kon müyesser
Be-ḥaqq-ı mebd-e-i her dü cihānest

H 14b.

31

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 Zihī devlet zihī 'izzet sa'ādet
İde bir kұлuna Mevlā hidāyet
- 2 Güzer eylerdi dil arz u semādan
Cenābuñdan olursa ger 'ināyet
- 3 Vişālūñ gülşeninde şey'e lillah
'Aṭā kıl 'andelīb-i cāna vuşlat
- 4 Nazar eyleme sehv ile kuşūra
Kanı kúlda saña lāyık 'ibādet
- 5 Vücūdum zerresini eyle ifnā
Tulū' ide dile şems-i ḥaḳīḳat
- 6 Vişālūñ zevḳini ol cān bilür ki
Çekile 'aynına kuḥl-ı hidāyet
- 7 Fenāyī bendeñi kıl mazhar-ı zāt
Dü 'ālemde yeter aña bu 'izzet
H 94b.

7 İki cihanın yaratılışı hakkı için; temiz zatına ulaşmayı bize nasip et.

Fî Kâfiyeti'l- Cîm*

32

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 Bize lutf u kerem ebvâbını aç
Kapuñdan ğayra yâ Rab kılma muhtâc
- 2 Geçür zûlmâni nûrânî hicâbı
İrişe sırrumuza nûr-ı vehhâc
- 3 Nazar eyleme sehv ile kuşûra
Baş açup bâbuña geldük yalın ac
- 4 Müyesser kıl şühûd-ı nûr-ı zâtuñ
Sivâ kaydını eyle dilden iħrâc
- 5 'Ubûr it berr-i fûrkat menzilinden
Vişâli Ka'besine eyle mi'râc
- 6 Güzer kıldı zemîn ü âsümândan
İdenler mûntehâ-yı vaşla mi'râc
- 7 Fezâ-yı sırr-ı tefrîde ir ey cân
Kadem başmadı ol meydâna Hâllâc

* Başlık:- H.

32

2 zûlmâni nûrânî: nûrânî zûlmâni S.

4 şühûd-ı: şühûduñ H.

6: - H.

- 8 Fenāyī bendeñi bir baħre irgür
Görine atresinden nice emvāc

H 52a, S 9b.

Fī āfiyeti'd- Dal*

33

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Cümle mevcūdata sen virdüñ vücūd
Senden iriřdi amuya feyz-i cūd
- 2 Eyle esrāruñi 'aynuma 'ayān
ıl müyesser 'ayn-ı zātuña şühūd
- 3 Mā-sivā aydından itlāk it bizi
Ref' ola dilden izāfāt u uyūd
- 4 *Va'ķterib* remzini ıl cāna 'ayān
Zāhir olsun dīdeye sırr-ı sücūd
- 5 Bu afesden murġ-ı cān pervāz idüp
Āřiyān-ı udse eyleye su'ū d

* Başlık:- H.

33

1 mevcūdata: mevcūda S / iriřdi: iriřür S.

2 'aynıma: bu 'ayna S / zātuña: zātuñı S.

4 'ayān: 'atā H.

"Allah'a secde et ve (yalnızca O'na) yaklaş." Alak 96/19.

5 cān: dil S.

- 6 Rāh-ı Hāḫḫ'a şıdḳ ile eyler sülük
İsteyenler maḳ'ad-ı şıdḳa ḳu'ūd
- 7 İt Fenāyī bendeñe cūd ü kerem
Şems-i zātuñ lem'asından yā Vedūd

H 40b-41a, S 10a.

34

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Nūr-ı vechüñ dīde-i ḡam-dīdeden ḳılma ba'īd
Zāhir ola añā dā'im sırr-ı *min ḫabli'l-varīd*
- 2 Nüş iden cām-ı vişālüñ cür'asın görmez ḫumār
Her dem eylerse 'aceb mi yek nefesde iki 'īd
- 3 Bu fenā rāhında iden cāme-i cismi 'adem
Ḫayy ü Bāḳī'den 'aḫā olsa n'ola lebs-i cedīd
- 4 *Rabbi zidnī* lem'asından neş'e-dār it cānumuz
İki 'ālemde olalum maḫhar-ı *hel min- mezīd*
- 5 Āşiyān-ı aşla pervāz eyleye cān bülbülü
Ketb olına āsümān-ı ḳudse kevkeb-i sa'īd

6 Hāḫḫ'a: Hāḫ' da S / maḳ'ad-ı: maḳşad-ı S.

7 it: ḳıl S / lem'asından: zerresinden S.

34

1 "Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız." Kaf 50/16.

4 "Gerçek hükümdar olan Allah, yücedir. Sana O'nun vahyi tamamlanmazdan önce Kur'an'ı (okumakta) acele etme ve "Rabbim benim ilmimi artır." De. Tā Hā 20/114.

"O gün cehenneme "Doldun mu?" deriz. O da "Daha var mı?" der." Kaf 50/30.

- 6 Cān virenler rāh-ı Hāḡ'da ḡan bahā dīdār alur
Vaşluña şükrāne virdi cānını oldı şehīd
- 7 Şems-i zātuñdan irerse ger Fenāyī'ye ziyā
Sırr-ı vaḡdet keşf olup olurdı fenninde ferīd

H 60b-61a, S 10b.

35

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Sivā ḡaydıñdan eyle bizi āzād
Dil-i vīrān ola vaşluña ābād
- 2 ḡamu aḡvālümüz fazluña mevḡūf
'Ademden nice ḡılduñ ise icād
- 3 Hicāb-ı zülfüñi ref' it yüzüñden
Şeb ü rüzumuz ola ḡadr ü a'yād
- 4 Hārīm-i vaşluña maḡrem idi cān
Daḡı urılmadın bu kevne bünyād
- 5 Şühūd-ı nūr-ı zātuñ eyle iḡsān
Bu iḡsāna bizi ḡılduñ çü mu'tād
- 6 Dil-i maḡzūnumuz bulsun sürürü
Olalum rü'yetüñle dem-be-dem şād

- 7 İrerdi şems-i vaşluña Fenāyī
Cenābuñdan olursa zerre imdād
H 68b-69a, S 11b.

36

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Cümle mevcüdâta sen virdüñ vücüd
Saña eyler cümle-i mevcüd sücüd
- 2 H'āb-ı ğafletden uyar gönül gözin
Zāhir ola cāna envār-ı şühüd
- 3 Bu tenezzül perdesin gözden gider
İt müyesser 'arş-ı maqşūda şu'üd
- 4 Kible-i vaşluña irsün cân u dil
Ola yek-sân tā kıyām ile ku'üd
- 5 Baħr-ı bī-pāyāna irgür kaṭremüz
İre yerine kemāl-i yemm-i cūd
- 6 *Lī me'allah* lem'asından kıl 'aṭā
Ref' olına ara yerden her kıyūd
- 7 Kıl Fenāyī bendeñe vaşluñ naşīb
Zāt-ı pākūñ 'izzetine yā Vedūd
H 71a, S 83a-83b.

36

1 cümle-i mevcüd: cümle mevcüdât H.

4 vaşluña: maqşuda S (ikisi birlikte).

6 "Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin." Zāriyāt 51/51.

37

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Yemm-i cüduñ kaçresinden buldı 'älemler vücüd
Zâhir oldı cümle-i eşyâda feyz-i luṭf u cüd
- 2 Bâde-i ḥubb-ı ezelden pür ola peymânemüz
Ente Kâfî ente Şâfî ente Ḥasbî yâ Vedüd
- 3 Hem-dem ola her nefesde cân u dil cânân ile
Eyleye sâliklerün tâ 'arş-ı maḳşûda şu'üd
- 4 Âşiyân-ı ḳudse pervâz ide bu şeh-bâz-ı dil
Semme vech 'ullâh nûrın bî-cihet ide şühüd
- 5 Ref' ola mir'ât-i dilde resm-i naḳş-ı mâ-sivâ
Ḥâşıl ola Kible-i nûr-ı ḥaḳîkiye sücüd
- 6 Câm-ı la'lüñ nüş iden ölmekden aşlâ ğam yimez
İrdi bir bâḳi ḥayâta kıldı ifnâ-yı vücüd
- 7 Feyz-i zâtuñ lem'asından kıl Fenâyî'ye naşib
Maḳz-ı fazluñ ile ide maḳ'ad-ı şidḳa ḳu'üd

H 77b-78a, S 85a.

37

1 feyz-i luṭf u cüd: feyz ü cüd S.

4 "Doğu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah'm yüzü (zâtı) oradadır." Bakara 2/115.

6 kıldı: kırup S.

Fî Kāfiyeti'r- Rā*

38

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Te'ālallah ne muhsinsin şıfātuñ zāt-ı yektādur
Senüñ ismüñ kamu eşyā şıfātında müsemmädur
- 2 Cemālün nūri ey maḥbūb ne maẓhardur ki 'ālemde
Cemī' -i şey' de ol nūruñ tecellisi hüveydādur
- 3 Kamer devrinde sen olduñ kamu maḥbūblaruñ māhı
Ki ḥālinüñ ḥayālinden iki 'ālem müberrādur
- 4 Bu 'aql u 'ilm ü ḥilm ü ḥulk senüñ şānuñda nāzildür
Vişālün genc-i bī-pāyān zuḥūruñ cān-ı eşyādur
- 5 *Terānī* nūrını gördi cebinünde 'ayān çünki
Ki bildi Mūsa-yı 'İmrān vücūduñ Tūr-ı Sīnā'dur
- 6 Ezel ḥubbuñ ḥurūfını gönül levḥinde ketb itdün
Zihī maḥbūb-ı Raḥmān kim bu ne ḥarf ü ne inşādur
- 7 Belā bezminde 'ayneynüñ ne şey' gördi ki mest oldı
Ḥumārından iki 'ālem hemişe mest ü şeydādur

* Başlık:- H.

38

2 nūruñ: - S.

3 ḥayālinden: ḥayālinde H.

5 "Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tūr'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabbi): "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde çurabilirse sen de beni göreceksin!" buyurdu. Rabb'i o dağa tecelli edince onu paramparça attı, Musa da baygın düştü." A'raf 7/143.

- 8 Sevād-ı zülfüñe iren hayāt-ı lem-yezel buldı
Ki 'İsā ile Hızr İlyās yüzüñ şuyına ahyādur
- 9 İki 'ālem vücūdı kim aña āyinedür vechüñ
Cemālünde 'ayān gördi şunuñ kim 'aynı bīnādur
- 10 *İzā aḥbebtēhü* sırrın Fenāyī idegör iz'ān
Gören ü görinen diyen işiden sende peydādur

H 27a-27b, S 11b-12a.

39

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Aç gözüñ gafletde qalma dīde-i bīnāyı gör
Remz-i sırr-ı *ellezīne cāhedū fīnāyı* gör
- 2 Çün melā'ik dir ise her demde *lā 'ilme lenā*
Gayr-ı *mā 'allemtenāyı* fehm iden dānāyı gör
- 3 Sidre-i 'ilm-i ledünnüñ müntehāsın bulmağa
Kābe kavseyñi geçüben sırr-ı *ev ednāyı* gör

9 vechüñ: 'ālem H.

10 "Kulum farzlardan başka nafilelerle bana yaklaşır ve nihāyet onu severim. Onu sevdiğim zaman da gören gözü, işiten kulağı, tutan eli, yürüten ayağı olurum." Dilāver SELVİ, İslām'da Velāyet ve Kerāmet, İstanbul, 1990, s. 16.

39

1 "Ama bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz. Hiç şüphe yok ki Allah iyi davrananlarla beraberdir." Ankebüt.29/69.

2 "Melekler: Yā Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz alim ve hakim olan ancak sensin, dediler." Bakara 2/32.

3 "Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar , hatta daha da yakın oldu." Necm 53/9.

4 Pertev-i mihr-i ezelden olduñ ise neş'e-dâr
Bu vücûduñ şafhasında sebķ iden ħüsnâyı gör

5 *Rabbi ernî enzur*uñ nûrını kıılmağa şühûd
Hem çü Mûsâ ey Fenâyi Tûr ile Sînâ'yı gör

H 4b, S 13a.

40

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1 Tecellî-i cemâlûñle dil-i maĥzûnı kııl mesrûr
'Aĥâ vü faẓl u iĥsânûñ efendi eyle nâ-maĥşûr

2 Niçe bir nâr-ı hicrânûñ dil ü cânı ide sûzân
Bizi bezm-i vişâlûñden kerem it eyleme mehcûr

3 N'ola nûş eylese câm-ı hüviyyet cür'asın Ĥallâc
Maĥabbet dârına ber-dâr olan lâ-büdd olur Manşûr

4 *Ve emme's-sâ'ile* bâbın 'ibâdına iden meftûĥ
Kef-i cûd ile mümkün mi kııla kıullarını maĥhûr

5 Fenâyi bendeñ ıtlâķ it iki 'âlem kıuyûdından
Virilsün dest-i kıudretten yedine nâme-i menşûr

H 30a, S 13a.

5 enzurûñ: enzur S.

"Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tûr'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi." A'raf 7/143.

40

4 "El açıp isteyeniy de sakın azarlama." Duhâ 93/10.

5 bendeñ: sırr-ı S.

41

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Şifātuñ 'ayn-ı zātuñ manzarıdur
Kamu eşyâ bu sırruñ mazharıdur
- 2 Egerçi şüretâ aşgardur insân
Velî ma'nâ ilinüñ ekberidür
- 3 Bu nazmuñ olmadı remzine vâkıf
Gerek Selmân u Âşaf Enverî' dür
- 4 Şırât-ı müstaķim oldı tarıķı
Anuñ kim fahr-i 'âlem reh-beridür
- 5 Cemâlüñ âfitâbindan münevver
Semâda mihr ü mâh u müşteridür
- 6 N'ola bu 'ayn-ı dil olsa nażar-bâz
Ki manzûrı cemâlüñ manzarıdur
- 7 Temennâ-yı cemâlünden Fenâyî
Bu vech ile dü 'âlemden beridür

H 8a, S 13b.

42

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün

- 1 Şifātuñ 'ayn-ı zātuñ manzarıdur
Kamu eşyâ bu sırruñ mazharıdur
- 2 Olur sûretde aşgar gerçi insân
Velî ma'nâ yüzünüñ ekberidür
- 3 Tariķinde refiķi oldı tevfiķ
Şunuñ kim nür-ı Aħmed reh-beridür
- 4 Bu nazma dimedi kimse nazîre
Gerek Selmân u Āsaf Enveridür
- 5 Hevâ ile hevesden çekmeyen ser
Yeler bî-hûde seyre serseridür
- 6 Liķâ ehli olup buldı beķâyı
Fenâ meydanınuñ kim ki eridür
- 7 Fenâyi ķuluña ķıl vaşluñ ihsân
'İbâdınıñ bir ednâ kemteridür

H 15a, S 15a-15b.

43

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bend olanlar zülf-i hālūñ dāmına āzādedür
Cām-ı la'lūñ 'İsi-veş mürde dile cān-dādedür
- 2 Nice vaşf ide cemālūñ vaşfını şems ü kamer
Zerreden kemter yoluñda rüz u şeb üftādedür
- 3 Baq vücūduñ 'ālemine gör ne yazmış nāmuñı
Bu ma'ānīñ beyanı *'alleme'l- esmādadur*
- 4 Eyledi pergār-ı vaḥdet dü cihānı der-ḥarem
Noқта-ı devr-i vücūduñ sırrı ḥarf-i bādatur
- 5 Sırr-ı tevḥidden olursa ger Fenāyī'ye su'āl
Nefy ü işbātuñ me'ālī neş'e-yi illādadur

H 9b, S 14a.

44

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dīde-i ğam-dīdeye kıl 'ayn-ı luṭfuñla nazar
Maḥv ola mir'āt-i dilde noқта-ı ğamdan keder

43

3 nāmuñı: şānuña S.

"Allah Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklere arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi." Bakara 2/31.

5 olursa ger: iderlerse S / nefy ü: - S.

- 2 Bu vücūd-ı fāniyi irgür beḳā iḳlīmīne
Dinile şānına anuñ *leyse min mevtin ḥazer*
- 3 Levḥ-i dilden ḥakk ola resm-i nuḳūş-ı mā-sivā
Lā-mekān mülkini eyle añā faẓluñla maḳar
- 4 Ara yerden ref' olma kāl u kıl u ḥarf u şavt
Gūş-ı cāna irişe bī- vāşıta tā ki ḥaber
- 5 Mūsa-veş *anestü nāran* nūrını idem şühūd
Rabbi ernī lem'asından eyle cānı behre-ver
- 6 Maḥrem ola cismile cānum ḥarīm-i vaşlūñā
Vāḳıf eyle *mā vesa'nī* sırrına der- baḥr u ber
- 7 Baḥr-ı bī- pāyāna ḡarḳ it ey Fenāyī ḳatreñi
Ḳalmaya hergiz arada zenb-i fāniden eşer

H 11b, S 14a-14b.

2 beḳā: fenā S.

“Ölümden korku yoktur.” anlamında Arapça bir söz olup ayet veya hadis olduğu tespit edilememiştir.

3 dilden: dilde S.

4 yerden: yerde H.

5 “Hani o bir ateş görmüş ve ailesine: Bekleyin! Eminim ki bir ateş gördüm. Belki ondan size bir meş'ale getiririm veya ateşin yanında bir rehber bulurum, demişti.” Tāhā 20/10.

“Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tūr'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca “Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!” dedi.” A'raf 7/143.

6 “Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulunun kalbine sığdım..” İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s 255.

45

Fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

- 1 'Īd-ı aḍḥādur cemālūñ cān añā ḳurbān olur
Şu'le-i mihr-i ruḥuñ her zerrede raḥşān olur
- 2 *Şemme vech'ullah* rumūzı oldı çün 'ayna 'ayān
Pes ne vech ile cemālūñ dīdeden pinhān olur
- 3 *Naḥnu aḳrab* lem'asından ireli sırra nidā
Āmed ü refṯ ref' olup cism ile cān yek-sān olur
- 4 Lā-mekān mülki hümāsın şayd idüp şeh-bāz-ı dil
'Ālem-i lāhūtda kārı zīn sebep seyrān olur
- 5 Cem' ü farkı cem' idüp irdi Fenāyī 'izzete
Her kimūñ kim muḳtedāsı sūnnet ü Ḳur'ān olur

H 12b, S 14b-15a.

46

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 Sivā şavmını yā Rab ḳıl müyesser
K'ide sālīkleriñ tā 'īd-ı ekber

45

2 rumūzı: rumūzın H.

"Doĝu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (zatı) oradadır." Bakara 2/115.

3 "Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fisıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız." Kaf 50/16.

46

1 yā Rab ḳıl: ḳıl yā Rab S.

- 2 Şühûd-ı nûr-ı zâtuñ eyle i'tâ
Değil bir kerre ihsân it mükerrer
- 3 Lebûñ 'aynında zâhir oldı ol mâh
Cihân baħrine ğark oldı ser-â-ser
- 4 Hâyâlûñ naqşını bu cân içinde
Ezel naqqâşı eyledi muşavver
- 5 Tecellî-i cemâlûñ pertevinden
Ki şems ile kamer encüm münevver
- 6 Hârim-i vaşla mahrem olmayan cân
Nice bilsün nedür mihrâb u minber
- 7 Vişâlûñ zevkını iki cihânda
Fenâyi kuluña eyle muqadder

H 14-a, S 15a.

47

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 'İkâl-i 'aql-ı cüz'iden ğalâş oldum sürûrum var
Maħabbet sâğarın içdüm bi-ħamd'illâh ğuzûrum var
- 2 Hümâ-yı hû vü yâ hüyı göñül şeh-bâzı şayd itdi
Semend-i 'ışk-ı bâz ile bu şahrâdan 'ubûrum var

3 S'de 2. mısra: 'Avâlim oldı nûruña münevver
6 mihrâb u: mihrâb S.

- 3 Nesīm-i rūḥ-ı rahmetden iriṣdi cāna çün feyzi
Egerçi ‘ālem-i mülkde bu vech ile zuhūrum var
- 4 Nesi var bir avuç ḥākūñ Cenāb-ı Ḥāzret’e lāyık
Hemān rüy-ı siyāh ile hezār sehv ü kuşūrum var
- 5 Fenāyī cāmi‘-i mısr-ı vücūdda cum‘ayı kıldı
Ḥiṣār-ı tende şūretde görünür özge şūrum var

H 20a, S 16a.

48

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Tecellī-i cemālūñle dil-i maḥzūnı kılmı mesrūr
Ola tā dest-i luṭfuñla gönül vīrānesi ma‘mūr
- 2 Ḥarīm-i vaḥdetūñ n’ola olursa maḥremi Ḥallāc
Fenā dārında varını kılan ifnā olur Maṣṣūr
- 3 İrerse *Rabbi erniden* nazar ger Mūsa-veş cāna
Bu ḥāk-i ‘unşuru olur mübeddel cevhere çün Tūr
- 4 Sivā resmini ḥāk eyle efendi levḥ-i ḥāṭırdan
Ki fazluñla ola vāḥid eger āmir eger me‘mūr

47

3 feyzi: feyiz H.

5 cum‘ayı: cum‘a S / kıldı: kıldı S.

48

2 fenā: beḳā S.

3 “Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tūr’a) gelip de Rabb’i onunla konuşunca “Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!” dedi.” A‘raf 7/143.

- 5 Rumûz-ı *fezkurûnî*den ziyâ-baḥş it dil ü cânı
Ola fazluñ ile vâhid ki zıkr ü zâkir ü mezkûr
- 6 Olurşa sırr-ı *eydihim* Fenâyi bendeñe zâhir
Virülür dest-i kudretten yedine nâme-i menşûr

H 46b, S 16a-16b.

49

Mefâ 'ilün mefâ 'ilün fe 'ülün

- 1 Vişâlün 'ıdım eyle müyesser
İde sâliklerün tâ ḥacc-ı ekber
- 2 Tecellî-i cemâlünü kıl i'tâ
Degil bir kerre iḥsân it mükerrer
- 3 Okuyam noḡtadan 'ilm-i ledünni
Kitâb-ı ḥüsnünü dil ide ezber
- 4 İki 'âlem kıyûdından kıl iṭlâḡ
Bi-ḥaḡḡ-ı âb-ı rüy-ı vech-i enver
- 5 Şu'â-yı şems-i zâtuñ zerresinden
Ola fazluñla cân u dil münevver

5 “Öyle ise siz beni (ibâdetle) anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin; sakın bana nankörlük etmeyin!” Bakara 2/152.

6 yedine: eline S.

“Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.” Fetih 48/10.

49

3 noḡtadan: noḡta-ı S.

4: - S.

- 6 Hālāş it qalbümüz hubb-1 sivādan
Bi-ḥaqq-1 āb-1 rūy-1 vech-i enver
- 7 Sivā naqşını ḥakk it levḥ-i dilden
Cemālūñ naqşını eyle muşavver
- 8 Fenāyī'ye 'ināyetle nazar kı1
Ola tā manzar-1 zātuña maẓhar
H 31b, S 16b.

50

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Vişālūñ 'idini eyle müyesser
İde sâliklerūñ ta ḥacc-1 ekber
- 2 Nuqûş-1 gayrı ḥakk it levḥ-i dilden
Şuhūd-1 zât-1 pākūñ kı1 mükerrer
- 3 Kemāl-i cūduña yoq ḥadd ü gāyet
Dü 'ālem emrūñe yā Rab muşahḥar
- 4 Naqāyışdan münezzehdür şifātuñ
Te'ālā şānehü Allahu ekber
- 5 Tecellī-i cemālūñle vir işrāk
Ola nūruñla cān u dil münevver
- 6 'Arūs-1 ma'na ref' itdi niqābın
Cemālūñ olalı dilde muşavver

- 7 Fenāyī nuşha-ı sırr-ı ezelden
Kitāb-ı hüsnüñi eyledi ezber

S 18a-18b.

51

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dīde-i gam-dīdeyi bu ḥāb-ı gâfletden uyar
Zâhir ola her nefesde 'aynına tâ 'ayn-ı yâr
- 2 Vuşlatuñ gülzârına cân bülbüli pervâz ider
Ol gül-i şad-berg içündür dâ'imâ zâr-ı hezâr
- 3İRmege şem'-i cemâli bezminüñ envârına
Perr ü bâli eyle süzân ey gönül pervâne-vâr
- 4 'Ayn olursa 'ayn-ı 'âlem 'ayn-ı 'uşşâka n'ola
Vech-i ma'sûk eyledi çün cânâ sırrın âşikâr
- 5 Âşiyân-ı kudse pervâz eylesün şeh-bâz-ı dil
Lâ-mekân mülki hümâsın kılmağa her dem şikâr
- 6 Kıl 'inâyet levḥ-i dilden ḥakk ola resm-i sivâ
Vir ḥabîbüñ ḥürmetine bezm-i vaşla iktidâr
- 7 Cürm ile taqşîrine kılma Fenāyī'nüñ nazar
Feyz-i zâtuñdan aña eyle 'atâñı bî-şümâr
H 59a, S 17a.

51

1 'ayn-ı: didâr-ı S.

2 pervâz ider: eyler figân S/ şad-berg: bî-ḥâr S / zâr-ı: zâr u S.

52

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 Belā bezmī bu halka gerçi dündür
Velī 'āriflere ol gün bugündür
- 2 Bu bezmüñ sākisi cümle bir iken
Kimi a'lā kimi ednā niçündür
- 3 Gel ey 'ışk eri koma 'ışkı elden
Nazar-gāh-ı Hudā sırr-ı deründür
- 4 Güzer eyle nuķuş-ı kā'inātdan
Göñül virmek aña 'ayn-ı cünündür
- 5 Haşin-i hışn-ı zikre dāhil olan
Dü 'ālem havf u hüznünden maşündür
- 6 Ne mümkindür semā'-ı kudse pervāz
Hevā-yı nefis elinden kim zebündür
- 7 Fenāyī bendeñ irgür nūr-ı zāta
Bu sırra vāķıf olan 'ayn u nündür
S 17a-17b.

53

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Vaḥdetüñ esrārı yā Rab dilleri ḥayrān ider
Gül-'izār-ı vaşluña cān bülbülin nālān ider

- 2 Rāh-ı Hāk'da cān virenler an bahā dīdār alur
Şanma bu bāzārı ol yār ile her bir cān ider
- 3 'İsi-veş rūhu'l-udūsdan cāna olursa 'aā
'Asūmān-ı dilde dā'im mur-ı cān cevlan ider
- 4 İrdi pervāneye *illā vechehūden* ūn eşer
Perr ü bālini cemālūñ şem'ine sūzān ider
- 5 Keşret-i eşyāda gören vahdetūñ sırrın 'ayān
Baħr-ı bī-pāyāna irūp aresin 'ummān ider
- 6 'Aşiyān-ı udse pervāz eyleyūp cān būlbūli
Kūntū kenzūñ nūktesin cān u dile i'lān ider
- 7 Şaldı vechinden Fenāyī būra'ımı āfitāb
Bu vecihden cism ü cānı zeresi raħşān ider
H 34b-35a, S 18b-19a.

54

Fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

- 1 Vahdetūñ esrārına cān u cihān ħayrān olur
Bu vecihden iki 'ālem cāna 'ayn-ı cān olur
- 2 Bu ikilik perdesinden ey gōñūl eyle 'ubūr
'Ālem-i tefrīde ir ki in ü ān yek-sān olur

53

4 "O'ndan başka tanrı yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır." Kasas 28/88.

6 "Gizli bir hazine idim." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s. 132.

54

2 ey: - S.

- 3 Yemm-i cūduñ kaçresinden buldı ‘älemler vücūd
Vaḥdet-i zātiyyeye iki cihān bürhān olur
- 4 N’ola mazḥar olsa sırr-ı *lī me ‘allāh* remzine
Şol ḥaḳīkat ehlinüñ ki nāzırı Raḥmān olur
- 5 Cām-ı vaşluñ cür‘asından sāḳiyā eyle ‘aḫā
Berr-i fūrkatde niçe bir teşne dil ‘aḫsān olur
- 6 Bāl ü perrin nār-ı ‘ışkuñ niçe iḥrāk itmesün
Şem’-i ḥüsnüñe gönül pervānesi sūzān olur
- 7 Şems-i zātuñdan irerse ger Fenāyī’ye ziyā
Zerresi iki cihānda gün gibi raḫşān olur

H 37b-38a, S 19a.

55

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Şühūd-ı nūr-ı zātuñ kıl müyesser
Değil bir kerre in‘ām it mükerrer
- 2 İki ‘ālem ḳuyūdundan ḳıl ıtlāk
Ola nūruñla cism ü cān münevver
- 3 ‘Arūs-ı ma‘na ref‘ itsün ḫicābın
Kitāb-ı ḫüsnüñi dil ide ezber

4 “Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin.” Zāriyāt 51/51.

7 şems-i: feyz-i S/ Y’de 2. mısra: Mihr-i ‘ālem-tāb gibi zerresi raḫşān olur

- 4 Göñül mir'âtini eyle muşaffâ
Nümâyân ola tâ ki vech-i enver
- 5 Şabâ çün târ-ı zülfüñ kıldı taḥrîk
Dü 'âlem oldu büyiyle mu'aṭṭar
- 6 Güzer itdi nuḳûş-ı kâ'inâtdan
Cemâlün olalı dilde muşavver
- 7 Bekâ illerine irsün Fenâyi
Aña kıl feyz-i zâtuñı muḳadder
H 59b, S 19b-20a.

56

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Sehv ü nisyânumuza yâ Rabbenâ kılma nazâr
'Afv u ğufrânuñdan irsün cism ile câna eşer
- 2 Yüz sürüp bâbuña geldük umaruz iḥsânuñı
Maḥv ola resm-i sivâ mir'ât-i dilden ser-te-ser
- 3 Bu vücûdum ḳaṭresini baḥr-i bî-pâyâna şal
Şems-i fazluñ lem'asıyla zerre-veş kıl behrever
- 4 *Mâ vesa'ni* nüktesinden neş'e-dâr it ḳalbümüz
Güş-ı câna şeş cihetden irişe tâ ki ḥaber

55

4 enver: envâr S.

56

2 bâbuña: pâyuña H/ iḥsânuñı: ğufrânuñı S.

4 "Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulunun kalbine sığdım.." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s 255.

- 5 Āşiyān-ı udse pervāz eyleye cān b lb li
G l-‘izār-ı vaşluŋ ola dem-be-dem aŋa maar
- 6 Leyl-i f rkat zā’il olup Şubh-ı Őems n kıl ‘ayān
Vaħdet n esrārına ħayrān g n l Őām u seħer
- 7 Feyz-i zātuŋdan olursa ger Fenāy ’ye ‘aā
K ll  Şey’in hālik n Őaħrāsını eyler g zer
H 56a, S 20a.

57*

Mef’  l  mefā’  l n mef’  l  mefā’  l n

- 1 ‘IŐkuŋ ile bizi ‘iŐkuŋ g gine ıar
Bu gaflet-i leylden derd n ile sen uyar
- 2 Bu ħāk-i tenezz lden al el m zi aldur
Tā ‘ālem-i udse ola seyr ile s l kum her bār
- 3 Geur bu ikilikden birlik iline irg r
MeŐh d olına her dem envār-ı cemāl-i yār
- 4 Bizden gidel m bize arada oma perde
Serrāda v  arrāda esrāruŋı kıl izhār
- 5 Zāhirde v  bātında senden umaruz iħsān
B mār olana yā Rab kıl lufuŋ ile t mār

7 “Allah ile beraber başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O’ndan başka tanrı yoktur. O’nun zatından başka her Şey yok olacaktır. H k m O’nundur ve siz ancak O’na d nd r leceksiniz.” Kasas 28/88.

57

* 1. ve 2. beyitlerin vezni bozuk.

1 ‘iŐkuŋ: ‘afvuŋ S/ g gine: k yına S.

2 udse: uds S/ seyr ile: seyri S.

3 envār-ı: envār-ı olmaya S.

5 kıl lufuŋ ile: lufuŋ ile kıl S.

- 6 Bülbul gibi murğ-ı dil her demde ider efgân
Güş itdi ruhuñ vaşfin kıldı özünü işâr
- 7 Hüm-ḥāne-i vaḥdetden mest oldı Fenāyī çün
Bu vech ile oldı ol bu bâde ile hüşyâr

H 56a-56b, S 20a-20b.

58

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Firâkuñ nârı 'uşşâkı hemîşe yaқа gelmişdür
Olara raḥmetüñ âbı dem-â-dem aқа gelmişdür
- 2 Esîr-i dehr-i dūn itme sivâ kaydından it itlâk
Nazar-ı luṭf ile Mevlâ 'ibâda baқа gelmişdür
- 3 N'ola pervâne-veş olsa bu dil 'ışk odına sūzân
Cemâlüñ şem'ine yanmak ezel 'uşşâқа gelmişdür
- 4 Bir avuç ḥâk iken itdüñ bizi fazluñla çün insân
Bu cūd u luṭf ile iḥsân hemân Ḥallâk'a gelmişdür
- 5 Kelâm-ı mâ vesa'nîyi Fenāyī idegör iz'ân
Bu sırruñ çünki âgâhı dil-i müştâқа gelmişdür

H 57b, S 55 20b-21a.

7 bu: - S.

5 "Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulumun kalbine sığdım.." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s 255.

59

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 Her işi işleyen şun'-ı Hudâ'dur
Bu sırrı aňlamayan uyqudadur
- 2 'Akıllırmez anuñ hikmetlerine
Meğer ol kim Hâk ile âşinâdur
- 3 Kâmu hâli bozan oldur düzen ol
Niçün 'âkıllır bu ma'nâdan cüdâdur
- 4 Odur zâhirlir bâtında çü mevcûd
Ara yerde bu ne çün u çirâdur
- 5 Kimi nâsuñ tecellîden urur dem
Kimisi ibtilâyâ mübtelâdur
- 6 Kimin esrârına eyledi vâkıf
Kimi mağlûb-ı nefis ile hevâdur
- 7 Dü 'âlem emrine cümlesi münkâd
Gerek dervîş gerek şâh u gedâdur
- 8 Kõo ğayrı 'ârif ol ey merd-i kâmil
Bu sözi cân ile gûş it sañadur
- 9 Fenâdan geç iriş mülk-i beķâyâ
Hüve'l-ħayyu hüv'allahu'l-beķâdur

10 Vücūduñ sidresin Ṭübā'ya irgür
Ki 'ārifler maḳāmı mūntehādur

11 Sa'ādet ol ḳuluñdur kim Fenāyī
Delīl-i hāne-dān-ı Muṣṭafā'dur

S 21a-21b.

60

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

1 Ruḥuñ ḥāli dü 'ālem dānesidür
O ŧem'ūñ mihr ü meh pervānesidür

2 Fedādur yoluña bu cism ile cān
Revā olursa ger ŧükrānesidür

3 Őaḳuñ zencirine bend olalı dil
Müselsel zülfinüñ dīvānesidür

4 İçerseñ ey gönül ŧol meyden iç kim
Melek sāḳī felek peymānesidür

5 N'ola bu cān u dil olmazsa hüŧ-yār
Őaḳāhüm rabbühüm mestānesidür

60

2 olursa ger: olsa gerek S.

5 olmazsa: olurŧa S.

"Rableri onlara tertemiz bir içki içirir." İnsan 76/21.

6 Yağar 'ışkuñ odı iki cihānı
Bu ol degildür o pes pāyesidür

7 Nihān eylerse ger sırrın Fenāyī
Maḥabbet kenzinüñ vīrānesidür

H 50a –50b, S 21b.

61

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Ey 'aceb bilsem gönül sırrında pinhānuñ nedür
Cānı ḥod cānāna virdüñ arada cānuñ nedür

2 Gül-'izār-ı vuşlatuñ hem-demi olduñ çün hezār
Dem-be-dem ol verd-i bī-hemtāya efgānuñ nedür

3 Āşiyān-ı aşla irişmek dilersin rüz u şeb
Tārik-i kevn ü mekānsın ya bu imkānuñ nedür

4 İtdüñ ol dürr-i yetimi naqd-i cāna iştirā
Cevherüñ kånını bulduñ pes bu dükkānuñ nedür

5 Tayy idüp arz u semāyi seyrüñ irdi sidreye
'Ālem-i esfelde olan ya bu seyrānuñ nedür

6 Bī-naşıbsın sen bu zevkden zāhidā eyle ḥazer
Da'vi-yi 'ışk eyleme özüñe bühtānuñ nedür

6 ol: od S.

61

1 ḥod: çün S.

2 olduñ: oldı S.

- 7 *Mā vesa 'niden Fenāyī olduñ ise neş'e-dâr*
 Kıl ma'ânîsin beyân *innâ 'araznânuñ nedür*

H 97a-97b, S 21b-22a.

62

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Bilmedüñ hergiz gönül sırr-ı nihānuñdan haber
 Bu vücūduñ 'ālemine kılmaduñ bir kez nazar
- 2 Dāhil olsañ ger bu şehre çok temāşā göresin
 Arayuban bulmayasın çār 'unşurdan eşer
- 3 Şeş cihetden irişe cāna hitāb-ı müsteţāb
 Dinile kim saña hergiz *leyse min mevtin hāzer*
- 4 Maţla'-ı feyz-i ezelden ţāli' ola āfitāb
 Leyl-i fūrkat zā'il olup bir ola şām u seher
- 5 Maķ'ad-ı şıdk n'ola olursa Fenāyī'ye maķām
 Eyledi *'inde melīkin muķtedir* sırrın maķar

S 22a-22b.

7 "Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulunun kalbine sığdım.." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s 255.

"Biz emaneti, göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluğundan) korktular. Onu insan yükledi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir." Ahzāb 33/72.

62

3 "Ölümden korku yoktur." anlamında Arapça bir söz olup ayet veya hadis olduğu tespit edilememiştir.

5 "Takvā sahipleri cennetlerde ve ırmakların kenarında, güçlü ve Yüce Allah'ın huzurunda hak meclisindedirler." Kamer 54/55.

63

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Raḥmetüñ deryāsına yâ Rabbi yok ḥadd ü kenâr
Kaṭresi maḥv ide zenbüm ger olursa şad hezâr
- 2 *Leyse fî'l-mülk gayrike* sırrını kıl 'ayna 'ayân
Bir ola tâ sâl ü mäh u hefte vü leyl ü nehâr
- 3 Mübtelâ-yı ḥâr-ı ḥicrân olmadan eyle ḥalâş
Gülşen-i küyuñda güyâ ola cânım çün hezâr
- 4 Âşiyân-ı aşla pervâz eylesün şeh-bâz-ı dil
Lâ-mekân mülki hümâsın kılmağa her dem şikâr
- 5 Sırr-ı pâki ḥürmetiyçün yâ İlahî Aḥmed'üñ
Şems-i zâtuñdan Fenâyî bendeñi kıl neş'e-dâr

S 22b.

64

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dü 'âlem gül-'izârını firâkuñ 'ayna ḥâr eyler
Hezâr-veş verd-i bî-ḥâra figânın şad hezâr eyler

63

2 "Evde (kâinatta) ev sahibinden (Allah'tan) başkası yoktur." anlamında bir mutasavvif sözüdür. Mehmet YILMAZ, Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler, İstanbul, 1992, s. 114.

64

1 gül-'izârını: gül-'izârınıñ S/ firâkuñ: firâkı S/ S'de 2. mısra: Gül-i bî-ḥâre bülbül-veş figânını hezâr eyler

- 2 Bilenler *ḥāsibū* remzin vücūdun eyledi ifnā
Bekā-yı lem-yezel bulup ḥisābın bî-şümār eyler
- 3 Vişāli Ṭūr'ına varan tecellī nūrına irdi
Bu yüzden Mūsa-veş rāz-ı derūmı āşikār eyler
- 4 Güzer idüp bu keşretten irişdi vaḥdet-i zāta
Vişāl-i bezm-i cānāna şu kim cānı nişār eyler
- 5 Semā'-yı evc-i mes'ūda Fenāyī eyleyen mi'rāc
Kamer devrinde mihr-āsā şühūd-ı vech-i yār eyler
H 50b, S 22b-23a.

65

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Zātuña nisbet olur firdevs-i a'lāda kuşūr
Var ise ger dāḥilinde kevşer ü gılmān u ḥūr
- 2 Kābe kavseyni geçüp bulurduḡ ev ednāya yol
Şems-i zātuñ lem'asından feyz olursa zerre nūr
- 3 Keşret-i eşyāda eyle vaḥdetüñ sırrın 'ayān
Zāhir ola cism ü cāna tā ki envā'-ı sürūr
- 4 *Ḥarre Mūsā* neş'esinden oldı şad pāre göñül
Şabr ider mi hiç tecellī nūrına yā Rabbi Ṭūr

2 "Hesaba çekilmeden önce nefsinizi hesaba çekiniz." Muhammed b. Abdurrahman ES- SAHAVİ,
age. s. 436.

3 bu yüzden: yüzünden H.

4 kim cānı: ki varı S.

4 "Rabb'i o dağa tecelli edince onu paramparça attı, Musa da baygın düştü." A'raf 7/143.

- 5 Fāniden geçüp Fenāyī buldı bir bākī hayāt
'Add idenler ma'nide nefsini min- ehli'l-ķubūr

S 23a-23b.

66

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- 1 Zencīr-i zūlfün kaydına şayd olmayan dīvānedür
Şem'-i ruḥuñ envārına şems ü kamer pervānedür
- 2 Elden bırak ey müdde'ī tesbīḥ ile seccādeyi
Bağ zūlf ü ḥāline anuñ gör ki ne dām u dānedür
- 3 Vaḥdet meyin peymānesi sırr-ı hüviyyet cāmıdur
Ol bādeden nūş eyle kim aña cihān peymānedür
- 4 La'li meyinden tā ebed düşer ḥumār-ı rencine
Şol mest-i Ḥağ ki sākisi ol nergis-i mestānedür
- 5 Ehl-i ḥaķīkat sālīke devrinde 'aynuñ sāğarı
Deyr-i muğān olur yeri ser-ḥalka-yı ḥum-ḥānedür
- 6 Gel bu vücūduñ kaçresin bir baḥr-ı bī-pāyāna şal
Ol yemm-i cūduñ şemmesi biñ gevher-i yek-dānedür
- 7 Rāz-ı derūnuñ maḥremi irişdi evc-i 'izzete
'İşķī ḥadīsini işit қо gayrıyı efsānedür

66

3 meyin: meyi S.

7: S'de 11. beytten sonra.

- 8 Bey' itdi naqd-i cānını sālīk metā'-ı vaşlına
Nūr-ı cemālūñ bezmine cān u cihān şükr-ānedür
- 9 İçse *saķāhüm* cāmını maħbūb elinden dil müdām
Her kim ki anuñ sākisi ol gözleri mest-ānedür
- 10 'Ayn-ı-lebinden dem-be-dem şundı çü sākī cür'ayı
Cān niçe mest olmaya ki ol ikisi peymānedür
- 11 Dost yoluna cān u teni kıldı Fenāyī çün fedā
'Āriflere vaşl-ı ruħuñ hem cān u hem cānānedür

H 30a-30b, S 23b-24a.

67

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şanma bu köhne sarāyı ey gönül dār-ı qarār
Gice gündüz say' idüben bulagör bir bākī yār
- 2 *Küllī şey'in hālikün* sırrını cānā zevk idüp
Ol vecihden kıldı 'ārif cānı cānāna nişār
- 3 Naqd-i cāna cevher-i bākīyi eyle iştirā
'İşk-ı ma'sūķı idegör cān u dilden ihtiyār

8 vaşlına: vuşlata S.

9 "Rableri onlara tertemiz bir içki içirir." İnsan 76/21.

10 S'de 1. mısra: 'Ayn-ı la'lini lebinden şundı sākī cür'asın/ ikisi: iki S.

67

2 "Allah ile beraber başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O'ndan başka tanrı yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz." Kasas 28/88.

- 4 Verd-i bî-hemtâ içündür ‘andelîbüñ nâlesi
Gice gündüz ol gül-i bî-hâre zâr eyler hezâr
- 5 Cür‘a-ı ‘ışk-ı ezelden her ki nûş eyler bugün
Nefsini kıldı melâmet terk idüp nâmûs u ‘âr
- 6 Sâlik ol bu neş’e-i dünyâ-yı *mütû* râhına
Lâhık olur her kişiye yoḥsa mevt-i iztırâr
- 7 Berr-i fûrkat içre ‘atşân olmayalum yâ Kerîm
İrgürüp âb-ı vişâle itme ser-gerdân u zâr
- 8 Cism ü câna kıl müyesser feyz-i aḳdesden naşîb
Vir ḥabîbüñ ḥürmetine zât-ı pâke iḳtidâr
- 9 *Küntü kenzüñ* bâbını fetḥ it Fenâyî bendeñe
Pertev-i mihr-i ezelden eyle anı neş’e-dâr

S 24a-24b.

68

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Ol görür yârını yarın kim bugün yârın görür
Görmeyen yârını bunda ol kaçan yârın görür
- 2 Şek deḡildür yâri bilmez şol ki nefsi bilmedi
Yârini bilendür ol kim kendü miḳdârın görür

6 “Ölmeden önce ölünüz.” İsmail b. Muhammed ACLÜNÎ, age. C.2, s. 291.

9 “Gizli bir hazine idim.” İsmail b. Muhammed ACLÜNÎ, age. C.2, s. 132.

- 3 'Ārif eyler dem-be-dem çün Ka'be-i vaşluñ tavāf
Zāhid-i ḥod-bīni gör ki Ka'be dīvārın görür
- 4 Her ki keşretden geçüp oldı vücūdından ḥalāş
Vaḥdetüñ sırrın bulup ol Haḫḫ'uñ envārın görür
- 5 Ol hümā himmet Fenāyī eyle maṭlūba 'urūc
Arzū-yı cennet itmez şol ki dil-dārın görür

H 29a.

69

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Sehv ü nisyānumuza yā Rabbenā kılma nazār
'Afv u ḡufrānuñdan irsün cism ile cāna eşer
- 2 Her ne deñlü çok olursa kılma nokşān u zelev
Zerre-i faẓluñ efendi iki 'āleme yeter
- 3 Bir nazarda yoĝ iken buldı vücūdı kâ'ināt
Yemm-i cūduñ kaṭresinden zāhir oldı baḥr ü berr
- 4 Dü cihānuñ lezzetinden ey göñül yum 'aynuñı
Ḥāşıl ola 'ayn-ı cāna sırr-ı *māzāğa'l-başar*
- 5 Haḫḫ olına levḥ-i dilden ḥubb-ı resm-i *mā-sivā*
Sebk-ı ḥüsnī lem'asından eyle bizi behrever

69

1 'afv u: 'afv S.

4 "Gözü kaymadı ve sınırı aşmadı." Necm 53/17.

- 6 Sālik-i rāh-ı fenāya eyle tevfiķuñ refiķ
İrişsün sırr-ı beķāya bir ola şām u seher
- 7 Nār-ı 'işķuña Fenāyī nice sūzān olmasun
Şem'-i hūsnūñ bezmine pervānedür şems ü kamer

H 65a-65b, S 80a.

70

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Bu fānī mülke mağrūr olma ey yār
Olagör mazhar-ı envār-ı dīdār
- 2 Gönül mir'ātını eyle mücellā
Nümāyān ola her cā vech-i dil-dār
- 3 Sebaķ al nüşā-yı sırr-ı ezelden
Kitāb ola ķamu evrāk u eşcār
- 4 Hezāruñ rāzını gūş idicek gül
Yolına eyledi varını işār
- 5 Nazar ķıl sırr-ı eşyāya kemāhī
Müsebbihler Hāķ'ı her leyl ü nehār
- 6 Metā'-ı vaşlına bey' eyle cānı
Düşer şanma gel ey h'āce bu bāzār

- 7 ‘Ayān eyle Fenāyī’ye bu sırrı
Ki leyse gayruke fi’l-mülki deyyār

H 67a.

71*

- 1 Ḥubb-ı mā-sivā günāh yiter
Cān-ı sūzāna her gün āh yiter
- 2 ‘Arz-ı hāle ne hücçet idem
Vākıf-ı hāl olduĝun güvāh yiter
- 3 Ḥūr u ‘īn ü cināna kaşd itme
‘Ayn-ı mestūñle bir nigāh yiter
- 4 İki ‘ālem kuyūdını ref’ it
Kulluĝuñ cānumuza cāh yiter
- 5 Herkese it merāmını i’tā
Bu Fenāyī ĝaribe İlāh yiter

H 77a.

72

Mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün

- 1 Tesellī-i vişālūñle dil-i nā-şadı it mesrūr
Ola tā dest-i luţfuñla göñül virānesi ma’mūr

7 “Evde (kāinata) ev sahibinden (Allah’tan) başkası yoktur.” anlamında bir mutasavvıf sözüdür.
Mehmet YILMAZ, a.g.e., s. 114.

- 2 *Ve emmā's-sā'ile* bābı dil ü cāna ola meftūh
Yüzümüz sürüyü geldük kapuña eyleme menhür
- 3 Geçür bu naqş-ı keşretten irişdür vaḥdet-i zāta
'Ayān it 'ayna esrāruñ arada olmaya mestür
- 4 Olursa feyz-i aqdesden dil ü cāna n'ola i'tā
Maḥabbet dārına ber-dār olan lā-büd olur Mansür
- 5 Rumūz-ı *fe'zḳürün*den 'aḫā kıl bu dil ü cāna
'Ayān it ola vāhid ki zikr ü zākir ü mezkür
- 6 Kelām-ı *ni'met'ullāh* cihān u cāna 'ām itdūñ
Umaruz luḫ u iḫsānuñ ola bu cāna nā-maḫşür
- 7 Rumūz-ı *lī me'allāhdan* Fenāyī bendeñ āgāh it
Virile dest-i ḳudretten yedine nāme-i menşür

H 79b-80a, S 89b-90a.

73

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Haḫ Te'ālā ḳullarına luḫ ile iḫsān ider
Zāhir ü bāḫın olan müşkillerin āsān ider

72

2 "El açıp isteyen de sakın azarlama." Duhā 93/10.

4 olursa: olur S/ i'tā: 'aḫā S.

5 "Öyle ise siz beni (ibadetle) anı ki ben de sizi anayım. Bana şükredin; sakın bana nankörlük etmeyin." Bakara 2/152.

6 "Allah'ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız." İbrāhim 14/34.

7 bendeñ: bendeñi S.

"Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin." Zāriyāt 51/51.

- 2 *Leyse li'l-insāni illā mā sa'āyī* eyle gūş
Derdlülerüñ derdine dermān-ı bī-pāyān ider
- 3 Cān virenler rāh-ı Hāḡ'da ḡan bahā dīdār alur
Şanma bu bāzārı ol yār ile her bir cān ider
- 4 *Rabbi heblī* nüktesinden alduñ ise ger sebaḡ
Zerre deḡilken vücūduñ gün gibi raḡşān ider
- 5 Ṭayy idüp kevn ü mekānı irdi sırr-ı vaḡdete
'Ālem-i keşretde kim ki sırruñı pinhān ider
- 6 Şems-i zātuñdan irerse zerre-veş cāna eşer
Ḳabz u bastı luḡf u ḡahrı cism ü cān yek-sān ider
- 7 Feyz-i fazluñdan olursa ger Fenāyī'ye nazār
Vehve ma'kūm sırrını 'ālemlere i'lān ider

H 83a.

74

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 *Sebḡ-ı ḡüsnā* mahzeninden eyle yā Rab neş'e-dār
Zāhir ola her nefesde dīdeye dīdār-ı yār

73

2 "Bilin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur." Necm 53/39.

4 "Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına kat." Şuarā 26/83.

7 Ayetin aslı (Ve ḡüve me'akūm) şeklindedir. Vezin gereḡi yukarıdaki şekilde okunmuştur.
"Nerede olsanız, O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görür." Hadīd 57/4.

74

1 "Sebḡ-ı ḡüsnā"nın alındıḡı kaynak tespit edilememiştir. Fakat "Sebeḡat rahmeti" sözleriyle başlayan "Rahmetim gazabımı geḡti." mealindeki kudsi hadisten alınmış olabilir.

- 2 Mübtelâ-yı hâr-ı hicrân olmadan eyle hâlâş
Gül-'izâr-ı vaşla nâlân ola çün zâr-ı hezâr
- 3 Âşiyân-ı kudse pervâz eyleye şeh-bâz-ı dil
İre bir mülke ki hergiz olmaya leyl ü nehâr
- 4 Lâle-zârı görse bülbül gülsitânın yâd ider
Ol vecihle güller ider varını aña nişâr
- 5 Mürde diller n'ola bulsa la'l-i nâbuñdan hayât
Câm-ı 'ışkuñ nüş iden görmez dü 'âlemde humâr
- 6 Hicret-i dâr-ı fenâ kıl vech-i bâkî yâdına
Hazihi cennâtü 'adnin dinile ni'me'l-çarâr
- 7 Ger Fenâyi'ye olursa feyz-i aqdesden 'atâ
Lâ-mekân mülki hümâsın dem-be-dem eyler şikâr

H 85a-85b.

75

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 Budur senden recâ ey Rabb-i ekber
Kemâlâtuña şe'nüm ola mazhar
- 2 Okuyam noktadan 'ilm-i ledünni
Kitâb-ı hüsnüñi dil ide ezber

6 "İçinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan Adn cennetleri! İşte arınanların mükâfatı budur." Tâhâ 20/76.

- 3 Ezel naḳkâş-ı ḳudret levḥ-i dilde
Maḥabbet naḳşını ḳılmış muşavver
- 4 Bu ilde vü ol ilde evvel âḥir
Vişâlũñ zevḳini eyle müyesser
- 5 Nedür şâdır olan bir ḳabza ḥâkdan
Yed-i ḳudretdedür ekber ü aşgar
- 6 İki 'âlem ḳuyûdından ḥalâş it
Ola nûruñla cism ü cân münevver
- 7 Faḳır ü müstemendüñdür Fenâyi
Şühûdı nûr-ı zâtuñ ḳıl muḳadder

H 85b.

76

Fâ'ilâtũñ fâ'ilâtũñ fâ'ilũñ

- 1 Bir içim mânuñ efendi ḥaḳḳı var
Añlayagör yüri sen de Ḥaḳḳ'ı var
- 2 Şeş cihetden bî-cihetdür ol kerim
Tatdı her kim ki özünde zevḳi var
- 3 Yemm-i bî-pâyâna irdi ḳaḫresi
Ol göñül ki işbu baḫre ğarḳı var

- 4 Ger maḳām-ı cem‘e bulduñsa vuşul
Bu vücud ilinde cāna farkı var
- 5 İki ‘ālem ‘izzetini hiçe şay
Bāri’nün ḳullarına tevfiḳi var
- 6 İrdi bu-keşretde vaḫdet sırrına
‘Ārifün de dilde ğarb u şarkı var
- 7 Ey Fenāyi buldı ḫaḳḳānī vücud
Her kimün özünde ḫaḳḳ’uñ şevḳı var

H 88a.

77

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Dost yolına kim ki terk-i cān ider
Bāri anı vāşıl-ı cānān ider
- 2 İkiliği ref‘ idüben aradan
Vaḫdet-i zātiyyesin erzān ider
- 3 Vāḳıf ola mā‘arefnā remzine
Lā-mekān illerini seyrān ider
- 4 Cümle eşyā vaḫdet-i zāta güvāḫ
Sırr-ı vaḫdet dilleri ḫayrān ider
- 5 Şem‘-i ḫüsnüñe göñül pervānesi
Perr ü bālin derd ile sūzān ider

6 Ğonçe rŭyın keşf idicek bŭlbŭle
Bu vecihden dem-be-dem nālān ider

7 Bāb-ı Hāķķ'a ey Fenāyī sŭr yŭzŭñ
Her merāmı 'abde ol iřsān ider

H 94b-95a.

78

Fā'ilātŭn fā'ilātŭn fā'ilŭn

1 Dŭ cihānda buldı bir bāķi ĥuzŭr
'Add iden ōzŭni min- ehli'l- ĥubŭr

2 Ķılma yā Rab cŭrm ū 'iřyāna naķar
'Afv umup bābuña geldŭk yā Ğafŭr

3 Aradan ref' ola resm-i mā-sivā
İde dil arz u semāvātdan 'ubŭr

4 Bezm-i vařluñ cŭr'asından Ķıl 'aķā
Cān u diller eyleye kesb-i sŭrŭr

5 Ref' olına muķtecibden perdeler
Dideden envāruñı eyleme dŭr

6 Ķŭnki itdŭñ *in te'uddŭdan* naşıb
Ķıl yine ez-zŭmre-i 'abd-i řekŭr

- 7 Luṭf ile eyle Fenāyī'ye nazar
Vāhid ola tā nazar zāhir ü manzūr

H 95b-96a.

Fī Ḳāfiyeti'z- Zā*

79

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Fazl-ı Hāḳ ref' eyledi çün perde-i pindārumuz
Cennet-i hüsnuñ görüp fehm eyledük settārumuz
- 2 Hāḳ olupdur levḥ-i dilden naḳş-ı resm-i mā-sivā
Şüretüñ naḳşında zāhir olalı didārumuz
- 3 Eyledi pergār-ı vaḥdet dü cihām der-ḥarem
Noḳta-ı sırr-ı vücūdı devr ider pergārumuz
- 4 Nüş idüp maḥbüb elinden cām-ı vaḥdet cür'asın
Keşf-i rāz itse n'ola Mañşür-veş ber-dārumuz
- 5 Geç mecāziden Fenāyī bul ḥaḳīḳat sırrını
Şābitü'l-aḳdām olup ḥıfz eyledük iḳrārumuz

H 4a, S 27a.

* Başlık: -H.

80

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Mazhar-ı esrār-ı esmā itdi cānān cānumuz
Gerçi 'unşūrdan mürekkeb eylemiş āb-dānumuz
- 2 Çün dem-i rūḥu'l- kudūsdan İsi-veş buldı ḥayāt
Aḥsen-i taqḫīmde ḥalk olsa n'ola insānumuz
- 3 Āşinādan dūr olup geldük bu dār-ı ḡurbete
Yād idüp aşlın yine eglenmedi mihmānumuz
- 4 Dicle vü Baḡdād ü Ceyhūn u Fırāt u Nil'i nūş
İtse ḳanmaz āb-ı vaşluñ içmese 'atşānumuz
- 5 Maḥrem olsaḳ ger ḥarīm-i vaşlına yārūñ n'ola
Feth-i bāb eyledi emr-i Ḥaḳḳ ile der-bānumuz
- 6 Aldı bizden bizlūgümüz ḳomadı zerre nişān
Çekdi zātına bi-kūlli cezbe-i Raḥmān'umuz
- 7 Sırruñı buldı Fenāyī cān gibi dilde nihān
Bu imiş bezm-i ezel ol yār ile peymānumuz

H 3a, S 27a-27b.

80

2 İsi-veş buldı. cāna irişdi: S, H (ikisi birlikte).

3 dār-ı:ḡār-ı H.

4 Dicle vü: Dicle-i H/ Fırāt u:Fırāt S/ Nil'i:Nil S.

81

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Raḥmetüñ feyzini ihsân eyle yâ Rab teşneyüz
Kaṭresi pes 'âleme olsa nice biñ kerre yüz
- 2 Şanmañuz sırr-ı ḥaḳîkat âşinâdan yâd ola
Şems-i zâtuñ zerre-veş her ân tecellisindeyüz
- 3 'Aşr-ı emsâliyle zâhid 'âşıka ṭâ'n eyleme
'Ârif olan her nefesde buldı anı nice yüz
- 4 Bedr olur burc-ı şerefde rûy-ı baḥtı kâmilüñ
Zân sebeb çün mâh-ı nev kesb-i kemâl üstüneyüz
- 5 Bâda virdi varumuz sevdâ-yı ḥâl-i yârda
Biz de ol ḥâlüñ Fenâyî vechi sevdâsındayuz

H 2b-3a, S 27b-28a.

82

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yâ İlâhî saña ma'lüm ḥâlümüz
Ġayrı kime diyelüm aḥvâlümüz
- 2 Kaḫbümüz levş-i sivâdan eyle pāk
Ola nûruñla münevver bâlümüz

- 3 Remz-i *bi-yentik* kelâmın kıl ‘ayân
Aradan ref’ eyle kıl ü kâlümüz
- 4 Şahn-ı vahdet tâli‘inde kur‘amuz
Şalıcağ ferhunde gele fâlümüz
- 5 Luğf ile eyle Fenâyi‘ye nazâr
Kıl muvâfiğ emrüne ef‘âlümüz
- 6 Dem-be-dem senden Fenâyi‘ luğf umar
Bula tafşilini tâ icmâlümüz

H 64b, S 28a.

83

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Sen bilürsin yâ İlahî hâlümüz
Saña ma‘lüm cümle-i ahvâlümüz
- 2 Kıl şühüd-ı vahdet-i zâtuñ ‘atâ
Ola nûruñla münevver bâlümüz
- 3 Eyle *bi-yentik* rumüzünü ‘ayân
Arada kalmaya kıl u kâlümüz

82

3 “Çünkü O(Muhammed) hevedan konuşmaz; onun konuşması, kendisine vahyedilen vahiyden başka bir şey değildir.” Necm 53/3.
6:-H.

83

3 kalmaya:kalmadı S.

“Çünkü O(Muhammed) hevedan konuşmaz; onun konuşması, kendisine vahyedilen vahiyden başka bir şey değildir.” Necm 53/3.

- 4 Taht-ı teşhîrũñdedür iki cihân
İt muvâfiķ hũkmũñe ef'âlũmũz
- 5 Senden olur yine bu derde devâ
Ger geçerse şad hezârân sâlũmũz
- 6 Eyledũñ çũnki 'araznâya emîn
İre tafşîle yine icmâlũmũz
- 7 Bu vücũduñ ħur'asın aşlına şal
Ola ferħunde Fenâyi fâlũmũz

H 38b, S 28b.

84

Fâ'ilâtũñ fâ'ilâtũñ fâ'ilâtũñ fâ'ilũñ

- 1 Sâķi-i bezm-i belâdan pũr olup peymânemũz
Zâhir oldı levħ-i dilden rũ'yet-i cânânemũz
- 2 Sĩnem üzre nâr-ı 'ışķuñ niçe sũzân olmasun
Yaķdı şem'-i ħũsnũñe bâl ü perin pervânemũz
- 3 Nâr-ı hicre itme sũzân bu şikeste-bâlũmi
Vuşlatuñla ola ma'mũr bu dil-i virânemũz

5 yine bu derde devâ: çäre saña varmaġa S.

6 "Biz emaneti, göklere, yere ve daġlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluġundan) korktular. Onu insan yükledi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir." Ahzâb 33/72.

- 4 Leyl-i fūrkat zā'il olup iriše şubḥ-ı vişāl
Şem'-i zātuñ zerresiyle kıł münevver ḥānemüz
- 5 Olmadı hergiz ḥumārı lā-yezālī ḥamrınuñ
Bāde-i ḥubb-ı ezelden mestdür mestānemüz
- 6 Naḳd-i cāna cevher-i bākīyi kılduñ iştirā
Şıḡmadı arz u semāya gevher-i yek-dānemüz
- 7 Aḥsen-i taḳvīmüñ añla ey Fenāyī ma'nisin
Āşinā oldı yine ol yār ile bigānemüz

H 48b-49a, S 28b-29a.

85

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 'Işḡa düşdi cān u dil ḳoduḡ ḳamu tedbirümüz
N'cylesün dil bu imiş Ḥaḳ'dan ezel taḳdirümüz
- 2 Tā'at u zühdüñ ecrini şūfi ehl-i zevḳe şor
Biz mürid-i 'āşıḳuz 'ışḳ-ı ebeddür pirümüz
- 3 Aşḫāb-ı kehfün nüktesin fehm itse n'ola cān u dil
Zātü'l-yemīn zātü'ş-şimāl kehfindedür ḳıtmirümüz
- 4 Çün dem-i rūḥu'l-ḳudüsden 'İsi-veş bulduḡ ḥayāt
Tā ezel ol dāyedendür yevm-i fiḫrat şirümüz

85

2 şūfi:şūfiyā H/ zevḳe:rızḳa S.

3 Beyitin ilk mısramın vezni bozuktur.

- 5 'Alleme'l-*Qur'ân*'uñ aña ey Fenāyī ma'nisin
Levh-i maḥfūzuñ ḥurūfin keşf ider tefsīrümüz

H 57b-58a, S 77b.

86

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Sen bilürsin yā İlahī cümle-i aḥvālümüz
Hazretüñden özge kime 'arz idelüm ḥālümüz
- 2 Ve *bi-yentiḳ* lem'asından ḥişşe-dār eyle bizi
Ola nūruña münevver her nefesde bālümüz
- 3 Görine āyine-i nūr-ı cemālün pertevi
Fazluñ ile aradan ref' ola ḳil ü ḳālümüz
- 4 Ḥıfz idem *sırru'l-meşānī* āyetin bir noḳtadan
Sünnet ü farza muṭābıḳ eyle her a'mālümüz
- 5 Māh-ı nev gibi Fenāyī idegör kesb-i kemāl
Ola ferḥunde şeref burcunda her dem fālümüz

H 82b.

5 "Rahman, Kuran'ı öğretti." Rahmān 55/2.

86

2 "Çünkü O(Muhammed) hevedan konuşmaz; onun konuşması, kendisine vahyedilen vahiyden başka bir şey değildir." Necm 53/3.

4 Tekrar eden yedi āyet; 1. sūre olan Fātiha sūresi.

87

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Yağdı şem'-i hüsnuñe bāl ü perin pervānemüz
Kulzüm-i 'ışkuña düşdi t̄alib-i dūr-dānemüz
- 2 Görmedi iki cihānda hemm ile gamdan nişān
Bezm-i vaşluñ cür'asından nūş iden mestānemüz
- 3 Āfitāb-ı tal'atūñdan zerre-veş virdi ziyā
Vādi-i *ḳālū belāda* devr ider peymānemüz
- 4 Halk-ı 'ālem cām-ı la'lūñden niçe mest olmasun
Nergis-i mestūñ ile mest oldılar hum-hānemüz
- 5 Bu şikeste bālūme faẓluñ ile eyle nazar
Va'de-i vaşluñla tā ma'mūr ola virānemüz
- 6 Fürḳatūñ nārına sūzān eyleme cān u dili
Hāşıl ola her nefesde rü'yet-i cānānemüz
- 7 Bakma yā Rabbi Fenāyī ḳuluñuñ noḳşānına
İrişe ḥadd-i kemāle 'ahd ile peymānemüz

H 90b.

87

3 "Kıyāmet gününde biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Adem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, Onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da) Evet (buna) şahit olduk, dediler." A'raf 7/172.

Fî Kāfiyeti's- Şin*

88

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Cümleüñ maḳsūdı çünki vuşlat-ı cānān imiş
Māni' olan arada ancak bu cism ü cān imiş
- 2 Mevcidür baḫr-ı vücūduñ iki 'ālem neş'esi
Zübdesi ol yemm-i cūduñ neş'e-i insān imiş
- 3 Çünki geldüñ bu cihān bāzārına ey müşteri
Naḫd-i cānı bey' iden bu yolda bāzer-gān imiş
- 4 Diñle zerrāt-ı cihān tevḫīdi söyler her nefes
Vaḫdetüñ esrārına iki cihān ḫayrān imiş
- 5 Buldı aḫbattü en u'rafsırrına 'ārif vuşul
Vā'izüñ şıyt u şadāsı bir ḫurı dāstān imiş
- 6 Vāḫid oldı sāl ü māḫ ü hefte vü leyl ü nehār
Müddet-i 'ömr-i cihān ancak hemān bir ān imiş
- 7 N'ola saḫlarsa Fenāyī cāndan özge sırruñı
Ki ezel sehminden irmiş cānına peykān imiş

H 11b-12a, S 29a-29b.

*Başlık: -H.

5“Ben gizli bir hazine idim, bilinmek istedim (bilinmeyi sevdim) bu yüzden beni bilmeleri için mahlûkatı yarattım.” İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s. 132.

7 irmiş:irişmiş S.

89

Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

- 1 *Mā 'arefnā* sırrı çünkü ma'nâ-yı 'irfân imiş
Mazhar olan işbu sırra nüşha-i insân imiş
- 2 İki 'âlem halkınuñ mefhûmı vuşlatdur hemân
Emr-i *kâne kün fekân* hükmi ne in ü an imiş
- 3 Lâ-mekândan gelmişüz çünkü yine gitsek gerek
Bu kafesde bir iki gün murğ-ı dil mihmân imiş
- 4 Kenz-i 'ışkı kodı çün sırruñda ol Kâdir Hudâ
Anı ta'mir eyleyen bu vech ile virân imiş
- 5 Bezm-i vahdetde çeküp şahbâ-ı zâtı dem-be-dem
Ey Fenâyî mest ü medhûş olmayan nâdân imiş
H 39a, S 29b.

*Fî Kâfiyeti'd- Dâd**

90

Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

- 1 Ahsen-i takvîm imiş çün halk-ı eşyâdan gârağ
Pes bu hüsnüñ sırrıdur *innâ 'araznâdan gârağ*

89

1 "Nefsini bilen Rabb'ini bilir." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s. 262.

2 "Bir şeyi dilediğinde ona sadece "Ol!" der, o da hemen oluverir." Bakara 2/117.

5: - S.

*Başlık: -H.

90

1 "Biz emaneti, göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluğundan) korktular. Onu insan yükledi." Ahzâb 33/72.

- 2 Mecma‘u’l- bahreynden irdi cism ile cāna ‘aṭā
Zāhir oldı nükte-i Hızr ile Mūsā’dan ğaraż
- 3 Buldı aḥbabtü an u‘raf sırrına ‘arif vuşul
Bildi anı kim nedür remz-i *ledünnādan* ğaraż
- 4 İtmedür pergār-ı vaḥdetle dü kevni der-ḥarem
Ḥilḳat-i ḥāk ile nār u bād ile mādan ğaraż
- 5 Neş’e-i *el-yevme tüczā* ḥāşılın bulduḳ bugün
Bu durur maḳşüd olan emrüz u ferdādan ğaraż
- 6 Almaĝa eṭfāl-ı ervāḥ nokṭa-ı bādan sebaḳ
Bil ki mektep-ḥāne oldı çarḥ-ı minādan ğaraż
- 7 Emr-i Ḥaḳḳ’ı fark idüp fūrḳatden olmaḳdur ḥalāş
Ey Fenāyī neş’e-i suĝrā vü kübrādan ğaraż
H 10b-11a, S 30a-30b.

Fī Ḳāfiyeti’l- Fā*

91

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Mūsā-veş Ṭūr-ı fenāda eyleyen varın telef
Gördi ol *ānestü nāran* nūrını ez-her taraf

3 “Derken, kullarımdan bir kul buldular ki, ona katımızdan bir rahmet(vahiy ve peygamberlik) vermiş, yine ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik.” Kehf 18/65.

5 bulduḳ:buldı S/ emrüz u:- S.

“Bugün herkese kazandığının karşılığı verilir. Bugün haksızlık yoktur. Şüphesiz Allah hesabı çarçabuk görendir.” Mü’min 40/17.

7 Ḥaḳḳ’ı:ḥalkı S, H (ikisi birlikte).

*Başlık: -H.

1 “Eminim ki bir ateş gördüm.” Tāhā 20/10.

- 2 Tis'a āyāt-ı kelāmın eyledi cān ile gūş
Gösterirse yed-i beyzā lem'asın n'ola be-kef
- 3 Sāhir-i şu'bān-ı nefsüñ oldı elinden hālāş
Zāhir olur kalbine nükte-i emr-i *lā-tehaf*
- 4 Halk idüp tevḥīd dürrin ma'rifet baḥrinde Hāk
Kıldı 'unşurdan vücūduñ aña maḥzen çün şadef
- 5 Vāşıl ol āb-ı ḥakīkī sırrınuñ mefhūmına
Olmağ isterseñ Fenāyī ḥayr-ı ferzend-i ḥalef

H 96b, S 31a.

Fī Kāfiyeti'l- Kāf*

92

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Cān u dil şehrin ezelden eyledüñ yağma-yı 'ışk
Ol vecihden düşdi bu 'ālemlere gavgā-yı 'ışk
- 2 Gel gülistān seyirin eyle çık kafeşden ey hezār
Cennet-i kudse 'urūc it bulasın me'vā-yı 'ışk
- 3 Derde düşendür bilenler ehl-i derdüñ ḥālını
Gör niçe 'ārifleri Mecnūn ider Leylā-yı 'ışk

3 "Allah buyurdu: Al onu! Korkma! Biz onu şimdi ilk haline sokacağız." Tāhā 20/21.

*Başlık: -H.

92

2 seyirin:seyri S.

- 4 Zâhir olup sırrumuz 'âlemlere fâş eyledi
Hem-dem olal'dan bu sirra nokta-ı sevdâ-yı 'ışk
- 5 Çünkü mevcûd nuḡk imiş 'âlemde 'ışk kâ'im maḡâm
Bize bildürdi Fenâyî reh-ber-i Mevlâ-yı 'ışk

H 64a-64b, S 30b-31a.

93

Mefâ 'îlün mefâ 'îlün fe 'ülün

- 1 Sivâ kaydından eyle bizi itlâk
Ve bî-yantık kelâmiyle kııl intâk
- 2 Temennâ-yı vişâlũnde dü 'âlem
Gerek enfüs efendi gerek âfâk
- 3 Vişâlũñ bezmine eyle sezâ-vâr
Esîr-i dest-i nefsdan olam i'tâk
- 4 Celâlũñ nârına yakma bu cânı
Cemâlũñ nûrı kılsun anı işrâk
- 5 *Ve in min şey'* kelâmın iden iz'ân
Görür zâkir anı eşcâr u evrâk
- 6 Şühûd-ı nûr-ı zâtuñdur çü maḡşûd
İder sâlik yoluñda varın infâk

93

5 "Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan herkesO'nu tesbih eder. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız. O halîmdir, bağışlayıcıdır." İsrâ 17/44.
6 ider:iden .H,S.

- 7 Fenāyī bendeñi ey Rabb-i ekrem
Gürüh-ı kümmeline eyle ilhāk
H 71b, S 31a.

94

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 'Ayn-ı Hāk'dur cümle eşyâ dide-i 'ibretle bak
Sırrını setr eylemiş kendüde yine sırr-ı Hāk
- 2 Oldı 'âlim dü cihānuñ 'ilmine bir noqtadan
Nüşa-i sırr-ı ezelden kim ki okursa sebak
- 3 'Âlem-i kesretde gerçi nürını kıldı nihān
Vaḥdet-i zātiyyesin işbāt ider gör her varak
- 4 Nür-ı Hāk'dan yandı ise nār-ı 'ışkuñ dilde ger
Özüñi pervâne-veş gel şem'-i ḥüsn-i yāre yak
- 5 Feth olup bāb-ı ma'ānī keşf olur esrār-ı yār
Nefy ü işbātla Fenāyī bāb-ı ḳalbi eyle daḳ
H 9a, S 31b.

95

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Göñül virme fenā mülke devām ile beḳası yok
İriş ol mülk-i bāḳiye k'anuñ hergiz fenāsi yok

- 2 Nedendür terk idüp Hû'yı hevâya kâni' olmuşsin
İçerseñ cām-ı Hû'dan iç ki bu hamruñ humarı yok
- 3 Geçüp cısr-i mecâziden haķikî maṭlaba 'azm it
Bu zıll-ı zâ'ile bakma me'âl ile vefâsı yok
- 4 Eğer derd-i İlahî'den haber-dâr olmak isterseñ
Anuñ maḥv-ı vücüd itmekden özge bir devâsı yok

H 74a-74b, S 31b-32a.

96

Mefâ 'ilün mefâ 'ilün fe 'ülün

- 1 Umarlar luṭf u iḥsānuñı 'uṣṣâķ
Gerek enfüs efendi gerek âfâķ
- 2 Yer ü gökde ne varsa cümle eşyâ
Ḳamusı rü'yet-i didâra müştâķ
- 3 Tesellî-i viṣâlüñ eyle iḥsân
Bizi nâr-ı firâķa kıлма ihrâķ
- 4 Ḳalâṣ it ḳalbümüz resm-i sivâdan
Derünumuz bula nûruñla işrâķ
- 5 Güvâh-ı vaḥdetüñdür iki 'âlem
Müsebbihler seni eşcâr u evrâķ

- 6 *Sakāhüm cāmını şun cāna sāķī*
İrişe yerine tā ‘ahd ü mīşāk
- 7 Be-ħakķ-ı āb-ı rüy-ı sırr-ı levlāk
Fenāyī bendeñüñ kıl kaydın ıtlāk
H 19a-19b, S 32a.

97

Fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilün

- 1 Gidicek cānan iline baş açık yalın ayak
Nic’ olur yolda kalursak şöyle azıksız yayak
- 2 Senden olur yine çäre saña senden varmağa
Zāt-ı pāküñ zıkrine kanı efendi dil dudak
- 3 Cür‘a-yı vaħdet için düşdüm melāmet rāhına
Cām-ı vaşluñ nüşına ditrer elüm tutmaz ayak
- 4 *Küntü sem ‘a remzinüñ nūrına mazhar it bizi*
İstimā’ ide kelāmuñ ħarfsiz şavtsız kulak
- 5 Müntehāsın bulmağa *esrā bi- ‘abdih* sırrınuñ
Refref-i tefrīde irgür pāyemi ayak ayak

96

6 mīşāk:mīsāk S.

“Rableri onlara tertemiz bir içki içirir.” İnsan 76/21.

97

4 “Kulum farzlardan başka nafilerle bana yaklaşır ve nihāyet onu severim. Onu sevdiğim zaman da gören gözü, işiten kulağı, tutan eli, yürüten ayağı olurum.” Dilāver SELVİ, a.g.e., s. 16.

97

5 “Bir gece kendisine āyetlerimizden birkaçını gösterelim diye(Muhammed) kulunu Mescid-i Haram’dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksā’ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O gerçekten işitendir, görendir.” İsrā 17/1.

- 6 ‘Ālim eyle iki ‘ālem ‘ilmine bir noktadan
Nüşha-i sırr-ı ezelden cān u dil alsun sebak
- 7 Dir lisān-ı hāl ile gūş it Fenāyī her giyāh
‘Ayn-ı Hāḡ’dur cümle eşyā dīde-i Hāḡ ile bak

H 12b-13a, S 32a-32b.

98

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Hadden efzūn oldı dilde miḡnet-i derd ü firāk
Şabra ṡakat ḡalmadı irdi kemāle iştıyāk
- 2 Ḳıl nazar luṡf ile bula bu dil-i maḡzūn sürūr
Niçe bir sūzān ide ‘uşşākı nār-ı iftirāk
- 3 Ḳalb-i Mūsā’ya irişe *min-ledünnādan* ḡaber
Gelmeye hergiz derūna Hıẓr-veş hāzā firāk
- 4 Bülbül-i bāḡ-ı belānuñ kārı efgān olmasun
Geh ḡicāz eyle nevāñı gāhi ‘uşşāḡa ‘ırāk
- 5 Oḡuyam ḡüsnüñ kitābın ma‘nisin bir noktadan
Vāḡid ola nüşha-i dilde siyāk ile sibāk

98

1 miḡnet-i: miḡnet ü S.

3 “Derken, kullarımdan bir kul buldular ki, ona katımızdan bir rahmet(vahiy ve peygamberlik) vermiş, yine ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik.” Kehf 18/65.

5 Vāḡid ola nüşha-ı dilde: Her nefesde vāḡid ola tā S (ikisi birlikte).

- 6 Yağma ey dil bu günāhum keşretine ‘ālemi
Raḥmeti deryāsına ğarķ eyleyen Raḥmān’a baķ
- 7 Mihr-i ‘ālem-tāba irgür ey Fenāyī zerreñi
Özüñi pervāne gibi şem‘-i bezm-i yāre yaķ

H 65b-66a, S 80a-80b.

99

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün fe ‘ülün

- 1 Kuyūd-ı mā-sivādan eyle ıtlāk
Cemālūñ nūri virsün cāna işrāk
- 2 Temennā-yı vişālūñde dil ü cān
Bu mevcūdāt efendi saña müştāk
- 3 Cemālūñden gider luṭf it hicābı
Celālūñ āteşine kılma iḥrāk
- 4 Güzer iden ta‘ayyün ‘āleminden
Fenā rāhında varın itdi infāk
- 5 Vücūdum zenbini maḥv it aradan
Gürūh-ı kümmeline eyle ilḥāk
- 6 ‘Urūc eyleye dil arz u semādan
İrişe yerine bu ‘ahd ü mişāk

6 yağma:tağma S.

6. ile 7. beyitler arasında H’de
Fenāyī’ye vişālūñi kıl iḥsān

- 7 Fenāyī'yi ḥalāş it hemm ü ğamdan
İki 'âlemde eyle anı i'tâk

H 70b-71a, S 82a-82b.

100

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 *Min- ledünnâ* mektebinden ey dil alduñsa sebağ
Vaḥdet-i zâtiyyeyi işbât ider gör her varağ

- 2 Yum gözüñi dü cihândan özüñe eyle nazar
Aç gözün esrâr-ı Ḥağğ'a dîde-i Ḥağğ ile bağ

- 3 Āşiyân-ı kudse pervâz eylesün cân bülbüli
Varuñı pervâne gibi şem'-i ḥüsn-i yâre yağ

- 4 Nice yol bulur cenâb-ı pāküñe bir ḳabza ḥâk
Yemm-i cüduñdan anı ḳıl bezm-i vaşla müsteḥâk

- 5 Ḳıl ḥabîbüñ ḥürmetine bu Fenāyī'ye 'atâ
Zâhir ola levḥ-i dilde ketb olınan mâ-sebağ

H 72b, S 83a.

Sivâ bendinden eyle anı i'tâk

100

1 dil:-S.

1 "Derken, kullarından bir kulbuldular ki, ona katımızdan bir rahmet(vahiy ve peygamberlik) vermiş, yine ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik." Kehf 18/65.

2 özüñe:o zâta S.

3 varuñı:varuña S.

5 dilde:dile S/ mâ-sebağ:sebağ S.

101

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Vişālũñ bezmine kı1 bizi lāyık
Ola zāhir dile sırr-ı haķāyık
- 2 'Urũc iden semā-yı evc-i ķudse
'Aceb mi olsa ol fenninde fā'ik
- 3 Rũsũm-ı ğayrı haķk it levḥ-i dilden
Olagör zũmre-i sābıķa lāḥık
- 4 Ta'alluķ defterin dũrdi cihāndan
İderse murġ-ı cān ķat'-ı 'alā'ik
- 5 Ķadīmī āşiyāna ķıldı pervāz
Olanlar dāḥil-i bezm-i daķāyık
- 6 Sivā 'avķ itmeye yoluñda bizi
Bi-kũllī ref' ola dilden 'avā'ik
- 7 Fenāyī varın eyler cũmle ifnā
Bunı ketb eylemiş taķdīr-i sābık

H 82b-83a.

Fî Kāfiyeti'l- Kāf*

102

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Vuşlatuñ gülzârına cân bülbülin zâr eyledüñ
Lezzet-i hür-ı cināndan anı bîzâr eyledüñ
- 2 Şiddet-i fûrkatde çekdiyse hezâr derd ü belâ
İrgürüp maṭlûba âḥir vâşıl-ı yâr eyledüñ
- 3 Gonçenüñ güşına irdi 'andelîbüñ nâlesi
Ravza-ı cânını açup keşf-i esrâr eyledüñ
- 4 Feyz-i fazluñdan umaruz ola envâ'-ı fütûḥ
Maḥz-ı luṭfuñla 'ademden bizi çün var eyledüñ
- 5 Eyle yâ Rabbi Fenâyi kuluña luṭf u kerem
Enbiyâ vü evliyâya şol ki ikrâr eyledüñ

H 20b, S 3a.

103

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bahâr irişdi ref' oldı yüzünden perde gülzârıñ
Açıldı gonçenüñ kalbi zamānı kalmadı ḥârıñ

*Başlık: -H.

102

1 hür-ı: hür u S.

- 2 Bahāruñ nūr u nārından gülistān Ṭūr-ı ıuds oldu
Gör āşārını Mūsā-veş çemende nūr ile nāruñ
- 3 Yañağı gül gibi güldi feraħdan ğonçenuñ gerçi
Yine gül oldu manzūrı çemende bülbül-i zāruñ
- 4 Nedendür baĝ-ı ‘ālemde çiçekler muhtelif elvān
Boyacası bir iken hep bu eščār ile ezhāruñ
- 5 Beyān-ı *küntü kenz* eyler egerçi nergis ü lāle
Nice *belhüm eđal* bilsün rumüzünü bu esrāruñ
- 6 Bugün sünbül ile gülden gülistān külli nūr oldu
Velī ıa’n eyledi aña yine zülf ile ruħsāruñ
- 7 Eğer süsen gibi ebkem degilsen nuıka gel söyle
Ne yerdendür bu terkībün nedendür nuık u ğüftāruñ
- 8 Çemende lāleden gülden cihān bāzārıdur ğülşen
Temāşāsın ğanīmet bil gel ey ħāce bu ezhāruñ
- 9 Nişānın ğörmek istersen Fenāyi ‘ālem-i ğaybuñ
Maķāmātın semā’ eyle uşūliyle bu edvāruñ

H 6b-7a, S 33a-33b.

2 bahāruñ:cihānuñ S.

5 “Gizli bir hazine idim.” İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s. 132.

“Yoksa sen, onların çoğunun gerçekten (söz) dinleyeceğini yahut düşünceğini mi sanıyorsun? Hayır, onlar hayvanlar gibidir, hatta onlar yolca daha da sapıktırlar.” Furkân 25/44.

104

Mefâ 'îlün mefâ 'îlün fe 'ülün

- 1 Bize feth eyle ebvâb-ı vişâlün
Görem zerrede şems-i lâ-yezâlün
- 2 Güzer ide gönül arz u semâdan
'Ayân ola aña 'ayn-ı me'âlün
- 3 Cemâlün âline alındı bu dil
Ne âl eyler göze hâl-i hayâlün
- 4 Celâlün perdesin ref' it aradan
Tecellî eylesün nûr-ı cemâlün
- 5 Niçe bir olalum vaşluña teşne
'Aṭâ eyle aña feyz-i zülâlün
- 6 Vücûduñ kur'asın şal sâhibine
Ola tâ her nefes ferhunde fâlün
- 7 Fenâyi bendeñün 'afv it kuşürın
Müyesser kıl aña қаşr-ı kemâlün

H 37a, H 57a-57b, S 34a-34b.

104

- 1 I. mısra: Müyesser kıl bize yâ Rab vişâlün S (ikisi birlikte).
2 ide:eyle S, H 57a-57b ; eyler H 37a(ikisi birlikte).
3 cemâlün: hayâlün H 37a(ikisi birlikte)/ göze:göre H 57a-57b.
7 it: kıl H 37a(ikisi birlikte).

105

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Rü'yetüñledür şafası cennetüñ
Dü cihân olmaz 'adîli rü'yetüñ
- 2 Senden alur feyzi cümle kâ'inât
Kâbil-i ihsân mıdur hiç ni'metüñ
- 3 Bu ta'ayyün zerresinden kıl hâlâş
Zâhir ola câna şems-i rü'yetüñ
- 4 Keşret-i eşyâda feyzün it 'atâ
Görine her câda sırr-ı vahdetüñ

106

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Mişli görölmedi der-devr-i felek
Hâle mâhuñ yüzine asdı elek
- 2 Bedr-i vechüñ 'âleme virdi ziyâ
Hüsnine taḥsîn ider ins ü melek
- 3 Luṭf ile 'uşşâka it 'arz-ı cemâl
Budur ey sâhib-kerem senden dilek
- 4 La'l-i nâbuñ nüşına dil teşnedür
Bu ümide çok çekilmişdür emek
- 5 Şerḫa şerḫa kıl Fenâyi şineñi
Bir gün ola ekile aña nemek

H 33b-34a, H 66b, S 34b.

107

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şem'-i âhum yaqdı bâl ü perrini pervânenüñ
Bu imiş kârı hemîşe nâr-ı 'ışka yananuñ

106

1 H 33b-34a'da 1. ve 2. beyitlerin 1. mısralarının yerleri değişik.

3 H 33b-34a'da 2. ve 3. beyitlerin yerleri değişik.

5 II. mısra: Bir gün ola ki bile ekmek nemek H 33b-34a; Bir gün ola biline nân u nemek S.

- 2 Leyli-i zülfün dili Mecnün-şifat itdi esir
Düşdi vaşluñ kaydına gör derdini divānenün
- 3 *Lezzeten li'ş-şāribīn* peymānesinden eyle nüş
Kim humārı olmaz ol meyden içen mestānenün
- 4 Vech-i bākī için iden hicret-i dār-ı fenā
Cānını şükrāne virür vaşlına cānānenün
- 5 Sırr-ı remz-i '*alleme*'-*l-esmāy*ı dānādan işit
Diñlemez efsānesini āşinā bigānenün
- 6 Cenneti bir dāneye bey' eylese Ādem n'ola
Vākıf oldu sırrına vechūñde müşgīn dānenün
- 7 İre çün *innā* '*arāznādan Fenāyī*'ye naşīb
'Ārif olsa yeridür gencine her vīrānenün

H 68a, S 35b-36a.

108

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 N'olduñ iñlersin gönül aşluñı mı yād eyledüñ
Fūrkat-ı yāri añup derd ile feryād eyledüñ

107

3 "Berraktır, içenlere lezzet verir." Sāffāt 37/46.

5 "Allah Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklere arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi." Bakara 2/31.

6 müşgīn:miskīn S.

7 "Biz emaneti, göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluğundan) korktular. Onu insan yükledi." Ahzāb 33/72.

108

1 aşluñı mı: aşluñı S.

- 2 Vuşlatuñdan dūr idüp şalduñ bizi bu ‘äleme
Va‘de-i didâr ile cânumuzı şād eyledüñ
- 3 Gün gibi zāhir durur ‘ālemlere sırruñ senüñ
Perde-i envār ile zātuña irşād eyledüñ
- 4 Göñlümi Leylā-yı zülfüñ bend idüp Mecnün-şıfat
Bu vücūdum kühını kesmekde Ferhād eyledüñ
- 5 Bir haber irişdi beñzer cânuña cânāndan
‘Aklıñı yağmaya virüp varı ber-bād eyledüñ
- 6 Görmege lāyık ola tā kim cemālüñ nūrını
Zikrüñi zākırlerüñ cânlarına zād eyledüñ
- 7 N’ola bezl itse Fenāyī cism ü cânı yoluña
Dü cihān kaydından anı çünki āzād eyledüñ
- H 42b-43a, S 73b.

109

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Müyesser kıl bize yā Rab vişālüñ
Görem her zerrede şems-i cemālüñ
- 2 Çoma nokşān ile irgür tamāma
‘Ayān it ‘aynuma ‘ayn-ı kemālüñ

2 ile:ile yine S.
6 tā:-S/ kim: -S.

- 3 İrerse feyz-i fazluñdan 'ināyet
Bulur dil infişâlde ittişālũñ
- 4 Vücūdum mülkini yağmaya virdi
İreli cânuma hayl-i hayālũñ
- 5 Güzer eyle kadīmī āşiyāna
Neden geldũñ nedür fikr it me'ālũñ
- 6 Haķıķat lem'asından ol haber-dār
Ara yerden gider bu ķıl ü ķālũñ
- 7 Huzūr-ı Haķ'da pes nedür cevābuñ
Fenāyī zerrece yok hüsñ-i hālũñ

H 55a.

110

Fā'ilātũñ fā'ilātũñ fā'ilũñ

- 1 Cānumuz cānāna irgürdi ğamuñ
'Ālemi tutdı ziyā-yı pertevũñ
- 2 Bu ne sırdur kimseye olmaz 'ayān
Görinür her cāda nūr-ı tal'atũñ
- 3 Fırķatũñ nārına sūzān cism ü cān
Vaşla tebdīl eyle yā Rab fırķatũñ

109

4:Bu beyit Y nüshasındadır.

110

1 irgürdi:irdi S.

- 4 **Mā-sivā** şavmını kıl cāna ‘aṭā
Tā nümāyān ola ḳadr-i ḳudretüñ
- 5 Maḫhar eyle *eczi’ü bih* sırrına
İde mesrūr bizi ‘īd-ı rü’yetüñ
- 6 Kāfidür cümle ‘usāt-ı nāsa çün
Ḳaṭresi irerse baḫr-i raḫmetüñ
- 7 **Mā-sivā** resmini ey dil ḳıl hebā
Āşiyān-ı ḳudse eyle himmetüñ
- 8 Ḳıl hidāyet cān u dil yek-sān ola
Görine her şey’de sırr-ı vaḫdetüñ
- 9 Zāt-ı pāküñ ḫürmetine yā Raḫīm
İt Fenāyī’ye müyesser vuşlatuñ

H 70a, S 81b-82a.

111

Mef’ülü mefā’īlün mefā’īlün feülün

- 1 Ey murğ-ı ezel ‘āleme feryāda mı geldüñ
Yār ile olan ‘ahdüñi zīyāde mi geldüñ

5 “Allah buyurdu ki: Ancak oruç müstesna. Çünkü o benim içindir; onun mükâfatını ancak ben vereceğim.” İmam Muhammed Bin Muhammed Bin Süleyman er- RÜDÂNÎ, Büyük Hadis Külliyyatı, İstanbul, C.2, s.40, Hadis no: 2868.

6 ‘usāt-ı: ‘aṭānuñ S.

9 müyesser:-S.

- 2 Ol bezm-i belāda görilen sırr-ı nihānı
Ol ‘ahd-i qadīm yādına dil-dāde mi geldüñ
- 3 Vüs‘üne taḥammül itmez iken arz u semāvāt
Bu ‘ālem-i esfelde anı kesb ile şayyāda mı geldüñ
- 4 Gülzār-ı ma‘ānide açıldı şafā verdi
Ol bezm-i şafā-baḥşı bize hoş bāda mı geldüñ
- 5 Bulursa şeb-i qadri n’ola ‘ārif özinde
Ol ‘īd-i vişālüñi dile a’yāda mı geldüñ
- 6 Ey bülbül-i cān eyle Fenāyī’yi haber-dār
Bu ‘ahd ile peymānuñı bünyāda mı geldüñ

H 93b.

112

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Ezelden biz size dil-dāda geldük
Mübārek nāmuñuzu yāda geldük
- 2 Ḥurūc idüp qadīmī āşiyāndan
Vücūd iqlimine ābāda geldük
- 3 Temevvüc itdi çün baḥr-i ḥaḳīkat
Anuñ emvācını imdāda geldük

- 4 Kokup vaḥdet gülin mıṣr-ı vücūdda
 Hezār-veṣ ol güle feryāda geldük
- 5 Daḥī bünyād urılmadın bu çarḥa
 Bu dil ta'mīrine bünyāda geldük
- 6 Metā'-ı vaşlı bey' idüp bu cāna
 O bāzār naḫdini āmāde geldük
- 7 Bu heft iḳlīmi ṭayy eyle Fenāyī
 Koyup ḡayrı elifle bāda geldük

H 95a.

113

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ger dilerseñ beyt-i dilde dürr-i pāk
 Meskenetle ol fenā rāhında ḥāk
- 2 'Andelībün ḡuş idenler nālesin
 Ceyb-i şabrı gül gibi eyledi çāk
- 3 *Mā vesa'ni*lem'asından kıl 'aṭā
 Zāhir ola sırra her dem zāt-ı pāk

H 101a.

113

3 "Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulumun kalbine sığdım.." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s 255.

Fî Kāfiyeti'l- Lām*

114

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Vaḥdet-i zātiyyesine yine zātıdur delîl
Vākıf olanlar bu remze neylesün aña delîl
- 2 Şems-i zāti zerresinden irmese cāna ziyā
Nice yol bulur cenāb-ı pāke bu 'abd-i zelîl
- 3 Aç cemālün perdesin ref' eyle 'uşşāka ḥicāb
Zāhir ola ol vecihden cāna eltāf-ı celîl
- 4 Cennet ü hür u kuşuruñ tālbidür pür-kuşūr
Lem'a-i envāruña cān u cihān olmaz 'adîl
- 5 Kıl Fenāyî kuluña 'ayn-ı ḥaḳīkatle nazar
Nūr-ı zātuñ tā ki meşhūd ide bu 'ayn-ı 'alîl
H 33a-33b, S 36a.

115

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Sırruñı cāndan nihān itmek dilersüñ ey göñül
Rāz-ı pinhānı 'ayān itmek dilersüñ ey göñül

*Başlık: -H.

114

1 yine zātıdur: zātıdur yine S.

2 pāke:pāküñe S.

5 'alîl: delîl S.

115

1 dilersüñ: dilersün H (şiiirin tamamında).

- 2 Berg-i nesrīn üzre zülfüni perīşān itme kim
Cānları bī- hānümān itmek dilersüñ ey göñül
- 3 Rāh-ı vaşla virmişüz kevn ü mekānuñ varını
Cān nedür ki kāsıd-ı cān itmek dilersüñ ey göñül
- 4 Göñlümi itdün nişāne her kázānuñ tırine
Ol nişānı bī-nişān itmek dilersüñ ey göñül
- 5 Mantıku'ṭ-ṭayr oldı ehl-i vaḥdete ḥāl ü ḥaṭuñ
Hemçü 'Attār tercümān itmek dilersüñ ey göñül
- 6 Nāzil oldı bu beyāna *lā-tūḥarrık* āyeti
Ol beyānı bī-gümān itmek dilersüñ ey göñül
- 7 Kān-ı gevherdür Fenāyī bu göñül kāşānesi
Anı ol kāna mekān itmek dilersüñ ey göñül

H 16b-17a, S 36a-36b.

116

Mef'ülü mefā'ülü mefā'ülü fe'ülün

- 1 Ey rūḥ-ı kudüs cān u tene cān u cihān ol
Ref' it aradan perdemüzi 'ayna 'ayān ol
- 2 Vaḥdetde idük senüñ ile bezm-i belāda
Bu 'ālem-i keşretde dahī yine hemān ol

6 "(Resülüm) onu (vahyi) çarçabuk almak için dilini kımıldatma." Kıyāmet 75/16.

- 3 Bu hâk ü hevâ nâr ile mâdan güzêr eyle
Yâd it vaţan-ı aşluñı bir genc-i nihân ol
- 4 Fırkate düşüp itme hezâr nâle vü zârı
Gül mevsimidür vechine anuñ nigerân ol
- 5 Kılmadı nazar ‘ârif olan hür-ı cinâna
İr cennet-i vaşlına Fenâyi hür-ı cinân ol

H 10a-10b, S 36b-37a.

117

Fâ’ilâtün mefâ’îlün fe’ûlün

- 1 Gitdi fırkat irişdi ‘ayn-ı vişâl
Kılmadı zerrece ‘aynunda hayâl
- 2 Zülmet içre hayât imiş buldum
Zülf-i hüsnüñ lebünde âb-ı zülâl
- 3 Âb-ı hayvâna la’lüñi teşbîh
Eyleyenler zihî hayâl ü muhâl
- 4 Zât-ı pâke ulaşdı ‘ârif nefes
Men ‘arefsırrı ile buldı kemâl

116

3 mâdan:bâdı S.

4 nâle vü zârı:âh ile zârı S.

5 hür-ı:hür u S.

117

2 hayât:hayâlet S.

3 hayâl-i: hayâl ü S.

4 “Nefsini bilen Rabb’ini bilir.” İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s. 262.

5 Sa'y it ey dil cihānda kāmīl ol
Hergiz irmez zevāle bil ki kemāl

6 Lā-mekān oldı nāmuñ eşyāda
Lā-mekānsın bī-levn ü bī-emşāl

7 İrdi 'ārif Fenāyī menziline
Çeker 'ābid hemīşe āh u melāl
H 18b, S 37a.

118

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 'Ayn-ı 'āşıkda görünür naqş-ı 'ālem bir hayāl
Ol hayalle zāhir olur dīdeye nūr-ı cemāl

2 Mazhar-ı Haq olduğıyçün cümle eşyā ser-te-ser
Ol vecihden 'ārif olan gördi her şey'de kemāl

3 Vāşıl oldı *men* 'aref esrārınıñ mefhūmına
'Aqıl u dānā olanlar eyledi fehm-i me'āl

4 Vech-i bākī yādına kim tarḥ-ı kevneyn eyledi
Sāki-i bezm-i ezelden nūş idüp cām-ı vişāl

5 Zāhir ü bāḥın Fenāyī bendeñe eyle nazār
Maḥz-ı fażluña efendi eyledi çün ittikāl
H 21a, S 37a-37b.

5 zevāle bil ki kemāl: kemāle bil ki zevāl S.

6:-S.

7:-H.

119

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ādem'i bil Ādem'i bul Ādem ol
Her nefesde Ādem ile hem-dem ol
- 2 Münkir olma Ādem'e mişl-i racim
'İsi-veş rûhu'l-ğudüsle yek-dem ol
- 3 Vâkıf olalı *nefahtü* rûhına
Hâli olmadı o demden bir dem ol
- 4 Bildi bu heft âyetüñ vechin tamâm
Hatm-i Qur'an itdi zirâ her dem ol
- 5 Eyledünse yek nefesde iki 'id
Ol dem ile ey Fenâyî hoş dem ol

H 10b, S 37b.

120

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 *Küllü şey'in hâlikün câna sūrurum* oldı bil
Sırr-ı illâ vechehü 'ayn-ı şühüdum oldı bil

119

3 "Onu tamamlayıp , içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın." Sâd 38/72.

4 vechin:vechün S.

120

1 "Allah ile beraber başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O'ndan başka tanrı yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz." Kasas 28/88.

- 2 Aşl-ı mevcūdāt zātum oldı fer‘üm kā’ināt
Cümle eşyānuñ vücūdı hūkm-i cūdum oldı bil
- 3 Mazhar-ı cāmi‘ benem Hakk’uñ şıfāt u zātına
Menşe’ olan ‘āleme ‘aqs-i vücūdum oldı bil
- 4 *Küntü-kenzün* ma‘nisiñ özümde buldum āşikār
Muṭlak oldum gerçi kim keşret kuyūdum oldı bil
- 5 Fāni olup ey Fenāyī çünki nā-būd olmışam
Ol vecihden cümle ‘ālem ‘ayn-ı būdum oldı bil
H 45b-46a, S 38a.

121

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Fūrkatūñle bedter itdün kalb-i nā-şadı melül
Çıl müyesser vaḥdet-i zātiyyeye yā Rab vüşül
- 2 Cümle mevcūdātta mestūr eyledün esrāruñı
Pes bu esrār ile ḥayrān oldı erbāb-ı ‘uḳül
- 3 Cām-ı ‘ışkuñ cür‘asını nüş iden görmez ḥumār
Her merāma maḥz-ı faẓluñdur yine asl-ı uşül
- 4 Eyledi *esrā bi-‘abdih leyīmüñ* mi‘rācını
Cān u dilden kim olursa Ḥazret-i Mevlā’ya ḳul

3 benem:menem S.

4 “Gizli bir hazine idim.” İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s. 132.

121

4 “Bir gece kendisine āyetlerimizden birkaçını gösterelim diye(Muhammed) kulunu Mescid-i Haram’dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksā’ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O gerçekten işitendir, görendir.” İsrā 17/1.

- 5 İştirā iden meṭa‘-ı vaşluñı cān naḳdine
Güş ider her zerreden zikrūñi yā Semi‘ kabūl
- 6 Sālik-i rāh-ı fenāya irmese senden nazar
Nite yol bulur cenāb-ı pāke bu ‘abd-i zelūl
- 7 Nūr-ı zātuñ lem‘asından kıl Fenāyi‘ye ‘aṭā
Mazhar ola tā tecellī nūrına fevḳa‘l-ḥuşūl

H 27b-28a.

122

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Yirde gökde yoḳ qarāruñ ey göñül
Gitdi elden ihtiyāruñ ey göñül
- 2 ‘Ālem-i itlāḳa isterseñ vuşūl
Yoḳ idegör cümle varuñ ey göñül
- 3 Añladuñsa *naḥnu aḳrab* remzini
İsteme ḥāricde yāruñ ey göñül
- 4 Ol gül-i bi-ḥāra zār eyler hezār
Zārını güş it hezāruñ ey göñül
- 5 Hem-dem olduñ her nefes çün yār ile
Pes nedendür inkisāruñ ey göñül

122

2. isterseñ: eylerseñ H.

3 “Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarımı biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız.” Kaf 50/16.

- 6 Geç fenâdan bul bekā iklîmini
Aña şarf it kâr u bâruñ ey göñül
- 7 Mâ-sivâdan ey Fenâyî yum gözün
Rûh-ı kuds it hem-civâruñ ey göñül

H 79a-79b, S 88b.

123

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Gel ey mestür olup ğafletde almış kendüden ğâfil
Özün fehm eyle çeşmün aç sivâya bakma ol 'âkıl
- 2 Senün hakuñda dinmişdür *nefahtü fihi min-rûhi*
Ve *naħnu akrabü* sırrı senün řânuñdadur nâzil
- 3 Dinildi vaşf-ı Âdem'de egerçi '*alleme'l-esmâ*
İdüp esrârına vâkıf emânet eyledi ħâmil
- 4 Cihân-ı fâninün na u nigârına göñül virme
İrüp maħbüb-ı bâiye bekā mülkine ol vâşıl

6 kâr u: kâr S.

7 civâruñ:civâr S.

123

2 "Onu tamamlayıp , içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın." Sâd 38/72.

"Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız." Kaf 50/16.

3 "Allah Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi." Bakara 2/31.

- 5 Muşāhib olmağa t̄alib olup t̄āvus-ı kuds ile
Uyuban zāğ-ı nefsüñe gel olma c̄ifeye mā'il
- 6 Bekāsı yok geçer 'ömrüñ idersin her nefes zāyi'
Ḥayāt-ı bākī kesbine niçün olmayasın 'ācil
- 7 Bu fānī devleti terk it bulasın 'izzet-i bākī
Şühūd itmege ol şe'ni vücūd-ı fānidür ḥā'il

H 84a-84b.

124

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Şaḫın bu reng ü büyına gülüñ aldanma ey bülbül
Vişāl-i yāre t̄alib ol bu nakşa bakma ey bülbül
- 2 Göñül sevdā-yı zülfiyle ezelden oldı āşüfte
Aña biñ cān olaydı anuñ için bende ey bülbül
- 3 Geçüp keşret ḥicābını iriş vaḥdet diyārına
Rumüz-ı sırr-ı Yezdān'ı bilesin sen de ey bülbül
- 4 İçüp vaḥdet şarābından gider benligi ortadan
Ḳayır aḥvālüñi irken ḳoma feryāda ey bülbül
- 5 Fenā rāhına sālīk ol irem dirseñ vişāline
Fenāyī dir ki ḥā'ildür bu cān arada ey bülbül

H 90a.

Fî Kıfıyeti'l- Mîm*

125

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 Bizi kıyddan ħalâş eyle İlähum
İki 'âlemde de sensin penâhum
- 2 Raĥîmâ raĥmetüñden itme maĥrûm
Ne deñlü çok ise cürm ü günâhum
- 3 Müyessirsin müyesser it merâmum
Kemâl-i fazluña yok iştibâhum
- 4 İrişdür Kıa'be-i âmâle bâlüm
Cemâlün kıblesin kıl secde-gâhum
- 5 Fenâyî kıluña 'arz eyle dîdâr
Kerem kıl pâdişâhlar pâdişâhum

H 13a-13b, S 39b.

126

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ĥazretüñden yaña adım atamam
Ne idüp ne idecegüm bilemem

*Başlık: -H.

125

1 de:-S.

4 âmâle:vaşluña S.

- 2 Niye hayret içre şöyle kalmışam
Aç yolum senüñle tā saña varam
- 3 Cürm ü 'ișyān bahrine müstağrakam
Eyle fażluñla bize yā Rab kerem
- 4 Faħr-i 'ālem hürmetine yā Kerīm
Kıl müyesser zevk-ı fażluñ dem-be-dem
- 5 Kālbümüz kayd-ı sivādan it ħalāş
Fetħ ola maħzūn olan kenz-i kadem
- 6 *İn te'iddū* sırrını itdūñ 'ayān
'Add olur mı ni'metūñ yā zū'n-ni'am
- 7 Lutfuñ ile kıl Fenāyi'ye nazār
Ola fażluñ ile noķşanı etem
- H 7b-8a, S 39b-40a.

127

Fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

- 1 Umaruz senden 'ināyet ey Kerīm
Hālümüzze merħamet it yā Raħīm

126

3 S'de 2. mısra: Eyle dā'im fażluñla bize kerem.

4 Kerīm: Raħīm H (ikisi birlikte).

5 it: kıl H (ikisi birlikte).

6 itdūñ: eyle H (ikisi birlikte).

"Allah'ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız." İbrāhim 14/34.

7 S'de 2. mısra: Eyle noķşanını yā Rabbi etem.

- 2 Nefs elinde eyleme bizi zebūn
Fazluñ ile kıl 'atā kalb-i selīm
- 3 *Rabbi ernī* lem'asından kıl nazar
Göre gözümüz cemālūñ çün Kelīm
- 4 Eyle tevfiķuñı yoluñda refiķ
Rabbi *ihdinā 's-sırāfa 'l-müstakīm*
- 5 *Mā-sivā* kaydından it cānum ḥalāş
İki 'ālemde bula bāķī na'īm
- 6 Bülbül-i dil aşla pervāz eyleye
Zāhir ola aña gülzār-ı kadīm
- 7 Kıl Fenāyi bendeñe 'arz-ı cemāl
Cennet-i vaşluñda ola tā muķīm

H 44b, S 40a.

128

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Yanar nār-ı firāķuñla şeb ü rüz cism ile cānum
Vişālūñ zevķin ihsān it dil-i sūzāna sultānum

127

2 elinde:elinden S/ selīm: halīm H.

3 "Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tūr'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi." A'raf 7/143.

4 "Bize doğru yolu göster." Fātiha 1/6.

7 ola tā:tā ola S.

- 2 Niçe bir berr-i fūrkatde olalum vaşluña teşne
Zülāl-i feyz-i faẓluña ğarīḫ it cān-ı ‘aṭşānum
- 3 ‘Arūs-ı ma’ninüñ eyle yüzinden perdesin zā’il
Celālün nārına yaḫma kerem kıl cān-ı sūzānum
- 4 Tecellī-i cemālüñle dil-i mürdeyi kıl ihyā
Yapılsun dest-i luṭfuñla ki tā bu ḳalb-i virānum
- 5 İçürdi cām-ı la’lün-den maḫabbet cür‘asın sāḳī
Dökerse çeşm-i ḫün-rizün ‘aceb mi dem-be-dem ḳānum
- 6 Düşen sevdā-yı zülfüñe ne mümkündür ḫalāş olmak
Ruḫüñ āline alındı n’idem bāl ü perri şānum
- 7 *Nefaḫtū* sırrına eyle Fenāyī bendeñi vākıf
Bula yerin belā bezminde olan ‘ahd ü peymānum
- S 40b.

129

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Ger celāliyle cemāl olursa meşhūduñ müdām
Bāb-ı vaḫdet fetḫ olup bulursun istiḡrāk-ı tām
- 2 İster iseñ pes ma’ārif gülşeninde reng-i bū
Maḫy idüp zenb-i vücūdı tut nesimine meşām

128

7 “Onu tamamlayıp , içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın.” Sād 38/72.

- 3 Şanma her t̄alib irişdi ol bis̄at-ı kurbete
Umarum işs̄anın izh̄ar ide ol Rabbü'l-enām
- 4 S̄alik-i şadık şu vaqt irer kemāl-i vuşlata
Lā-mekān mülkinüñ ol k̄urar fezāsında h̄ıyām
- 5 Aç gözüñi ey Fenāyī 'ayn-ı cem'e vāřıl ol
Ġaybı 'ayn eyle ki tā maḥv ola resm ü irtisām

S 40b-41a.

130

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Diñle nāyuñ nālesini ey dedem
Söyleden bir demdür anı dem-be-dem
- 2 Hem-dem ol gel ney gibi erbābına
'İsa-veş r̄uḥu'l-ķudüsden ire dem
- 3 Yir ü gökden itdi efgānı güzer
'Arş-ı a'lādan yeridür ur̄sa dem
- 4 Dem-be-dem derd ile s̄üzāndur özi
Eyler 'uřřāķa nevā her řubḥ u dem
- 5 Maḥfi ider sırr-ı 'ıřķı s̄inede
Olmadın Ādem'e daḥī nefḥ-i dem

- 6 Şaydı ‘ārif dü cihānı yekdeme
Evvel ü āhire didi dem bu dem
- 7 Her nefesde hem-dem ol cānān ile
Geç Fenāyī bāki mülke baş qadem

H 42a..

131

Mefā ‘īlün mefā ‘īlün mefā ‘īlün mefā ‘īlün

- 1 Kemend-i zülf-i cānāna giriftār olalı cānum
Geçürdi cümle sevdādan dil-i sevdāyı cānānum
- 2 Arūs-ı mā‘na ref itdi cemālinden niqābını
Bu yüzden eyledi ihsān dil-i ‘uşşāka sultānum
- 3 Kitāb-ı hüsn-i cānānı okur bir noqţadan ‘ārif
Mükemmel itdi Hızr-veş fūnūnı sırda sultānum
- 4 Kelām-ı küllü şey’inden irişdi cāna çün feyzi
Şühūd-ı vahdet-i zātı olursa n’ola erzānum
- 5 Hārīm-i vuşlata eyle Fenāyī bendeñi mahrem
Ki baħr-ı fazluña reyyān ola tā cān-ı ‘aşşānum

H 42a-42b, S 73a-73b.

131

4 “Allah ile beraber başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O’ndan başka tanrı yoktur. O’nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O’nundur ve siz ancak O’na döndürüleceksiniz.” Kasas 28/88.

132

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

- 1 Sürüp dergāhuña rüy-ı siyāhum
Cenābuñdur dü 'ālemde penāhum
- 2 apuñdan ğayrı bāba ılma muhtāc
arīn it 'afvuña cürm ü günāhum
- 3 uyūdāt-ı sivādan eyle ıtılāk
Kerem ıl pādişāhlar pādişāhum
- 4 Şeref burcında bedr eyle hilāli
İre evc-i kemāle tā ki māhum
- 5 Fenāyī'ye müyesser it vişālūñ
'Aṭā vü fazl u cūd ıssı İlāhum

H 45a S 73b-74a.

133

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Fazluñ ile ıl bize luṭf u kerem
Zāhir ola tā ki esrār-ı adem
- 2 Yemm-i cūduñ reşhasıdur dü cihān
Şānuña lāyık ne ola ez-'adem

- 3 Kā'inātdan yoğ iken hergiz nişān
Levh-i dilde yazdı hubbuñı qalem
- 4 Āsitānuñ n'ola kılsam ilticā
Her merāma bābuñ olur mültezem
- 5 Eyleye dil naqş-ı kevneynden güzer
Qalmaya mir'āt-i qalbde hemm ü gam
- 6 Firqatüñle bālümüz kıлма melül
Cām-ı vaşluñ cür'asın şun dem-be-dem
- 7 Fazluñ ile kıł Fenāyī'ye nazār
Ola tā ki mahrem-i rāz-ı harem
H 55a-55b, S 76b-77a.

134

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ketb idicek kāna mekān levh-i mahfūza qalem
Kenz-i mahfīden zuhūra geldi eşyā lā-cerem
- 2 *Küntü kenz* esrārınuñ miftāhı ol kân-ı kerem
Anuñ içün buldı mevcüdāt vücudı ez-'adem
- 3 Luṭf u qahırī zāhir olup buldı her biri kemāl
Oldı der-bezm-i elest *kālū belā kālū ne'am*

134

1-2 "Gizli bir hazine idim." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s. 132.

3 luṭf u:luṭf S.

"Kıyāmet gününde biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Adem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, Onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da) Evet (buna) şahit olduk, dediler." A'raf 7/172.

- 4 Nüşha-ı sırr-ı ezelden nokta-ı devr-i vücūd
Kıldı çün pergâr-ı vahdetle dü kevnî der-ḥarem
- 5 Matla'-ı nūr-ı Hüdâ'sın mazhar-ı faẓl-ı İlâh
N'ola luḫfuñla olursak dâhil-i beyt-i ḥarem
- 6 Senden alındı 'ulûm-ı evvelîn ü âhirîn
Şol zamân ki 'âlem-i ıtlâka naşb itdûñ 'alem
- 7 Cân u dilden işigünide kul olan görmez ḥicâb
Bende-i ḥâşşuñ odur kim aña tiryâk ola sem

H 62a-62b, S 77b-78a.

135

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Luḫf ile eyle tecellî ḥâşıl ola her merâm
Kâl ü ḥâlden dil 'ubür idüp ola şâhib-maḳâm
- 2 İt müyesser cism ü câna feyz-i aḳdesden naşib
Olalum her dem şırât-ı müstaḳimde müstedâm
- 3 Ey dil isterseñ ḥaḳîḳat gülşeninden reng ü bû
Perdeyi ref* it aradan tüt nesiminde meşâm

5 olursak:olursa S.

6 naşb itdûñ 'alem: naşib itdûñ 'ulûm S.

7 olan:ola S/ tiryâk:biryân S.

- 4 Maḥv idüp cümle hicābı ğaybuñı ‘ayn ideğör
Tā fezā-yı lā-mekānda qurmağa cāna ḥıyām
- 5 Gerçi isti‘dād ile kimse aña yol bulmadı
İde meğer fazlına muḥtaş anı Rabbü’l- enām
- 6 Vāşıl olup ‘ayn-ı cem‘e iden ol nūrı şühūd
Vaḥdetī sırrına irüp buldı istiğrāk-ı tām
- 7 Kibriyā-yı ḥazrete kıl ey Fenāyi ilticā
Kimse maḥrūm qalmadı ol bāba iden i‘tişām

H 71b-72a, S 82b.

136

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 İki ‘ālemde de sensin murādum
Qapuña gelmişem gitmem bir adım
- 2 Sivā zıkrini ḥakk it levḥ-i dilden
Senüñ zıkrüñ ola her demde yādum
- 3 Saña senden şığındum yā İlahi
Kemāl-i fazluñadur inḫıyādum

4 ğaybuñı ‘ayn ideğör: ‘aksüñi ‘ayn gör S.

7 iden: kılan S.

136

3 şığındum: şığınduk S.

- 4 Be-ḥaḳḳ-ı ḥazret-i ṣadr-ı risālet
Kitāb u sünnete ḳıl inḳıyādum
- 5 Şühüd-ı nūr-ı zātuñ it müyesser
Münevver ola nūruñla fu'ādum
- 6 Şırāt-ı müstaḳıme ḳıl hidāyet
İrişe ḥazrete rāh-ı reşādum
- 7 Bekāñ ile beḳā bulsun Fenāyī
İre ḥadd-i kemāle ittiḥādum

H 76b, S 86b-87a.

137

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Varıcaḳ ḥazretüñe yā İlāhum
Kerem eyle baḡışla her günāhum
- 2 İder her günde biñ kez nefsüm 'işyān
Velī yoḳdur efendi bir gün āhum
- 3 İki 'ālemde red itme ḳapuñdan
Ki senden ḡayrı yoḳ püşt ü penāhum
- 4 Hidāyet ḳıl şırāt-ı müstaḳıme
İre sırr-ı ḥabıbe tā ki rāhum

- 5 Fenāyî'yi hâlâş it her elemden
Meded ey pâdişâhlar pâdişâhum

H 85b-86a.

138

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 Dilerseñ cânımı cân üzre cânım
Vişâlündür hemân maqşûd-ı cânım

- 2 Hâkîkat sırrına kıl bizi vâşıl
Arada qalmaya zerre gümânım

- 3 Açılsun ravza-ı cânım şafâdan
Nidâ-yı Hâkq'ı gûş eyleye cânım

- 4 Gönül âyînesi olsun mücellâ
Görine dideye râz-ı nihânım

- 5 Tutar evrâkımlı güller elinde
Oqur hüsnüñ kitâbın murg-ı cânım

- 6 Şühüd-ı nür-ı zâtuñı kıl i'tâ
Aradan ref' olına in ü ânım

- 7 Vücuduñ zenbini mahv it Fenâyî
Ola zâhir o şe'n-i bî-nişânım

H 92a.

139

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Raḥmet-i ḥāşını in'âm ide Raḥmanu'r-Raḥîm
Bize hādî ola *ihdinâ şırâte'l-müstakîm*
- 2 Cân u diller derdine kıl maḥz-ı faẓluñla devâ
Zâhir ola her nefesde bize zü'l-fazle'l-'azîm
- 3 Baḥr-ı cüduñ kaṭresinden buldı 'âlemler 'aṭâ
Yüz sürüp bâbuña geldük şey'e li'llah yâ kerîm
- 4 *Rabbi emî* lem'asından Mûsa-veş eyle nazâr
Tâ nümâyân ola câna vech-i evşâf-ı kadîm
- 5 Şems-i zâtuñ zerresinden cân u dil bula ziyâ
Kıl civâr-ı ḥazretüñde iki 'âlemde muḳîm
- 6 Mazhar olmak diler iseñ *len terânî* sırrına
Diyegör *tübtü ileyke* hemçü Mûsâ-yı kelîm
- 7 Zât-ı pāküñ 'izzetine zevk-i vaşluñ kıl 'aṭâ
İt Fenâyi kuluña iḥsân be-ḥaḳḳ-ı hâ vü mîm

H 94a.

139

1 "Bize doğru yolu göster." Fâtiha 1/6.

4-6 "Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tür'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabbi): "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa.bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin buyurdu." Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti.Musa da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim." A'raf 7/143.

140

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 Fedādur yoluña bu cism ü cānum
'Ayān olsun ki tek sırr-ı nihānum
- 2 Qarār itmez gönül arz u semāda
Vişālündür hemān ārām-ı cānum
- 3 Kemāl-i zāt-ı pāke yok nihāyet
Kemālātuña mazhar ola şānum

H 96a, H 101b-102a, S 42a.

*Fī Qāfiyeti'n- Nūn**

141

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 Geçür bālümüzi ħubb-ı sivādan
Ħalāş ola ki sālİK her hevādan
- 2 Maĥabbet dāğını kıl dilde sūzān
Çerāğumuz yana nūr-ı Ħudā'dan

140

1 ki tek: gehī H 96a; ki tā H 101b-102a.

2 semāda: semādan H 96a.

*Başlık:- H.

141

İ ħalāş:ħalāş it S/ her:-S.

- 3 Dili kibr ü riyâdan eyle taḥlîş
Şafâ-baḥş ola sırr-ı Kibriyâ'dan
- 4 İçen vaḥdet meyin bezm-i belâda
'Ubür eyler bu keşret 'âleminden
- 5 'Ademden eyledüñ ḥâk iken insân
Nedür ḥâşıl olan bir kaṭre mâdan
- 6 Gider biġânelik resmin aradan
Bizi faẓluñla 'add it âşinâdan
- 7 Yed-i kudret 'atâsından Fenâyi
Elini kesmedi rûy-ı recâdan

H 34a, S 42a.

142

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Zâtuñ envârını yâ Rab dideden itme nihân
Vâdi-i ḥayretde tâ ki qalmaya 'aql ile cân
- 2 Kıl 'inâyet girmeye araya ins ile melek
Lî me'allah sırrın eyle cism ile câna 'ayân

4: S'de: 'Ubür eyler bu keşret 'âleminden
İçen vaḥdet meyin bezm-i belâdan
142

2 "Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin." Zâriyât 51/51.

- 3 Sâlik olan neş'e-i dünyâda *mütû* rāhına
Feyz-i zātuñdan n'ola bulsa hayât-ı cāvidān
- 4 Hıfz idem bir noktadan *seb'a'l meşānī* âyetin
Eyle luḫfuñla cemālūñ muşhafından seb'a-ḫ'ān
- 5 *Min-ledünnā* mektebinden ey Fenāyī al sebaḫ
'Ārifūñ bir ānına olmaz bahā iki cihān

H 8a-8b, S 42a-42b.

143

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Açıldı vaḫdetūñ sırrı ezel rāz-ı nihānumdan
Anuñçün olmadı pinhān bu sır 'ayn-ı 'ayānumdan
- 2 Geçürdi cezbeñ 'uşşākı iki 'ālem kuyūdından
Eşer kalmazsa bi'l-küllī n'ola nām u nişānumdan
- 3 Ḥadiş-i *li me'allahuñ* olurdu sırrına vāḫıf
Eğer 'ābid eğer zāhid bileydi bu lisānumdan

3 n'ola:eger S.

"Ölmeden önce ölünüz." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s. 291.

4 idem:itdüm S.

Tekrar eden yedi âyet; 1. sûre olan Fâtiha sûresi.

5 "Derken, kullarından bir kul buldular ki, ona katımızdan bir rahmet(vahiy ve peygamberlik) vermiş, yine ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik." Kehf 18/65.

143

1 sırrı:bezmi S.

3 "Benim Allah ile öyle anlârum olur ki ne bir mükarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebiöyle bir yakınlığı elde edebilir." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, a.g.e., C.2 s 173.

4 *Lehü fî külli yevmin şe'n* nişanı dilde nakş ola
Nazar irerse ger cāna o şe'n-i bî-nişānumdan

5 Bir avuç hāk iken kılduñ Fenāyî bendeñi insān
Ne ola zātuña lāyık bu cism-i nā-tüvānumdan

H 9a-9b, S 42b-43a.

144

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Şu'le irdi 'āleme ol peyker-i meh-pāreden
Āferīnler olsun anı hūb yaratmış Yaradan

2 Kağı burcın aḥterīsın bilsem ey meh-rū seni
Menzilūñ 'ālī hezārān kevkeb-i seyyāreden

3 Gül yüzūñ gülzārīnuñ seyrānına çıkdı şabā
Şaçdı müşg ü 'anberi ol ṭurra-ı ṭarrāreden

4 Şems-i tābāndur cemālūñ zāhid idrāk eylemez
Pes ne bilsün çeşm-i ḥuffāş dīde-i nezzāreden

5 Lā-yezālī ḥamrīnuñ çıkdı ḥumārı başına
Vaḥdetūñ peymānesin nūş ideli ḥum-ḥāreden

4 "Göklerde ve yerde bulunan herkes O'ndan ister. O her an yaratma halindedir." Rahmān 55/29.

5 kılduñ: itdūñ S.

144

1 meh:ol meh S.

2 'ālī:'ārī H.

- 6 Gerçi seng-i hicr ile mir'ât-ı dil şad pâredür
Görinür nūr-ı cemâli her biri bir pâreden
- 7 *Harre Mūsā* dan egerçi Tūr-ı dil şad pâredür
Görinür sırr-ı *terānī* yine her bir pâreden
- 8 Sırr-ı vahdetden irişdi çün Fenāyī'ye naşīb
Vāhid olup yār ile kendüsi çıkdı aradan

H 29a-29b, S 43a-43b.

145

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Rāh-ı Hāḡ'da maḡv idenler kend'özin
Küllü göz oldı vü görđi dost yüzün
- 2 Añla bī-yantıḡ kelāmın cān ile
Nuḡḡ-ı Hāḡ bil evliyānuñ her sözin
- 3 Vāḡıf olmayan bu remze ey 'aziz
Bilmemişdür ol ḡaḡıḡatde özin
- 4 Sırr-ı eşyāya kemāhī kıl nazār
Ḥāb-ı ḡafletden uyar ḡönül gözin

6 her biri:yine her S.

7 S'de 7. ve 8. beyitlerin yerleri deḡişik.

"Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tūr'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabbi): "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu daḡa bak, eḡer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!" buyurdu. Rabb'i o daḡa tecelli edince onu paramparça attı, Musa da baygın düştü." A'raf 7/143.

8 olup:oldı S.

145

1 dost yüzün:kendözin H.

- 5 İzle izin ey Fenāyī Aḥmed'ün
Tütüyā it gözüñe izi tozın

H 69b-70a, S 43b.

146

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

- 1 Giderse 'ayn-ı dilden nokṭa-ı ğayn
Ḳamu 'ālem olurdı cümleten 'ayn

- 2 Bulan sırr-ı ev ednā bezmine rāh
Güzer kılsa n'ola ez ḳabe ḳavseyn

- 3 Ḳuyūd-ı cism ü cāndan olan ıtlāk
İrer mi mā-sivādan şe'nine şeyn

- 4 'Adem mülkini isteyen temāšā
Zi-ser-zāzed ḳadem ü zīde na'leyn

- 5 Vücūdum zevraḳını şalma ğarḳa
İre faẓluñla aña feyz-i baḥreyn

- 6 'Āṭā kıl şems-i zātuñ zerresinden
Be-ḥaḳḳ-ı āb-ı rüy-ı nūr-ı kevneyn

- 7 Fenāyī bendeñe iki cihānda
Müyesser it aña her demde 'ideyn
H 35b-36a, S 43b-44a.

146

2 "Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar , hatta daha da yakın oldu." Necm 53/9.

147

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün

- 1 Gözüni yum gönül iki cihāndan
Halāş ol gel kıyūd-ı cism ü cāndan
- 2 Burūc-ı evc-i mes'ūda 'urūc it
Güzer eyle bi-büllī kün fe-kāndan
- 3 *Ve in min şey'* kelāmını iden gūş
İşidür zıkr-i Hakk'ı her lisāndan
- 4 'Adem rāhında şanın kılan ifnā
Nişān bulsa n'ola ol bī-nişāndan
- 5 İdenler *mā vesa'nī* remzin iz'ān
'Ubür eyledi arz u āsümāndan
- 6 Hakkikat dürrüni kıl dā'im işār
Vücūduñda olan genc-i nihāndan
- 7 Fenādan geç Fenāyī bul beķāyı
Budur maķşūd hemān bu in ü āndan

H 40a-40b, S 44a.

147

3 "Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız. O halîmdir, başıslayıcıdır." İsrā 17/44.

5 idenler: idegör H.

"Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulunun kalbine sığdım.." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s 255.

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 *Surādık* ref' olıcağ muhtecibden
İrişür hişşe *ve'scud va'kterib* den
- 2 Olurdu *li me'allāh* sırrı mekşūf
Nazar olursa ger sırr-ı habībden
- 3 Dilerseñ verd-i bī-hārdan nişāne
Anuñ hālını gūş it 'andelībden
- 4 Vişāli bezminüñ zevkın umaruz
Diriğ eylemeye işbu garībden
- 5 Bulurduğ feth-i mutlaka vuşūli
Naşib irerse ger feth-i qarībden
- 6 Kāmu eşyā diler fazluñdan ihsān
Ne ola şādır olan şey' yesirden
- 7 Fenāyi'ye dü 'ālemde 'aṭā kıl
Güzer ide şağir ile kebīrden

H 44b, S 44a-44b.

1 olıcağ:olursa S/ irişür: ııerdı H.

"Ve deki Hak, Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin. Biz, zalimlere öyle bir cehennem hazırladık ki, onun duvarları kendilerini çepeçevre kuşatmıştır." Kehf 18/29.

"Allah'a secde et ve (yalnızca O'na) yaklaş." Alak 96/19.

2 "Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin." Zâriyât 51/51.

3 bī-hārdan nişāne:bī-hār-ı ma'ānī H.

7 ide:eyle S.

149

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

- 1 Revā mıdur ki gönlümüz alasın
Bizi bu ğurbet iline salasın
- 2 Vişālũñ gülşeninde hāşe lillāh
Dil ü cān bülbülin maħrũm kılasın
- 3 İki 'ālem kıyũdından ħalāş it
Ara yerden gider aĝ u kıarasın
- 4 Bizi bu derd-i 'ışka sen bıraķduñ
Yine sensin iden anuñ devāsın
- 5 Nazar kılan yüzũñ āyinesine
Çeker ol şāne-veş zũlfũñ belāsın
- 6 Ubeytü sırrına mażhar olan cān
Alur *yut'imũ yesķĩden* ğıdāsın
- 7 Gözi elāsı tutdı kũn fekānı
Ne āl itdi görũñ 'aynı elāsın
- 8 Fenāyĩ'ye 'atā it nũr-ı zātuñ
Bula sidre-i dilde mũntehāsın

H 29b, S 44b.

149

1 gönlümüz:gönlümü S.

6 "Beni yediren, içiren O'dur." Şuarā 26/79.

7 :-S./ görũñ:gözũñ H.

150

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Nār-ı hicrāna dilerseñ cānı sūzān olmasun
Vāşıl ol bir yāre kim şānında hicrān olmasun
- 2 Ey şabā ref' it hicābı ol gül-i bî-hārdan
Bülbül-i bāğ-ı belānuñ kārı efgān olmasun
- 3 Āb-ı vaşluña niçe bir teşne ola cān u dil
Şun *saķāhüm rabbühüm* cāmını 'aţşān olmasun
- 4 Dem-be-dem kıl *küntü kenzün* sırrını 'ayna 'ayān
Nūr-ı zātuñ dideden her demde pinhān olmasun
- 5 Hāl-i haddün naķşına ālūde oldı işbu cān
Kimseler bu vech ile āşüfte-i cān olmasun
- 6 Bulduñ ise *hüve fı şe'n* şānına cānā vuşıl
Maḥv idüp şe'n-i vücūduñ özge bir şān olmasun
- 7 Verd-i bî-hāruñ hicābın ey şabā ref' eyle kim
Bülbül-i bāğ-ı belānuñ kārı efgān olmasun

150

1 cānı:cān S/ kim:ki S 44b-45a.

2:-S 44b-45a.

3 teşne ola cān u dil: cān u dil teşne ola S 44b-45a.

"Rableri onlara tertemiz bir içki içirir." İnsan 76/21.

4 :-S 44b-45a.

"Gizli bir hazine idim." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s. 132.

5 :-S 44b-45a.

6 "Göklerde ve yerde bulunan herkes O'ndan ister. O her an yaratma halindedir." Rahmān 55/29.

7 : -H,S 50b/ kārı:kār S.

- 8 Şems-i zātuñ zerresinden kıl Fenāyî'ye nazar
Ola bir enzâra mazhar hadd ü pâyân olmasun

H 61b-62a, S 44b-45a, S 50b.

151

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Döndi bu cismüm hilâle ol meh-i tâbân için
Geçdi dil cân u cihândan sohbət-i cânân için
- 2 Çünkü ihsândur cefâsı cânâ cânânuñ müdâm
Dem-be-dem şükr eylerem ol vâhibü'l-ihsân için
- 3 Nakd-i cânâ cevher-i bâkiyi kıldıñ iştirâ
Bey' olup bazar-ı 'ışkda varumuz ol kân için
- 4 Hızr-veş buldı lebünden mürde-i cân çün hayât
Zulm olur zulmâta varmaq çeşme-i hayvân için
- 5 La'l-i nâbuñ n'ola dökse her nefesde kanımı
Kanda gördüñ şorla bir kan hezârân kan için
- 6 Kenz-i maḥfiden zuhûra geldi cümle ka'inât
Açdı aḥbabtü en u'raf sırrını 'irfân için

8 :-S 50b.

7 ile 8. beyitler arasında S'de:

Yemm-i cüduñ katresinden kıl Fenāyî'ye 'aḫā
İre bir bahre ki aña hadd ü pâyân olmasun

151

5 kan:dem S.

6“Ben gizli bir hazine idim, bilinmek istedim (bilinmeyi sevdim) bu yüzden beni bilmeleri için mahlûkatı yarattım.” İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s. 132.

- 7 Aḥsen-i taqvimde izhār idüp ‘aqs-i ḥüsnini
Gösterir mir’āt-i dilde vechini insân için
- 8 *Küllü yevmün hüve fı şe’n şânına buldı vüsül*
Bî-nişân iden yolunda şânını ol şân için
- 9 Çünkü bulduñ ey Fenāyî *fakru fahrîden* ğinā
Gör bu devri ğam yeme gel gerdiş-i devrân için

H 23a-23b, S 45a-45b.

152

Mefā’îlün mefā’îlün fe’ülün

- 1 Ḥalāş eyle bizi Bārî belādan
Elümüz al geçür rāh-ı ḥatādan
- 2 Firāk odına sūzān itme cānı
Umaruz vaşluñ envā’-ı ‘atādan
- 3 Dü ‘ālem zevķini eyle ferāmüş
‘Ubūr eyleye dil ağ u qaradan
- 4 Nedür maqşūd ma‘ānîsin beyān it
Bu ḥāk ü nār u mā ile havādan

7 insân için:insân-ı ‘ışķ H.

8 “Göklerde ve yerde bulunan herkes O’ndan ister. O her an yaratma halindedir.” Rahmân 55/29.

9 ğinā:‘ayān H.

“Fakirliğimle iftihar ederim.” İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s 87.

- 5 Beḳā mülkine bülbül ide pervāz
Güzer ide bu gülzār-ı fenādan
- 6 Cemālūne celālūñ kılma perde
Açılsun ravza-ı diller şafādan
- 7 Sebaḳ alan *ledünnādan* Fenāyī
Oḳur hüsni kitābın harf-i bādan

H 53b, S 45b-46a.

153

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Haḳḳı gā'ib dirsın ey cān çünki sen
Söyle kimdür seni beni söyleden
- 2 Bu vücūduñ ḥākini taḥmīr iden
Ne şanursın kim çıkar mı aradan
- 3 Eyle iz'ān *mā vesa'nī* remzini
Ḥāric olmaz bu yaşanı yaşayan
- 4 Vāşıl oldu *naḥnu akreb* sırtına
Ve hü me'aḳüm ma'nisin fehm eyleyen

5 ide pervāz: kıla pervāz H/ ide: eyle S.

7 "Derken, kullarından bir kulbuldular ki, ona katımızdan bir rahmet(vahiy ve peygamberlik) vermiş, yine ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik." Kehf 18/65.

153

3 "Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulumun kalbine sığdım.." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s 255.

4 "Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız." Kaf 50/16.

"Nerede olsanız, O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görür." Hadid 57/4.

5 Emr-i *na'leykeden* alduñsa naşīb
Hā'il olmaz sırruña bu cān u ten

6 'Ālim oldu iki 'ālem 'ilmine
Ey Fenāyī vaḥdet-i zāta iren

H 14a, S 46a-46b.

154

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

1 Hālāş olurdı dil cümle hevādan
Hıṭāb-ı *irci'ī* irse Hudā'dan

2 Bizi dūr eyleme iki cihānda
Efendi sırr-ı pāk-i Muştafā'dan

3 Baqup kalma gönül ağ u qaraya
Geçelüm 'avn ile arz u semādan

4 Çü bildük hep fenādur māsivullah
Beḳā mülkine ir kırtul sivādan

5 Vücūd mülkini zāhid kıl temāşā
Ḳo taḳlīdi ḫaber bil sırr-ı lādan

5 "Muhakkak ki ben, evet ben senin Rabbinim! Hemen papuçlarını çıkar. Çünkü sen kutsal vadi Tuvā'dasın." Tāhā 20/12.

1 "(Ey elçi!) Onlara dön; iyi bilsinler ki, kendilerine asla karşı koyamayacakları ordularla gelir, onları muhakkak surette hor ve hakir halde oradan çıkarırız." Neml 27/37.

- 6 N'ola şādī olursa hüdhüd-i dil
Peyām-ı yār irişdüirdi şabādan
- 7 Ezel t̄ali' olup şubḥ-ı hidāyet
Açılsun revzen-i cānuñ şafādan
- 8 Fenāyī ref' idüp kayd-ı vücūdı
Yetişsün behre nūr-ı Kibriyā'dan

H 17a-17b, S 46a-46b.

155

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Geçen fermān ile bu cism ü cāndan
Cihān oldı cihān içre cihāndan
- 2 Dü 'ālem zevḳini virdi hebāya
'Ubūr idüp be-küllī in ü āndan
- 3 Oḳur bir nokḩadan 'ilm-i ledünni
Uşūliyle ma'ānī vü beyāndan
- 4 *Ve in min şey'*ḩitābını idüp gūş
İşitdi zıkr-i ḩaḩḩ'ı her lisāndan

155

4 idüp:iden S.

“Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız. O halîmdir, bağışlayıcıdır.” İsrâ 17/44.

- 5 Bu şânını Fenâyi iden ifnâ
Nişân bulsa n'ola ol bî-nişândan

H 14b-15a, S 46b.

156

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 'Aynuma hâr oldı sensiz dü cihân
'Ayn-ı zâtuñ eyle 'aynuma 'ayân
- 2 Niçe bir olalum vaşluña teşne
Zülâl-i feyz-i vaşla eyle reyyân
- 3 İdüp pervâne-veş varumuz ifnâ
Olalı cân ruhuñ şem'ine süzân
- 4 Kuyüd-ı mâ-sivâdan eyle ıtlâk
Tecellî-i cemâlüñi kıl ihsân
- 5 Ziyâ virsün cemâlüñ şemsi câna
Ola tâ zerremüz gün gibi raşşân
- 6 Fenâyi bendeñe iki cihânda
Şühüd-ı nür-ı zâtuñ eyle ihsân

H 36a, S 46b-47a.

156

1. beyitin ölçüsü, "Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün"dür.

1 eyle 'aynıma:'aynıma eyle S.

2 vaşla:faşla S.

4 kuyüd-ı: kuyüdât-ı H (ikisibirlikte)/ kuyüd-ı mâsivâdan: kuyüdât-ı sivâdan S.

157

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 Şaķın çekme ğam-ı ferdāyı ey cān
Kılagör bugüni yarını yek-sān
- 2 Cihāndan dūr ta'alluķ defterini
Dilerseñ lā-mekān mülkini seyrān
- 3 Güzer eyle rūsüm-ı mā-sivādan
Ola ma'düm aradan kān-ı imkān
- 4 Temennā-yı vişālũñde dü 'ālem
Tecellī-i cemālũñ eyle ihsān
- 5 Kāmu aḫvālümüz ihsāna mevķũf
İki 'ālem bu esrār ile ḫayrān
- 6 Fenāyi bendeñe irerse fażluñ
Olur her zerresi gün gibi raḫşān

H 36a, S 47a.

158

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 Yeter itdi firāķuñ cānı sūzān
Vişālũñ zevķini yā Rab kıl ihsān

157

3 ola ma'düm aradan: aradan maḫv ola bu S.
5 ihsāna:fażluña S.

- 2 Tecellî-i cemâlûñ eyle in‘âm
Değil bir kez mükerrer eyle her ân
- 3 Bu cism ü cāna her dem zāhir olsun
Rumûz-ı *küllî yevmin hüve fî şe‘n*
- 4 İki ‘âlem kıyûdından ħalâş it
Aradan ref‘ ola hergiz in ü ân
- 5 Bu dil mir‘âtını eyle mücellâ
Nümâyân ola dirseñ vech-i cānân
- 6 Levĥ-i dilden ħakk ola naqş-ı sivâ
Dîdeden olmasun envâruñ nihân
- 7 Nûr-ı zâtuñ kıl Fenâyi‘ye ‘aĥâ
Bu durur maqşûd hemân her dü cihân
- H 59b-60a, S 47a-47b.

159

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Görmedi mişlini hergiz ins ü cān
Ĥüsnine taĥsîn ider iki cihân
- 2 Niçe yol bulur aña ‘abd-i zelîl
Bî-nişândur şanı ez-kevn ü mekân

- 3 Cism ü cānı yoluña ider fedā
Hā'il olmaz aña arz u āsümān
- 4 Nite vaşf idem vişālūñ vaşfını
Olur esrāruñla hayrān kün fe-kān
- 5 Ey kamu eşyayı yoqdan var iden
Cümleden maqşūd vişālūñdür hemān
- 6 Perde-i pindāri ref' it aradan
Rü'yetūñle ola diller şād-mān
- 7 Vaşluñı eyle Fenāyī'ye 'atā
Vaḥdetūñ sırrını kıñ aña 'ayān

H 56b, S 47b.

160

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Sun ey sākī mey-i bākīyi ol cām-ı muşaffādan
Bulup ol gevher-i ferdi çıkam bu hāl-i ednādan
- 2 Bir avuç ḥāke mümkün mi vişāli bezmine irmek
Meger bir luṭf ire cāna Cenāb-ı Rabb-i a'lādan
- 3 Kuyūd-ı cān ile tenden ḥalāş olursa ger sırrum
Geçüp ma'nā-yı kavseyni ḥaber bile ev ednādan

159

7 S'de 1. mısra: Luṭf ile eyle Fenāyī'ye nazar/ sırrını kıñ: sırrı ola H.

160

1 gevher-i: cevher-i S.

- 4 Mu'ammâsını feth itdi bu ismüñ vech-i kâminden
Bu yüzden keşf olup sırr-ı haķıķat çün müsemmadan
- 5 Rumûz-ı 'alleme'-l-esmâ Fenâyi'ye olup zâhir
Özini görmeyen a'mâ ne bilsün hâl-i binâdan

H 3b, S 47b-48a.

161

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Zâ'il olsa dîdeden perde görürdi anı cân
'Ayn-ı 'ârifden anuñçün her nefes olmaz nihân
- 2 İt vücuduñ mülkine 'ayn-ı haķıķatle nazar
Mazhar-ı zât u şıfâtı göresin anda 'ayân
- 3 *Küntü kenz* esrârınuñ güş eyleyügör remzini
Hilķat-i ins ile cinden bu imiş maķşûd hemân
- 4 Geç vücudun kaķresinden baķr-i bî-pâyâna ir
Tâ ki keşretde bulasın sırr-ı vaķdetden nişân
- 5 Ger bu yolda fazl-ı Haķ olsa Fenâyi'ye refîķ
Ayrılıķdan kırtulup irerdi maķlûba her ân
H 54a, S 48b-49a.

5 "Allah Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi." Bakara 2/31.

161

1 'ârifden: 'ârifde H.

2 'ayn-ı: çeşm-i H (ikisi birlikte).

3 "Gizli bir hazine idim." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s. 132.

5 kırtulup: kırtulup ol S/ irerdi: irdi S.

162

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 Maḥabbet cāmını nüş eyleyen cān
Olur düşvār ü āsān aña yek-sān
- 2 Güzer idüp ta'ayyün 'āleminde
Qadīmī āşiyānda kıldı cevlan
- 3 Naẓar kıılma kuşūr u sehv ü zenbe
'Aṭā-vü cūduña yok ḥadd ü pāyān
- 4 Yine her ḥālümüz faẓluña mevķūf
'Ademden niçe kılduñ ise insān
- 5 Tecellī-i cemālūñ kııl müyesser
Degil bir kez mükerrer ola her ān
- 6 Be-ḥaḳḳ-ı ḥātem-i mihr-i nübüvvet
Şühūd-ı nūr-ı zātuñ eyle iḥsān
- 7 Fenāyi'yi ḥalāş it hemm ü ğamdan
Dü 'ālemde ola vaşluñla şādān
H 32b, S 49a.

163

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 İreli lem'a cāna sırr-ı Hū'dan
Ferāğ-ı bālümüz vardır kamudan

- 2 Nuķüş-ı ğayrı hakk it levh-i dilden
Güzer eyleyelüm her reng ü būdan
- 3 Oķuyan nokţadan ‘ilm-i ledünni
‘Ubür eyler bi-küllî ğüft ü ğūdan
- 4 Vişālũñ zevķını eyle müyesser
Geçür ğalbümüzi bu hā vü hūdan
- 5 Bulanlar bāb-ı tevĥide duĥūli
İrişdi şadra baķarken ğapudan
- 6 Bugün evc-i kemāle irmeyen cān
Ħalāş olmadı yarın cüst ü cūdan
- 7 Cihāt-ı sitti selb eyle Fenāyī
‘Ubür it ħāk ü nār u bād u şudan
- H 58a-58b, S 49a-49b.

164

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ulün

- 1 Cihān u cism ü cān yoluñda ğurbān
Tek eyle ‘id-i vaşluñ cāna iĥsān
- 2 Cemālũñ şem‘ine ğarşu dil ü cān
İder pervāne-veş varını sūzān

163

4 hā vü:hāy ü S.

7 eyle: iden S/ ‘ubür it:geçer bu S.

- 3 Yir ü gök cümle Hakk'ıñ âyetidür
Bunı a'mâ olan eyler mi iz'ân
- 4 Dinildi *len terānī* Mūsa'ya gerçi
Velī itdi *erīnī* nūrın iḳān
- 5 *Nefahtū* nüktesin fehm it Fenāyī
Hakīkat üzre ger olduñsa insān

S 49b.

165

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Yanar pervāne-veş cānum cemālūñ şem'i tābından
Meger kim ṭal'atūñ şemsi 'ayān oldı niḳābından
- 2 Çün açdı zülf-i tābından bize luṭfu kerem bābın
O ḫarf-i noḳṭaya baḳ kim neler fetḫ itdi bābından
- 3 Muṭahhar cism ü ruḫānī ne ṭurfe sāḳidür ol kim
Bu cān ḫayrān u mest olup lebi la'li şarābından
- 4 Zihī necm-i sa'ādet kim anuñ bīdār ola baḫtı
Yüzünden perde ref' olup güneş çıḳa ḫicābından

164

- 4 "Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tūr'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabbi): "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!" buyurdu. Rabb'i o dağa tecelli edince onu paramparça attı, Musa da baygın düştü." A'raf 7/143.
- 5 "Onu tamamlayıp , içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın." Sād 38/72.

165

1 şemsi: şaḫsı S.

- 5 Nihâyetsiz olan hüsnüñ Fenâyi nice vaşf itsün
Tutılır nuṭkı eflāküñ su'âl itsem cevâbından

S 50a-50b.

166

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Neş'e-i insâna düşdi nüşâ câna dü cihân
Ayn-ı 'âlemde görinen 'ayn-ı vâhiddür 'ayân
- 2 *Mâ vesa'ni* nüktesinden câna irişdi 'aṭâ
Bildi anı kim nedür mefhûm-ı emr-i *kün feḳân*
- 3 Âb u kil kaydından itdi cism ile câmı ḫalâş
Keşret-i eşyâda gördi vahdetüñ zâhir nihân
- 4 Lâ-mekân mülki hümâsı şaydına şeh-bâz-ı dil
Rûḫ-ı ḳudsîlerle ḳıldı lâ-meḳân ilin mekân
- 5 Ḳalmadı arada ğayrıdan Fenâyi'de eşer
Cümle mevcûdâtı yokdan var iden ḳaldı hemân

H 32b-33a, S 52b-53a.

5 itsün:eylesün S.

166

2 "Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulumun kalbine sığıdım.." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ,
age. C.2, s 255.

"Bir şeyi dilediğinde ona sadece "Ol!" der, o da hemen olurur." Bakara 2/117.

4 ilin: iken S.

5 ḳalmadı:ḳalmasun H/ Fenâyi'de: Fenâyi hiç H / ḳaldı: ḳalsun H.

167

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Açıldı vaḥdetüñ sırrı ezel rāz-ı nihānumdan
Anuñçün olmadı pinhān bu sır 'ayn-ı 'ayānumdan
- 2 Geçürdi cezbeñ 'uşşākı iki 'ālem kuyūdundan
Eşer qalmazsa bi'l- külli n'ola nām u nişānumdan
- 3 Ḥadīs-i *lī me'allahuñ* olurdu sırrına vākıf
Eger 'ābid eğer zāhid bileydi bu lisānumdan
- 4 *Leḥū fī külli yevmin* şe'n nişānı dilde naqş ola
Nazar irerse ger cāna o şe'n-i bī-nişānumdan
- 5 Bir avuç ḥāk iken kılduñ Fenāyī bendeñi insān
Ne ola zātuña lāyıq bu cism-i nā-tüvānumdan

H 4a-ab, H 9a-9b, S 42b-43a.

168

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Tecellī-i cemāl oldı dile vech-i celāliden
Anıñçün mest ü şeydāyum şarāb-ı lā-yezāliden

167

1 sırrı:bezmi S.

3 "Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin." Zāriyāt 51/51.

4 "Göklerde ve yerde bulunan herkes O'ndan ister. O her an yaratma halindedir." Rahmān 55/29.

5 kılduñ:itdüñ S.

- 2 Hümā-yı hū vü yā hūyı gönül murğı şikār itdi
Maḥabbet sāğarın sāki şunalı bezm-i ‘āliden
- 3 Bu naqş-ı zāhire bakma derūnuñ ‘ālemin seyr it
Ḥaber-dār iseñ ey ‘āşık eger sırr-ı vişāliden
- 4 Ḥayālün naqşı gönlümde muşavver olalı cānā
Güzer kıldı bi-küllī dil bu taşvīr-i ḥayāliden
- 5 Ḥudāyā zātuñ envārın Fenāyi’den nihān itme
Ola mazhar kemālāta ol evşāf-ı kemāliden

H 43b, S 73a.

169

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 ‘Aynuma ḥār oldı gülzār-ı cinān
Sensin ey maḥbūb-ı kân-ı kün fekān
- 2 Bu tenezzül perdesin dilden gider
İreler qaşr-ı kemāle nākışān
- 3 Firqatüñle ḳalbümüz ḳılma melül
Ola cānum vuşlatuñla şād-mān
- 4 Pertev-i mihr-i ruḥuñdan vir ziyā
Āşiyān-ı ḳudse ire ‘āşıkān

169

4 ‘āşıkān: sālikān S.

- 5 Yir ü gökden cân u dil ide ‘ubür
 almaya arada hergiz in ü an
- 6 *Li me ‘allah* lem ‘asından ıl nazar
 ‘Ayn-ı zātuñ ‘aynuma eyle ‘ayân
- 7 Şüret ü ma ‘nâ Fenâyi lutf umar
 Ola mazhar lutfuña zâhir nihân

H 43b, S 73a.

170

Mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün fe ‘ülün

- 1 Bizi meccânen itdüñ yâ Rab insân
 Yine her müşkili sen eyle âsân
- 2 Niçe bir olalum vaşluña teşne
 Zülâl-i feyzüñe ıl bizi reyyân
- 3 İdüp pervâne-veş varumuz ifnâ
 Olalı dil ruhuñ şem ‘ine süzân
- 4 Nuķuş-ı gayrı hakk it levḫ-i dilden
 Vişâlün naķşı zâhir ola her ân
- 5 Ziyâ virsün cemâlün şemsi cânâ
 Ola tâ zerremüz gün gibi raḫşân

6 “Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin.” Zâriyât 51/51.

- 6 Güzer eyle gönül arz u semâdan
İre maṭlûbına bu cism ile cân
- 7 Fenâyi bendeñe kıl vaşluñ i'tâ
Kerem deryâsına yok ḥadd ü pâyân

H 36b.

171

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Nefs elinde bizi yâ Rab kılma fazluñla zebûn
Olmayavuz tâ ki hergiz râğib-ı dünyâ-yı dün
- 2 Feyz-i aḳdesden iriše cism ile câna naşib
İt şühüd-ı vaḥdetüñ nûrın 'atâ her dün ü gün
- 3 Mâ-sivâ kaydından eyle maḥz-ı luṭfuñla ḥalâş
Taḥt-ı teşhîrûñdedür hep küllü mâ kâne yekûn
- 4 Yemm-i cüduñ kaṭresinden buldı mevcûdât vücûd
Reşḥa-ı faẓl u keremdür evvelin ü âḥirîn
- 5 *Sebḳ-ı ḥüsnâ* maḥzeninden neş'e-dâr it ḳalbümüz
Zâhir ola her nefesde lem'a-yı sırr-ı derûn

171

3“Olmuş olan her şey senin (Allah'ın) emrin altındadır.” anlamında kaynağı tespit edilememiş Arapça bir ibaredir.

5 maḥzeninden: maḥzeninde S/ lem'a-yı sırr-ı: ḥâl-i esrâr-ı S.

“Sebḳ-ı ḥüsnâ”nın alındığı kaynak tespit edilememiştir. Fakat “Sebeḳat rahmeti” sözleriyle başlayan “Rahmetim gazabımı geçti.” mecalindeki kudsi hadisten alınmış olabilir.

- 6 Māh-ı nev gibi semā'-ı dilde kesb idem kemāl
Rūy-ı bahtın bedr ide burc-ı şerefde sâlikün
- 7 Bu vücûdı zerresini kıl Fenâyi'nün hebâ
Şems-i esrârûnı eyle dâ'im aña reh-nümün

H 55b, S 77a-77b.

172

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Bî-to hâr şod çeşm-i mâ-râ dü cihân
'Ayn-ı cânrâ mi-şevêd mâ-râ 'ıyân
- 2 Rûiyet nūr-ı cemâlet çün murâd
Ez-heme mefhûm-ı emr-i künfekân
- 3 Sâlik-i râh-ı fenâ-râ kon nazar
Tâ nişân yâbed zi-râh-ı bî-nişân
- 4 Çeşm-i nigû bâz kon yâ men nöker
Der-heme eşyâ be bîn sırreş nihân
- 5 Kes kocâ bâşed sezâ-yı bezm-i ü
Çün münezzeş şân-ı ân ez-în u ân

7 esrârûnı: esrârûña S.

172

1 Sensiz iki cihan bizim gönlümüze diken olmuştur; batmıştır. Can gözümüz bizi açıkça gösterir.

2 "Ol de olur" emrinin mefhumundan murad senin cemalinin nurunu görmektir.

3 Nişansız yoldan bir iz bulana kadar, fânîlik yoluna girene bak.

4 Güzel gözünü aç, bütün eşyadaki gizli sırları gör.

5 Onun melisine yaraşır insan nerede? Çünkü onun şanı, bundan ve ondan münezzehtir.

6 Bāb-ı rahmet bāz kon ber-īn 'azīz
Bokzered sālīk ez-kevn ü mekân

7 Bâ Fenâyi zerre-i derdet be-deh
Geh be-bîned şems-i zâted dîd cân

H 57a -

173

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Dür olma 'âkıll iseñ şöhet-i cânāndan
Fehm idüp zenb-i vücûdı ey gönül geç cāndan
- 2 Vaḥdet-i zâta olur keşret-i eşyâda güvâh
Gayrıyı maḥv eyleyüp bir lem'a duy 'irfāndan
- 3 Ref' idüp zâhid hicâbı gel hüviyyet ḥâşıl it
Zâyi' itme naḫd-i 'ömri al ḥaber ihvāndan
- 4 Verd-i bî-hemtâ içündür 'andelībün nâlesi
Bülbülün zârı degıldür gonçe-i ḥāndāndan
- 5 Sâki-i bezm-i ezelden nüş iden cām-ı şafâ
Ger güzer kılsa 'aceb mi 'âlem-i imkāndan
- 6 Feth olup bāb-ı ma'ânî keşf olup esrâr-ı Hâk
Zerrece iḥsân olursa pertev-i Raḥmân'dan

6 Bu azize rahmet kapısını aç, kevn ü mekandan saliki gözle

7 Fenâyi'ye derdin zerresini ver, kimi zaman zatının güneşini seyret, canı gör.

- 7 Şanma ki her t̄alib irer ol bis̄at-ı k̄urbete
Maḥz-ı faẓlından umaruz ‘add ide ‘ayāndan

H 64b-65a.

174

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Bizi nār-ı firāqa kılma sūzān
Tesellī-i vişālūñ eyle iḥsān
- 2 ‘Arūs-ı ma‘na ref’ ide ḥicābın
Ola eşyāda envāruñ nümāyān
- 3 İkilik perdesin kaldur aradan
Ki zāhir ola cāna vech-i cānān
- 4 Naẓar eyleme sehv ile kuşūra
Umaruz ‘afv u gufrānuñı her ān
- 5 Bu şe’ni bī-nişān ide dem- ā-dem
Rumūz-ı külli yevmin hüve fī şe’n
- 6 Şırāt-ı müstaḳīme kıl hidāyet
Yine her müşkili sen eyle āsān
- 7 Fenāyi bendeñ irgür her merāma
Kemāl-i cūduña yok ḥadd ü pāyān
H 65a, S 79a.

175

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

- 1 Hüdā'ya vü Resül'e getir imān
Kemāle ire tā ki 'ahd ü peymān
- 2 amunuñ menşe'i birdür nazār kıł
Bu bāzār-ı dehirde viren alan
- 3 Huzūzāt-ı fenādan ge beā bul
Niün geldüñ cihāna eyle iz'ān
- 4 İki 'ālem kıyūdından alāş ol
Bula malabını dirseñ dil ü cān
- 5 Güzer eyle adīmī āşiyāna
Nazardan ğā'ib ola kān-ı imkān
- 6 Nuūş-ı ğayrı akk it lev-i dilden
Nümāyān ola anda vech-i cānān
- 7 Fezā-yı udse eylerdi şu'ūdı
Fenāyī'ye olursa a'dan isān

H 70b, S 82a.

175

1 Rasūle getir: virür Rasūle S.

4 ol: it H.

6 nümāyān: nümān H.

176

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Taht-ı teşhîrûñdedür iki cihân
Yâ İlâhî saña şıgınduk hemân
- 2 Hâzretüñden irmese luţf u kerem
Kanda bulurdı hayâtı cism ü cân
- 3 Cümle mevcûdâta sen virdüñ vücûd
Baħr-i cûduñ kaţresidür kün fe-kân
- 4 Zerre luţfuñ bes durur 'âlemlere
Biz de fazluñ umaruz zâhir nihân
- 5 Derdlü olan dillere eyle devâ
Kıl müyesser zevk-i vaşluñı her ân
- 6 Şems-i zâtuñdan ire cânâ ziyâ
Tâ ki görem zerrede nûruñ 'ayân
- 7 Zenbini 'afv it Fenâyî bendenüñ
Eyle âsân müşkülün yâ Müste'ân

H 72a-72b, S 83b-84a.

177

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 Seni sevsün dir iseñ ger Yaradan
Gider perde-i pindârı aradan
- 2 Hâkîkat 'âleminde ol haber-dâr
Beķāya ir güzer eyle fenâdan
- 3 Şafâdan ravza-ı cânuñ açılsun
Alup bi-vâsıta feyzi Hüdâ'dan
- 4 Kelâm-ı *semme vech'ullah*'ı güş it
Anı bi-vâsıta diñle Hüdâ'dan
- 5 İki 'âlemden it çat'-ı 'alâyık
Cihâna niçe geldüñse anadan
- 6 Hâlâş it özüñi bu âb u kilden
Geçegör 'avn ile arz u semâdan
- 7 'A tâ vü fâzlına yok hadd ü gâyet
Umaruz itmeye maħrûm 'a fâdan
- 8 Fenâyi bendeñe kıl vaşluñ ihsân
Ziyâ-baħş ola nûr-ı Kibriyâ'dan

H 76b, S 86b.

177

1 Yaradan: Yezdân S.

3 :- S.

4 "Doğru da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (zâtı) oradadır." Bakara 2/115.

178

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Senden alurlar füyüzi evvelin ü ahirin
Sen virürsin her muradı yâ mucibe's-sâ'ilin
- 2 Yüz sürüp bâbuña geldük bizi mahrûm eyleme
Şems-i zâtuñ zerresinden yâ İlahe'l- 'âlemin
- 3 Kıl harim-i cennet-i vaşluña mahrem dem-be-dem
Zâhir ola câna sırr-ı *fedhulühâ hâlidin*
- 4 İt şırât-ı müstaķimde bize tevfiķuñ refiķ
Eyledüñ *innâ 'araznâ* hamline çünki emin
- 5 Câm-ı feyzüñ cür'asından sâkiyâ eyle 'atâ
Görile devrinde anuñ *lezzeten li's-şâribin*
- 6 İki 'âlemde müyesser eyle zevķ-ı vaşluñı
İre dil bir 'âleme olmaya anda ân u in
- 7 Yâ İlahî bu Fenâyî kuluñuñ her hâline
Maħz-ı fażluñla i'ânet eyle her dem yâ Mu'in

H 77b, S 84b-85a.

178

2 bâbuña: pâyuña S:

3 "Selam size! Tertemiz geldiniz. Artık ebedî kalmak için girin buraya. Zümer 39/73.

4 "Biz emaneti, göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluğundan) korktular. Onu insan yükledi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir." Ahzâb 33/72.

5 "Berraktır, içenlere lezzet verir." Sâffât 37/46.

179

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

- 1 Oldı çün Hakk'ıñ cemâli 'ayn-ı 'âşıkda 'ayân
Bildi anı kim nedür maqşud-ı emr-i *kün fekân*
- 2 Ref' idüp kayd-ı vücûdı buldı ıtlâk 'âlemin
Keşret-i eşyâda gördi vaḥdetüñ zâhir nihân
- 3 Ayn-ı dilden nokta-ı ğayn gidüp 'âlem oldı 'ayn
Gördi çün âyîne de 'aks-ı cemâlüñ 'ârifân
- 4 Cennet ü hür u kuşuruñ tâlibidür pür-kuşür
Lem'a-i nür-ı tecellî besdür 'uşşâka hemân
- 5 Ger Fenâyi'ye şorarsañ sırr-ı vaḥdetden nişân
Her nefes tevḥîdi söyler cümle zerrât-ı cihân

H 88b.

180

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Diyâr-ı ğurbete düşdüm cüdâ oldum mekânımdan
Nişânım bî-nişân oldı eşer qalmadı varımdan
- 2 Qadîmî âşiyânına iderdi murg-ı dil pervâz
Olurdu aşlına vâşıl bileydi bu lisânımdan

179

1 "Bir şeyi dilediğinde ona sadece "Ol!" der, o da hemen olur." Bakara 2/117.

- 3 İrüp dirlik diyârına olurdı cân u dil yek-sân
İrerse sem'-i cânâ ger nidâ-yı mütü cânumdan
- 4 'Arūs-ı ma'na ref' itdi yüzünden çün niķâbını
O vech ile olur zâhir haber rāz-ı nihānumdan
- 5 Cemālūñ vaşfi yādına Fenāyī dem-be-dem yâ Rab
Aķıdur lü'lü' ü mercân bu çeşm-i hūn-feşānumdan

H 89a.

181

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Āşiyânında yatarsa ğaflet ile murġ-ı cân
Şarmaşup bir gün çıkar mār-ı ecel virmez emân
- 2 *Küllü nefsin zā'ikatün* didi Rabbü'l- 'ālemîn
Yād idüp 'ahd-i kadîmi eyle imānuñ 'ayân
- 3 Emr-i mütü emrine ey dil idegör imtişâl
Zâhir ola her nefesde dîdeye rāz-ı nihân
- 4 Teşne diller vādî-i fūrkatde sūzân oldılar
Baħr-ı cūduñ katresidür cümleden maķşūd hemân
- 5 Tāyy idüp arz u semādan buldı vaħdet sırrını
Küntü kenzen lem'asını buldı eşyāda 'ayân

181

2 "Her canlı ölümü tadacaktır." Āl-i İmrân 3/185.

3 "Ölmeden önce ölünüz." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s. 291.

5 "Gizli bir hazine idim." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s. 132.

- 6 Bulagör *aḥbabtü en u'raf*rumüzından eṣer
 'Ārifüñ bir ānına olmaz bahā iki cihān
- 7 İki 'ālemde Fenāyī bendeñe eyle nazar
 Bu imiş maḳṣūd olan mefhūm-ı emr-i kün fe-kān

H 92b-93a.

182

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

- 1 *Süradık* ref' olıcaḳ muḥteciḳden
 İrişür hişşe *ve'scud va'kterib* den
- 2 Belā gülzārına irmek dilerseñ
 Gülüñ ḥālin su'āl it 'andelībden
- 3 Gel ey bülbül ḳo bī-hūde fiḡānı
 Ḥiṭāb işit saña senden ḳarībden
- 4 Ḥaḳīḳat cür'asından şey'e li'llah
 Dirīḡ itme vişālüñ bu ḡarībden
- 5 Ne deñlü çoḡise 'abdüñ ḳuşūri
 'Aṭā umar dü 'ālem raḥmetinden

6 "Ben gizli bir hazine idim, bilinmek istedim (bilinmeyi sevdim) bu yüzden beni bilmeleri için mahlûkatı yarattım." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s. 132.

182

1 "Ve deki Hak, Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin. Biz, zalimlere öyle bir cehennem hazırladık ki, onun duvarları kendilerini çepeçevre kuşatmıştır." Kehf 18/29.

"Allah'a secde et ve (yalnızca O'na) yaklaş." Alak 96/19.

3 ḳarībden: yaḳından H.

6 Devāsız derde isterseñ devāyı
Gel iste anı haqqānī ṭabībden

7 Fenāyī bendeñe yā Rab kıl ihsān
‘Aṭā-baḥş it anı sırr-ı ḥabībden

H 95a..

183

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

1 Revā mıdur ki göñlümüz alasin
Bugünümüzü yarına şalasin

2 Dil-i şeydā hemişe şāne gibi
Çeker her demde zülfüññ belāsın

3 ‘Arūs-ı ma‘na ref’ idüp ḥicābın
Dile ‘arz eyledi çeşm-i elāsın

4 İki ‘ālem kuyūdından berīdür
Gören nūr-ı tecellinün ziyāsın

5 Zamān ile mekāndan ‘āli şanı
Anı say‘ eyle gör sende bulasin

6 Bu kevnün geçdüñ ise māverāsın
Sürersin sırr-ı *ev ednā* şafāsın

183

6 “Sonra (Muhammed’e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar , hatta daha da yakın oldu.” Necm 53/9.

- 7 Görürsin sırr-ı eşyâyı kemâhî
Güzer it ey Fenâyî mâverâsın

H 95b.

184

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 Hüdâyâ yara senden çäre senden
Umar derde devâ bî-çäre senden

- 2 Bizi bizlik hicâbından hâlâş it
Senüñle varalum sen yäre senden

- 3 İder sevdâ-yı vaşluñı şeb u rüz
Temennâ bu dil-i âvâre senden

H 104a, S 52a.

Fî Kâfiyeti'l- Hâ*

185

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Bend-i fūrkatden efendi bizi âzâd eyle
Çalb-i nâ-şâdumuzı vaşluñ ile şâd eyle

*Başlık: - H.

- 2 Ola *es-şavmu li* envârına sâlik mazhar
Gicemüz qadre irüp rûzumuz a'yâd eyle
- 3 İde ef'âl ü şifât berzâhını cânum 'ubür
Vaḥdet-i zâtuña fazluñ ile irşâd eyle
- 4 Pây-mâl kaldık ayaqda elümüz al kaldur
Dest-i luṭfuñla dil-i virânemüz âbâd eyle
- 5 İster iseñ iki 'âlemde Fenâyi 'izzeti
Rûz u şeb durma hemân Ḥâlîk'uña yâd eyle

H 38b, S 53a-53b.

186

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 'Aṭâ vü fazl-ı 'âmından ol Allah
Didi *lâ-taḳnetū min-rahmet'illah*
- 2 Ḥaḳîkat râhına kıl bizi sâlik
Kerem kıl eyle tevfiḳuñı hem-râh

185

2 "Allah buyurdu ki: Ancak oruç müstesna. Çünkü o benim içindir; onun mükâfatını ancak ben vereceğim." İmam Muhammed Bin Muhammed Bin Süleyman er- RÛDÂNÎ, a.g.e. C.2, s.40.

3 fazluñ ile: yâ Rab anı H (ikisi birlikte).

4 kaldık: olduk S.

5 Ḥâlîk'uña: Ḥâlîk H.

186

1 fazl-ı: fazl u S.

"Deki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O çok bağışlayan, çok esirgeyendir." Zümer 39/53.

- 3 Şühüd-1 nūr-1 Hâk'dur aşl-1 maşşūd
N'iderler hūr u kaşr u cennet ü cāh
- 4 Bu dil kâni' degil bir kez şühūda
Murādı bu ki ihsān ola her gāh
- 5 Eğer sa'y eylesem biñ yıl hebādur
'Aṭā irmezse senden kula ey şāh
- 6 Harīm-i kurbetüñe eyle maḥrem
Kerem kıl eyle yâ Rab hâşş-ı der-gāh
- 7 Halāş eyle 'anāşırdan vücūdum
Umar fazluñı her 'ası vü güm-rāh
- 8 Fenāyī'ye içür 'ışkuñ meyinden
Kıl esrāruña vākıf hāle āgāh
- H 19a, S 53b-54a.

187

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Firākuñ şaldı bālūmi melāle
Kebāba döndi bağrum hem çü lāle
- 2 Muḳaddermiş bize rüz-ı ezelden
Lisānumda şeb u rüz āh u nāle
- 3 Seni senden ider bu dil temennā
Anı ğayrıya eyleme ḥavāle

- 4 Göñül ğavvâş gibi cân terkin urdı
Yüzüñde zâhir olan hattı u hâle
- 5 Şeref burcında bedr eyle hilâlüm
Çoma noķsân ile irgür kemâle
- 6 Nümâyân itdi vechüñ cümle şey'de
Belâ bezminde devr iden piyâle
- 7 Asâsı yoĝ iken arz u semânuñ
Fenâyi mazhar idi ol cemâle
H 12a, S 54a-54b.

188

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ol ğanı Mevlâ umarum bakmaya nisyânuma
Çekile 'afv-ı kalem rûz-ı cezâ 'işıyânuma
- 2 Bî-hisâb aşşı idüp gelmeye noķsân u zevâl
Dost ile bezm-i belâda olınan peymânuma
- 3 Çün cülûs itdi geçüp sultân-ı 'ışık cân tahtına
Yazdı zülfüñ hattını kim nüsha yok dîvânuma
- 4 Pür durur ezhâr-ı 'irfân ile cânım ravzası
Zer' idelden bezr-i hubb-ı yâri Hâķ bostânuma
- 5 Büy-ı 'ışık ile Fenâyi dil mu'atâr dâ'imâ
Sâķi-i bezm-i ezel çün şundi câmın cânuma
H 22b, S 55a.

189

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Aşlumuz bir nūr-ı vāhiddür bizüm ol cān ile
Perde-i ten setr idüpdür aramız cānān ile
- 2 *Mā vesa'ni* lem'asından neş'e-dār it ḳalbümüz
Yüzüñi her şey'de görem dīde-i iḳān ile
- 3 *Küllü yevmin hüve fī şe'n* şānına bulam vüṣūl
Bī-niṣān ola bu şānum dem-be-dem ol şān ile
- 4 Aḫsen-i taḳvīmüñ 'ārif añladı ma'nāsını
N'ola mestür olsa sırrı şüret-i insān ile
- 5 Eyleyen pergār-ı vaḫdetle dü kevni der ḫarem
Buldı ol devr-i vücūdın noḳtasın devrān ile
- 6 Sīn ü şın ref' eyleyüp dendānını bir eyledi
Sāl u mäh u hefte vü leyl ü nehārī ān ile
- 7 Yüzi ḳarasına baḳma ḳıl Fenāyī'yi ḳabül
Sürdi der-gāhuña vechin şad hezār 'iṣyān ile

H 19b-20a, S 55b.

189

2 "Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulunun kalbine sığdım.." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s 255.

3 "Göklere ve yerde bulunan herkes O'ndan ister. O her an yaratma halindedir." Rahmān 55/29.

4 ma'nāsını: esrārını ma'nāsını S.

5 vücūdın: vücūdı S.

6 dendānını: devrānını S.

190

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Aşlumuz çün nūr-ı vāhiddür kamu eşyâ ile
Perde-i ten setr idüpdür aramız Mevlâ ile
- 2 Ahsen-i taqvîmde bulduk hilkat-i insânı biz
Şüreti koyup bir oldı cismümüz ma'nâ ile
- 3 Hâk u nâr u âb hevâ aşlına kıldılar rücû'
Kalmışuz ancak hemân ol gevher-i yektâ ile
- 4 Neş'e-i *el-yevme tüczâ* hâşılın bulduk bugün
Ta'n u teşnî' kılma zâhid 'âşıka ferdâ ile
- 5 Rûh-ı kıdsiden irürse ger Fenâyi'ye 'atâ
Çün seni seyr eyledi ol rûh-ı cân-efzâ ile

H 4b-5a, S 55b.

191

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Varuñı bezl eyle ey dil vuşlat-ı cānāneye
Virmeyesin vaşl-ı yâre cānuñı cānāneye

190

4 "Bugün herkese kazandığının karşılığı verilir. Bugün haksızlık yoktur. Şüphesiz Allah hesabı çarçabuk görendir." Mû'min 40/17.

5 çün seni: Mescihâ S/ eyledi: ide S.

- 2 Şems-i zātuñ zerresinden n'ola eylerseñ 'atâ
Şem'-i hüsnüñ nârına süzân olan pervâneye
- 3 Ta'ne kılma zâhidâ ehl-i ħarâbâta şaşın
İzîrârî çekdiler pâyın anuñ mey-ĥâneye
- 4 Cümle-i mevcûda eyler çün sürâhi ser-fürû
Vâdi-i bezm-i belâda devr iden peymâneye
- 5 Câna irgürüp bu râzı ey Fenâyî bilmedüñ
Saña kim dir sırruñı keşf eyle her bigâneye

H 28b, S 56a.

192

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Şafâ-yı şafvet-i ħalbi yeter eğlence insâna
Cihâna gelmeden maşşûd budur ġayrısı efsâne
- 2 Niçe bir berr-i fûrkatde olalum vaşluña teşne
Zülâl-i feyz-i vaşluñı 'atâ kıl cân-ı 'atşâna
- 3 Ğam-ı ferdâ ile zâhid bize ta'n eyleme imrûz
Cemâl-i şem'ine süzân olan 'uşşâka pervâne
- 4 Eğer bildüñse *er-raĥman 'ale'-ı 'arş istevâ* remzin
Güzer kıl ĩn ile ândan nazâr it vech-i Raĥmân'a

191

3 pâyın: pâyüñ S.

192

4 "Raĥman, arşa istivâ etmiştir." Tâhâ 20/5.

- 5 İçenler ābını Hızr' uñ olurlarsa n'ola ihyā
Fenāyī irdi la'linden hayāt-ı 'ayn-ı 'aynāna
H 32a-32b, S 56a.

193

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Kullarına yolların āsān ide ol pādīşāh
Vuşlatını dem-be-dem ihsān ide ol pādīşāh
- 2 Āşiyān-ı kudse pervāz eyleye can bülbüli
Her nefesde hem-dem-i cānān ide ol pādīşāh
- 3 Yine hayretde niçe bir cān u dil nālān ola
Kendi esrārı ile hayrān ide ol pādīşāh
- 4 Turmaz ister sīnede derd ü firāk u hasreti
Derdlü olan dillere dermān ide ol pādīşāh
- 5 Kāl ü hāle gelmeyen mā'nā olur mı hīç beyān
Evvel ü āhirümüz yek-sān ide ol pādīşāh
- 6 Vāhid ola sāl ü mäh u hefte vü leyl ü nehār
İki 'ālem müddetin bir ān ide ol pādīşāh
- 7 Baħr-ı cūdından olursa ger Fenāyī'ye 'atā
Bu vücūdı kaṭresin 'ummān ide ol pādīşāh
H 69a-69b, S 56a-56b.

193

3 ola: olur H.

4 firāk u: firākuñ H.

5 kāl ü: kāle S/ beyān: 'ayān H.

194

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 Maḥabbet eyleme bu dehr-i dūna
Gidenler saña yetmez mi nümüne
- 2 Derūnuñ 'ālemin eyle temāşā
Baçup aldanmagıl ḥāl-i birūna
- 3 Bidāyetle nihāyet ola yek-sān
Bizi irgür gürūh-ı sâbiķūna
- 4 Niçe bir olalum ḥayretde nālān
Ola vāķıf dil esrār-ı kümūna
- 5 Ḥarīm-i bezm-i yāre maḥrem olan
Nazār eylemedi kâne yekūna
- 6 Nuķūş-ı mā-sivādan eyle āzād
Ḥaķīkat sırrını naķş it derūna
- 7 Fenāyī'ye 'atā it zevķ-ı vaşluñ
Ola 'ārif rumūz-ı kāf u nūna
H 36b-37a.

195

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 Ḥariķ itme bizi nār-ı celāle
Kerem kıl mazhar it nūr-ı cemāle

- 2 Bu 'âlem pür-ğayâl ü pür ğayrdur
Bağup aldanma bu zıll-ı ğayâle
- 3 Firâkı miñnetini çekmeyen cân
Nice lâyıķ olur bezm-i vişâle
- 4 Gönül gözini h'âbdan eyle bîdâr
İre tâ cân u dil sırr-ı me'âle
- 5 Bizi yokdan nice var eyledünse
Muvaffaķ eyle yine ğüsn-i ğâle
- 6 Nuķuş-ı ğayrı ğakk it levğ-i dilden
Sivâya eyleme anı ğavâle
- 7 Fenâyi bendeñe iki cihânda
'Atâ kıll feyz-i zâtuñdan nevâle
H 45a, S 74a.

196

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Çü şaldı 'anberin zülfi ğül-i ter üstine sāye
Bu yüzden zâr ider bülbül o reyğân-ı semen-sāya
- 2 Ruğuñ esmâ-yı ğüsnâdur Te'âlâ şânühü ğör kim
Ne iğsân eylemiş muğsin bu ğüsn-i vech-i esmâya

195

3 miñnetini: miñneti S.

5 eyle: it S.

196

2 esmâya: insâna H (ikisi birlikte).

- 3 Vişālũñ kıymeti dũrdũr nihāyetsiz dũker ‘iřkuñ
O dũrrũñ kānını bulan ki ğarķ oldu bu deryāya
- 4 Gũzũnden gerçi pinhāndur o yāriñ řũreti ammā
Gũrinen vechidũr yine nazār kıldıķķa her cāya
- 5 Vişālũñ yād iden ‘āřık ‘aceb sevdāya dũřmiřdũr
Cihān u cānı terk eyler dũřer her kim bu sevdāya
- 6 Kařuñ mi‘rācına zāhid irişmek ister ey hũri
Velĩ her ķāřır idrākuñ ‘urũcı irmez ol pāye
- 7 Fenāyĩ olmak isterseñ eger cānān ile vāhid
Kesil bu mā vũ menlikden ulaş ol dũrr-i yektāya

H 45b, S 78a.

197

Mefā‘ilũn mefā‘ilũn fe‘ulũn

- 1 Buyurduñ *in te‘uddũ ni‘met‘ullah*
Viřālũñ ni‘metinden şey’e’li’llah
- 2 Temennā-yı cemālũñde dũ ‘ālem
‘Aťāña muntazırlar bende vũ řāh

3 zıkr-i: dũker H.

6 ‘urũcı:- S.

7 mā u men: mā-ı ben S.

197

1 “O size istediğiniz herşeyden verdi. Allah’ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız. Doğrusu insan ķok zalim ķok nankördũr.” İbrāhım 14/34.

- 3 Kemāl-i rahmetinden hāşş u ‘āma
Didi *lā-taknefū min- rahmet’illah*.
- 4 Cemālūñ gülşenine bülbül-i cān
Hezārān nāle eyler her seher-gāh
- 5 Güzer eyleye dil kevn ü mekānı
Hakāyık sırrına kıl anı āgāh
- 6 Vücūdum zenbini maḥv it aradan
Yoluñda eyle tevfiķuñı hem-rāh

- 7 Nazar eyleme sehv ile kuşūra
Fenāyī bendeñi kıl hāşş-ı der-gāh

H 46a, S 74b.

198

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Ziyā viren cemālūñdür cihāna
Kamer ü şems bahānedür cihāna
- 2 *Nefāhtü* sırrı şıgmazken bu kevn
Lisān ile niçe mümkin beyāna

3 “Deki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O çok bağışlayan, çok esirgeyendir.” Zümer 39/53.

6 tevfiķuñı: tevfiķuñıla H.

198

1 kamer ü: kamer H,S/ şems: şems ü S/ bahānedür: bahāne vü H,S.

2 “Onu tamamlayıp , içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın.” Sād 38/72.

- 3 Zülâl-i feyz-i la'lüñden Hızr-veş
Hayât irsün dem-â-dem mürde cāna
- 4 Rüsüm-ı ğayrı hakk it levh-i dilden
Bizi kıl muṭṭali' rāz-ı nihāna
- 5 Cemālün ğülşeninde bülbül-i dil
Hezārān āh ile başlar figāna
- 6 *Fe firrū* emrini ğüş idicek cān
Ġüzer eyler kādīmī āşiyāna

- 7 Fenādan ğeç Fenāyī bul beķāyı
Ki re's-i mālün irmeye ziyāna

H 49a-49b, S 75b-76a.

199

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Seni senden iderüz şey'e li'llāh
Buyurduñ *in te'uddū ni'met'ullāh*
- 2 Gider benlik hicābını aradan
Vücüdum zenbine estağfir'ullāh

3 la'lüñden: vaşluñdan H.

4 rāz-ı: rāz u S.

6 "O halde Allah'a koşun. Çünkü ben, size O'nun katından (gelmiş) açık bir uyarıcıyım." Zāriyāt 51/50.

199

1 "O size istediğiniz herşeyden verdi. Allah'ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız. Doğrusu insan çok zalim çok nankördür." İbrāhim 14/34.

- 3 İki ‘âlem kuyūdından kıl ıtlāk
Kıl esrāruña vākıf hāle āgāh
- 4 Tecellī-i cemālūñ eyle in‘ām
Mükerrer ola dā’im gāh u bī-gāh
- 5 İrerse zerrece derdūñ bu cāna
Dü ‘âlemde añā pes ‘izzet ü cāh
- 6 Umar luṭfuñi her gümrāh u ‘āşī
Didūñ *lā-taknetū min-rahmet’illāh*
- 7 Fenāyī bendeñi irgür merāma
Anı fazluñla eyle ḥaşş-ı der-gāh

H 48a-48b, S 75b.

200

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Sāki-i bezm-i ezelden nūş iden peymāneyi
Virmedi cān u cihāna şoḥbet-i cānāneyi
- 2 Aldanup qalmaz bu keşretde nuḳūş-ı zāhire
Vaḥdetūñ baḥrine ṭalup buldı ol dūr-dāneyi
- 3 Hāşıl olmaz fā’ide efsānesinden zāhidūñ
Gūş iden ‘ışkuñ ḥadışin neylesün efsāneyi

6 “Deki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O çok bağışlayan, çok esirgeyendir.” Zümer 39/53.

- 4 Emr-i Hakk'ı itmeyen fark kaldı fūrkatde müdām
Āşinādan pes ne ma'niden seçer bigāneyi
- 5 Dicle vü Ceyhūn u Seyhūn u Fırāt u Nīl'i nūş
İtse kanmaz āb-ı vaşluñ içmeyen 'atşāneyi
- 6 Cür'a-ı vahdet için düşdi melāmet rāhına
Lāübālī seyr-i dārın itdi gör mestāneyi
- 7 Şem'-i hüsün itdi sūzān ey Fenāyī sīnede
Nār-ı 'ışka her nefes ihrāk iden pervāneyi

H 67b, S 56b-57a.

201

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Gider nokşānumuz irgür kemāle
Sivāya eyleme bizi havāle
- 2 Ruḥuñ āline alınalı bālüm
Derūnum oldı pūr-ḥūn hem çü lāle
- 3 'Arūs-ı ma'na ref' itsün hicābı
Efendi mazhar it nūr-ı cemāle
- 4 Oḡut bir nokḡadan 'ilm-i ledünni
Baḡup ḡalmayalum bu ḡıl ü ḡāle

- 5 İder biñ cān ile cānını ifnā
Yüzünde zāhir olan haṭṭ u hāle
- 6 Senüñle şaña geldi şey'e li'llāh
'Aṭā kı l nūr-ı zātuñdan nevāle
- 7 Be-ḥaḫḫ-ı āb-ı rüy-ı sırr-ı *levlāk*
Fenāyī bendeñi irgür vişāle

H 49a, S 57a-57b.

202

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Kıl namāzı it niyāzı ey dede
Eyle yek-sān çoğ u azı ey dede
- 2 Dehr-i dūnuñ bakma 'izz ü cāhına
Bul özüñde imtiyāzı ey dede
- 3 Lā-mekān mülki hümāsın eyle şayd
Şalma zāğa şāh-bāzı ey dede
- 4 Añla gel seb'a'l-meşānī remzini
Ol bu Maḫmūd'uñ Āyāz'ı ey dede

201

5 ider biñ: iderseñ S/ cānını: cān cānı S.

7 "Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s 164.

202

4 remzini: sırrını S.

- 5 Eyle 'uŝŝāka nevāñi rāstdan
 Ƙo 'Irāk ile Ħicāz'ı ey dede
- 6 Cāna keŝf itme derūnuñ sırrını
 Ğayrıya açma bu rāzı ey dede
- 7 Çün Fenāyī diñle kārın muṭribūñ
 Perdesinden bil bu sāzı ey dede

H 38b-39a, S 57a.

203

Mefā 'ilūn mefā 'ilūn fe 'ulūn

- 1 Niçe 'arż ideyüm ħālüm o yāre
 Oñulmaz ƙaldı sīnem üzre yāre
- 2 Devāsın bulmadum hergiz bu derdüñ
 Meger kendümi ƙılam pāre pāre
- 3 Bu derdüñ çāresi bī-çārelikdür
 Olur mı ğā'ib olan derde çāre
- 4 Hezāruñ nālesin ğuŝ idicek gül
 Bu yüzden keşf-i rāz eyler hezāre

5 ƙo: geç S.

6 S'de 5. ve 6. beyitlerin yerleri deĝişik.

7 perdesinden bil: perdeden ğuŝ it S.

3 ğā'ib olan derde: derdüme çāre nc H.

- 5 Cemālūñ şem‘ine karşı Fenāyī
Yağar pervâne-veş varını nāre

H 39a-39b, S 57b.

204

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 İrişdük sırr-ı mevlūde şükürler yine Mevlā’ya
‘Atādur Hāzret-i Hāq’ dan zuhūri dīn ü dünyāya
- 2 Sa‘ādetle kudūmından müşerref oldı ‘ālemler
Yetişdi şems-i zātınūñ ziyāsı ‘arş-ı a‘lāya
- 3 Ezel nakķāşı yazmadı mişālin nakş-ı ‘ālemde
Kamaşur görmege gözler o nakş-ı ‘ālem-ārāya
- 4 Nihāyetsiz olan bahruñ o bir dürr-i yetimidür
Anuñ kıymetin ol bildi ki ğarķ ola bu deryāya
- 5 Kāmer devrinde bedr olsa hilāli n’ola ol māhuñ
Cihāt-ı sitti selb idüp güzer itdi müsemmayā
- 6 ‘Aceb sevdāya düşmişdür vişālin isteyen ‘āşık
Geçer sevdā-yı sevdādan düşenler işbu sevdāya
- 7 Cenāb-ı Hāzret-i Bārī buyurdı şānuña levlāk
Senūñ nūruñdan irişdi füyüzāt cümle eşyāya

- 8 Sen ol zāt-ı muṭahharsın geṇer seyrüñ nüḥ eflāḳe
Ki *sübhāne 'llezī esrā* delil oldu bu seyrāna
- 9 Cihānuñ baḥr ile berri ḳamu 'anberle müşg oldu
Şaçunuñ büyunı saçalı şabā deryā vü şahrāya
- 10 Emīrüm seyyidüm sensin bugün ey ḥüblaruñ şāhı
Vücüdüm şehrinı virdi cemālüñ cündi yağmaya
- 11 Cemālüñ dīdeden pinhān egerçi zāhiren ammā
Görinen yine vechüñdür naḳar olduḳda her cāya
- 12 Bugün dīdār-ı yār ile bu cism ü cānı ḳıl tebşir
Olardan eyleme luṭf it ḳala imrüz u ferdāya
- 13 Fenāyī bendeñe eyle şefā'at yā Resül'allāh
Civār-ı ḥazret-i ḳudse ola bī-çāre hem-sāye
H 24b-25a, S 59a.

205

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Firāḳ-ı yār ile ḥālüm irişdi bir 'aceb ḥāle
Nice vaşf eyleyem saña anı kim gelmeye ḳāle
- 2 Bu dil ḳatresini ḳıldı o baḥr-ı bī-nihāyet ḡarḳ
Nitekim maḥv olur tāb-ı güneşde ḳatre-i jāle

8 "Bir gece kendisine āyetlerimizden birkaçını gösterelim diye(Muhammed) kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksā'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O gerçekten işitendir, görendir." İsrā 17/1.

10 cündi: nūrı H (ikisi birlikte).

205

2 güneşde: güneşden S.

- 3 Getürdi kâşid-ı sırr-ı hüviyyet nâme-i şâhı
Giriftâr eyledi cânı kemend-i zülf-i pür-âle
- 4 Göñül şeh-bâzı eylerdi hümâ-yı lâ-mekâmı şayd
İderse feyz-i akdesden 'atâ fazl ile ger bâle
- 5 Çün irdi bülbülün zârı gülün gûş-ı kabûline
Anuñçün murğ-ı dil eyler Fenâyi rûz u şeb nâle

H 5b, H 41a, S 59a-59b.

206

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 İrişdür feyz-i fazluñı fu'âda
Vişâlün bâbını eyle küşâde
- 2 Kitâb-ı hüsnüni yaz levh-i cânâ
İdelüm harfsiz şavtsız ifâde
- 3 Kemâl-i cûduña yoq hadd ü pâyân
Umaruz cûduñ ola fevka'l-'âde
- 4 Şırât-ı müstakîme kıl hidâyet
Yolumuz ire tâ râh-ı reşâda
- 5 Münezzeh gerçi şānuñ şeş cihetden
Görinür yine nūruñ cümle cāda

5 rûz u: rûz-ı H 5b; rûz S.

206

2 harfsiz: harfsiz ü S.

- 6 Gönül mir'âtını eyle mücellâ
Ola meşhûd ne var arz u semâda
- 7 Dü 'âlem hubbını hakk eyle dilden
Fenâyi kuluñı irgür murâda

H 62b-63a, S 79b.

207

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Oldı dil yolunda yârüñ hâk-i râh
N'eyleyelüm başmadı aña ayağın bir kez âh
- 2 Pâyına yüz sürmeğe mümkün mi hiç
Lâ-mekân mülkini kıldı cilve-gâh
- 3 Pertev-i hüsnünden alur feyzini
Âsümânda seyr ider mihr ile mâh
- 4 Niçe taşvîr ide sâlik şânını
Vaḥdetine keşret-i eşyâ güvâh
- 5 Koma elden cām-ı 'ışkı cür'asın
Böyle bend eyledi bîh-i ḥân-kâh
- 6 Mâni' olmaz vaşlına bir kere cân
Budur ümîdi ola be-gâh u gâh

6 ile 7. beyitler arasında S'de:
Fenâyi bendeñi geçür fenâdan
'Atâ kıl zâtuñı yevm-i bekâda

- 7 Kıl Fenāyī bendeñe vaşluñ ‘atā
Maḥz-ı luṭfuñdur aña ancak penāh

S 91b.

208

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Vişālün zevkine kıl bizi āgāh
Değil bir kez mükerrer eyle her gāh
- 2 Seni senden ider bu dil temennā
Cenābuñdan ‘atā kıl şey’e lillah
- 3 N’ola bu müznibe olsa ‘ināyet
Didüñ *lā-taknetü min-rahmet’illah*
- 4 Kemāl-i cūduña yok hadd ü gāyet
‘Atāña muntazırlar bende vü şāh
- 5 Ğarīk-i yemm-i cūduñ cümle eşyā
Buyurduñ *in te‘uddü ni‘met’ullah*
- 6 İderler vahdet-i zātuñı işbāt
Kevākible semāda mihr ile māh

208

- 3 “Deki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O çok bağışlayan, çok esirgeyendir.” Zümer 39/53.
- 5 “O size istediğiniz herşeyden verdi. Allah’ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız. Doğrusu insan çok zalim çok şükürdür.” İbrâhim 14/34.

- 7 Fenāyî'ye iderse Bâri ihsân
Maḳâm olur aña seyr-i 'an'illah

H 82a-82b, S 72a.

209

Fā'îlâtün mefā'ilün fa'lün

- 1 'Ahd ü peymānuña vefā eyle
Farz ile sünneti edā eyle
- 2 Hıcb-ı zulmeti gider dilden
Anı zıkr ile pür-ziyā eyle
- 3 Geç fenādan beḳāya kıl nazarı
Mā-sivā resmini hebā eyle
- 4 Hıbb-ı ğayrı gönülden it zā'il
Ḳalbühñ äyine-i Hudā eyle
- 5 Bu belādan ḥalāş idüp bāli
Menzilühñ 'ālem-i bālā eyle
- 6 *Ḳābe kavseyne cān 'urūc itsün*
Sidre-i sırr-ı müntehā eyle

209

1 'ahd ü:'ahd S.

2 anı: nūr-ı S.

6 "Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar , hatta daha da yakın oldu." Necmü 53/9.

- 7 Bu fenādan Fenāyī eyle ‘ubūr
Mülk-i bākīye ir şafā eyle
H 66a, S 79a-79b.

210

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Hüdāyā zāt-ı pākūñ ‘izzetine
Bizi irgür vişālūñ ni‘metine
- 2 Tesellī-i cemālūñ eyle ihsān
Habībūñ Muştafā’nuñ hürmetine
- 3 Nazar kııl *mā vesa’ni* lem‘asından
Bizi şalma firākuñ fūrkatine
- 4 Celālūñ āteşine kıılma sūzān
Olam dāhıl cemālūñ cennetine
- 5 Nuqūş- keşreti hakk eyle dilden
İresin tā ki sırr-ı vaḥdetine
- 6 N’ola ‘afv eylese cümle ‘uşatı
Nihāyet yok Hūdā’nuñ rahmetine
- 7 Fenāyī bulagör bir yār-ı bākī
Nazar kıılma dü ‘ālem zinetine
H 71b, S 83b.

210

1 ‘izzetine: hürmetine S.

3 “Göklere ve yere sığmadım, mü’min kululumun kalbine sığdım..” İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ,
age. C.2, s 255.

211

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Celālün nārını yâ Rab cemâlüne hicâb itme
Ġarīb-i müstemendüne bu vech ile 'itâb itme
- 2 Firâkuñla gözüm yaşı idüpdür Nîl gibi tuğyân
Vücüdum mülkini luṭf it bi-küllî ġarḳ-ı âb itme
- 3 Tecellî-i cemâlünle dil-i müştâkı tenvîr it
Kerem ḳıl mihr-i fazluñla firâkuñı seḫâb itme
- 4 Baḳup ḳalmayalum fânî cihânuñ naḳş u rengine
Gider ġaflet hicâbını gönül gözini ḥ'âb itme
- 5 Çeküp ġufrân-ı 'afv ḫattıñ Fenâyi'nün ḫatâsına
Anuñ her ḫayr u şerrine su'âl ile ḫisâb itme

H 72b-73a, S 82b-83a.

212

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Budur lâyıḳ olan Rabb-i ġafūra
Mübeddel ola ḫüznümüz sürūra

211

3 firâkuñı: firâkıñı S/ itme: eyle S.

4 naḳş u: naḳş S.

- 2 Bir avuç hāk iken eyledüñ insân
Sezâ olan nedür ‘izz-i huzûra
- 3 Buyurduñ *in te‘uddü ni‘met’ullah*
Kıl ilhāk zümre-i ‘abd-i şekûra
- 4 İşümüz dâ’imâ cürm ü haţâdur
Nazar eyleme sehv ile kuşûra
- 5 Celâlüñ âteşine itme süzân
Gider nârumuz irgür bizi nûra
- 6 ‘Aţâ it *Rabbi ernî* lem‘asından
İrişdür Mûsa’yı envâr-ı Tûr’a
- 7 Fenâyî bendeñe kıl fazluñ ihsân
Varıcağ hazret-i ni‘me’l- hubûra
- H 73a-73b, S 84a-84b.

213

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün

- 1 Yüzümüz şürüyü geldük kapuñâ
Nemüz ola cenâb-i hazretüñe

212

2 insân: ihsân S.

3 “O size istediğiniz herşeyden verdi. Allah’ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız. Doğrusu insan çok zalim çok nankördür.” İbrâhim 14/34.

4 cürm ü: cürm-i H.

6 “Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tûr’a) gelip de Rabb’i onunla konuşunca “Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!” dedi.” A’raf 7/143.

- 2 Hâkîkat sırrına kıl bizi âgâh
İrişdür fazluñ ile vuşlatuñıa
- 3 Bir avuç hâk iken eyledüñ insân
Yine sen mazhar eyle rahmetüñe
- 4 Dü 'âlem taht-ı teşhîründeñ hep
Nihâyet yok kemâl-i kudretüñe
- 5 Kamu eşyâya sen virdüñ vücûdı
'Ukûl irmedi sırr-ı hikmetüñe
- 6 Tecellî tâbına şabr itmedi Tûr
Nice mümkün taḥammül fûrkatüñe
- 7 Şu'â-ı şems-i zâtuñdan 'aḫâ kıl
Fenâyi'ye ḥabîbüñ ḥürmetüñe

H 74b-75a, S 87a.

214

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Bî-ḥicâb gösterdi vechin çünki cânân bu gice
Küllü şey'in lem'asın kıldı nümâyân bu gice

213

5 sırr-ı: sırr u S.

214

1 "Allah ile beraber başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O'ndan başka tanrı yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz." Kasas 28/88.

- 2 Berr ü fūrkat içre bu dil teşnesi ‘atşān iken
Eyledi ‘ayn-ı vişālūñ anı reyyān bu gice
- 3 Vāhid oldı sāl u māh u hefte vū leyl ü nehār
Kim kemāl-i kudretūñden oldı bir şān bu gice
- 4 Fūrkatūñ derdiyle bu dil dem-be-dem giryān iken
Oldı didāruñ bu haste cāna dermān bu gice
- 5 Mūsa-veş n’ola irerse *len terān*den nidā
Olmadı gözden cemālūñ naqşı pinhān bu gice
- 6 Keşret-i eşyāda gördi vaḥdetūñ sırrın ‘ayān
Yetdi birlik ‘ālemine cism ile cān bu gice
- 7 Çün Fenāyī senden özge bildiğüm yokdur vücūd
Derd ü dermān vaşl hicrān oldı yek-sān bu gice

H 79a, S 89b.

215

Mefā ‘ilūn mefā ‘ilūn mefā ‘ilūn mefā ‘ilūn

- 1 Göñül levḥinde naqş olsa kaçan ma’nā-yı zikr’ullah
İzā semme rumūzını ‘ayān eyler añā Allah

5 n’ola irerse: irerse n’ola S.

“Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tür’a) gelip de Rabb’i onunla konuşunca “Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!” dedi. (Rabbi): “Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!” buyurdu. Rabb’i o dağa tecelli edince onu paramparça attı, Musa da baygın düştü.” A’raf 7/143.

215

1-2 “Doğu da Allah’ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü (zâtı) oradadır.” Bakara 2/115.

- 2 Cihât-1 sittenüñ vechi nümâyân oldı vechinde
Zuhûr eylerse sırruñda nidâ-yı *semme vech'ullah*
- 3 Vücûd noqtâsınuñ devri kamu pergâr-1 vahdetdür
Anuñla der-ğarem kıldı bu mevcûdatı zât'ullah
- 4 Bu emrûñ şavtıyla ħarfsiz dinildi çünki aĥkâmı
İşâretle buyurdı lî me'allahü ħabîb'ullah
- 5 *Li meni'l- mülk* şühûdı ger 'ayân olursa 'aynuñda
Fu'âduñda zuhûr eyler bu sırru'l-ğükm-i illa'llah
- 6 Olur esrâr-1 vaşluñda dü 'âlem gerçi kim ħayrân
İrerdı câna bir behre eger olursa 'avn'ullah
- 7 İki 'âlem vücûdı kim aña âyinedür vechüñ
Ğapuña yüz sürüp geldi Fenâyi der ki şey'ullah

H 83b-84a.

216

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 İtdüğüñ 'ahdi unutma yâr ile
Yâr olma ki şaĥın aĥyâr ile
- 2 Nağd-i cânı vir metâ'-1 vuşlata
Eyle bâzârı bugün dîl-dâr ile

5 "O gün onlar (kabirlerinden) çıkarlar. Onların hiçbir şeyi Allah'a gizli kalmaz. Bugün hükümler kimindir? Kahhâr olan tek Allah'ındır." Mü'min 40/16

- 3 Olmağa mahrem harīm-i kurbete
Varlıġuñ yoġ eyle gel ol var ile
- 4 Şems-i zātuñ şu'lesinden vir naşib
Pür-ziyā kıl qalbümüz envār ile
- 5 Sırr-ı pākūñ it Fenāyī'ye 'ayān
Tā ki hayrān ola bu esrār ile

H 89a.

217

Fā'ilātūñ fā'ilātūñ fā'ilātūñ fā'ilūñ

- 1 Ey gönül gel nazar-ı Haqq ile bak eşyāya
Bugüni şalma şaķın 'āķıl iseñ ferdāya
- 2 Māl ü cāhından 'ubūr it bu fenā dünyānuñ
Cān u dilden olagör bende ġanī Mevlā'ya
- 3 Bu vücūd kaķresini irgüregör deryāya
Berr-i fırķatde niķe bir gezesin bī-māye
- 4 Cümle mevcūdāt olur vaħdet-i zātuña güvāh
'Ayn-ı 'ibretle nazar eyler iseñ her cāya
- 5 Ne ola 'Atķār-veş bilse lisān-ı murġı
Maħv ider kūh-ı vücūdını iren 'ankāya
- 6 Verd-i vaşluñ büyını eylemeye istişmām
Şaldı bülbül bu vecihden özüni şahrāya

- 7 İki ‘âlemde Fenâyi kuluñ ihsânuñ umar
 Kıl habîbüne anı fazluñ ile hem-sâye

H 91a-91b.

218

Mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün fe ‘ülün

- 1 Vücûdum zebine estagfir’ullah
 ‘Aṭā kıl nūr-ı zātuñ şey’e li’llah
- 2 Seni senden ider bu dil temennâ
 ‘Ayân ola ki sırr-ı lî-me‘allah
- 3 Fezâ-yı kudsîre cism ile cân
 Buyurduñ çün te‘uddü ni‘met’ullah
- 4 Dü ‘âlem ni‘metin eyle müyesser
 Didüñ lâ-takneṭü min-rahmet’illah
- 5 Olalum rahmet ümîdinde her ân
 Didüñ lâ-takneṭü min-rahmet’illah
- 6 Sivâ kaydından eyle bizi ıtlâk
 Kıl esrâruña vâkıf hâle âgâh

218

- 2 “Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin.” Zâriyât 51/51.
 3 “O size istediğiniz herşeyden verdi. Allah’ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız. Doğrusu insan çok zalim çok nankördür.” İbrâhim 14/34.
 4 ve 5 “Deki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O çok bağışlayan, çok esirgeyendir.” Zümer 39/53.

7 O zümreden bizi kılma İlahî
Men ittiḥaze ilāhehü hevāh

8 Fenāyî yüz süre bâbuña geldi
Anı faẓluña eyle ḥāşş-ı der-gāh

H 91b.

219

Mefâ'ülün mefâ'ülün fe'ülün

1 Yüzümüz süriyü geldük çapuña
Kabûl it zât-ı pākûñ 'izzetine

2 Firākuñ âteşine kılma sūzān
Sezā-vār eyle bezm-i vuşlatuña

3 Bir avuç ḥāk iken eyledüñ insān
Nihāyet yok efendi raḥmetüñe

4 Dil ü cān derdine sen eyle dermān
Budur lâyıq kemāl-i 'izzetüñe

5 Kuşūr u cürme yok ḥadd ile gāyet
'Aṭā eyle vişālüñ kullaruña

6 'Ademden eyledüñ meccānen icād
İrişdür yine sırr-ı vaḥdetüñe

7 "Hevâ ve hevesini tanrı edinen ve Allah'ın (kendi katındaki) bir bilgiye göre saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözünün üstüne de perde çektiği kimseyi gördün mü? Şimdi onu Allah'tan başka kim doğru yola eriştirebilir? Hâlâ ibret almayacak mısınız?." Câsiye 45/ 23.

- 7 Fenāyī bendeñi irgür merāma
Ola manzar cenāb-ı Һazretüñe

H 94a-94b.

Fī Kāfiyeti'l- Yā*

220

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Cenābuñdan revā mıdur Һabībī
Ki nāra yandurasın bu ğarībī
- 2 Cemālün ravzasından Һāşe'lillāh
Ki maħrüm eylesin 'andelībī
- 3 Bizi bu derde sen itdüñ giriftār
Anuñ sensin yine ancak Һabībī
- 4 Temennā-yı vişālünde dil ü cān
Ara yerden gider luṭf it raḳībī
- 5 Senün fermānuña gerden-keş olan
Anuñ boynında bağludur şalībī
- 6 Göñülde yazıla *naşrun min-Allah*
Müyesser kıl aña feth-i Һarībī

*Başlık: -H.

220

1 bu: ben S.

6 "Seveceğiniz başka bir şey daha var: Allah'tan yardım ve yakın bir fetih. Mü'minleri (bunlarla) müjdele." Saf 61/13.

- 7 Düşüp sevdâ-yı sevdâna Fenâyi
Ezelden bu imiş anuñ naşîbi

H 38a, S 59b-60a.

221

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 Gözet ey dil şırât-ı müstaķîmi
Ferâmuş eyleme ahd-i kadîmi

- 2 Gönül mir'atını eyle muşaffâ
Şühüd eylemege vech-i kerîmi

- 3 Bu bazar-ı cihânda ol harîdâr
Nuķüd-ı câna ol dürr-i yetîmi

- 4 Tecellî-i cemâlün eyle in'âm
Cinân-ı 'adenün içre vir na'îmi

- 5 Sivâdan kıl Fenâyi bendeñ âzâd
Harîm-i vaşluñuñ olsun muķîmi

H 7a, S 60a.

222

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 Gider yâ Rab aradan bu'd u ķurbı
Karîn ola ki bezm-i haşşa ķurbı

- 2 Geçür bālümüzi ḥubb-ı sivādan
‘Ayān eyle ḳulūba sırr-ı ḡaybı
- 3 Haḳīḳat üzre eşyādan kemāhī
İrişe ḡüş-ı cāna Rabbi Rabbi
- 4 İkilik perdesin ref^ʿ it aradan
Güzer eyleye cānum şark u ḡarbı
- 5 Vişālūñ bezmine ḳıl cānı lāyıḳ
Saḳāhüm rabbühümden ola şurbı
- 6 Bize fetḥ eyle gel fetḥ-i mübini
Kerem ḳıl eyle maḡfūr cümle zenbi
- 7 Fenāyī bendeñi irḡür merāma
Be-ḥaḳḳ-ı ḥazret-i ḥubbuñ ḥabibi
- H 7b, S 60a.

223

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Naḳd-i cāna iştirā itdün metā‘-ı vuşlatı
Sıḡmadı arz u semāya ol metā‘uñ ḳıymeti
- 2 Demdeme irmege ey dil ehl-i demle hem-dem ol
‘Ayn-ı sāle ‘add iderdüm ehl-i yek-dem şoḥbeti

222

5 cānı: cāna S.

“Rableri onlara tertemiz bir içki içirir.” İnsan 76/21.

7 ḥabibi: ḥubbi H.

- 3 Eyle *etmentü* 'aleyküm ni' metinden hişşe-dâr
 Kıl müyesser iki 'âlemde devâm-ı ni'meti
- 4 Sebk-ı hüsni ile irdiler irenler vaşluña
 Zerre-i nâ-çiz ider mi âfitâba sebkatı
- 5 'Ayn-ı lutfuñla Fenâyî bendeñe eyle nazâr
 Keşret-i eşyâda göre tâ ki sırr-ı vahdeti

H 22a-22b, S 60b.

224

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Bülbül-i dil âşiyân-ı aşla pervâz eyledi
 Geh 'irâk idüp nevâsın gâhi şehnâz eyledi
- 2 İrdi 'İsâ-veş deminden mürde dillere hayât.
 Nâlesin murğân-ı qudsilerle dem-sâz eyledi
- 3 Tıtdı çarhuñ çenberinde devr uşûlini revân
 Nağmesini râstdan 'uşşâka âğâz eyledi
- 4 Açdı gonçenüñ yüzinden perdesin bād-ı şabâ
 Bülbüle gülzârını ol vech ile yaz eyledi

223

3 "Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim." Mâide 5/3.

224

3 tıtdı çarhuñ çenberinde: çarh çenberinde tıtdı H/ nağmesini: nağmesin S.
 4 bülbüle: bülbül S/ gülzârını: gül râzını: H/ yaz: yâr H, zâr S.

- 5 N'ola bulursa Fenāyī feyz-i aḳdesden naşīb
Vuşlat-ı sırrına anı maḥrem-i rāz eyledi

H 34a-34b, S 60b.

225

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 arārım almadı cāna gōrince sen dil-ārāyı
Hādeng-i eşm-i mestūfüdür aan sīnemde yarayı
- 2 Yeten ūr-ı vişālūne tecellī nūrını gōrdi
Bulupdur Mūsa-veş ol *len terānide* tesellāyı
- 3 Geup mevc-i mecāziden irişdūr aşl-ı deryāya
Bulup alayalum yā Rab haıat ūzre eşyāyı
- 4 Fedā ıl cism ile cānı fenā rāhında ey sālīk
Nazar ılma virūrlerse Semerand ū Buārā'yı
- 5 Hārīm-i zātuña eyle Fenāyī bendeñi maḥrem
Gee tā *ābe avseynden* bile sırr-ı *ev ednāyı*

H 7a-7b, S 60b-61a.

225

2 nūrını: nūrna H/ terānide: terāniden S.

“Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tūr'a) gelip de Rabb'i-onunla konuşunca “Rabbim! Bana (kendini) gōster; seni gōreyim!” dedi. (Rabbi): “Sen beni asla gōremezsin. Fakat ū daa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni gōreceksin!” buyurdu. Rabb'i o daa tecelli edince onu parampara attı, Musa da baygın dūştū.” A'raf 7/143.

5 “Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştireilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu.” Necm 53/9.

226

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Şafāsız şūfinūñ yokdur şafāsı
Olursa t̄ac u hırka ger kabāsı
- 2 Vişāli bezmine şol cān irer ki
Derūnında ola 'ıŝkuñ belāsı
- 3 Gözi elāsı t̄ıtdı kün fe-kānı
Ne āl eyler görūñ 'aynuñ elāsı
- 4 Olur zūlf ile 'aynuñ āyet'ullah
Şeb ü rūzdur anuñ aĝ u qarāsı
- 5 Eĝer āyīne-sāz ise Sikender
Yüzūñ mir'ātıdur ĝitī-nümāsı
- 6 Şühūd-ı zāt-ı pākūñdür çü maksūd
Arada n'eyler anuñ mā-sivāsı
- 7 Fenāyī kıl vücūduñ ferd-i muṭlaḳ
Eḥaddendür bu tevḥīdūñ bināsı

H 7b, S 61a.

226

3 gözūñ: görūñ H.

7 tevḥīdūñ: kārūñ bil H.

7. beyitten sonra S'de:

Fenāyī'yi ḥalāş it renc ü ĝamdan

Ḳamu rencūñ cemālūñdür şifāsı

227

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün

- 1 Cemālūñ seyri var iken cinānı
Baña 'arz eyleme gerekmez anı
- 2 Münezzeh oldı şānuñ şeş cihetden
Tolu buldum velī kevn ü mekānı
- 3 Nedendür kaçre iken nev'-i insān
İhāta ide baħr-ı bī-girānı
- 4 Ne gözdür görmeye şems-i cemālūñ
Münevver eylemişken dü cihānı
- 5 Ĥarim-i vaşla ger olduñsa maħrem
Sözūñ kaç' it Fenāyī yum dehānı

H 11a, S 61a-61b.

228

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Şükür Bārī'ye fetħ itdi yine ebvāb-ı iħsānı
Şühūd-ı vahdet-i zātı umaruz ola erzānı
- 2 Kuşūr u sehv ü nisyānken 'ibāduñ dā'imā kārı
Nazar itmedi taķsire kerīmdür ol kerem kārı

228

2 kuşūr u: kuşūr S.

- 3 Hilâl-âsâ 'urûc iden semâ-ı evc-i maşşûda
 Kamer devrinde hâver-veş görür ol mâh-ı tâbânı
- 4 Dinildi mü'minûñ çünkü yine mir'âtıdur mü'min
 Nümâyân oldı Âdem'de bu yüzden sırr-ı Raḥmânî
- 5 Göñül âyinesinden gel nuķûş-ı ğayrı ḥakk eyle
 Fenâyi bilmek isterseñ ḥaķıķat üzre eşyâyı

H 13a, S 61b.

229

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Tecellî-i cemâlûñle mücellâ kııl dil ü cânı
 Rüsûm-ı ğayrı maḥv eyle açıl sun râz-ı pinhânî
- 2 Olur *aḥbabtü en u'rafrumûzına* özüm vâşıl
 Şunarsa sâķi-i bezm-i ezel ger cām-ı 'irfânı
- 3 'Ademden maḥz-ı fażluñla bizi var eyledüñ çünkü
 Umaruz idesin yine göñül derdine dermânı
- 4 Niçe bir berr-i firķatde olalum vaşluña teşne
 Zülâl-i baḥr-ı fażluña ğarîķ it cân-ı 'atşânı

5 gel:- S/ nuķûş-ı: nuķûşın S.

229

2"Ben gizli bir hazine idim, bilinmek istedim (bilinmeyi sevdim) bu yüzden beni bilmeleri için mahlûkatı yarattım." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ, age. C.2, s. 132.

4 olalum: olayum H 13b.

- 5 Geçüp bu fāni varlıqdan irerdüm 'ālem-i ünse
Refīk olursa bu yolda eger tevfiḳ-i Rabbānī
- 6 İki 'ālem kıyūdından ḫalāş it ḳalb-i 'uşşāḳı
Ḳoya bu sūret ü naḳşı bile ma'nā-yı insānı
- 7 Fenā gülzārına cānā hezār olma gül-i mesrūr
Senūñ gıbinūñ uçmuşdur bu gülzāruñ hezārānı
- 8 'Urūc eylerdi meh gibi Fenāyī burc-ı mes'ūda
Olursa şems-i zātuñdan aña yek zerre erzānı

H 13b, H 96a-96b, S 61b-62a.

230

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Mest ü şeydā olsa dā'im n'ola bu cān bülbüli
Bir ṭolu peymānedür baḡ-ı elestüñ her güli
- 2 Setr ider nūr-ı cemāline celāli perdesin
Ol vecihden bend ider 'uşşāḳı zülf ü kāküli
- 3 Velvele saldı cihāna ḫāl ü ḫaṭṭı noḳtası
Tā ezel ol ḫāl iledür bāde-i 'ışḳ ḡulguli

5 : H 96a-96b'de 2.beyittir.

6 ḳoya: ḳoyup H 96a-96b.

7 :-H.

- 4 Geh hicāz ider nevāsın gāhi ‘uṣṣāk u ‘irāk
Gösterür isnā aşerden ol hevāyı sünbülü
- 5 *Fevka eydihim* hitābın çün Fenāyī kıldı gūş
Tarḥ idüp resm-i sivāyı yudı özinden eli

H 17a.,S 62a.

231

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün

- 1 Sivādan bāli taḥīr it dilerseñ sırr-ı cānānı
Gam ile şād olur sırrum ne sırdur bilmezem anı
- 2 Geçüp nefsün hevāsından hevā-yı hūda pervāz it
Ki tā sırr-ı hüviyyetden irişsün feyz-i Raḥmānī
- 3 Tılsım-ı kenz-i esmāyı n’ola fetḥ eylese sālik
Cemāl-i pākine zīrā ki mir’āt itdi insānı
- 4 Bu ism ü resmi maḥv itdi bi-küllü nūr-ı lāhūtı
Ne dünyā belki ‘uqbādan geçürdi cezbe-i cānı
- 5 İden *aḥbabtü en u ‘rafrumūzın zevk* ile iz‘ān
İçer baḥr-ı ḥakāyıkdan Fenāyī āb-ı ḥayvānı
H 17b, S 62a-62b.

4 ‘uṣṣāk u: ‘uṣṣāka S.

5 “Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah’a biat etmektedirler. Allah’ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.” Fetih 48/10.

231

5“Ben gizli bir hazine idim, bilinmek istedim (bilinmeyi sevdim) bu yüzden beni bilmeleri için mahlûkatı yarattım.” İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s. 132.

232

Mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün

- 1 Yolunda yârûñ oldum hâk-i râhı
Umaruz düşe bir gün aña râhı
- 2 Nazar kılsañ bu keşret 'âlemine
Kamu mevcûd olur vahdet güvâhı
- 3 Görüp bilmegi kıl bize hidâyet
Hakîkat üzre eşyâyı kemâhî
- 4 Tecellî-i cemâlûñ eyle ihsân
Degil bir kez mükerrer kıl İlâhî
- 5 Bu ilde vü ol ilde evvel âhir
Fenâyî kuluñuñ sensin penâhı

H 21b, S 62b.

233

Mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün

- 1 'Aṭâ kıl bize haqqânî vücûdı
Müyesser eyle nûrânî şühûdı
- 2 İki 'âlem kuyûdından halâş it
Kemâline irişdür fazl-u cûdı

232

2 kamu mevcûd olur: iki 'âlem kamu S.

- 3 Güzer eyleye dil arz u semādan
İde tā 'arş-ı maḳşūda şu'ūdı
- 4 Kılanlar Rabbi a'lā remzin iz'ān
Bilür sırr-ı rükū' ile sücūdı
- 5 Bu ism ü resmi ḥakk it levḥ-i dilden
'Ayān it bize nūr-ı yā Vedūd'ı
- 6 Ḥalāş olmak dilerseñ hemm ü ḡamdan
Gider dilden dilā zenb-i vücūdı
- 7 Fenāyī bendeñi irgür beḳāya
Senüñle ola kıyāmla ku'ūdı

H 57a, S 62b-63a.

234

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Bize fetḥ eyle ebvāb-ı cinānı
Geçür ḳayd-ı sivādan cism ü cānı
- 2 Tecellī-i cemālūñi ḳıl iḥsān
Müyesser it ḥayāt-ı cāvidānı
- 3 Münezzeḥ oldı zātuñ şeş cihetden
Nite bula cihet ehli o şanı

233

5 it: eyle S/ yā:- S.

234

3 zātuñ : şānuñ S.

- 4 Şühüd-1 nūr-1 zātuñdur çü maqşūd
N'ider sensiz bu dil cān u cihānı
- 5 'Aṭā it nūr-1 zātuñ vaḥdetini
Ara yerden gider ĩn ile ānı
- 6 Nuqūş-1 ğayrıyı ḥakk eyle dilden
'Ayān ola añā naqş-1 nihānı
- 7 Eger ma'nā-yı Ādem'den şorarsañ
Beyān olmaz Fenāyī ol ma'āni

H 53a-53b, S 63a.

235

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 'İnāyet idicek bir 'abde Bārī
İder ḥāline anuñ Bārī yārī
- 2 Tecellīsine kırup anı maḥzar
Götürür bu cihāndan kār u bārı
- 3 'Urūc itdi qadīmī menziline
Semend-i 'ıṣḫuñuñ olan süvārı

4 nūr-1 zātuñdur: zāt-1 pākūñdur S.

6 ğayrıyı: ğayrı S.

235

1 Bārī yārī: yār-1 ğārı S.

2 kār u bārı: kār-1 yārı S.

4 Şayarlar bir deme iki cihānı
Budur ‘ariflerüñ her demde kārı

5 Fenāyī eyleyüp varını ifnā
Fenā-ender-fenāda buldı varı

H 20a,-S 63a.

236

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün fe ‘ülün

1 ‘İnāyet idicek bir ‘abde Bārī
Olur hāline anuñ Bārı yārī

2 Cihānuñ ‘izz ü cāhından güzer it
Çekerseñ bār-ı yārı çek bārı

3 Fenā gülzārınuñ yoқdur beқası
Nedür güş eylegil zār-ı hezārı

4 Fezā-yı қudse irgürdi maқāmın
Semend-i himmetüñ cāna süvārı

5 Niçe şabr eyleye dil bu firāқа
Kişinüñ elde midür iḫtiyārı

6 Temennā-yı vişālüñde dü ‘ālem
Çü sensin cümleñüñ perverdigārı

236

1 anuñ: Bārı S.

4 fezā-yı: beқā-yı S.

- 7 Fenāyī bendeñe iki cihānda
‘Atā eyle şühūd-ı vech-i yāri

H 78b, S 88a-88b.

237

Fā‘ilātün mefā‘ilün fa‘lün

- 1 Feyz-i Hakk’uñ olursa ihsānı
Keşf olur sırr-ı rāz-ı Sübhānı
- 2 Yāri eyler müşāhede muhakkık
Her ki bilür bu remz-i ‘irfānı
- 3 Ulaşup vaşlına beķā buldı
Eyleyenler bu ķalbi fāni
- 4 İrişdi evc-i a‘lāya esfelden
Maħv idenler vücūd-ı cismānı
- 5 Leb ü la‘lī hevāsına çeşmüm
Dökdi her dem bu dürr ü mercānı
- 6 Kāmu haţ sāhibin ğubār eyler
Nesh iderse haţında reyhānı

7 bendeñe: bendeñi S.

237

3 vaşlına: vuşlata S.

4 irişdi: irdi S.

5 bu: o S.

- 7 Oldı bende Fenāyī Raḥmān'a
Kim ki bildi bu vech-i insānı

H 21a-21b, S 63b.

238

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Kim okursa levḥ-i dilden ism-i rūḥ-efzāmuזı
Seyr ider 'İsā gibi ol 'ālem-i bālāmuזı
- 2 Ādemīden 'ilm-i esmā öğrenen oldı melek
Cinnūñ aşlı nār idi öğrenmedi esmāmuזı
- 3 Sırr-ı remz-i '*alleme'l-esmāya* 'ārifseñ eğer
Senūñ ile bile görürsin tamām eşyāmuזı
- 4 Feyz-i aqdesden ireli cism ile cāna 'atā
Cennet-i ḥüsnūñde gördüñ fehm idüp me'vāmuזı
- 5 Hemçü 'Attār ey Fenāyī *mantıku't-tayr* bilmeyen
Kāf'a varup görmek ister ol bezm-i 'anqāmuזı

H 22b-23a, S 63b-64a.

238

- 3 "Allah Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi." Bakara 2/31.
- 5 "Süleyman Davud'a vāris ve dedi ki: Ey insanlar bize kuş dili öğretildi ve bize her şeyden (nasip) verildi." Neml 27/16.

Mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn

- 1 Nişānuñ bulalı cānum bu şānum bī-nişān oldı
Açıldı vaḥdeti sırrı 'avālim 'ayn-ı cān oldı
- 2 Rumūz-ı *mā vesa'n*iden irişdi cāna çün feyzi
Ve in min şey' kelāmiyle kamu eşyā lisān oldı
- 3 Ezeldendür bidāyeti cihāna şıĝmadı hergiz
Bu ma'nīdendür 'uşşākuñ mekānı lā-mekān oldı
- 4 Ruḥuñ *kālū belā* sırrın ideli 'āleme ifşā
Giderdi perdeyi yüzden gümānum bī-gümān oldı
- 5 *Nefaḥtü fīhi min-rūḥi* dinildi şān-ı Ādem'de
Bu sır *min- emri Rabbi*yle 'anāşırda nihān oldı
- 6 Sabā zūlfuñ nesīmiyle mu'aṭṭar kıldı 'āfākı
Mesīhā-veş deminden gör ki ne cānlar revān oldı

1 cānum: şānum S/ bu şānum: nişānum S/ vaḥdeti: vaḥdet-i H.

2 "Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulunun kalbine sığdım.." İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s 255.

"Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız. O halīmdir, bağışlayıcıdır." İsrā 17/44.

4 "Kıyāmet gününde biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Adem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, Onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da) Evet (buna) şahit olduk, dediler." A'raf 7/172.

5 "Onu tamamlayıp , içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın." Sād 38/72.

"Sana ruh hakkında soru sorarlar. De ki: Ruh, Rabb'immin emrindedir. Size ancak az bir bilgi verilmiştir." İsrā 17/85

- 7 Cihānda cān ile vaşluñ Fenāyī ihtiyār itdi
 oyup bu cism ile cānı cihān ire cihān oldı

H 24a-24b, S 64a-64b.

240

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Mülāat isteyen dīdār-ı yāri
 Fenā rāhında yoğ eyledi varı
- 2 Melāmet ‘āleminde buldı şöhret
 Aradan ref‘ ider nāmūs u ‘ārı
- 3 Hārı itme firāuñ āteşine.
 Yeter çekdük vişāle intizārı
- 4 Ruuñ gülzārınuñ büyına bu cān
 Çeker bülbül gibi zār-ı hezārı
- 5 *Sakāhüm* cāmını nüş eyleyen cān
 İki ‘ālemde görmez inkisārı
- 6 Nuuş-ı ayrıyı hakk eyle dilden
 N’ider sālİK olan naş u nigārı
- 7 Fenāyī’ye olursa Bārī yārī
 Bekā mülkine irgürür bu kārı
 H 28b, H 41a-41b, S 65a.

240

3 vişāle: firāa S, H 41a-41b(ikisi birlikte).

5 “Rableri onlara tertemiz bir iki iirir.” İnsan 76/21.

241

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Nişānsız bulmadı kimse o şānı
Nişān ile bulurlar bī-nişānı
- 2 N'ider cān u cihānı sensiz 'ārif
Yine sensin anuñ cān u cihānı
- 3 Nukūş-ı ğayrıyı hakk eyle dilden
'Ayān ola dile rāz-ı nihānı
- 4 Nedendür kaṭre iken nev'-i insān
Muḥiṭ ola o baḥr-i bī-girānı
- 5 Kuyūd-ı cism ü cāndan bulan āzād
Güzer itdi zemīn ü āsümānı
- 6 'Aceb sırdur semā vü arza şığmaz
Göñül burcunda derc olan me'āni
- 7 Sebaḳ al nüsha-ı sırr-ı ezelden
Sözün kat' it Fenāyī yum dehānı

H 31b-32a, S 65b.

241

1 o şānı: nişānı S/ bī-: - S.

5 cism ü: cism-i S.

242

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 İki 'ālemde luṭfuñdan Ḥabībī
Firāk odına yakma bu ğarībī
- 2 Vişālūñ gülşeninden ḥāşe-lillah
Ki maḥrūm eyleyesin 'andelībī
- 3 Bu derdüñ çāresin Loḳmān'a şordum
Didi her derdlerüñ oldur ṭabībī
- 4 Kuyūd-ı mā-sivādaneyle itlāk
Alalum feyz-i aḳdesden naşībī
- 5 Şuhūd-ı nūr-ı zātuñ eyle in'ām
Bi-küllī aradan ref' it raḳībī
- 6 Kafeşden itmedin cān murġı pervāz
Aña yek-sān ola bu'd ile ḳurbı
- 7 Fenāyi'nüñ zünübın eyle maġfūr
Müyesser ḳıl aña fetḥ-i mübīni

S 66a.

243

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bu dil-i maḥzūnı cānān yine mesrūr eyledi
Fezḳurūnī lem'asıyla anı mezkūr eyledi
- 2 Nār-ı fūrḳatle dil ü cān dem-be-dem sūzān iken
Vuşlatı ābını şaçup nārumuz nūr eyledi
- 3 *Rabbi emī* neş'esinden 'āleme virdi ziyā
Cism ü cāna şeş cihātı Mūsa-veş Tūr eyledi
- 4 Yir ü göge şıḡmayan bu sehv ü taḳşir her ne var
Zerre-i şemsi tecellisiyle maḡfūr eyledi
- 5 Ḳa'be-i nūr-ı cemālūñ mürdesi virdi şafā
Nuşret-i feth-i mübīnden bizi Manşūr eyledi
- 6 Ḳapdı keşret 'āleminden vaḥdetī ṭopın bugün
Kimi ki şehr-i şeri'at içre meşhūr eyledi
- 7 Sırr-ı eşyāya Fenāyī kıl ḥaḳīkatle nazar
Nūr-ı zātın cümle mevcūdātda mestūr eyledi
H 39b-40a, S 66a-66b.

243

1 lem'asıyla: ma'nisiyle H (ikisi birlikte).

"Öyle ise siz beni (ibadetle) anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin; sakın bana nankörlük etmeyin!" Bakara 2/152.

2 vuşlatı: rahmet S.

3 "Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tūr'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi." A'raf 7/143.

4 sehv: zenb S.

5 cemālūñ: cemāli S.

6 kimi ki: kime kim H/ şehr-i şeri'at: şöhret ma'arif H (ikisi birlikte).

244

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 'Ummāna giren derd ile dūr-dāneyi buldı
Şükrāne viren cānını cānāneyi buldı
- 2 Hıv f eyler iseñ yanmağa gel şem'e yapışma.
Ol āteşe bak gör nice pervāneyi buldı
- 3 Manşūr'a degıldür yalufıuz hāl-i hüviyyet
Şol 'aşık-ı şādık ki bu mey-hāneyi buldı
- 4 Tesbīh ile seccādeyi bir cür'aya şatdı
Her şūfi-i şāfi ki bu mey-hāneyi buldı
- 5 Girdi harem-i Ka'be-i vaşlına Fenāyī
Hannānı tavāf eyledi mennāneyi buldı

S 66b.

245

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Açıldı sırr-ı vahdetden haber 'ayna 'ayān oldı
Semā'-ı cān ile güş it ki her eşyā lisān oldı

- 2 Okur *seb 'a'l- meşānī* âyetin bir noktadan 'ârif
Ledünni 'ilmi Hızr-veş aña çünki beyân oldı
- 3 Bu hâk ü âb ile nâruñ hevâsından gönül geçdi
Hümâ-yı hû vü yâ hûnuñ hevâsında nihân oldı
- 4 Derûnum 'âlemin seyr it bu zâhir naqşa aldanma
Nişânın bulalı şânum nişânum bî-nişân oldı
- 5 Senüñ zât-ı kerîmüñi Fenâyî niçe vaşf itsün
Ki *kâne lâ-mekân* mülki saña çünki mekân oldı

H 53b-54a, S 66b-67a.

246

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Şems-i zâtuñ zerresi eşyâya te'sîr eyledi
Pertev-i hüsnuñ cihâni cümle tenvîr eyledi
- 2 Kâ'inâtuñ şafhasına çekmedin dâhî kalem
Dest-i kudret hubbuñi sînede ta'hrîr eyledi
- 3 Ahsen-i taqvîmüñ itdi hüsnuñ insânda nihân
Nâdi-i gayb ol vecihden hüsni ta'yîn eyledi

245

2 'ilmi: 'ilmini H.

Tekrar eden yedi âyet; 1. sûre olan Fâtiha sûresi.

4 derûnum: derûnuñ S/'âlemin: 'âlemüñ S.

5 itsün: eylesün S.

"Mekânsızlık mülkü sana (Allah'a) mekân oldu." anlamında Arapça bir ibaredir.

246

2 sînede: sînemde S.

3 hüsnuñ: vechüñ S/ ol: bu S/ ta'yîn: ta'bîr S.

- 4 Raḥmetinden feth-i mutlak bābın açdı çün Kerīm
Nuşretiyle enfüs ü āfāka tebşir eyledi
- 5 Baḫmadı taqşire ol iḥsānı bī-ḫad pādīşāh
Dest-i luṭfile dil-i vīrānı ta'mīr eyledi
- 6 Ref' idüp 'usrı cihāndan kıldı izhār yüsrünü
Ḥall idüp her müşküli faẓl ile teysir eyledi
- 7 Sehv ile nokşānına itme Fenāyi'nün nazar
Ḥizmetünde gerçi yā Rab sehv ü taqşir eyledi

H 38a, S 67a-67b.

247

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Yine sırr-ı nihānından cemāl-i yār nihān oldu
Tecellisi verāsından cihān cümle nihān oldu
- 2 Kelām-ı küllü şey'inden irişdi cāna çün feyzi
Açıldı vaḫdeti sırrı kamu eşyā lisān oldu
- 3 Oḫudı nuşḫa-i sırr-ı ezelden kāf ile nūnı
Cihāt-ı sitti selb idüp cihān içre cihān oldu

5 dest-i luṭf ile dil-i vīrānı: bu dil-i vīrāneyi luṭf ile S.

6 teysir: tebşir S.

7 itme: kıлма H.

247

2 "Allah ile beraber başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O'ndan başka tanrı yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz." Kasas 28/88.

- 4 Yüzüñde sũre-i *seb'a'l-meşāni* āyetin gördi
O terkibũñ şifātını bu vech ile beyān oldı
- 5 Fenāyī *küllü yevmin şe'n* rumũzın ideli iz'ān
Nişānuñ buldı o şe'nũñ bu şānı bī-nişān oldı

S 67b.

248

Fā'ilātũn fā'ilātũn fā'ilātũn fā'ilũn

- 1 Şāhid-i verd-i ezel çũn 'arz-ı dīdār eyledi
Nālesin bũlbũl anuñçũn aña tekrār eyledi
- 2 Bilmedi yüzũñde hālũñ sırrını miskīn faķīh
Ol vecihden aḥsen-i taķvīmi inkār eyledi
- 3 Ka'be-i nũr-ı cemālũñ itdi dā'im kıble-gāh
Kaşlaruñ mihrābına her kim ki iķrār eyledi
- 4 Şāni'ũñ iḥsānidur ḥüsnũñ Te'āla şānũhũ
Bu kemāl-i şun'ı gör kim sende izhār eyledi
- 5 Ezber it bu āyetũñ gel ey Fenāyī seb'asın
Naķşı қо naķķāşı gör naķşın ne hem-vār eyledi

S 68a.

4 Tekrar eden yedi āyet; 1. sũre olan Fātiha sũresi.

5 "Göklerde ve yerde bulunan herkes O'ndan ister. O her an yaratma halindedir." Rahmān 55/29.

249

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 Müyesser eyle ĩmân-ı 'ayânı
Ola 'ayna 'ayân sırr-ı nihânî
- 2 Güzer eyleye sâlik dü cihândan
Kuyûdâtdan kıl ıtlâk cism ü cânı
- 3 Şühûd-ı vahdet-i zâtuñ 'a'tâ it
Görem zerrede şems ü âsümânı
- 4 Nazar kıl Tūr-ı Mūsâ lem'asından
Ki tâ zâhir ola sırr-ı terânî
- 5 İrişdür remzine heft âsümânuñ
Okuyam noqtadan *seb 'a'l- meşânî*
- 6 Eger uçmağ ise zâhid murâduñ
Uçur erken kafesden murğ-ı cânı
- 7 Bekâ iklîmine irsün Fenâyî
N'ider sensiz bu cân cân u cihânı

H 51b, S 68a-68b.

249

3 it: kıl H (ikisi birlikte)/ şems ü: şems-i S.

4 Tūr-ı: ħarre S.

5 Tekrar eden yedi âyet; 1. sûre olan Fâtiha sûresi.

7 bu cân: bu S.

250

Mefâ 'ilün mefâ 'ilün fe 'ülün

- 1 Gider dilden gönül gel inkisârı
Fedâ it râh-ı Hâk' da cümle varı
- 2 Gönül mir'âtını eyle mücellâ
Göresin anda tâ ki vech-i yâri
- 3 İki 'âlem kıyûdından hâlâş ol
Çekerseñ bâri çek bâr-ı nigârı
- 4 Süvâr olan semend-i 'ışk-ı yâre
Kodı elden 'inân-ı ihtiyârı
- 5 Hezâr-veş ol gül-i bî-hâre zâr ol
Bilem dirseñ eger zâr-ı hezârı
- 6 Civâr-ı feyz-i kudse nâ'il olmaz
Ferâmûş eyleyen Hâk-ı civârı
- 7 Fenâyi'ye nazâr kıl şeş cihetden
K'ola vâhid yümn ile yesârı
- 8 Fenâyi' içegör bir bâdeden kim
İki 'âlemde olmaya humârı

H 54b, S 68b.

251

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Bi-ḥamdi'llāh zuhūr itdi yine elṭāf-ı Sübhānī
Terah fi'l-cümle tarḥ olup ferah-baḥş eyledi cânı
- 2 Kamu maḥlūka meccānen vücūdı eyleyüp in'ām
Cediden mürde dillere ḥayāt eyledi erzānī
- 3 Ne mümkin nīk-i 'aql ire anuñ künh-i kemāline
Te'aḳkıldan tefekkürden münezzehdür yüce şanı
- 4 'Araḳ-riz oluban sünbül dutar destinde sāgar gül
Yaḳasın çāk idüp bülbül şadāsı tutdı eyvānı
- 5 Gülünñ güş-i kabūline irişdi nāle-i bülbül
Anıñçün dā'imā tekrār ider ol āh u nālānı
- 6 Buhūr-ı Meryem'ün büyü irişdi ḥākden eflāke
Mu'atṭar itdi 'İsā-veş semāda vech-i cānānı
- 7 Benefşe sünbül ü zerrin delil oldılar ezhāra
Eline seyf alup süsen ider nergis nigeḥ-bānı
- 8 Döküp göz yaşını yüzler sürer servün ayağına
İder nāz ile istikbāl ḥirāmānī ḥirāmānī
- 9 'Arūs-ı dehri zeyn itdi yine meşşāṭa-yı kudret
Giderdi perdeyi yüzden deyü nev-rüz-ı sultānī

- 10 Bilenler hâl-i bülbülden iderler nâlesin maqbûl
Gül-i bî-çâredür anuñ hemîşe râz u efgânu
- 11 ‘Urûc eyledi meh gibi burûc-ı evc-i mes‘ûda
Şühûd iden semâ‘-ı dilde ol mihr-i dirâşsânu
- 12 İdüp *aḥbabtü en u ‘rafrumûzın zevk ile iz‘ân*
İçer bezm-i maḥabbetden Fenâyi cām-ı ‘irfânu

H 35a-35b, S 68b-69a.

252*

- 1 Çün gûş-ı cāna irdi ḥaber zi-ney
Cûş u hûşa geldi kamu ḥuşk u ter zi-ney
- 2 ‘Işk meclisinde gelse figāna o her nefes
Bezm ehli vecde ire ser-te-ser zi-ney
- 3 Def itdi mihr ü māhı felek raqş ider nücûm
Arzdan semāya eyledi āhı güzer zi-ney
- 4 Pāk itdi derûnı levş-i sivādan ki ney gibi
Vecd ehli tā ki tuta seni mu‘teber zi-ney
- 5 Dā‘im semā‘ ü nāle vü raqş u figān ider
Kimüñ ki ire ḳalbine cānā eşer zi-ney

11 dilde: dilden S.

12“Ben gizli bir hazine idim, bilinmek istedim (bilinmeyi sevdim) bu yüzden beni bilmeleri için mahlûkatı yarattım.” İsmail b. Muhammed ACLÛNĪ, age. C.2, s. 132.

252

1 cāna: ‘āşıka S.

4 tuta seni: seni tuta S.

5 ider: it S.

- 6 Zâhid geçerdî lezzet-i hür u kuşûrdan
Zevk itse zerrece kalbi eğer zi-ney
- 7 ‘Ömrüni zâyî’ itme ‘abeş yire ki şakın
Gel ehl-i hâle murtabı ol yok zarar zi-ney
- 8 Girmedi dil vilâyetine ehl-i zühd henüz
Derd ehli bezm-i vaşla bulubdur zafer zi-ney
- 9 ‘Âbid firâr iderse meclis-i neyden ‘aceb midür
Bî-derd olan kulûba irişür keder zi-ney
- 10 Kıl şerha şerha sineñi eyle delik delik
Tâ ki derûna ire Fenâyi nazar zi-ney

H 49b-50a, S 69a-69b.

253

Mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün

- 1 Tecellî-i cemâlünle mücellâ kıl dil ü cânı
Şu‘â-ı tal‘atün eyle iki ‘âlemde erzânî
- 2 Niçe bir berr-i fûrkatde olalum vaşluña teşne
Zülâl-i feyz-i fazluña gariğ it cân-ı ‘atşanı
- 3 Fenâ gülzârına cânâ hezâr-veş olma gel mesrûr
Senün gîbinün uçmuşdur bu gülzârün hezârânı

8 dil:- S,/ ehl-i zühd: ehl-i dil zühd S/ vaşla: vaşlata H.

10 şerha şerha: şerha H.

253

3 gîbinün uçmuşdur: bûlbûl uçurmuşdur H (ikisi birlikte).

- 4 Geçüp bu naqş-ı şüriden irişdür sırr-ı ma'nāya
Nümāyān ola eşyāda rumūz-ı vech-i Raḥmanī
- 5 Hümā-yı hū vü yā hūnuñ hevāsında idem pervāz
Güzer eyleye fazluñla dil ü cān kān-ı imkānı
- 6 Ziyā-yı şems-i zātuñdan 'atā it cān-ı müştāka
Gider varlık ḥicābını gerek zulmāni nūrānī
- 7 Fenāyī maḥv-ı maḥz eyle fenā rāhında gel varı
Beḳā iklīmine 'azm it açıla sırr-ı Sübhānī

H 60a-60b, S 70a.

254

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Şun ey sāḳī bize cām-ı şafāyı
Görem devrinde envār-ı liḳāyı
- 2 Nazar kıll faḳru faḳri lem'aşından
Bulam zımnında envā'-ı ğınāyı
- 3 Sivā resmini mutlaḳ eyle ifnā
'Ayān it sırruma 'ayn-ı beḳāyı

4: S bu beyitten başlar.

5 kān-ı: cān-ı H.

254

3 beḳāyı: liḳāyı S.

- 4 İde şeh-bâz-ı dil aşlına pervâz
‘Adem mülkinde şayd ide hümâyı
- 5 İki ‘âlem kıyūdından kıl ıtlâk
Ara yerden gider resm-i sivâyı
- 6 Temennâ-yı vişâlünde dil ü cân
N’ider sâlik olan gayrı sivâyı
- 7 Şühüd-ı nûr-ı zâtuñ eyle ihsân
Beķâ illerine irsün Fenâyı

H 50b-51a, S 70a-70b.

255

Fâ‘ilâtün mefâ‘ilün fa‘lün

- 1 Murğ-ı dil eski yuvadan uçdı
Bu da bir devr idi gördi geçdi
- 2 Niçe hüşyâr ola ‘ışkuñ mesti
Bâde-i cām-ı belâdan içdi
- 3 İtdi hayyâṭ-ı ezel fazlından
Câme-i hüsnüni cânâ biçdi

4 mülkinde: mülkine H.

5 gider: götür S.

6 sivâyı: recâyı S.

255

2 cām-ı: bezm-i S.

- 4 Kıldı luṭf ile ‘ademden bizi var
Raḥmeti ibn-i ‘ibāda ṣaçdı
- 5 Ey Fenāyī bu fenāya bakma
Her gelen mülk-i beḳāya göçdi

H 43a, S 70b.

256

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün fe ‘ülün

- 1 Hāḳīkat kenzinūñ sırrı açıldı
Vücüd mülkine raḥmetler ṣaçıldı
- 2 Yed-i ḥayyāt-ı kudret cism ü cāna
Fütüvvet cāmesin kesdi ve biçdi
- 3 Göñül teşne iken bir ḳatre āba
Şakāhüm Rabbühüm cāmını içdi
- 4 Hāḳīkī maṭlaba dil itdi pervāz
Mecāza bakmayup gördi ve geçdi
- 5 Fenā ehli n’ola irse beḳāya
Fenāyī eski yurtdan köy göçdi

H 46a-46b, S 70b, S 90b.

4 ibn-i: ābın S.

256

1 kenzinūñ sırrı: sırrınıñ kenzi H/ vücüd mülkine: vücüdü mülke S 70b.

2 kesdi: dikdi H.

3 cāmını içdi: cāmı içildi H.

“Rableri onlara tertemiz bir içki içirir.” İnsan 76/21.

257

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Yâ İlähî nâr-ı ‘ışkuñ cānı sūzān eyledi
Bülbül-āsā nālesin verde hezārān eyledi
- 2 Feyz-i fazluñdan ireli cism ile cāna ‘aṭā
Bu dil-i maḥzūnumuz luṭf ile şādān eyledi
- 3 Teşne diller vādi-i fūrkatde ser-gerdān iken
Āb-ı vaşluña Hızr-veş cānı reyyān eyledi
- 4 Kaldı hergiz vişāl-i bezm-i yāre iştiyāk
Luṭf u ḳahrın dem-be-dem ‘uşşāka yek-sān eyledi
- 5 *Küllü yevmin hüve fī şe’n* sırrına bulan vuşül
Bu vücūdı neş’esini başka bir şān eyledi
- 6 Cām-ı vaşluñ cūr’asını nūş iden buldı ḳayāt
Dü cihānı vaḥdetüñ esrārı ḳayrān eyledi
- 7 Açdı vechinden ḳicābın çün Fenāyî āfitāb
Zerresiyle cümle mevcūdātı raḥşān eyledi

H 51a, S 70b-71a.

258

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Nuķuş-ı resm-i kevneynden ĥalāş it bu dil ü cānı
Vişālūñ zevķini eyle iki 'ālemde erzānı
- 2 Şühūd-ı nūr-ı vahdetden irişe cānuma feyzüñ
Ĥicābı aradan ref' it gerek zūlmāni nūrānı
- 3 İki 'ālem vücūdı kim añā āyinedür vechüñ
Ne bilsün zāhid-i miskīn rumüz-ı ĩn ile ānı
- 4 Geçür cısr-i mecāziden bulalum aşl-ı maķşūdı
Ĥaķıķat üzre fehm ide dil ü cān sırr-ı insānı
- 5 Cihān u cān verāsından 'urüc eylerdi cān u dil
Olursa maķz-ı cūdından eger tevfiķ-i Rabbānı
- 6 Ĥayālūñ derdine düşen kemāl-i ĥayrete irdi
İderseñ Mūsa-veş Tūr-ı vücūduñda münācātı
- 7 İdenler Mūsa-veş Tūr-ı fenāda varını ĩşār
Terānı sırrına idüp kemālin buldı noķşānı

258

1 nuķuş-ı resm-i kevneynden: iki 'ālem kıyūdından S (ikisi birlikte).

2 irişe: irişe H.

4 ide: idem S.

5 'urüc: 'ubūr S.

6 :- S.

7 kemālin: kemāli S.

"Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tūr'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabbî): "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!" buyurdu. Rabb'i o dağa tecelli edince onu paramparça attı, Musa da baygın düştü." A'raf 7/143.

- 8 'Aceb sevdāya düşmişdür vişālin isteyen 'āşık
Geçer sevdā-yı sevdādan bulan sevdā-yı cānānı
- 9 İren derd-i hayālūne hayāl-i h'ābı terk itdi
Vişālūn derdidür ancak bu derdūn yine dermānı
- 10 Hārīm-i vaşluña eyle Fenāyī bendeñi mahrem
İde şāhibine işāl geçen 'ahd ile peymānı

H 61a-61b, S 71a-71b.

259

Fā'ilātūn mefā'ilūn fā'ilūn

- 1 Çünkü şānuñ ki bī-nişān oldu
Lā-mekān saña pes mekān oldu
- 2 Zātına çün tecellī eyledi Hāq
Bu şıfāt lâ-cerem 'ayān oldu
- 3 Kıldı künle bu 'ālemi izhār
Bu hāqīkat cihāna cān oldu
- 4 Şekl-i Ādem durur ki buldı vücūd
Hāq lisānında tercümān oldu
- 5 Gör hezārān kafesde bir bülbül
Bu 'anāşırda ol nihān oldu

6 Çok durur gerçi zâhiren bu zebân
Velî ma'nîde bir Hamân oldu

7 Ey Fenâyî bu remzi fehm eyle
Bu ma'anî saña beyân oldu

H 32a.

260

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Âferîn ol câna ki meşhûd ide cânânını
Bu fenâ mülkinde yek-sân kıla cism ü cânını

2 Haste olan dillere dârü'ş-şifâdur kûy-ı yâr
Derdini bulan gönül pes n'eylesün dermânını

3 Lâ-mekân mülki hümâsın itmeğe cânâ şikâr
Âşiyân-ı kudse irgüre ki murğ-ı cânını

4 Başını top eyleyüp giren fenâ meydânına
Lâ-mekân mülkinde çaldı ol topuñ çevgânını

5 Dâne-i hâl-i ruhuñ vechinde cân eyler fedâ
Okuyanlar noktadan sırr-ı ezel 'irfânını

6 Çün dem-i rûhu'l-kudüsdan mürde dil buldı hayât
Nice mümkün ide Âdem ol demüñ şükranını

- 7 Vuşlatı esrārına hayrān Fenāyī işbu cān
Virmedi iki cihāna vuşlatuñ bir ānını

H 25a-25b.

261

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

- 1 Melahat mülkinüñ sensin emīri
Kemend-i zülfünüñ oldum esīri
- 2 Zamīrüm şanı cümle saña 'ā'id
Yine ircā' idem mā fi'z-zamīri
- 3 Kamu müşkillerümüz eyle teysir
Müyessirsin efendi her 'asīri
- 4 Tecellī-i cemālün eyle ihsān
Ziyāsiyla münevver kıl haķiri
- 5 'Atā it fakru fahrī'lem'asından
Ġinā-yı zāta irgür bu fakīri
- 6 Haķikat baħrine sen eyle ğavvāş
Bulayum dürr-i pāk-i bī-nażiri
- 7 İrerdı 'ālem-i kudse Fenāyī
Olursa Haķ mu'in ile zahiri
H 33a.

262

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

- 1 Bu rencüruñ cemālüñdür devâsı
Şifâ-ı şadr olur cânân likâsı
- 2 Egerçi Sidre vü Tübâ'da maḥbûb
Bu sidrenüñ bulunmaz müntehâsı
- 3 Vişâlüñ zevķini şol cân bilür kim
Ola göñlinde 'ıŝķuñuñ belâsı
- 4 Şehîd ol 'ıŝķ içinde şâdıķ iseñ
Ki Hâķ'dur ol şehîdüñ kan bahâsı
- 5 Fenâyi bulsa n'ola sırr-ı tevḥîd
Eḥaddendür bu tevḥîdüñ esâsı

H 45a, S 79b.

263

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

- 1 Açıldı ravza-ı vechüñ bahârı
Müsâvi eyledi leyl ü nehârı

262

1 şadr: cân S.

3 göñlinde: göñülde S.

5 sırr-ı:- S.

- 2 İçenler la'l-i nâbuñ cür'asından
İki 'âlemde görmedi humârı
- 3 Hevâ-yı hû vü yâ hûnuñ hümâsın
N'ola şeh-bâz-ı dil itse şikârı
- 4 Şifât-ı şafvet-i vaşluñ kıl ihsân
Gider âyine-i dilden gubârı
- 5 Fezâ-yı lâ-mekânda kıldı cevân
Semend-i himmetüñ olan süvârı
- 6 'Urûc itdi semâ-yı evc-i kudse
İden ifnâ 'adem râhında varı
- 7 Fenâyî bendeñe iki cihânda
'Ayân eyle şühûd-ı 'ayn-ı yâri
- H 49b, S 76a.

264

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Fırkatüñ yandurđ cânum bağrumı ған eyledi
Kaṭre-i eşküm cihâni ṭıdđ 'ummân eyledi
- 2 'Älemüñ nâz u na'im ü bāğ u bostânın baña
Sensiz ey sultân-ı hûbân bend ü zindân eyledi

263

4 şafvet-i: şafvetüñ S.

264

2 na'im: ni'arında S/ bostânın: bostânuñ S.

- 3 Baħr-ı 'ıŝkũñ ğarka virdi bu vücũdum zevraķın
Gör ne bĩdar eyleyũp hicrũñ ne tũfan eyledi
- 4 'Iŝkıñũñ bāĝ u baharı vuŝlatuñ gũlzārıdur
Kańĝı gũlzār nāmını gũlsüz gũlistān eyledi
- 5 Senden özge çũn Fenāyĩ bildiĝum yoķdur vücũd
Bu vecihden vaŝ ile hicrānı yek-sān eyledi

H 53a, S 76a-76b.

265

Mefā 'ilũn mefā 'ilũn mefā 'ilũn mefā 'ilũn

- 1 Ŗunalı sākı-i 'ıŝkũñ ezel cām-ı rũh-efzāyı
İder bezm-i cihān içre anuñçũn bizi ŝeydāyĩ
- 2 Meded-cũy olmasa 'ālem eger bu eŝki silmeden
Göl eylerdi felek gibi dem-ā-dem heft deryāyı
- 3 Vücũdı 'aŝıķũñ meh-veş karĩb olduķça maħv olur
Niçe seyr eyleye bu dil o şems-i 'ālem-ārāyı
- 4 Gõñũl sevdā-yı sevdādan geçer bir derd-i ser deyi
Çeker ŝāne gibi zũlfi belāsın gör bu ğavgāyı
- 5 Görũp āb-ı siriŝkũm ol nihāl-i gül ne meyl eyler
Ne yād eyledi bũlbũl-veş bugũn ol serv-i bālāyı

265

1 cām-ı rũh: cām-ı ol S.

2 -cũy olmasa 'ālem :-cũy-ı sirişk olma S.

4 ser deyi: serdũr bu H/ bir: - S.

6 Çü yokdur ğayrı ħüsn dost cihānda ŧüret ü ma'nā
N'ola eylerse ger zāhid ħod-ārāyı vü ħod-rāyı

7 Cenāb-ı yār-ı 'ālīdür ħayāl-i vaŧl ide gerçi
Fenāyı kesmedi dilden velī rabṭ-ı temennāyı

H 54a-54b, S 77a.

266

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

1 Cemālūñ pertevi ŧutdı cihānı
Münevver eyledi kevn ü mekānı

2 Fenā rāhında varn iden ifnā
N'ola bulsa beķā-yı cāvidānı

3 Nazar kııl *Rabbi emī'lem'*asından
Ki zāhir ola sırr-ı *len terānī*

4 Ħaķīķat 'āleminden eyle āĝāh
'Ayān ola dile rāz-ı nihānī

5 Cemālūñ gülŧenidür çünki maķŧūd
Bu cān sensiz n'ider baĝ-ı cinānı

6 ħod-ārāyı vü ħod-rāyı: -S.

7 vaŧl ide: vaŧlma S.

3 "Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tūr'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi." A'raf 7/143.

6 'Urūc eylerse dil arz u semādan
İder vāhid zemīn ile zamānı

7 Fenāyī bendeñe iki cihānda
'Ayān it 'aynına nūr-ı 'ayānı

H 44a-44b, S 72b-73a.

267

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

1 'Atā eyle bize nūr-ı 'ayānı
Nümāyān ola tā rāz-ı nihānı

2 Nuķūş-ı ğayrı hakk it levḥ-i dilden
Beyān olsun dile sırr-ı ma'ānı

3 Bizi nār-ı firāķa kılma sūzān
Vişālūñle kıl iḫyā mürde cānı

4 İki 'ālem kuyūdından ḫalāş it
Ara yerden gider ĩn ile ānı

5 Nażar kıl *lī me'allah* lem'asından
Güzer eyleye dil heft āsümānı

6 urūc eylerse: güzer eyle S/ ider vāhid: bir eyleyüp S.

267

1 rāz-ı: rāz u S.

5 "Allah ile beraber başka bir tanrı edinmeyin." Zāriyāt 51/51.

- 6 'Arūs-ı ma'nā ref' ide hicābın
Ola zāhir ki tā sırr-ı *meşāni*
- 7 Bu dil şafhında ketb olan Fenāyī
Ne nüshadur bulunmaz aña şānī

H 64a, S 78b-79a.

268

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Gider zūlmānī nūrānī hicābı
Görem zerrede nūr-ı āfitābı
- 2 Güzer eyleye dil bu ism ü resmi
'Arūs-ı ma'na ref' ide hicābı
- 3 Olalum *hāsibū* emrine mazhar
İki 'ālemde gösterme hisābı
- 4 Taleb kıl cān u dilden 'ākıl iseñ
Şühūd-ı hāzret-i ni'me'l-me'ābı
- 5 Kapuñdur melce-i şugrā vü kübrā
Müyesser eyle yā Rab fetḥ-i bābı

6 Tekrar eden yedi āyet; 1. sūre olan Fātiha sūresi.

7 Fenāyī: me'ānī H (ikisi birlikte).

268

3 "Hesaba çekilmeden önce nefsinizi hesaba çekiniz." Muhammed b. Abdurrahman ES-SAHAVİ,
El Makasidü'l-Hasane, Kahire, 1956, s. 436.

6 Dil-i maḥzūnı sāķī eyle mesrūr
Şakāhüm rabbühümden şun şarābı

7 Fenāyī bendeñüñ iki cihānda
 Cenābuñadur ancaķ intisābı

H 66a-66b, S 80b.

269

Mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün

1 Āvāre gönül neyleyeyüm derdüñe yandı
 Mecnün gibi her gördüğünü Leylā şandı

2 Bizligümüzi bizden alup ḥayrete şalduñ
 Zülf ü ruḥuña lu'b ile alındı tolandı

3 Bulunmaz iken zāta nazır arz u semāda
 Qandan gelüben gitdigümüz sende bilindi

4 Zātına Ḥudā mazḥar idüp eyledi ta'zīm
Küfven eḥadüñ sırrı āyā nice bulundi

H 66b.

6 "Rableri onlara tertemiz bir içki içirir." İnsan 76/21.

269

4 "O'nun hiçbir dengi yoktur." İhlās 112/4.

270

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

- 1 Hüdā'ya ḥamd it ey dil şubḥ u şāmī
Resül'e vir şalāt ile selāmı
- 2 Vişālūñ zevḳini yā Rab kı l iḥsān
'Aṭā it ḳullaruña her merāmı
- 3 Ḥumārın görmedi iki cihānda
İçenler dest-i sākīden bu cāmı
- 4 İrişe ḥişşe ve'scud va'ḳterib den
Şaña idem ḳu'ūd ile ḳıyāmı
- 5 *Ubiytu 'inde Rabbī* den nazār kı l
Ki tā zāhir ola sırr-ı şıyāmı
- 6 Ḥarīm-i zātuña cān ola maḥrem
'Ayān it 'aynuma beyt-i ḥarāmı
- 7 Fenāyī'ye olursa feyzūñ in'ām
Fezā-yı ḳudse irgürür maḳāmı

H 67a.

270

4 "Allah'a secde et ve (yalnızca O'na) yaklaş." Alak 96/19.

5 "Ben Rabbimin katında gecelerim. O bana yedirir ve içirir." Dilâver SELVİ, a.g.e., s. 232.

6 'ayān: 'ināyet H.

271

Mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün

- 1 Müyessersin müyesser it merâmı
Saña muhtâc bu halkuñ hâşş u 'âmı
- 2 Kadem başmaz ma'ârif pâyesine
Şu ki bilmedi sırr-ı şubh u şâmı
- 3 Güzer eyleye dil arz u semâdan
İşide şâhibinden her kelâmı
- 4 Geçür zulmâni nûrânî hicâbdan
Bizi 'avk itmeye gaflet menâmı
- 5 Receb şa'bân ramazân hürmetine
Sivâ levşinden ihsân it şıyâmı
- 6 Olalum ka'be-i âmâle nâ'il
'Ayân kıl dîdeye dârü's-selâmı
- 7 Fenâyi'ye olursa vaşluñ ihsân
Civâr-ı kudse irgürür makâmı
H 67a-67b.

272

Mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün

- 1 Şafâsından cihânuñ cân uşandı
Oğunı atdı vü yayını yaşdı

- 2 'Urūc iden burūc-ı evc-i kudse
Kudūmın 'arş-ı maqşūdına başdı
- 3 Bulup ol mäh-ı tábānı özünde
Semā-ı seb'aya eleğın aşdı
- 4 'Aceb ğafletdedür bi-çäre insān
Alup viren iden kendüyi şandı
- 5 Fenāyī derd-mende kıl hidāyet
Hemān envār-ı dīdār ola kaşdı

H 68b, S 81a.

273

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Aradan ref' iden zenb-i vücūdı
Haqıkat üzre ol eyler sücūdı
- 2 Kılan mısr-ı vücūdında şalātı
Bir eyledi kıyām ile ku'ūdı
- 3 *Nefāhtü* sırrını fehm eyleyen cān
Semā-ı kudse eyledi şu'ūdı
- 4 Şırāt-ı müstakīm olur tarīkı
Ri'āyet eyleyen hadd-i hudūdı

273

1 iden: it S.

3 "Onu tamamlayıp , içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın." Sād 38/72.

- 5 Temennâ-yı vişâlûñde dü ‘âlem
Umar derdlü olan dil feyz-i cûdı
- 6 Cemâlûñ vaşfını gûş eyleyen dil
N’ider hür u cinân ile kuşûrı
- 7 Fenâyi bendeñe yâ Rab kııl ihsân
‘Aṭâ it aña haqqânî şühûdı

H 73a, S 248 84a.

274

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün

- 1 Fenâdur ‘âlemûñ yokdur beķası
Şaḥîḥ bil ki şü üzredür binâsı
- 2 Gelen gider bu menzil-ḥânesinden
Gerek bây u gerek şâh u gedâsı
- 3 İki ‘âlem kuyûdından ol âzâd
Olur pâ-bend bunuñ aḡ u ķarası
- 4 Maķâm-ı *ķâbe kavseyne* ‘urûc it
Bu sidrenûñ bulunmaz münthâsı

H 75a.

274

4 “Sonra (Muhammed’e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu.” Necm 53/9.

275

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 Saña senden şıgınuram İlähî
Ki sensin cümlenüñ püşt ü penâhı
- 2 Nazar eyleme sehv ile kuşûra
Umar ihsânuñı bu 'abd-i sâhî
- 3 Be-ħakķ-ı âb-ı rûy-ı vech-i enver
N'ola 'afv eyler iseñ her günâhı
- 4 Sivâ resmini ħakk it levĥ-i dilden
Münevver eyle bu ħalb-i siyâhı
- 5 İki 'âlem kıyûdından ħalâş it
Cenâbuñdur 'ibâduñ 'izz ü câhı
- 6 Bizi 'ilm-i ledünden eyle âgâh
Görem envâruñı ez her kemâhî
- 7 *Ve 'allemnâhudan* kııl bizi âgâh
Semâ-ı dilde bulam mihr ü mâhı
- 8 Müsebbihler seni hep cümle eşyâ
Ķamusı vahdet-i zâtuñ güvâhı

275

3 enver: envâr S.

7 "Biz ona (Peygamber'e) şiir öğretmedik. Zaten ona yaraşmazdı da. Onun söyledikleri, ancak Allah'tan gelmiş bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dır." Yâsîn 36/69.

9 Nazar eyle gel en-nāsü niyāma
Hakikatde dilersen̄ intibāhı

10 Fenāyī kuluña eyle hidāyet
Ola esrāruña vākıf kemāhı

H 77a, S 87a-87b.

276

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Olmayan 'ilm-i ledün āgāhı
Ne bilür sırr-ı kelām'ullahı

2 İrmege bezm-i vişāl-i yāre
Ele al hātır-ı 'abd'ullāhı

3 Feyz-i aqdesden ola cāna 'atā
İdelüm derd ile āh u vāhı

4 İtmeye sehv ile 'işyāna nazar
Umaruz kim ola luṭf-ı şāhı

5 Māh-ı nev gibi iden kesb-i kemāl
O görür zerrede mihr ü māhı

6 *Fakru fahrīden* olan hişşe-pezir
İki 'ālemde n'ider ol cāhı

- 7 Eyle fażluñla Fenāyī'ye kerem
Yüz sürer bâbuña 'abd-i sāhī

H 78a, S 87b-88a.

277

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

- 1 Gider dilden rüsüm-ı mäsivâyı
'Ayân it 'ayna nür-ı Kibriyâ'yi
- 2 Şırât-ı müstakîme kıl hidâyet
Delîl eyle habîbüñ Muşafâ'yı
- 3 İki 'âlem kıyûdından ħalâş it
Güzer ide göñül ağ u qarayı
- 4 Nuķuş-ı ğayrı ħakk it levĥ-i dilden
Arada ħalmaya mer'î vü rā'î
- 5 İdüp *seb'a'l-meşâniden* ħaber-dâr
'Ubür itmeĝe dil arz u semâyı
- 6 Kemâl-i feyz-i cûduñdan kıl iĥsân
Görem her zerrede şems-i liķâyı
- 7 Şühûd-ı nür-ı zâtuñ eyle in'âm
İre tâ 'arş-ı maķşûda Fenāyī
H 80b, S 89a-89b.

277

5 Tekrar eden yedi âyet; 1. sûre olan Fâtiha sûresi.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 'Älem-i dünyâda meşhûd eyleyen Mevlâ'sını
Seyr ider ol *küllî şey'in hâlikün* şahrâsını
- 2 Sa'y ider 'irfân-ı Hâk' uñ muntehâsın bulmağa
Buldı bu mülk-i vücûdda sırr-ı *ev ednâsını*
- 3 *Harre Mûsâ* lem'asından câna irişdi ziyâ
Zâhir itdi len terânî remzinüñ ma'nâsını
- 4 Teşne-i *el-yevme tuczâ* sırrına irdi bugün
Râh-ı Hâk'da bir iden imrüz ile ferdâsını
- 5 *Küllü şey'in hâlikün* mefhûmına buldı vuşul
Cennet-i hüsnüñ nümâyân eyledi me'vâsını
- 6 Rûy-ı bahtın bedr idüp burc-ı şerefde dâ'imâ
Geçdi ednâdan bulanlar matlabuñ a'lâsını

1 hâlikün: -S.

"Allah ile beraber başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O'ndan başka tanrı yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz." Kasas 28/88.

2 "Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar , hatta daha da yakın oldu." Necm 53/9.

3 itdi: itdün S.

"Rabb'i o dağa tecelli edince onu paramparça attı, Musa da baygın düştü." A'raf 7/143.

4 râh-ı Hâk'da bir iden imrüz: vâhid iden râh-ı Hâk'da rüz S.

"Bugün herkese kazandığının karşılığı verilir. Bugün haksızlık yoktur. Şüphesiz Allah hesabı çarçabuk görendir." Mü'min 40/17.

5 "Allah ile beraber başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O'ndan başka tanrı yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz." Kasas 28/88.

6 bedr: yedi S/ idüp: ider S.

- 7 *Mantıku't-tayr* ey Fenāyī nokta-ı bādan haber
Niçe görür küh-ı kāfa varmayan 'ankāsını
- 8 Alduñ ise ey Fenāyī nokta-ı bādan sebak
Gel bu harfüñ levh-i dilde idegör inşasını

H 81b, S 91a.

279

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

- 1 Güzer eyle gönül gel hāşş u 'āmı
İrişdür hazret-i zāta maqāmı
- 2 Fenā rāhında varuñ eyle ifnā
Gönül bulmaq dilersen her merāmı
- 3 İdüp Mevlā'ya haqqānī sücüdı
Kılagör Kible-i kalbe kıyāmı
- 4 İdüp *es-şavmu li* remzini iz'ān
Sivā resminden idegör şıyāmı
- 5 Nazar itdünise en-nāsu niyāma
Gider bu h'āb-ı gafletden menāmı

7 :-H.

“Süleyman Davud'a vāris ve dedi ki: Ey insanlar bize kuş dili öğretildi ve bize her şeyden (nasip) verildi.” Neml 27/16.

279

4 “Allah buyurdu ki: Ancak oruç müstesna. Çünkü o benim içindir; onun mükâfatını ancak ben vereceğim.” İmam Muhammed Bin Muhammed Bin Süleyman er- RŪDĀNĪ, a.g.e. C.2, s.40, Hadis no: 2868.

- 6 Kılup āyine-i albũn muaffā
İre bĩ-vāsıtā Hakk' uñ kelāmı
- 7 Fenāyĩ bendeñe ıl lu u isān
Bula her cāda masũda devāmı

H 83b.

280

Fā'ılātũn fā'ılātũn fā'ılātũn fā'ılũn

- 1 İster iseñ yārũni terk eyle cũmle varuñı
Bũlbũl-i Őũride gibi zĩnet it gũlzāruñı
- 2 'Ābidān zũhd ũ 'ibādetle dilerler Őhreti
Ol durur mabũl-i 'ālem hıfz ide esrāruñı
- 3 ıl Őedā'id itiyār ol eŐiginde hāk-i rāh
İt melāmet nefsuñi terk eyle tālib 'āruñı
- 4 Zāyi' itme nad-i 'õmri elde iken ey 'azĩz
Vaşla cānı bey' idũp yār ile it bāzāruñı
- 5 'IŞk yolunda Őādık oldur kim belādan açmadı
Őādık iseñ sen daĩ 'add it gũle her hāruñı
- 6 Sālik-i rāh-ı haıat lufuñ umar dā'imā
ıl 'ināyet anlara tā gõreler dĩdāruñı
- 7 Őunlaruñdur devlet-i bāĩ vũ 'õmr-i sermedi
Bezı idũp cānı yoluñda itdi terk ayāruñı

- 8 Varlığından geçübün terk itdi iki 'âlemi
Bil vücūdın maḥv ider bir kez gören didāruñı
- 9 Gel derūnuñ 'ışık ile doldur ki ğayrı girmeye
Şābitü'l-aḳdām ol ey dil muḥkem it ikrāruñı

H 86b-87a.

281

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dürlü dürlü derde uğratduñ bizi
Bendeyin n'eyleyeyin göñlüm seni
- 2 Dü cihāndan özüni itdi ḫalāş
Rāh-ı Ḥaḳ'da bezl iden cān u teni
- 3 İt ḫarīm-i zātuña maḥrem bizi
Zāhir eyle *mā vesa'ni* sırrını
- 4 Taḫt-ı teşḫirüñdedür arz u semā
Derdlüler senden bulur dermānını
- 5 Levḫ-i dilden ḫakk ola resm-i sivā
Göre āyinede cān cānānını

280

8 geçübün: geçünen H.

281

3 "Göklere ve yere sığmadım, mü'min kulunun kalbine sığdım.." İsmail b. Muhammed ACLÜNİ,
age. C.2, s 255.

6 Āşiyān-ı aşla dil itdi ‘urūc
Güş idicek cān hezāruñ zārını

7 Luṭf ile eyle Fenāyi’ye nazar
Aña feth it *küntü kenz* esrārını

H 88a.

282

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

1 Dürlü dürlü derde uğratduñ bizi
Bendeyem n’eyleyeyüm nefsum seni

2 Şey’e li’llah yā mucībe’s-sā’ilīn
Faḳrumuz irgür ğınāya yā Ğanī

3 Sehv ü nisyānumuza kıлма nazar
Bābuña yüz sürmeye tākāt kanı

4 Olmaya pā-bendemüz dehr-i denī
Yaḳma nār-ı fūrḳate cān u teni

5 Mā-sivā kaydından it cānum ḫalāş
Tā ki pā-bend olmaya dehr-i denī

6 *Rabbi emī* lem’asından kılm ‘atā
Mūsa-veş fehm ide bu dil Rabbini

7 “Gizli bir hazine idim.” İsmail b. Muhammed ACLŪNĪ, age. C.2, s. 132.

282

6 “Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tūr’a) gelip de Rabb’i onunla konuşunca “Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!” dedi.” A’raf 7/143.

- 7 Kıl Fenāyī'ye ledünnādan 'aṭā
İde tekmiḷ Hızr-āsā her feni

H 92a.

283

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Hüdā'yā faẓl u ihsānuñ bulunmaz ḥadd ü pāyānı
N'ola luṭfuñla eylerseñ göñül derdine dermānı
- 2 Tesellī-i vişālūñle bizi ḥandān u şādān it
Şühūd-ı zātuñı eyle iki 'ālemde erzānı
- 3 Bu ism ü resmi maḥv eyle kerem kıl levḥ-i ḥāṭırdan
Geçürsün cezbeñ ey Mevlā sivādan bu dil-i ḥāmı
- 4 Ola aḥbabtü en u 'raf rumūzına özüm vāşıl
İçür baḥr-ı ḥaḳāyıḳdan efendi cām-ı 'irfānı
- 5 Kemāl-i cūd-u faẓluñdan Fenāyī'ye 'ināyet kıl
İre sırr-ı maḥabbetden aña tā feyz-i Raḥmānı

H 88a-88b.

284

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Vişâl-i Hakk'a t̄alib ol gönül terk eyle ednâyı
Gider dilden sivâ fikrin bul ol a'lâdan a'lâyı
- 2 Kılâgör emr-i *mütûya* itâ'at Hakk'a kurbet bul
Şağın bâkî kalur şanma begüm bu fâni dünyâyı
- 3 İçen vahdet şarâbından ezel bezminde sâkiden
'Ubür itse 'aceb midür gönül dünyâ vü 'uqbâdan
- 4 Bu fânî varlığı mahv it iriş mahbûb-ı bâkîye
Vücûduñdur saña hâ'il şühûd itmege Mevlâ'yı
- 5 Vücûduñ katresini şal Fenâyî aşl-ı deryâya
Hâkikatde eger bilmek dilerseñ sırr-ı eşyâyı

H 89b-90a.

285

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 İrişdür vahdet-i zâta 'ibâdı
Viren sensin 'ibâda her murâdı

2 Tecellî-i cemâlûñ eyle in‘âm
Münevver eyle nûruñla fu‘adı

3 İkilik perdesin kıl ref‘ bizden
Dü ‘âlemde naşîb it ittiḥâdı

4 Hidâyet it şırâṭ-ı müstaḳîme
Delîlümüz ola Allah u Hâdî

5 Göñül mir‘âtını eyle mücellâ
Nümâyân eyleye rāh-ı reşâdı

6 Firâkuñ nârına eyleme sūzân
Dil-i maḥzûn ola vaşluñla şâdî

7 Fenâyi‘yi қаpuñdan kılma mehcūr
Kemâl-i fazluñadur i‘timâdı

H 90a-90b.

286

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

1 Vişâlûñ zevḳini eyle iki ‘âlemde erzânî
Ḥafâş it derd ile ğamdan kerem kıl cism ile cānı

2 Niçe bir berr-i fūrkatde olalum la‘lûñe teşne
Zülâl-i baḥr-ı fazluña ğariḳ it cān-ı ‘atşānı

- 3 Geçür arz u semāvātdan iriřdür ‘arř-1 mařřūda
Aradan ref‘ ola perde açılıp sırr-1 Sübhānī
- 4 Mecāzī mevce başmayup bulalum aşl-1 deryāyı
Görem āyīne-i dilden haķīkat üzre eřyāyı
- 5 ‘Ale’l-‘arş istevā remzin Fenāyī’ye ‘atā eyle
Nümāyān ola her cāda añā envār-1 Rařmānī

H 92a-92b.

287

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün fe ‘ülün

- 1 Ferāmūř eyle ey dil dü cihānı
Bulam dirseñ eger cān içre cānı
- 2 Şühūd-1 nūr-1 zātuñdur çü mařřūd
Ara yerden gider ĩn ile ānı
- 3 Kelām-1 külli yevmin hüve fī şe’n
Nümāyān ide her cāda o řānı
- 4 Güzer eyleye dil heft āsümāndan
Ola zāhir añā sırr-1 meřānī
- 5 Gider āyīne-i dilden ğubārı
Görine anda esrār-1 nihānī

286

5 “Rahman, arşa istivā etmiştir.” Tāhā 20/5.

287

3 “Göklerde ve yerde bulunan herkes O’ndan ister. O her an yaratma halindedir.” Rařmān 55/29.

6 Beķā iķlīmīne ‘azm eyle ey cān
Bu cismüñ olmadın fānīde fānī

7 Fenāyī bendeñe ref* it hicābı
Haķīkice bile ma‘nā-yı insānı

H 95b.

288

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün

1 Şunarsa sāķi-i ‘ıķķuñ dile cām-ı muşaffāyı
Görür mir’āt-i dilde ol cemāl-i ‘ālem-ārāyı

2 Niçe bir berr-i fūrķatde olalum vaşluña teşne
Zülāl-i la‘l-i nābuñdan ‘aķā eyle tesellāyı

3 Ziyā-baķş olsun āfāķda cemāl-i ‘ālem-efrūzuñ
Fūrūzān eyledükçe tal’at-i ģurşīd-i dūnyāyı

H 100a-100b.

MESNEVİLER

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 Senüñ emrünüle kâ'im cümle eşyâ
Bu kudretdedür dünyâ vü 'uqbâ
- 2 Bu zulmetden münevver it cihânı
Hayât-bağış it cedîden mürde cânı
- 3 Güzer eyleye dil arz u semâyı
İre tâ 'arş-ı maqşûda Fenâyî

Y 1a.

RÛBÂ'İLER

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün

Ey dîde dil-i nokta-yı bâya nazar eyle
Bir gördüñ ise var ikilikden hâzer eyle
Râ'î ile mer'î vü muhâtab mütakellim
Birdür iki şanma aña keşf-i başar eyle

H 99b.

TUYUĞLAR

1

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Hâlümüze Bâri ihsân eyleye
 Cümle müşkilleri âsân eyleye
 Mazhar-ı esrâr-ı 'irfân eyleye
 Cân u dil derdine dermân eyleye

H 99b.

2

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Ara yerden câna ref' ola hicâb
 Göre göz envârını bî-irriyâb
 İde kullarına her dem feth-i bâb
 Gûş-ı câna ire luḡfuñdan ḥiṭâb

H 99b.

3

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Ehl-i 'irfânuñ maḳâmı ḳâf imiş
 'Ârif-i Rab 'ârif-i 'arâf imiş

Bilmeyen ol kâf-ı sözi lâf imiş
 Özünü bilen bugün şarrâf imiş

H 103a, S 30a.

KIT'ALAR

1

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Cenâb-ı hazret-i Hâk kıla güyâ
 Hâkîkat gülşeninde 'andelîbi
 Be-hâk-ı hazret-i şadr-ı risâlet
 Karîb ola cenâb-ı pâke kurbı

H 100b.

2

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Alduñ ise ey Fenâyî nokta-ı bâdan sebak
 Gel bu harfün levh-i dilden idegör inşasını
 Mantıku't-tayr ey Fenâyî hemçü 'Attâr ile gör
 Nice görür küh-ı kâfa varmayan 'anqâsını

H 102b.

NAZIMLAR

1

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ahsen-i takvimi inkâr eyleyen şeytân olur
 Şûret-i şâb-ı kûṭbeṭ bu ma'naya bürhân olur
 Hâl u ḥaddi vechine âşüftedür bu 'aql u cân
 Lebleri esrârına iki cihân ḥayrân olur

H 96a, S 78a.

2

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Vişâlün zevkîni yâ Rab bize fazluñla kıl i'tâ
 Şu'â'-ı nûr-ı zâtuñdan ola tâ mürdeler ihyâ
 Geçür bu bezm-i keşretten nazâr kıl sırr-ı vaḥdetden
 İçür 'işkuñ şarâbından olalum dâ'imâ şeydâ

H 100a, S 4a.

3

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Temennâ-yı vişâlünde dil ü cân
 Umaruz ola iḥsân aña her ân

1
 'aql u: 'aql S.

Zülâl-i feyz-i cûduñdan 'atâ kıł
 oma bu berr-i fûrat ire 'atân
 H 100b.

4

Fâ 'ilâtûn fâ 'ilâtûn fâ 'ilâtûn fâ 'ilûn

ıl 'inâyet luf ile noânımız bulsun kemâl
 Leyl-i fûrat ref' olup zâhir ola şub u viâl
 Nie yol bulur cenâb-ı pâke bu 'abd-i zelîl
 Şems-i zâtuñ lem'asından irmese zerrece hâl

H 100b.

5

Fâ 'ilâtûn fâ 'ilâtûn fâ 'ilâtûn fâ 'ilûn

Mekteb-i 'irfândan ey dil alma isterseñ seba
 Varuñı pervâne gibi şem'-i hûsn-i yâre ya
 Şaın aldanma cihânuñ urı naş u âline
 Gel derûnuñ 'âleminde ketb olan ma'nâya ba

H 101a.

6

Mefâ 'ilûn mefâ 'ilûn fe 'ulûn

Bizi bilenlere idüñ selâmı
 Müyesser ide Hâ dârü's-selâmı

Hakkı zikr ideler her şubh u şāmī

H 103b.

MATLA‘LAR

1

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Gerçi yaşluñ cānuma cāndan olur baña qarīb
Sensin olan bize bizden hem ba‘id ü hem qarīb

H 99b.

2

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Cenāb-ı hazret-i Bārī ola hālümüze yārī
Göñül hoşlıkların kılsun müyesser dā‘imā Bārī

H 99b.

3

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Cümle müşküllerümüz Kādir Hudā āsān ide
Maḥz-ı fazlından umaruz vuşlatın ihsān ide

H 100a.

4

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

OI kerem kāmı Hudāvend-i 'alīm
 Kıla dā'im sizlere luṭfun 'azīm
 H 100a.

5

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Derin efendi 'ālem cümle 'ālem
 Bu esrār ile ḥayrān ibn-i Ādem
 H 100b.

6

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Büşrā lekād enceze'l-iqbālū mā ve'adā
 Kevkebū'l-mecdi min ufkı's-sa'ādeti kād bedā
 H 100b.

7

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Neseble iftiḥār itmek hevesdür
 Fülān ensāb ehl-i 'aḳla besdür
 H 101a.

8

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

Şeref burcında bedr oldı çün ol mäh
 Semāvāt ehli didi bārek'allah
 H 101a.

9

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

Efendiden olıcağ kula da'vet
 Olur kıldan daħī ḥüsn-i icābet
 H 101a.

10

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Güzer kılsa 'aceb midür bu dil firdevs-i a'lādan
 Açıldı vahdeti sırrı bugün nūr-ı tecellādan
 H 101a.

11

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

'Âkıl iseñ zind ü 'ömre eyleme hergiz zarar
 Her ne iderse kişi bil yine kendüye ider
 H 101b.

12

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

'Âkıl oldur hisşe ala kışşadan
Seyr ide deryâyı her bir nokţadan
H 101b.

13

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Ḥuṭūṭi kim yed-i kudret sırr-ı insāna yazmışdur
Meşāni āyetidür kim ruḥ-ı cānāna yazmışdur
H 101b.

14

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Ḥudā virdi çü kudret luṭf u cūda
Getür mümkün olan luṭfi vücūda
H 101b.

15

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Bizi dūr eyleme ḥüsn-i nazardan
Ḥalāş olam ki tā 'ayn-ı güzerden
H 101b.

16

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Eyle mesrūr bu ŧikeste-bālūmi
 Kıl muvāfiķ emrūne her hālūmi
 H 101b.

17

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Vuŧlatuñ deryāsına yā Rabbi kıl bizi ğariķ
 Niķe bir ŧöyle kılalum nār-ı haŧretde ğariķ
 H 101b.

18

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Fazluñ ile bizi tevfiķ eyle toĝrı yoluña
 Saña lāyık olanı kıl yā İlahī kuluña
 H 101b.

19

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

ŧakın aldanma naķsına bu 'ālem ğülsitānuñ
 Senüñ ğibinüñ ey bülbül uçurmuşdur hezārānuñ
 H 102a.

20

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Ḥayāl-i sırr-ı cānāna göñül fikr ü ḥayāl irmez
Bu bir rāz-ı nihānīdür ki 'aқıl u 'iқāl irmez
H 102a, H 103b.

21

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Āşiyān-ı kudse ey dil ister iseñ ittişāl
Geç sivādan ḥazret-i Mevlā'ya eyle ittikāl
H 102a.

22

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün

Budur dā'im göñül levhinde melḥūz
Küdürātdan sizi Ḥaқ ide maḥfūz
H 102a.

23

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Zuhūr iden bu 'ālemde cemāl ile celālūndür
Ḥaқīkatle nazar itseñ yine 'ayn-ı cemālūndür
H 102a.

24*

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün

Herbār dāver-i aşhāb-ı şafā ol
 Lutuf itmek ile mazhar-ı eltāf-ı Hudā ol
 H 102a.

25

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün

Şebūñ kadr ola ey mäh-ı şeb-efrüz
 Çerāğ-ı devletün yansın şeb ü rüz
 H 102b

26

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün

Ya'küb-ı dil itse n'ola her lahza te'essüf
 Dīdār-ı 'azīz eylemeğe başladı Yūsuf
 H 102b

27

Fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

Lā-mekān iline irüp buldı ol cānānını
 Gerçi 'unşurdan mürekkebe eylemiş endāmını
 H 102b

28

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Cümle mevcüdât lisân-ı hâl ile eyler nidâ
Mâ-sivâdan yok vefâ Mevlâ'ya idüñ ilticâ

H 102b

29

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Seri pâ kılmayınca baħr-ı 'ışka ıalabilmezsin
Nefes tutmaz iseñ dürr-i murâdı alabilmezsin

H 102b

30

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Bizi dūr eyleme ħüsn-i nazardan
Ħalâş olam ki tâ 'ayn-ı kederden

H 102b

31

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

İlä yevmi'l-ıııyâm olsun mükerrem
Cenâb-ı ħazret-i paşa-yı ekrem

H 102b

32

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Zāhidūñ hīç oldı zerķi hīçe vardı tã'ati
Başladı Yāsīn'e şimdi kimse gelmez yasına
H 103a

33

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Şenā eylerse n'ola hāşş ile 'ām
Henüz buldı maķāmuñ şeyhü'l-islām
H 103a

34

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Umaruz 'afv ide cürmin celīl
Eyleye İbrāhim'i Mevlā ḫalīl
H 103a

35

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Ohcaķ rūḫ-ı ķudsilerle hem-dem
İrişdi āşiyān-ı vaşla Ādem
H 103a

36

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

'Ademden bir vücūd olunmuş i'tā
Mu'ammer eylesün Allah Te'ālā
H 103a

37

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Pādişāhum Hāq seni yavuz nazardan şaқlasun
Bir nihāl-i tāzesin Mevlā ḥatardan şaқlasun
H 103a

38

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Demdeme irişmege dem ehline hem-dem gerek
Rūḥ-ı qudsiden irişmiş İsa-veş bir dem gerek
H 103b

39

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Teng durur gāyet dehānı dilberūñ
Yoқ yire da'vā-yı kizb eyler ḥasūd
H 103b

40

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Tengdür yārūñ dehānı dir imiş çün ol ḥasūd
 Yoq yire da'vā ider işbātı yoq bulmaz şühūd
 H 103b

41

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Kelām-ı Ḥaqq'ı gel kendüden işit
 Hemān tırma ulular yolına git
 H 103b

42

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

İde ḥālūñize Bārī vü yārī
 Gidere ḳalbūñüzden inkisārı
 H 103b

43

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Cemā'atle kılalum gel namāzı
 İdelüm dā'imā Ḥaqq'a niyāzı
 H 103b

44

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Halka-ı 'aynumı şayyād-ı ezel kılalı dām
 Hūblarda seni dutdı gözüm ey kebk-i hūrām
 H 104a

45

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Ezelden böyle olmuş 'ādetu'llah
 Ki hıdmetle bulunur vuşlat'ullah
 H 104a

46

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Müyesser kıla ol Mevlā iki 'ālem merāmını
 Feraḥ-baḥş eylesün dā'im bu halkuñ ḥāşş u 'āmını
 H 104a

47

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Umaruz kim faḥr-i 'ālem ola anuñ reh-beri
 Şubḥ-veş yoluñda şādık eyle yā Rab Ca'feri
 H 104a

48

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Kulluğın 'âbid ider dâ'im hisâb

Olısardur zâhide zühdi hicâb

H 104a

49

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Olıcak rûh-ı kudsilerle hem-dem

Rûhu'l-kudüs deminden İsa Meryem

H 104b

50

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ey kemâl-i kudretünde iki 'âlem bir hayâl

Künhi vaşfuña irişmek mâ-sivâ emr-i muhâl

H 104b

51

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Hemîşe gönçe-i bahtı ola güller gibi handân

Cihân durdukça bu beyti idüp Haq dâ'im âbādân

H 104b

SONUÇ

Fenâî Cennet Mehmed Efendi, 17. yüzyılda Üsküdar'daki Celveti Dergâhı'nda Aziz Mahmud Hüdâyî tarafından yetiştirilmiş ve aynı dergâhta şeyhlik yapmış mutasavvıf bir şairdir. H. 1075/ M. 1664'te vefat eden Fenâî'nin divânından başka Tecelliyât, Talikât, Bihiştîyâ fi'l- Ma'ârif al- İlâhiyâ adlı mensur eserleri vardır.

* Bu tezde Fenâî'nin divânı mevcut yedi nüshası dikkate alınarak tenkitli metin halinde hazırlanmıştır. Divânın şekli nazım şekilleri, vezin, kafiye ve redifler, muhtevası dinî-tasavvufî açıdan incelenmiştir. Bu incelemede varılan sonuçlar kısaca şunlardır:

* Şiirlerinde *Fenâî* mahlasını kullanan şair, Yunus Emre'nin tesiriyle yetişmiştir. Bu durum şiirlerinin muhtevasından ve şiirlerinde kullandığı rediflerin Yunus Emre'yle ortak olmasından anlaşılmaktadır.

* Ayet ve hadislerden yaptığı alıntılar ve divânındaki Farsça iki şiir, dikkate alındığında şairin Arapça ve Farsça'yı iyi derecede bildiği görülmektedir.

* Şiirlerinde anlaşılır bir dil kullanan şair, Eski Anadolu Türkçesi'ne ait "işbu, kanda, kanı, ur-" kelimelerine ve "-avuz/-evüz, -dukda/-dükde, -gıl/-gil, -gur/-gür, -madın/-medin, -sar/-ser, -uban/ -üben," eklerine şiirlerinde yer vermiştir.

* Aruz ölçüsüne uydurmak için bazen Türkçe kelimeleri "n'ider, n'eyler" şeklinde kullanmıştır. Yine hem ölçü gereği hem de Türkçe söyleyişe uygun olarak Arapça kelimeleri de "Hızır" şeklinde kullanmıştır.

* Divân nazım şekilleri, ölçü ve kafiye bakımından incelendiğinde birkaç şiir dışında Fenâî'nin başarılı bir şair olduğu görülmektedir.

* Fenâî Dinî- Tasavvufî Divân Edebiyatı'na ait mefhumları yerinde ve anlamlarına uygun olarak kullanmaktadır.

KAYNAKÇA

EL- ACLŪNĪ, İsmail b. Muhammed
1351, *Keşfü'l- Hafā*, Beyrut.

Ahmet Vefik-Paşa
2000, (Haz.: Recep TOPARLI), *Lehce-i Osmānī*, Ankara.

Arab-zāde Mehmed Dede b. Ahmed
Bihıştiyā fi'l- Ma'ārif al- İlāhiyā, Süleymaniye Ktp. H. Mahmud
Bölümü Nu: 2268.

AŞKAR, Mustafa
2001, *Tasavvuf Tarihi Literatürü*, Ankara.

Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi
2001, (Haz.: A. Nezih HALİTEKİN), *Hadikatü'l- Cevâmî, İstanbul Camileri*, İstanbul.

BANARLI, Nihat Sami
1998, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul.

Bursalı Mehmed Tahir
2000, *Osmanlı Müellifleri*, (Haz.: Cemâl KURNAZ ve Mustafa TATCI),
Ankara.

1977, "Cennet Mehmed Efendi", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 2,
İstanbul.

DEVELLİOĞLU, Ferit
2000, *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara.

DİLÇİN, Cem

2000, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, 6. Basım, Ankara.,

ERAYDIN, Selçuk

1997, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 5. Basım, İstanbul.

ERDOĞAN, Kenan

1998, *Niyâzî-i Mısri Divânı*, Ankara.

ERGİN, Muharrem

1995, *Osmanlıca Dersleri*, İstanbul.

Fındıklılı İsmet Efendi

1989, *Şakâyık-ı Numaniye ve Zeylleri*, (Haz.: Abdülkadir ÖZCAN), C.1, İstanbul.

GÜZEL, Abdurrahman

1989, "Tekke Şiiri" *Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*, Sayı.445- 450/ Ocak- Haziran.

1999, *Dinî- Tasavvufî Türk edebiyatı*, Ankara.

İPEKTEN; Haluk

1994, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul.

1959, *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*, C.2, İstanbul.

KALPAKLI, Mehmet

1999, *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler*, İstanbul.

KONYALI, İbrahim Hakkı

1976, *Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi*, İstanbul, C.1.

KÖPRÜLÜ, Fuad

1976, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara.

KÖSOĞLU, Nevzat

1987, “Onyedinci Yüzyılda Türk Dünyası”, *Büyük Türk Klasikleri*, C.5, İstanbul.

KURNAZ, Cemâl

1996, *Hayalî Bey Divânı Tahlîli*, İstanbul.

KURNAZ, Cemâl , Mustafa TATCI ve Yaşar AYDEMİR

2000, *Giritli Salacıoğlu Mustafa Celvetî Divânı*, Ankara.

KURNAZ, Cemâl ve Mustafa TATCI

2000, *Türk Edebiyatında Hû Şiirleri*, 2. Baskı, Ankara.

KÜÇÜK, Hülya

1997. “Osmanlılarda Tarikatlerin Fonksiyonları”, *Türkiye Günlüğü*, S.45, Mart-Nisan, Ankara.

LEVEND, Agâh Sırrı

1984, *Divan Edebiyatı*, 4. Basım, İstanbul.

1984, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C.1, 2. Basım, Ankara.

Mehmed Süreyya

1996, *Sicill-i Osmanî*, C.2-5, İstanbul.

ONAY, Ahmet Talât

1993, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, (Haz.: Cemâl KURNAZ), Ankara.

1996, *Osmanlı Ansiklopedisi*, İz Yayınları, C. 4, İstanbul.

ÖZDAMAR, Mustafa

1994, *Der- Saadet Dergâhları*, İstanbul.

ÖZEK, Ali ve başk.

1998, *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, T.D.V.yayımları, Ankara.

PALA, İskender

1992, *Divan Edebiyatı*, İstanbul.

1995, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara.

ER- RŪDÂNĪ, İmam Muhammed Bin Muhammed Bin Süleyman

Büyük Hadis Külliyyatı, C.2, İstanbul.

Sadık Vicdanî

1995, *Tomâr-ı Turûk-ı Âliyye*, (Haz.: İrfan GÜNDÜZ), İstanbul.

ES- SAHAVĪ, Muhammed b. Abdurrahman

1956, *El Makasidü'l- Hasane*, Kahire.

SELVĪ, Dilâver

1990, *İslâm'da Velâyet ve Kerâmet*, İstanbul.

ŞAPOLYO, Enver Behnan

1964, *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi*, İstanbul.

Şemseddin Sami

1996, *Kâmûs-ı Türki*, 7. Baskı, İstanbul.

Şeyhî Mehmed Efendi

1989, *Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri Vekayü'l- Fudalâ I*, (Haz. Abdülkadir ÖZCAN), İstanbul.

TATCI, Mustafa

1997, *Yunus Emre Divânı I,II,III,IV*, İstanbul.

TUMAN, Mehmed Nail

2001, *Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, (Haz.: Cemâl KURNAZ ve Mustafa TATCI), C.1-2, Ankara.

UÇMAN, Abdullah

1987, "XVII. Yüzyıl Tekke Edebiyatı", *Büyük Türk Klasikleri*, C.6, İstanbul.

ULUDAĞ, Süleyman

1995, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı

1988, *Osmanlı Tarihi*, C.3, Ankara.

2001, *Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, İstanbul.

YILMAZ, Mehmet

1992, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, İstanbul.

YILMAZ, Kâmil

1980, *Aziz Mahmud Hüdâyi ve Celvetiye Tarikati*, İstanbul.

1999, *Aziz Mahmud Hüdâyi Hayatı, Eserleri, Tarikati*, İstanbul.

"Celvetiye", *T.D.V. İslâm Ansiklopedisi*, C. I.

ŞİİR DİZİNİ

KASİDELER

- 1 İtdi teşrîf çün cihânı hâtem-i hayru'l-beşer
Oldı nûriyle münevver cümle 'âlem ser-te-ser
- 2 Yumdi göz dâr-ı fenâdan pîr-i şadr-ı şâdıkân
Gördi hep gâfletde yatur n'eylesün halk-ı cihân

TARİHLER

- 1 Nümâyân oldı 'âlemde yine gör şun'-ı Raḥmânî
İrişdi berr ile bahre Ḥudâ'nuñ luṭf u iḥsânı
- 2 Cenâb-ı Ḥazret-i Vâlide Sultân
Ola 'izzetle dâ'im şad u ḥandân
- 3 Kaḍ-benâ Vâlide Sultân câmi'an
Ḥâlisen li'l- 'âlemîne'l- 'âmilîn
- 4 Haḳ Te'âlâ cümleye iḥsân ide
Sehv ile noḳşânımız gufrân ide
- 5 Yine kıldı Ḥudâ ḥalka 'inâyet
İrişdi ehline mihr-i şadâret
- 6 İki 'âlemde merâmın aña Haḳ ide 'aṭa
Ola maḥfûz-ı İlâhi her belâdan dâ'imâ
- 7 Cenâb-ı Ḥazret-i Aḥmed Efendi
İrişdi aña Haḳḳ'uñ luṭfi bî-ḥad
- 8 Eyledi 'azm-i beḳâ sâlik-i râh-ı Hüdâ
Olmağa ḥalvet- sarây-ı 'âlem-i 'uḳbâda şaf
- 9 Ḥazret-i Vâlide Sultân câmi'i oldı tamâm
Cennet-i 'adnini Mevlâ eylesün aña maḳâm

MUSAMMATLAR

- 1 Her murâdı sen virirsin yâ mucîbe's- sâ'ilîn
- 2 Yâ 'Alîm ü yâ Haḳîm ü yâ Raḥîm

- 3 Kerem luṭf u 'ināyet senden olur
- 4 Ƙuldan ḥaṭā senden 'aṭā
- 5 Ƙoma bu derd ile miḥnetde yā Rab
- 6 Meded senden meded yā Ḥayy u Ƙayyūm
- 7 Luṭf u iḥsān ıssı sultānum meded
- 8 Luṭf u iḥsānuña ğāyet var mıdur
- 9 'Ināyet eyle sultānum meded it
- 10 Geç sivādan maṭlab-ı a'lāya ir
- 11 Hū isminūñ zākirleri
- 12 Rū'yetūñle dīdemüz eyle münir
- 13 Yā zū'l-'aṭā yā zū'l-'aṭā
- 14 Luṭf u iḥsān ıssı Raḥmān'um meded
- 15 Şādık Ƙuluna yolını āsān iden Allah
- 16 Sehv ü nisyānımuza estağfir'ullah el- 'azīm
- 17 Kerem senden eyā sultān u Sübhān
- 18 Tamāma irsün iḥsānuñ
- 19 Eyle bize luṭf u kerem
- 20 'Ināyet eyle sultānum meded it
- 21 Ƙılalum ḥamd ü şenā Mevlā'ya
- 22 Kerem luṭf u 'ināyet eyle yā Rab
- 23 'Ināyet eyle sultānum meded it
- 24 Diyelüm dā'imā eş-şükrü lillah
- 25 Kerem senden meded luṭf ıssı Raḥmān
- 26 Digil yā hū vü yā men hū
- 27 Kerem luṭf u 'ināyet eyle yā Rab
- 28 'Ināyet eyle Allah'um meded it
- 29 Kerem senden 'ināyet eyle Mevlā
- 30 Yā Ehad ü yā Şamed ü yā Kerim
- 31 Kerem senden 'ināyet eyle Mevlā
- 32 Sen 'ināyet it meded yā Rabbenā
- 33 Meded ey luṭf-ı bī-ḥad pādişāhum
- 34 Senüñdür luṭf u iḥsān yā İlahi

- 35 Bi-ḥakkı nūr-ı pāk-i sırr-ı levlāk
 36 Ƙudūm-ı ḥazret-i sultān-ı kevneyn
 37 Diyelūm dem-be-dem eṣ-ṣūkrū lillah
 38 Őükūrler olsun Allāh'a
 39 Őükūr geldi yine Őehr-i mūbārek
 40 Geldi 'izzetle yine Őehr-i mūbārek ramazān
 41 N'eylesünler bu cihān sultānlıgım
 42 Dā'imā luṭfuñla mesrūr it bizi
 43 Cānān ilinden vir ḥaber
 44 Gül-zār-ı sırdan vir ḥaber
 45 'Urūc eyle ḳadīmī āṣiyāne
 46 Fiğānı bülbulūñ yād olmaz oldu
 47 Bekā gül-zārına 'azm eyle bülbul

GAZELLER

- 1 Ey bizi maḥz-ı 'ademden var iden ḳādir Ḥudā
 Hem-dem eyle ḥazretüñe yek nefes ḳılma cüdā
 2 Şem'-i ruḥ-ı cānāna pervānelerüz cānā
 Bezm-i mey-i ḳālūdan mestānelerüz cānā
 3 Şems-i zātuñ zerresinden cism ü cān bulsun ziyā
 Ğā'ib ola 'ayn-ı dilden dem-be-dem 'ayn-ı sivā
 4 Füyūzı senden alur cümle eṣyā
 Seni senden ider bu dil temennā
 5 Oḳıyan 'ilm-i ledünni görmedi ağ u ḳara
 Çün melā'ik her nefesde didi lā- 'ilme lenā
 6 Şems-i zātuñ zerresinden her kime irse ziyā
 Selb olur gözinden anuñ muṭlakā 'ayn-ı sivā
 7 Cemālūñdür görinen çünki her cā
 Seni senden ider bu dil temennā
 8 Āsümān-ı dil bula yā Rabbenā her dem ṣafā
 Şems-i zātuñdan iriṣsün zerre-veṣ cāna ziyā

- 9 Cümle mevcûdâtı yokdan var iden kâdir Hudâ
Mağz-ı fazluñdan umaruz vuşlatın ide 'aṭâ
- 10 Feth ide ebvâb-ı vaşlın bize ol kâdir Hudâ
Hâtif-i gaybdan ire bî-vâsiṭa câna nidâ
- 11 Yâ ilâhi âsitanuñ hasteye darüş şifa
Şerbet-i vaşluñ içenler buldı her derde devâ
- 12 Tecellî itdi luṭf ile 'ibâdına yine Mevlâ
Umaruz mağz-ı fazlından hemîşe kahr ola a'dâ
- 13 Bu dil-i mağzûnımız mesrûr ide sırr-ı ḥabîb
Feyz-i zâtından umaruz irişe câna naşîb
- 14 Şubḥ-ı vaşluñ ṭal'atinden ṭâli' ola âfitâb
Leyl-i fûrkat zâ'il olup qalmaya dilde ḥicâb
- 15 Aç cemâlûñ perdesin ref' ola 'uşşâka ḥicâb
Ṭâli' ola maṭla'-ı feyz-i ezelden âfitâb
- 16 Maṭla'-ı feyz-i ezelden ṭâli' oldı âfitâb
Leyl-i fûrkat zâ'il oldı qalmadı dilde ḥicâb
- 17 Maṭla'-ı feyz-i ezelden toğdı nûr-ı âfitâb
Zâ'il oldı aradan ḥâk ile nâr ü bād u âb
- 18 Gül-'izâr-ı 'aden ider cân bağıñ vech-i ḥabîb
Ol vecihle nâle ider rûy-ı verde 'andelîb
- 19 'Âşık-ı bî-dillere eyle vişâlûñi naşîb
Fûrkat ilinde anı yâ Rabbenâ itme garîb
- 20 Bu keşret mülkine cânâ gönül virme hebâdur hep
Beḳâ iklîmine ir ki sivâ ḥubbı hebâdur hep
- 21 Ey cemâlûñ lem'asından zerredür nûr âfitâb
Pertevinden zülfüñ âşüftedür her-dem seḥâb
- 22 Bakma rûy-ı siyâhuma yâ Rab
Nazar itme günâhuma yâ Rab
- 23 Ḥarre Mûsâ lem'asından irdi çün sırta ḥiṭâb
Ṭâli' oldı maṭla'ından câna nûr-ı âfitâb
- 24 Aç cemâlûñ perdesin 'uşşâka ref' ola ḥicâb
Zâhir ola maṭla'ından tâ ki nûr-ı âfitâb

- 25 Dār-ı gurbetde efendi eyleme bizi ğarīb
İki ‘ālemde vişālūñ zevķini eyle naşīb
- 26 Açı cemālūñ perdesin ‘uşşāka olsun feth-i bāb
Ref’ olup benlik aradan qalmaya dilde hicāb
- 27 Hālüm harāb baĝrum kebāb maħbūb ise ‘ālī-cenāb
Hūsn-i cemāline iren tūbālehü hūsnü me’āb
- 28 Bize fażluñla yā Rab eyle raħmet
Rasūlūñ hūrmetine vir maħabbet
- 29 Zihī ‘izzet zihī devlet sa‘ādet
Bulanlar maqşad-ı aqşāya vuşlat
- 30 Fenāyī ‘ārif-i sırr-ı cihānest
Nemāyed der beşer ev līk cānest
- 31 Zihī devlet zihī ‘izzet sa‘ādet
İde bir kuluna Mevlā hidāyet
- 32 Bize luţf u kerem ebvābını aç
Kapuñdan ğayra yā Rab kılma muhtāc
- 33 Cümle mevcūdāta sen virdūñ vücūd
Senden irişdi kamuya feyz-i cūd
- 34 Nūr-ı vechūñ dīde-i ğam-dīdeden kılma ba‘īd
Zāhir ola aña dā’im sırr-ı min- ğabli’l-varīd
- 35 Sivā kaydından eyle bizi āzād
Dil-i virān ola vaşluñla ābād
- 36 Cümle mevcūdāta sen virdūñ vücūd
Saña eyler cümle-i mevcūd sücūd
- 37 Yemm-i cūduñ kaŗresinden buldı ‘ālemler vücūd
Zāhir oldı cümle-i eşyāda feyz-i luţf u cūd
- 38 Te‘ālallah ne muħsinsin şıfātuñ zāt-ı yektādur
Senūñ ismūñ kamu eşyā şıfātında müsemmadur
- 39 Açı gözūñ ğafletde qalma dīde-i bināyı gör
Remz-i sırr-ı ellezīne cāhedü fināyı gör
- 40 Tecellī-i cemālūñle dil-i maħzūmı kıl mesrūr
‘Aţā vü fażl u iħsānuñ efendi eyle nā-maħşūr

- 41 Şifātuñ 'ayn-ı zātuñ manzarıdur
Kamu eşyâ bu sirruñ mazharıdur
- 42 Şifātuñ 'ayn-ı zātuñ manzarıdur
Kamu eşyâ bu sirruñ mazharıdur
- 43 Bend olanlar zülf-i hâlün dâmına âzâdedür
Câm-ı la'lün 'İsâ-veş mürde dile cân-dâdedür
- 44 Dîde-i gam dîdeye kıl 'ayn-ı luţfuñla nazâr
Maḥv ola mir'ât-i dilde noĸta-ı gamdan keder
- 45 'İd-ı ađḥâdur cemâlün cân aña qurbân olur
Şu'le-i mihr-i ruĸuñ her zerrede raĸşân olur
- 46 Sivâ şavmını yâ Rab kıl müyesser
K'ide sâliklerün tâ 'İd-ı ekber
- 47 'İkâl-i 'aql-ı cüz'iden ḥalâş oldum sürûrum var
Maḥabbet sâğarın içdüm bi-ḥamd'illâh ḥuzûrum var
- 48 'Tecellî-i cemâlünle dil-i maḥzûmı kıl mesrûr
Ola tâ dest-i luţfuñla gönül vîrânesi ma'mûr
- 49 Vişâlün 'idını eyle müyesser
İde sâliklerün tâ ḥacc-ı ekber
- 50 Vişâlün 'idini eyle müyesser
İde sâliklerün ta ḥacc-ı ekber
- 51 Dîde-i gam dîdeyi bu ḥâb-ı gafletden uyar
Zâhir ola her nefesde 'aynına tâ 'ayn-ı yâr
- 52 Belâ bezmi bu ḥalka gerçi dündür
Velî 'âriflere ol gün bugündür
- 53 Vaḥdetün esrârı yâ Rab dilleri ḥayrân ider
Gül-'izâr-ı vaşluña cân bülbülin nâlân ider
- 54 Vaḥdetün esrârına cân u cihân ḥayrân olur
Bu vecihden iki 'âlem cânâ 'ayn-ı cân olur
- 55 Şühüd-ı nûr-ı zātuñ kıl müyesser
Değil bir kerre in'âm it mükerrer
- 56 Sehv ü nisyânımuza yâ Rabbenâ kılma nazâr
'Afv u gufrânundan irsün cism ile cânâ eşer

- 57 'Işkuñ ile bizi 'ışkuñ göğine çıkar
Bu ğaflet-i leylden derdüñ ile sen uyar
- 58 Firākuñ nārı 'uşşākı hemişe yağa gelmişdür
Olara rahmetüñ ābı dem-â-dem ağa gelmişdür
- 59 Her işi işleyen şun'-ı Hudā'dur
Bu sırrı añlamayan uyqudadur
- 60 Ruhuñ hāli dü 'ālem dānesidür
O şem'üñ mihr ü meh pervānesidür
- 61 Ey 'aceb bilsem gönül sırrında pinhānuñ nedür
Cānı ğod cānāna virdüñ arada cānuñ nedür
- 62 Bilmedüñ hergiz gönül sırr-ı nihānuñdan haber
Bu vücūduñ 'ālemine kılmaduñ bir kez nazār
- 63 Rahmetüñ deryāsına yā Rabbi yok ğadd ü kenār
Kātresi maĥv ide zēnbüm ger olursa şad hezār
- 64 Dü 'ālem gül-'izārını firākuñ 'ayna ğār eyler
Hezār-veş verd-i bī-ğāre figānın şad hezār eyler
- 65 Zātuña nisbet olur firdevs-i a'lāda kuşūr
Var ise ger dāĥilinde kevşer ü ğılmān u ğūr
- 66 Zencir-i zūlfün kaydına şayd olmayan dīvānedür
Şem'-i ruhuñ envārına şems ü kamer pervānedür
- 67 Şanma bu köhne sarāyı ey gönül dār-ı karar
Gice gündüz say' idüben bulagör bir bāki yār
- 68 Ol görür yārini yarın kim bugün yādın görür
Görmeyen yādını bunda ol kaçan yārın görür
- 69 Sehv ü nisyānımuza yā Rabbenā kılma nazār
'Afv u ğufrānuñdan irsün cism ile cāna eşer
- 70 Bu fānī mülke maġrūr olma ey yār
Olagör mazĥar-ı envār-ı didār
- 71 Ħubb-ı mā-sivā ğünāh yiter
Cān-ı sūzāna her ğün āh yiter
- 72 Tesellī-i vişālūñle dil-i nā-şadı it mesrūr
Ola tā dest-i luţfuñla gönül virānesi ma'mūr

- 73 Hâk Te‘âlâ kullarına luţf ile ihsân ider
Zâhir ü bâtın olan müşkillerin âsân ider
- 74 Sebķ-ı hüsne maħzeninden eyle yâ Rab neş’e-dâr
Zâhir ola her nefesde dîdeye dîdâr-ı yâr
- 75 Budur senden recâ ey Rabbi ekber
Kemâlâtuña şe’nüm ola mazhar
- 76 Bir içim mânuñ efendi hâķķı var
Añlayagör yûri sen de Hâķķ’ı var
- 77 Dost yolına kim ki terk-i cân ider
Bâri anı vâşıl-ı cânân ider
- 78 Dü cihânda buldı bir bâķî huzûr
‘Add iden özüni min- ehli’l- kubbûr
- 79 Fazl-ı Hâķ ref’ eyledi çün perde-i pindârimuz
Cennet-i hüsnuñ görüp fehmi eyledik settârimuz
- 80 Mazhar-ı esrâr-ı esmâ itdi cânân cânımız
Gerçi ‘unşûrdan mürekkeb eylemiş âb-dânımız
- 81 Rahmetüñ feyzini ihsân eyle yâ Rab teşneyiz
Kâtresi pes ‘âleme olsa nice biñ kerre yüz
- 82 Yâ İlâhî saña ma‘lûm hâlimüz
Ġayrı kime diyelüm ahvâlimüz
- 83 Sen bilürsin yâ İlâhî hâlimüz
Saña ma‘lûm cümle-i ahvâlimüz
- 84 Sâķi-i bezm-i belâdan pür olup peymânemüz
Zâhir oldı levh-i dilden rü’yet-i cânânemüz
- 85 ‘İşķa düşdi cân u dil ķoduķ ķamu tedbirümüz
N’eylesün dil bu imiş Hâķ’dan ezel taķdirümüz
- 86 Sen bilürsin yâ İlâhî cümle-i ahvâlimüz
Ġazretüñden özge kime ‘arz idelüm hâlimüz
- 87 Yaķdı şem’-i hüsnuñe bâl ü perin pervânemüz
Ġulzûm-i ‘işķuñda düşdi tâlîb-i dürr-dânemüz
- 88 Cümleñ maķsûdı çünki vuşlat-ı cânân imiş
Mâni’ olan arada ancak bu cism ü cân imiş

- 89 Mā 'arefnā sırrı çünki ma'nâ-yı 'irfân imiş
Mazhar olan işbu sırra nüsha-ı insân imiş
- 90 Ahsen-i takvîm imiş çün halk-ı eşyâdan garaz
Pes bu hüsnüñ sırrıdur innâ 'araznâdan garaz
- 91 Mûsa-veş Tûr-ı fenâda eyleyen varın telef
Gördi ol anestü nâran nûrını ez-her taraf
- 92 Cân u dil şehrin ezelden eyledüñ yağma-yı 'ışk
Ol vecihden düşdi bu 'âlemlere gavgâ-yı 'ışk
- 93 Sivâ kaydından eyle bizi ıtlâk
Ve bî-yantık kelâmiyle kıl intâk
- 94 'Ayn-ı Hâk'dur cümle eşyâ dîde-i 'ibretle bak
Sırrını setr eylemiş kendüde yine sırr-ı Hâk
- 95 Göñül virme fenâ mülke devâm ile beķası yok
İriş ol mülk-i bâķiye k'anuñ hergiz fenâsı yok
- 96 Umarlar luţf u ihsânuñı 'uşşâk
Gerek enfüs efendi gerek âfâk
- 97 Gidicek cânan iline baş açık yalın ayak
Nic'olur yolda kalırsak şöyle azıksız yayak
- 98 Hadden efzûn oldu dilde miñnet-i derd ü firâk
Şabra tâkat kalmadı irdi kemâle iştiyâk
- 99 Kuyûd-ı mâ-sivâdan eyle ıtlâk
Cemâlûñ nûrı virsün cânâ işrâk
- 100 Min- ledünnâ mektebinden ey dil alduñsa sebak
Vaħdet-i zâtiyyeyi işbât ider gör her varak
- 101 Vişâlûñ bezmine kıl bizi lâyıķ
Ola zâhir dile sırr-ı haķâyıķ
- 102 Vuşlatuñ gül-zârına cân bûlbûlin zâr eyledüñ
Lezzet-i hûr-ı cinândan anı bî-zâr eyledüñ
- 103 Bahâr irişdi ref' oldu yüzünden perde gül-zârûñ
Açıldı gonçenin kalbi zamânı kalmadı hârûñ
- 104 Bize fetħ eyle ebvâb-ı vişâlûñ
Görem zerrede şems-i lâ-yezâlûñ

- 105 Rū'yetüñledür şafası cennetüñ
Dü cihân olmaz 'adîli rü'yetüñ
- 106 Mişli görölmedi der-devr-i felek
Hâle mâhuñ yüzine asdı elek
- 107 Şem'-i âhum yaqdı bâl ü perrini pervânenüñ
Bu imiş kârı hemîşe nâr-ı 'ışka yananuñ
- 108 N'olduñ inlersin gönül aşluñı mı yâd eyledüñ
Fürkat-ı yâri añup derdiyle feryâd eyledüñ
- 109 Müyesser kııl bize yâ Rab vişâlüñ
Görem her zerrede şems-i cemâlüñ
- 110 Cânımız cânâna irgürdi gamuñ
'Âlemi tutdı ziyâ-ı pertevüñ
- 111 Ey murğ-ı ezel 'âleme feryâda mı geldüñ
Yâr ile olan 'ahdüñi ziyâde mi geldüñ
- 112 Ezelden biz size dil-dâde geldük
Mübârek nâmuñızı yâda geldük
- 113 Ger dilersen beyt-i dilde dürr-i pāk
Meskenetle ol fenâ rāhında hāk
- 114 Vahdet-i zātīyesine yine zātıdur delīl
Vākıf olanlar bu remze neylesün aña delīl
- 115 Sırruñı cāndan nihān itmek dilersüñ ey gönül
Râz-ı pinhānı 'ayān itmek dilersüñ ey gönül
- 116 Ey rûh-ı kudus cān u tene cān u cihān ol
Ref' it aradan perdemüzi 'ayna 'ayān ol
- 117 Gitdi fürkat irişdi 'ayn-ı vişāl
Kalmadı zerrece 'aynunda hayāl
- 118 'Ayn-ı 'aşıkda görünür naqş-ı 'âlem bir hayāl
Ol hayâlde zāhir olur dîdeye nūr-ı cemāl
- 119 Âdem'i bil Âdem'i bul Âdem ol
Her nefesde Âdem ile hem-dem ol
- 120 Küllü şey'in hâlikün cāna sürürüm oldı bil
Sırr-ı illâ vechehü 'ayn-ı şühüdum oldı bil

- 121 Fırkatüñle beter itdüñ kalb-i nâ-şadı melül
Kıl müyesser vahdet-i zâtiyyeye yâ Rab vüşül
- 122 Yirde gökde yok karârüñ ey gönül
Gitdi elden ihtiyârüñ ey gönül
- 123 Gel ey mestür olup gafletde kalmış kendüden gâfil
Özüñ fehm eyle çeşmüñ aç sivâyâ bakma ol 'âkıl
- 124 Şağın bu renk u büyina gülüñ aldanma ey bülbül
Vişâl-i yâre t̄alib ol bu nağşa bakma ey bülbül
- 125 Bizi kayddan hâlâş eyle İlâhum
İki 'âlemde de sensin penâhum
- 126 Hâzretüñden yaña adım adamam
Ne idüp ne idecegüm bilemem
- 127 Umaruz senden 'inâyet ey Kerîm
Hâlimüze merhamet it yâ Raḥîm
- 128 Yanar nâr-ı firâkuñla şeb ü rûz cism ile cânım
Vişâlüñ zevkin ihsân it dil-i süzâna sultânım
- 129 Ger celâliyle cemâl olursa meşhûduñ müdâm
Bâb-ı vahdet feth olup bulursun istiğrâk-ı tām
- 130 Diñle nâyüñ nâlesini ey dedem
Söyleden bir demdür anı dem-be-dem
- 131 Kemend-i zülf-i cânâna giriftâr olalı cânım
Geçürdi cümle sevdâdan dil-i sevdâyı cânânım
- 132 Sürüp der-gâhuña rûy-ı siyâhum
Cenâbuñdur dü 'âlemde penâhum
- 133 Fazluñ ile kıl bize luḥf u kerem
Zâhir ola tâ ki esrâr-ı kadem
- 134 Ketb idicek kâne mekân levḥ-i maḥfûza kalem
Kenz-i maḥfîden zuhûra geldi eşyâ lâ-cerem
- 135 Luḥf ile eyle tecellî ḥâşıl ola her merâm
Kâl ü hâlden dil 'ubür idüp ola şâḥib maḳâm
- 136 İki 'âlemde de sensin murâdum
Kapuña gelmişüm gitmem bir adım

- 137 Varıcağ hazretüne yâ İlahum
Kerem eyle bağışla her günâhum
- 138 Dilerseñ cānumı cān üzre cānum
Vişālüñdür hemān maqşud-ı cānum
- 139 Raḥmet-i ḥāşşını in‘ām ide Raḥmanu‘r-Raḥīm
Bize hādī ola ihdinā şırāte‘l-müstakīm
- 140 Fedādur yoluña bu cism ü cānum
‘Ayān olsun ki tek sırr-ı nihānum
- 141 Geçür bālimüzi ḥubb-ı sivādan
Ḥalāş ola ki sālİK her hevādan
- 142 Zātüñ envārını yâ Rab dīdeden itme nihān
Vādi-i ḥayretde tā ki qalmaya ‘aql ile cān
- 143 Açıldı vaḥdetüñ sırrı ezel rāz-ı nihānumdan
Anuñçün olmadı pinhān bu sır ‘ayn-ı ‘ayānumdan
- 144 Şu‘le irdi ‘āleme ol peyker-i meh-pāreden
Āferīnler olsun anı ḥüb yaratmış yaradan
- 145 Rāh-ı Ḥağ‘da maḥv idenler kend‘özin
Küllİ göz oldı vü gördi dost yüzün
- 146 Giderse ‘ayn-ı dilden noğa-ı ğayn
Ḳamu ‘ālem olurdu cümleten ‘ayn
- 147 Gözüñi yum gönül iki cihāndan
Ḥalāş ol gel kıyüd-ı cism ü cāndan
- 148 Surādık ref‘ olıcağ muḥtecebden
İrerdi ḥişşe vescuğu veḳretibden
- 149 Revā mıdur ki gönlimüz alasin
Bizi bu ğurbet iline salasın
- 150 Nār-ı hicrāna dilerseñ cānı sūzān olmasun
Vāşıl ol bir yāre kim şānında hicrān olmasun
- 151 Döndi bu cismüm hilāle ol meh-i tābān için
Geçdi dil cān u cihāndan soḥbet-i cānān için
- 152 Ḥalāş eyle bizi Bārī belādan
Elimüz al geçür rāh-ı ḥaḫādan

- 153 Hakkı gâ'ib dirsin ey cân çünki sen
Söyle kimdür seni beni söyleden
- 154 Halâş olurdu dil cümle hevâdan
Hıttâb-ı irci'î irse Hudâ'dan
- 155 Geçen fermân ile bu cism ü cândan
Cihân oldu cihân içre cihândan
- 156 'Aynuma hâr oldu sensiz dü cihân
'Ayn-ı zâtuñ eyle 'aynuma 'ayân
- 157 Şakın çekme gam-ı ferdâyı ey cân
Kılagör bugünü yarını yek-sân
- 158 Yeter itdi firâkuñ cânı süzân
Vişâlüñ zevkini yâ Rab kıl ihsân
- 159 Görmedi mişlini hergiz ins ü cân
Hüsnine taḥsîn ider iki cihân
- 160 Sun ey sâkî mey-i bâkıyi ol câm-ı muşaffâdan
Bulup ol gevher-i ferdi çıkam bu hâl-i ednâdan
- 161 Zâ'il olsa dîdeden perde görürdi anı cân
'Ayn-ı 'ârifden anuñçün her nefes olmaz nihân
- 162 Maḥabbet câmını nüş eyleyen cân
Olur düşvâr ü âsân aña yek-sân
- 163 İreli lem'a câna sırr-ı hûdan
Ferâğ-ı bâlimüz vardur kamudan
- 164 Cihân u cism ü cân yoluñda kurbân
Tek eyle 'îd-i vaşluñ câna ihsân
- 165 Yanar pervâne-veş cânum cemâlüñ şem'-i tâbından
Meger kim tal'atüñ şems-i 'ayân oldu niḳâbından
- 166 Neş'e-i insâna düşdi nüşa câna dü cihân
Ayn-ı 'âlemde görinen 'ayn-ı vâhiddür 'ayân
- 167 Açıldı vaḥdetüñ sırrı ezel râz-ı nihânumdan
Anuñçün olmadı pinhân bu sır 'ayn-ı 'ayânumdan
- 168 Tecellî-i cemâl oldu dile vech-i celâliden
Anuñçün mest ü şeydâyum şarâb-ı lâ-yezâliden

- 169 'Aynuma hâr oldı gül-zâr-ı cinân
Sensin ey maħbûb-ı kân-ı kün fekân
- 170 Bizi meccânen itdûñ yâ Rab insân
Yine her müşkili sen eyle âsân
- 171 Nefs elinde bizi yâ Rab kılma fazluñla zebûn
Olmayavüz tâ ki hergiz râġıb-ı dũnyâ-yı dũn
- 172 î-to hâr şod çeşm-i mâ-râ dü cihân
'Ayn-ı cân-râ mî-şevved mâ-râ 'ıyân
- 173 Dür olma 'âkıl iseñ şoħbet-i cânândan
Fehm idüp zenb-i vücûdı ey gönül geç cândan
- 174 Bizi nâr-ı firâka kılma sũzân
Tesellî-i vişâlũñ eyle iħsân
- 175 Hüdâya vü Rasûle getir îmân
Kemâle ire tâ ki 'ahd ü peymân
- 176 Taht-ı teşhîrũñdedür iki cihân
Yâ İlâhî saña şıġınduk hemân
- 177 Seni sevsün dir iseñ ger yaradan
Gider perde-i pindârı aradan
- 178 Senden alurlar füyüzü evvelin ü âhirin
Sen virürsin her murâdı yâ mucibe's-sâ'ilin
- 179 Oldı çün Hakk'ũñ cemâli 'ayn-ı 'âşıkda 'ayân
Bildi anı kim nedür maħşûd-ı emr-i kün fekân
- 180 Diyâr-ı ğurbete düşdüm cüdâ oldum mekânımdan
Nişânım bî-nişân oldı eşer kalmadı varımdan
- 181 Âşiyânında yatarsa ğaflet ile murġ-ı cân
Şarmaşup bir gün çıkar mâr-ı ecel virmez emân
- 182 Süradık ref' olıcağ muhtecibden
İrişür hişşe vescüd vekteribden
- 183 Revâ mıdur ki gönlimüz alasın
Bugünümüzi yarına şalasın
- 184 Hüdâ'yâ yâre senden çâre senden
Umar derde devâ bî-çâre senden

- 185 Bend-i fūrkatden efendi bizi āzād eyle
 Qalb-i nā-şādumuzı vaşluñ ile şād eyle
- 186 ‘Atā vü fazl-ı ‘āmından ol Allah
 Didi lā-taknefū min- raḥmet’illah
- 187 Firākuñ şaldı bālūmi melāle
 Kebāba döndi bağrum hem çü lāle
- 188 Ol gani Mevlā umarum bakmaya nisyānuma
 Çekile ‘afv-ı kalem rüz-ı cezā ‘iştānuma
- 189 Aşlımuz bir nūr-ı vāḥiddür bizim ol cān ile
 Perde-i ten setr idüpdür aramız cānān ile
- 190 Aşlımuz çün nūr-ı vāḥiddür kamu eşyā ile
 Perde-i ten setr idüpdür aramız Mevlā ile
- 191 Varuñı bezl eyle ey dil vuşlat-ı cānāneye
 Virmeyesin vaşl-ı yāre cānuñı cānāneye
- 192 Şafā-yı şafvet-i qalbi yeter eğlence insāna
 Cihāna gelmeden maqşūd budur gayrısı efsāne
- 193 Qullarına yolların āsān ide ol pādişāh
 Vuşlatını dem-be-dem iḥsān ide ol pādişāh
- 194 Maḥabbet eyleme bu dehr-i dūna
 Gidenler saña yetmez mi nümüne
- 195 Ḥarīk itme bizi nār-ı celāle
 Kerem kıl mazḥar it nūr-ı cemāle
- 196 Çü şaldı ‘anberin zülfi gül-i ter üstüne sāye
 Bu yüzden zār ider bülbül o reyḥān-ı semen sāye
- 197 Buyurduñ in te‘uddū ni‘met’ullah
 Vişālūñ ni‘metinden şey’e’li’llah
- 198 Ziyā viren cemālūñdür cihāna
 Kamer ü şems bahānedür cihāna
- 199 Seni senden iderüz şey’e li’llāh
 Buyurduñ in te‘uddū ni‘met’ullāh
- 200 Sāki-i bezm-i ezelden nūş iden peymāneyi
 Virmedi cān u cihāna şoḥbet-i cānāneyi

- 201 Gider noḡsānımız irgür kemäle
Sivāya eyleme bizi ḡavāle
- 202 ıl namāzı it niyāzı ey dede
Eyle yek-sān oġ u azı ey dede
- 203 Nie ‘arz ideyüm ḡālüm o yāre
Oñulmaz aldı sīnem üzre yāre
- 204 İrişdük sırr-ı mevlūde şükürler yine Mevlā’ya
‘Aṡādur Ḥazret-i Ḥa’dan zuhūri dīn ü dünyāya
- 205 Firā-ı yār ile ḡālüm irişdi bir ‘aceb ḡāle
Nice vaşf eyleyem saña anı kim gelmeye āle
- 206 İrişdür feyz-i fazluñı fu’āda
Vişālūñ bābını eyle küşāde
- 207 Oldı dil yolunda yārūñ ḡāk-i rāh
N’eyleyelüm başmadı aña ayaġın bir kez āh
- 208 Vişālūñ zevine ıl bizi āġāh
Deġil bir kez mükerrer eyle her ġāh
- 209 ‘Ahd ü peymānuña vefā eyle
Farz ile sūnneti edā eyle
- 210 Ḥudāyā zāt-ı pākūñ ‘izzetine
Bizi irgür vişālūñ ni‘metine
- 211 Celālūñ nārını yā Rab cemālūñe ḡicāb itme
ġarīb-i müstemendūñe bu vech ile ‘itāb itme
- 212 Budur lāyık olan Rabb-i ġafūra
Mübeddel ola ḡüznimüz sürūra
- 213 Yüzümüz sürüyü geldük apuña
Nemüz ola cenāb-ı ḡazretūñe
- 214 Bī-ḡicāb gösterdi vechin unki cānān bu gice
Küllü şey’in lem‘asın ıldı nümāyān bu gice
- 215 Göñül levḡinde naş olsa açan ma’nā-yı zıkr’ullah
İzā şemme rumüzünü ‘ayān eyler aña Allah
- 216 İtdüġūñ ‘ahdı unutma yār ile
Yār olma ki şaın aġyār ile

- 217 Ey gönül gel nazar-ı Hakk ile bak eşyaya
Bugünü şalma şakın 'âkıl iseñ ferdäya
- 218 Vücüdüm zenbine estağfir'ullah
'Aṭā kıl nūr-ı zātuñ şey'e li'llah
- 219 Yüzümüz süriyü geldük kapuña
Ḳabül it zāt-ı pāküñ 'izzetine
- 220 Cenābuñdan revā mıdur ḥabībi
Ki nāra yandurasın bu garībi
- 221 Gözet ey dil şırāt-ı müstakīmi
Ferāmuş eyleme ahd-i kadīmi
- 222 Gider yā Rab aradan bu'd u ḳurbı
Ḳarīn ola ki bezm-i ḥāşşa ḳurbı
- 223 Naḳd-i cāna iştirā itdün metā'-ı vuşlatı
Sığmadı arz u semāya ol metā' uñ kıymeti
- 224 Bülbül-i dil āşiyān-ı aşla pervāz eyledi
Geh 'ırāḳ idüp nevāsın gāhi şehnāz eyledi
- 225 Ḳarārüm ḳalmadı cāna görince sen dil-ārāyı
Ḥadeng-i çeşm-i mestüñdür açan sinemde yarayı
- 226 Şafāsız şüfinüñ yoḳdur şafāsı
Olursa tāk u ḥırḳa ger ḳabāsı
- 227 Cemālüñ seyri var iken cinānı
Baña 'arz eyleme gerekmez anı
- 228 Şükür Bārī'ye fetḥ itdi yine ebvāb-ı iḥsānı
Şühüd-ı vahdet-i zātı umaruz ola erzānı
- 229 Tecellī-i cemālüñle mücellā kıl dil ü cānı
Rüsüm-ı gayrı maḥv eyle açılsun rāz-ı pinhāmı
- 230 Mest ü şeydā olsa dā'im n'ola bu cān bülbüli
Bir ṭolu peymānedür bağ-ı elestüñ her güli
- 231 Sivādan bāli taḥḥir it dilerseñ sırr-ı cānānı
Ḡam ile şād olur sırrum ne sırdur bilmezem anı
- 232 Yolunda yārüñ oldum ḥāk-i rāhı
Umaruz düşe bir gün aña rāhı

- 233 'Aṭā kı̄l bize ḥaḳḳānī vüçüdü
Müyesser eyle nūrānī şühüdü
- 234 Bize fetḥ eyle ebvāb-ı cinānı
Geçür ḳayd-ı sivādan cism ü cānı
- 235 'İnāyet idicek bir 'abde Bārī
İder ḥāline anuñ Bārī yāri
- 236 'İnāyet idicek bir 'abde Bārī
Olur ḥāline anuñ Bārī yāri
- 237 Feyz-i Ḥaḳḳ'uñ olursa iḥsānı
Keşf olur sırr-ı rāz-ı sübhānī
- 238 Kim oḳursa levḥ-i dilden ism-i rūḥ-efzāmuזı
Seyr ider 'İsā gibi ol 'ālem-i bālāmuזı
- 239 Nişānuñ bulalı cānum bu şānum bī-nişān oldu
Açıldı vaḥdeti sırrı 'avālim 'ayn-ı cān oldu
- 240 Mülāḳat isteyen dīdār-ı yāri
Fenā rāhında yoğ eyledi varı
- 241 Nişānsız bulmadı kimse o şānı
Nişān ile bulurlar bī-nişānı
- 242 İki 'ālemde luṭfuñdan ḥabībi
Firāk odına yaḳma bu ḡarībi
- 243 Bu dil-i maḥzūnı cānān yine mesrūr eyledi
Fezḳurūnī lem'asıyla anı mezkūr eyledi
- 244 'Ummāna giren derd ile dürr-dāneyi buldı
Şükrāne viren cānını cānāneyi buldı
- 245 Açıldı sırr-ı vaḥdetden ḥaber 'ayna 'ayān oldu
Semā'-ı cān ile gūş it ki her eşyā lisān oldu
- 246 Şems-i zātuñ zerresi eşyāya te'şīr eyledi
Pertev-i ḥüsnüñ cihānı cümle tenvīr eyledi
- 247 Yine sırr-ı nihānından cemāl-i yār nihān oldu
Tecellisi verāsından cihān cümle nihān oldu
- 248 Şāhid-i verd-i ezel çün 'arz-ı dīdār eyledi
Nālesin bülbül anuñçün aña tekrār eyledi

- 249 Müyesser eyle ĩmān-ı ‘ayānı
Ola ‘ayna ‘ayān sırr-ı nihānı
- 250 Gider dilden göñül gel inkisārı
Fedā it rāh-ı Hāq’da cümle varı
- 251 Bi-ħamdi’llāh zuhūr itdi yine eltāf-ı sübhānı
Terah fi’l-cümle tarh olup feraħ-baħş eyledi cānı
- 252 Çün gūş-ı cāna irdi ħaber zi-ney
Cūş u hūşa geldi kamu ħuşk u ter zi-ney
- 253 Tecellı-i cemālūñle mücellā kıl dil-i cānı
Şu‘ā-ı tal‘atūñ eyle iki ‘ālemde erzānı
- 254 Şun ey sākı bize cām-ı şafāyı
Görem devrinde envār-ı lıķāyı
- 255 Murğ-ı dil eski yuvadan uçdı
Bu da bir devr idi gördi geçdı
- 256 Hāķıķat kenzinūñ sırrı açıldı
Vücūd mülkine rahmetler saçıldı
- 257 Yā İlāhı nār-ı ‘ışķuñ cānı sūzān eyledi
Bülbül-āsā nālesin verde hezārān eyledi
- 258 Nuķuş-ı resm-i kevneynden ħalāş it bu dil ü cānı
Vişālūñ zevķini eyle iki ‘ālemde erzānı
- 259 Çünki şānuñ ki bı-nişān oldı
Lā-mekān saña pes mekān oldı
- 260 Āferın ol cāna ki meşhūd ide cānānını
Bu fenā mülkinde yek-sān kıla cism ü cānını
- 261 Melaħat mülkinūñ sensin emıri
Kemend-i zülfünūñ oldum esıri
- 262 Bu rencūruñ cemālūñdür devāsı
Şifā-ı şadr olur cānān lıķāsı
- 263 Açıldı ravza-ı vechūñ bahārı
Müsāvı eyledi leyl ü nehārı
- 264 Fürķatūñ yandurđı cānum bağrumı ķan eyledi
Katre-i eşķüm cihānı tıtdı ‘ummān eyledi

- 265 Şunalı sâki-yi 'ışkıñ ezel cām-ı rûh-efzâyı
İder bezm-i cihân içre annîçün bizi şeydâyı
- 266 Cemâlün pertevi tutdı cihânı
Münevver eyledi kevn ü mekânı
- 267 'Aṭā eyle bize nūr-ı 'ayânı
Nümāyān ola tā rāz-ı nihânı
- 268 Gider zulmānī nūrānī hicābı
Görem zerrede nūr-ı āfitābı
- 269 Āvāre gönül neyleyeyüm derdüñe yandı
Mecnün gibi her gördüğünü Leylā şandı
- 270 Ḥudā'ya ḥamd it ey dil şubḥ u şāmı
Raşul'e vir şalāt ile selāmı
- 271 Müyessersin müyesser it merāmı
Saña muḥtāc bu ḥalkuñ ḥāşş u 'āmı
- 272 Şafāsından cihānuñ cān uşandı
Oḡunı atdı vü yayını yaşdı
- 273 Aradan ref' iden zenb-i vücūdı
Ḥaḡīḡat üzre ol eyler sücūdı
- 274 Fenādur 'ālemüñ yoḡdur beḡāsı
Şaḡīḡ bil ki şu üzredür bināsı
- 275 Saña senden şıḡınuram İlähi
Ki sensin cümleñüñ püşt ü penāhı
- 276 Olmayan 'ilm-i ledün āḡāhı
Ne bilür sırr-ı kelām'ullāhı
- 277 Gider dilden rüsüm-ı māsivāyı
'Ayān it 'ayna nūr-ı Kibriyā'yı
- 278 'Ālem-i dünyāda meşḡud eyleyen Mevlā'sını
Seyr ider ol külli şey'in hālikün şaḡrāsını
- 279 Güzer eyle gönül gel ḥāşş u 'āmı
İrişdür ḡazret-i zāta maḡāmı
- 280 İster iseñ yārüñi terk eyle cümle varuñı
Bülbül-i şūrīde gibi zīnet it gül-zāruñı

- 281 Dürlü dürlü derde uğratduñ bizi
Bendeyin neyleyeyin gönülüm seni
- 282 Dürlü dürlü derde uğratduñ bizi
Bendeyüm neyleyeyüm nefsum seni
- 283 Hüdâ'yâ fażl u ihsānuñ bulunmaz hadd ü pâyânı
N'ola luţfuñla eylerseñ gönül derdine dermānı
- 284 Vişāl-i Hakk'a t̄alib ol gönül terk eyle ednāyı
Gider dilden sivā fikrin bul ol a'lādan a'lāyı
- 285 İrişdür vahdet-i z̄āta 'ibādı
Viren sensin 'ibāda her murādı
- 286 Vişālūñ zevkini eyle iki 'ālemde erzānı
Hālāş it derd ile ğamdan kerem kıl cism ile cānı
- 287 Ferāmūş eyle ey dil dü cihānı
Bulam dirseñ eğer cān içre cānı
- 288 Şunarsa sāķi-yi 'işkuñ dile cām-i muşaffāyı
Görür mir'āt-i dilde ol cemāl-i 'ālem-ārāyı

MESNEVİLER

- 1 Senūñ emrūñle k̄ā'im cümle eşyā

RŪBĀ'İLER

- 1 Ey dīde dil-i nokta-yı bāya nazar eyle

TUYUĞLAR

- 1 Hālümüze Bāri ihsān eyleye
- 2 Ara yerden cāna ref' ola hicāb
- 3 Ehl-i 'irfānuñ maķāmı k̄āf imiş

KIT'ALAR

- 1 Cenāb-ı hāzret-i Hakk kıla gūyā

2 Alduñ ise ey Fenāyī nokṭa-ı bādan sebak

NAZIMLAR

- 1 Aḥsen-i taḳvimi inkār eyleyen şeytān olur
- 2 Vişālūñ zevḳini yā Rab bize fazluñla kııl i'tā
- 3 Bizi bilenlere iduñ selāmı

MATLA'LAR

- 1 Gerçi vaşluñ cānuma cāndan olur baña qarīb
- 2 Cenāb-ı ḥazret-i Bārī ola ḥālümüze yārī
- 3 Cümle müşküllerümüz Ḳādir Ḥudā āsān ide
- 4 Ol kerem kānı Ḥudāvend-i 'alīm
- 5 Derin efendi 'ālem cümle 'ālem
- 6 Büşrā leḳad enceze'l-iḳbālū mā ve'adā
- 7 Neseble iftiḥār itmek hevesdür
- 8 Şeref burcında bedr oldı çün ol mäh
- 9 Efendiden olıcaḳ ḳula da'vet
- 10 Güzer ḳılsa 'aceb midür bu dil firdevs-i a'lādan
- 11 'Āḳıl iseñ zind ü 'ömre eyleme hergiz zarar
- 12 'Āḳıl oldur ḥişse ala kışşadan
- 13 Ḥuṭūṭı kim yed-i ḳudret sırr-ı insāna yazmışdur
- 14 Ḥudā virdi çü ḳudret luṭf u cūda
- 15 Bizi dūr eyleme ḥüsn-i nazardan
- 16 Eyle mesrūr bu şikeste-bālūmi
- 17 Vuşlatuñ deryāsına yā Rabbi kııl bizi garīḳ
- 18 Fazluñ ile bizi tevfiḳ eyle toḡrı yoluña
- 19 Şaḳın aldanma naḳşına bu 'ālem gülsitānınuñ
- 20 Ḥayāl-i sırr-ı cānāna gönül fikr ü ḥayāl irmez
- 21 Āşiyān-ı ḳudse ey dil ister iseñ ittişāl
- 22 Budur dā'im gönül levḥinde melḥūz
- 23 Zuhūr iden bu 'ālemde cemāl ile celālūñdür

- 24 Herbâr dâver-i aşhâb-ı şafâ ol
 25 Şebûñ kâdr ola ey mâh-ı şeb-efrûz
 26 Ya'kûb-ı dil itse n'ola her lahza te'essûf
 27 Lâ-mekân iline irüp buldı ol cânânını
 28 Cümle mevcûdât lisân-ı hâl ile eyler nidâ
 29 Seri pâ kılmayınca baħr-ı 'ışka talabilmezsin
 30 Bizi dūr eyleme ħüsn-i nazardan
 31 İlä yevmi'l-kıyâm olsun mükerrem
 32 Zâhidüñ ħiç oldı zerķi ħiçe vardı tâ'ati
 33 Şenâ eylerse n'ola ħâşş ile 'âm
 34 Umaruz 'afv ide cürmin celîl
 35 Olıcaķ rûħ-ı ħudsîlerle hem-dem
 36 'Ademden bir vücûd olunmış i'tâ
 37 Pâdişâhum Ħaķ seni yavuz nazardan şaķlasun
 38 Demdeme irişmeġe dem ehline hem-dem gerek
 39 Teng durur ġâyet dehânı dilberüñ
 40 Tengdür yârüñ dehânı dir imiş çün ol ħasûd
 41 Kelâm-ı Ħaķķ'ı gel kendüden işit
 42 İde ħâlûñize Bârî vü yârî
 43 Cemâ'atle kılalum gel namâzı
 44 Ħaķa-ı 'aynumı şayyâd-ı ezel kılalı dâm
 45 Ezelden böyle olmuş 'âdetu'llah
 46 Müyesser kıla ol Mevlâ iki 'âlem merâmını
 47 Umaruz kim faħr-i 'âlem ola anuñ reh-beri
 48 Ħalluġın 'âbid ider dâ'im ħisâb
 49 Olıcaķ rûħ-ı ħudsîlerle hem-dem
 50 Ey kemâl-i ħudretüñde iki 'âlem bir ħayâl
 51 Hemîşe ġonçe-i baħtı ola güller gibi ħandân

GENEL DİZİN

- Abbâs, 62
abd, 75, 201, 233, 239, 272, 319, 375, 376, 377, 392
Abdurrahman, 189, 369, 408, 410
Abdülehad Nuri, 2
Abdülkadir, 3, 408, 410
âb-i hayvân, 335
âbid, 47, 84, 236, 257, 279, 405, 434
âdâb, 142
adâlet, 69
adem, 23, 50, 52, 93, 131, 133, 140, 148, 153, 155, 161, 222, 248, 249, 358, 365, 414
Âdem, 8, 22, 24, 25, 28, 29, 35, 36, 37, 60, 87, 106, 132, 136, 170, 209, 227, 237, 240, 246, 249, 260, 261, 274, 341, 333, 338, 342, 357, 361, 362, 394, 401, 421
adn, 157, 198
âfitâb, 87, 125, 143, 144, 145, 146, 149, 150, 151, 154, 179, 187, 359, 415
Afrika, 1
afv, 17, 18, 30, 72, 82, 92, 110, 193, 224, 285, 287, 297, 317, 318, 375, 401, 426, 434
ağyâr, 41, 46, 94, 322, 427
ahd, 42, 44, 89, 97, 122, 131, 209, 217, 219, 231, 245, 286, 291, 316, 327, 361, 425, 428
Ahmed, 5, 24, 34, 35, 68, 70, 71, 108, 120, 188, 260, 407, 412
Ahmed Efendi, 70, 412
Ahmed Çelebi, 3
Ahmed (I), 1,2
ahsen-i takvîm, 350
Akdeniz, 1
âlem, 20, 25, 26, 27, 29, 43, 50, 60, 65, 66, 69, 71, 83, 87, 97, 135, 141, 148, 150, 155, 157, 165, 166, 167, 168, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 185, 188, 195, 199, 200, 209, 210, 211, 214, 216, 218, 219, 223, 231, 234, 236, 243, 250, 257, 260, 263, 266, 268, 269, 271, 272, 279, 284, 286, 290, 292, 293, 301, 303, 304, 307, 311, 314, 316, 317, 320, 322, 324, 334, 336, 339, 341, 352, 357, 360, 363, 366, 368, 374, 375, 377, 380, 387, 394, 397, 404, 405, 412, 417, 418, 421, 423, 429, 432, 433, 434
âlem-i bâlâ, 316, 341, 429
âlem-i gayb, 43, 223
âlem-i itlâk, 250
âlem-i kesret, 234
âlem-i ma'nâ, 83
âlem-i üns, 334
Ali, 8, 18, 24, 32, 45, 49, 61, 62, 410
âl-i abâ, 32
Ali Nakşî, 2
alîm, 15, 16, 73, 74, 87, 134, 166, 394, 412, 433
âlim, 30, 141, 215
Allah, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 59, 73, 89, 91, 102, 103, 108, 109, 119, 142, 143, 144, 145, 151, 152, 153, 160, 161, 163, 164, 166, 170, 172, 175, 180, 182, 187, 188, 191, 195, 196, 197, 201, 212, 213, 217, 227, 230, 237, 238, 240, 243, 247, 256, 257, 262, 267, 274, 279, 281, 282, 288, 292, 295, 299, 304, 305, 306, 307, 312, 315, 319, 320, 321, 322, 324, 325, 326, 335, 341, 348, 349, 368, 371, 375, 378, 379, 385, 402, 413, 426, 427
Anadolu, 1, 6, 406, 2
Anadolu Türkçesi, 406, 2
andelîb, 39, 79, 80, 142, 146, 147, 153, 158, 192, 222, 284, 415
Arab, 5, 407
Arabzâde Mehmed Dede b.Ahmed Ahmed, 4, 5
Arap Yarımadası, 1
Arapça, 4, 5, 6, 54, 103, 171, 187, 282, 348, 406, 2

- ârif, 4, 5, 43, 46, 47, 48, 84, 113, 144, 147, 157, 184, 191, 193, 204, 210, 212, 227, 231, 235, 236, 245, 247, 298, 302, 344, 346, 348, 372, 389, 407, 416, 2, 3
- arş, 22, 75, 90, 92, 136, 157, 163, 164, 300, 311, 337, 373, 377, 386, 388
- arz, 170, 227, 240, 274, 341, 388
- Âsaf, 168, 169
- ashâb, 31, 61, 62, 399, 434
- âşık, 41, 46, 91, 147, 204, 280, 299, 304, 311, 347, 354, 361, 415
- âşikâr, 177, 189, 238
- âşinâ, 42, 44, 131, 204, 227, 256
- aşk, 43, 46, 85, 95, 142, 173, 178, 180, 182, 183, 186, 192, 198, 206, 207, 211, 213, 214, 215, 226, 238, 246, 263, 266, 297, 304, 307, 308, 331, 352, 357, 359, 364, 366, 381, 387, 391, 400, 418, 420, 421, 430, 432, 434
- aşk-ı ebed, 46, 207
- Attâr, 234, 323, 341, 390
- Avrupa, 1, 50
- âyet, 22, 25, 27, 60, 64, 208, 213, 257, 331, 348, 350, 351, 369, 373, 377, 396, 406
- âyîne, 86, 139, 148, 166, 208, 253, 316, 322, 331, 360, 365, 380, 386
- ayn, 7, 16, 32, 37, 47, 62, 72, 83, 87, 101, 118, 119, 133, 135, 138, 156, 157, 160, 168, 169, 170, 177, 178, 179, 193, 224, 228, 233, 235, 237, 238, 246, 251, 257, 260, 274, 278, 279, 290, 301, 321, 342, 356, 365, 396, 398, 400, 414, 417, 421, 423, 424, 425, 429
- Aziz Mahmud Hüdâyî, Bkz. Hüdâyî
- Azrâ'il, 21
- Bağdâd, 203
- Bağdâdî, 50
- Baharat Yolu, 1
- bahr, 19, 25, 26, 49, 60, 95, 99, 105, 115, 116, 133, 156, 171, 181, 190, 193, 210, 230, 231, 247, 274, 311, 312, 332, 333, 335, 344, 383, 385, 400, 434
- bahr ü ber, 19, 99, 193
- bakara, 63, 88, 96, 131, 134, 144, 164, 166, 170, 172, 175, 196, 211, 227, 240, 274, 278, 288, 290, 321, 341, 346
- Bâkî, 161
- Balıkesirli Muk'ad Ahmed Efendi, 4
- Bârî, 15, 50, 65, 68, 69, 70, 141, 200, 266, 311, 316, 332, 338, 339, 343, 389, 393, 403, 419, 423, 428, 429, 432, 433, 434
- Basîr, 15, 16, 87
- Basra Körfezi, 1
- bâtın, 44, 141, 146, 153, 154, 196, 236, 419
- Bayramiyye, 4
- bedr, 65, 66, 69, 137, 248, 283, 297, 311, 378, 395, 433
- bekâ, 29, 70, 83, 138, 151, 171, 174, 215, 240, 252, 286, 339, 340, 367, 374, 420, 431
- belâ, 7, 43, 44, 48, 66, 126, 165, 178, 206, 245, 292, 297, 417
- beşer, 26, 49, 51, 52, 59, 157, 412, 416
- bezl, 119, 228, 299, 381, 426
- bezm, 42, 43, 102, 125, 150, 167, 177, 189, 203, 206, 219, 220, 221, 231, 234, 236, 249, 256, 280, 283, 284, 297, 300, 302, 303, 307, 325, 327, 341, 354, 355, 357, 359, 366, 376, 391, 419, 426, 428, 431
- bezm-i belâ, 43, 102, 206, 231, 234, 256, 297, 300, 419
- bezm-i Elest, 43
- bezm-i ezel, 43, 203, 236, 284, 297, 307, 426
- bezm-i has, 327
- bezm-i kesret, 391
- bezm-i mahabbet, 354
- bezm-i mey, 132, 414
- bezm-i safâ, 231
- bezm-i visâl, 125, 150, 167, 303, 376
- bezm-i yâr, 219, 302, 359
- Bihîştîyâ fi'l- Ma'ârif al- İlâhiyâ, 5, 406
- Buhârâ, 330
- Buhûr-ı Meryem, 353

- Bursalı, 3, 4, 5, 407
bûy, 38, 41, 79, 94, 127, 323, 353
bülbul, 7, 19, 95, 125, 126, 127, 128,
129, 130, 148, 188, 198, 223, 231,
241, 267, 292, 303, 305, 306, 323,
329, 343, 350, 353, 355, 361, 366,
397, 414, 422, 426, 429
Ca'fer, 404
câh, 33, 195, 296, 307
câhil, 32, 61
câm, 63, 126, 161, 167, 202, 209,
216, 236, 245, 273, 284, 314, 333,
354, 356, 357, 366, 383, 387, 424,
430, 431, 432
câm-ı belâ, 357
câm-ı Hû, 216
câm-ı 'ışk, 314
câm-ı la'l, 164, 170, 209, 245, 417
câm-ı safâ, 126, 284, 356, 430
câm-ı vahdet, 202
cânân, 14, 39, 164, 200, 203, 210,
247, 265, 272, 285, 286, 298, 301,
304, 320, 346, 353, 361, 364, 419,
423, 426, 427, 429, 430
Câsiye, 325
Cebrâil, 21, 22, 60
cefâ, 66, 265
cehennem, 33, 35, 161, 262, 292
Celâl, 19, 114, 144, 267
Celâlî, 1
Celvefî, 2, 4, 52, 55, 406, 409
cemâl, 19, 125, 182, 226, 236, 244,
245, 279, 349, 387, 398, 421, 422,
424, 429, 432, 433
cemâl-i yâr, 182, 349, 429
cennet, 3, 4, 5, 6, 31, 32, 33, 61, 62,
68, 71, 123, 144, 157, 193, 202,
213, 233, 235, 244, 289, 290, 296,
341, 378, 406, 407, 412, 419
Cennet Efendi, Bkz. Fenâyî
cevher, 40, 113, 191, 207, 265, 273
Cevrî, 2
Ceyhûn, 203, 308
Cezayir, 1
cezbe, 203, 335
cihân, 20, 30, 33, 46, 47, 64, 65, 72,
90, 123, 124, 179, 190, 191, 196,
210, 223, 225, 228, 233, 234, 269,
290, 343, 349, 366, 414, 417, 421,
424, 429, 431
cin, 28, 35
cinâyet, 74, 110
cism, 14, 38, 39, 47, 72, 86, 90, 98,
103, 107, 108, 110, 111, 116, 121,
124, 133, 142, 143, 150, 172, 179,
180, 181, 185, 189, 193, 197, 199,
210, 212, 228, 229, 244, 250, 255,
256, 258, 260, 261, 269, 272, 276,
277, 278, 279, 282, 287, 312, 321,
324, 330, 337, 341, 343, 344, 351,
358, 359, 362, 385, 414, 417, 418,
419, 422, 423, 424, 429, 430, 432
coğrafi keşifler, 1
cûd, 16, 25, 60, 75, 88, 89, 90, 94,
95, 96, 160, 161, 163, 164, 167,
183, 248, 383, 416
dâr, 3, 18, 39, 63, 72, 110, 139, 143,
146, 147, 151, 152, 153, 161, 167,
181, 187, 188, 191, 192, 196, 197,
198, 203, 216, 227, 229, 231, 280,
282, 288, 298, 322, 377, 412, 418,
419
dâr-ı fenâ, 63, 146, 152, 198, 227,
412
Davud, 341, 379
dede, 9, 13, 14, 34, 309, 310, 427
dergâh, 149
derviş, 46, 2, 46, 184
Derviş Himmet, 2
Dicle, 203, 308
dîdâr, 24, 73, 108, 152, 162, 177,
179, 194, 197, 228, 242, 312, 343,
350, 373, 418, 419, 429
dîdâr-ı yâr, 73, 152, 197, 312, 343,
419, 429
Din dışı divan edebiyatı, 2
Dinî- tasavvufî Türk edebiyatı, 2, 6
Divan Edebiyatı, 2, 409, 410
dört halife, 31
dört kitâb, 135
dürr-i pâk, 63, 232, 363, 421
dürr-i yektâ, 304
dürr-i yetîm, 24, 26, 132, 186, 311,
327
ebed, 43, 86, 190, 289
Ebu Bekir, 31, 61

- ehâdis-i Nebeviye, 5
 Elmalılı Sinan Ümmî, 2
 enbiyâ, 21, 60
 envâr, 67, 73, 112, 123, 163, 181,
 182, 194, 228, 319, 323, 356, 373,
 375, 386, 418, 430
 Enverî, 6, 168
 esmâ, 20, 22, 46, 88, 96, 136, 203,
 240, 274, 303, 419
 eşref, 25, 60
 ezel, 16, 43, , 46, 72, 85,, 144, 145,
 146, 154, 164, 167, 177, 183, 187,
 192, 194, 207, 210,, 213, 215, 218,
 230, 257, 279, 334, 349, 350, 357,
 362, 366, 384, 404, 419, 421, 423,
 424, 429, 431, 434
 ezel bezmi, 384
 Fahr-ı 'âlem, 24, 90
 fânî, 126, 127, 129, 194, 241, 318,
 384, 387, 418
 Farsça, 4, 6, 54, 406, 2
 Fas, 1
 Fehim-i Kadîm, 2
 felek, 63, 92, 149, 185, 354, 366
 fenâ, 29, 120, 129, 131, 132, 138,
 161, 171, 174, 215, 232, 283, 323,
 330, 356, 362, 420, 421, 430
 Fenâyî, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12,
 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 24,
 25, 35, 37, 42, 43, 47, 48, 50, 52,
 54, 55, 56, 62, 66, 67, 68, 69, 70,
 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82,
 84, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 95,
 96, 98, 100, 101, 103, 105, 107,
 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115,
 116, 117, 118, 120, 122, 123, 124,
 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132,
 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139,
 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146,
 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153,
 154, 155, 156, 157, 158, 160, 161,
 162, 163, 164, 166, 167, 168, 169,
 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176,
 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183,
 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191,
 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198,
 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205,
 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212,
 213, 214, 215, 217, 218, 219, 220,
 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227,
 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234,
 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241,
 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248,
 249, 251, 252, 253, 254, 256, 257,
 258, 259, 260, 261, 262, 263, 265,
 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272,
 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279,
 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286,
 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293,
 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300,
 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307,
 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314,
 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321,
 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328,
 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335,
 336, 337, 338, 339, 340, 341, 343,
 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350,
 351, 352, 354, 355, 356, 357, 358,
 359, 361, 362, 363, 364, 365, 366,
 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373,
 374, 376, 377, 379, 380, 382, 383,
 384, 385, 386, 387, 388, 390, 406,
 416, 433
 Ferhâd, 228
 Fırat, 203, 308
 Furkân, 223
 Füsûs-ı Hikem, 5
 Fütühât-ı Mekkiye, 5
 Gaffâr, 15, 17, 102
 Gafûr, 15, 18, 72, 92, 201
 Gafûrî, 5, 49, 50, 54
 Ganî, 15, 18, 382
 gayb, 43, 348
 gazel, 10, 11, 53
 genc, 165, 235, 261
 gevher, 190, 207, 273, 299, 424
 gilmân, 33, 189, 418
 gönül, 13, 39, 40, 41, 74, 107, 111,
 114, 132, 136, 138, 148, 163, 165,
 173, 174, 177, 179, 180, 182, 185,
 186, 187, 189, 191, 193, 195, 199,
 200, 224, 227, 233, 234, 239, 240,
 255, 259, 261, 268, 280, 282, 284,
 318, 323, 333, 348, 352, 362, 370,
 377, 379, 383, 384, 398, 415, 417,
 gönül derdi, 41, 333, 383, 432

- gönül gözi, 163, 259, 318
 gönül kuşu, 39
 gönül levhi, 165, 398, 433
 gönül sırrı, 186, 418
 göz, 6, 38, 54, 55, 60, 63, 64, 112,
 163, 259, 321, 353, 389, 412, 423
 göz yaşı, 63, 353
 gubâr, 3, 340, 365, 386
 gurbet, 39, 79, 80, 152, 263, 416,
 423
 gûş, 30, 84, 113, 129, 131, 143, 144,
 184, 194, 197, 213, 218, 232, 239,
 253, 261, 262, 269, 274, 288, 306,
 310, 313, 328, 335, 339, 347, 353,
 354, 374, 429, 430
 güft ü gû, 276
 gül, 38, 39, 44, 68, 84, 86, 94, 95,
 126, 127, 128, 129, 130, 177, 188,
 192, 194, 223, 232, 239, 264, 303,
 310, 329, 334, 352, 353, 366, 380,
 414, 418, 420, 425, 426, 431
 gül bahçesi, 38, 39
 gül-i bî-hâr, 192, 239, 264, 352
 gül-i sad-berg, 177
 gül-i ter, 303, 426
 gül-'izâr, 130, 188, 418
 gülsitân, 397, 433
 gülşen, 129, 158, 223, 245, 263, 306,
 390
 gülzâr, 84, 130, 222, 244, 258, 267,
 280, 334, 339, 343, , 355366, 414,
 420, 425, 431
 gülzâr-ı fenâ, 267
 günah, 21, 36, 13, 45, 75, 82, 195,
 242, 248, 418
 güneş, 277, 312
 hâb, 38, 73, 112, 303, 318, 379
 hâb-ı gaflet, 38, 73, 112, 379
 haber, 7, 37, 62, 83, 125, 126, 127,
 171, 181, 187, 216, 218, 228, 229,
 231, 268, 273, 284, 288, 291, 347,
 354, 377, 379, 414, 418, 429, 430
 habîb, 24, 104, 141, 142, 146, 147,
 148, 153, 322, 326, 345, 415
 Habîr, 15, 16, 87
 Hac, 35, 50
 hâce, 194, 223
 Hacı Bayram Velî, 4
 Hâdî, 15, 16, 148, 254, 385, 423
 hadîd, 142, 197, 267
 hadis, 22, 23, 24, 27, 35, 45, 171,
 187, 230, 379, 410
 hadis-i kudsî, 23
 Hak, 15, 18, 27, 28, 31, 32, 36, 38,
 41, 45, 49, 51, 53, 59, 60, 61, 64,
 66, 68, 70, 78, 89, 95, 118, 139,
 161, 179, 184, 190, 194, 196, 202,
 207, 213, 215, 218, 229, 236, 259,
 262, 274, 286, 292, 297, 311, 361,
 363, 364, 378, 381, 390, 392, 398,
 402, 405, 412, 419, 420, 423, 427,
 432, 434
 hâk, 21, 25, 27, 60, 97, 103, 105,
 128, 141, 146, 148, 155, 157, 174,
 182, 183, 212, 220, 232, 235, 256,
 258, 266, 276, 279, 314, 319, 320,
 325, 336, 348, 380, 415, 421, 427,
 428
 hâk-i râh, 314, 336, 380, 427, 428
 hakikat, 34, 44, 63, 82, 117, 129,
 148, 180, 190, 202, 229, 231, 250,
 253, 261, 277, 288, 292, 295, 302,
 320, 328, 330, 333, 336, 358, 360,
 361, 363, 367, 373, 380, 386, 390,
 430, 431
 hakikat gülşeni, 250
 hakikat sırrı, 44, 148, 202
 Hakîm, 15, 16, 73, 74, 87, 134, 166,
 412
 hâl, 10, 51, 80, 86, 113, 140, 141,
 195, 204, 218, 224, 234, 264, 273,
 274, 282, 302, 334, 347, 354, 362,
 391, 392, 400, 424, 434
 halâs, 14, 134, 142, 143, 147, 173,
 188, 193, 198, 199, 212, 213, 220,
 225, 242, 243, 244, 245, 253, 255,
 263, 272, 273, 275, 278, 282, 286,
 294, 316, 331, 334, 336, 352, 360,
 368, 375, 377, 381, 382, 417, 422,
 430
 Hâletî, 2
 Hâlık, 295
 halife, 3, 31, 213
 Halk edebiyatı, 2
 Hallâc, 159, 167, 174
 Hallâk, 15, 16, 87, 183

- halvet, 42, 44, 71, 131, 412
hamd, 14, 19, 98, 99, 100, 112, 173, 371, 413, 417, 431
Hamza, 62
hâr, 40, 113, 128, 177, 188, 198, 262, 270, 280, 283, 418, 424, 425
harâb, 154, 416
harf, 165, 170, 171, 317, 267, 277, 313, 322
Harîm, 39, 100, 107, 118, 162, 173, 174, 247, 296, 302, 327, 330, 332, 361, 371
Hasan, 32, 62
Hasbî, 15, 16, 87, 164
hasta, 8, 103, 140, 157, 321, 415
hasûd, 402, 403, 434
haşr, 154
hâtem, 26, 49, 51, 52, 59, 275, 412
hafîb, 147
hâtif, 68, 71, 113
hâtif-i gayb, 43, 139, 415
hatt, 3, 297, 309, 318, 334, 340
havf, 178
Havva, 28, 136
hayâl, 235, 236, 303, 361, 367, 398, 405, 421, 433, 434
hayat, 29, 40, 76, 81, 96, 127, 137, 151, 166, 190, 198, 203, 207, 235, 257, 265, 287, 301, 329, 337, 353, 359, 362
hayât-ı câvidân, 257, 337
hayr, 70, 213, 318
hayrân, 42, 51, 153, 178, 179, 182, 200, 210, 238, 271, 273, 277, 301, 322, 323, 359, 363, 391, 394, 417
hayret, 42, 149, 243, 360, 370
Hayy, 15, 16, 21, 41, 67, 76, 77, 78, 87, 90, 155, 161, 413
hayyât, 357, 358
hayyât-ı kudret, 358
hazine, 23, 59, 113, 134, 146, 179, 192, 210, 223, 238, 249, 264, 265, 274, 291, 292, 333, 335, 354, 382, 383
Hazret, 15, 70
heft-deryâ, 149, 366
hevâ, 36, 45, 76, 88, 108, 111, 135, 145, 157, 178, 235, 255, 268, 299, 335, 340, 348, 356, 423, 424
hezâr, 17, 74, 174, 177, 186, 188, 192, 198, 213, 222, 235, 239, 298, 334, 355, 382, 418
hırka, 331, 428
Hızır, 6, 24, 29, 406, 2, 3
Hızır Dede Bursevî, 4
hicâb, 47, 84, 87, 95, 125, 138, 143, 144, 145, 146, 149, 150, 151, 153, 155, 233, 250, 318, 320, 389, 405, 415, 416, 427, 432
hicâz, 218, 335
hicrân, 147, 188, 198, 259, 264, 321, 423
hicret, 146, 152, 227
hidâyet, 29, 39, 74, 85, 87, 107, 158, 230, 252, 269, 285, 313, 336, 373, 376, 377, 416
hikmet, 197
hilâl, 65, 66, 69, 248, 265, 311, 333, 423
hilkat, 299
himmət, 70, 193, 230, 339, 365
Hindîstan, 1
Hisâr, 174
hitâb, 30, 76, 87, 93, 116, 118, 131, 143, 144, 146, 150, 152, 154, 187, 389, 415
Hû, 7, 8, 15, 39, 43, 49, 84, 85, 86, 216, 409, 413
hûb, 258, 423
Hudâ, 15, 43, 50, 52, 65, 69, 75, 81, 83, 95, 105, 112, 118, 121, 131, 138, 139, 148, 178, 184, 211, 268, 280, 286, 288, 294, 316, 317, 370, 371, 383, 393, 396, 399, 412, 414, 415, 418, 424, 425, 427, 431, 432, 433
Hudâvend, 394, 433
huffâş, 258
humâr, 161, 190, 198, 238
hum-hâne, 190, 209
hûr, 33, 62, 66, 68, 189, 222, 233, 235, 290, 296, 355, 374, 418, 420
hûr u gilmân, 66, 68
hûr-ı cinân, 222, 235, 420

- hurşîd, 387
 Hüdâyî, 2, 3, 4, 5, 7, 49, 50, 51, 63,
 64, 71, 148, 406, 411, 2, 3
 hüdhd, 269
 hükümdar, 161
 Hüseyin, 32, 62
 hüve, 23, 103, 142, 153, 197, 264,
 266, 272, 285, 298, 359, 386
 hüviyyet, 167, 190, 284, 313, 347
 ışk, Bkz. aşk
 ibadet, 31, 158
 İbrahim, 2, 4, 24, 30, 151, 196, 201,
 243, 304, 306, 315, 319, 324, 401,
 408
 îd-i visâl, 231
 ihlâs, 92
 ihsân, 10, 19, 21, 24, 32, 34, 35, 38,
 61, 66, 68, 74, 77, 78, 79, 80, 88,
 89, 90, 91, 97, 100, 102, 104, 106,
 109, 114, 120, 121, 122, 123, 162,
 169, 173, 175, 182, 183, 196, 201,
 204, 216, 219, 225, 244, 247, 254,
 262, 265, 270, 271, 275, 276, 284,
 285, 286, 288, 293, 296, 301, 303,
 316, 317, 319, 336, 337, 357, 363,
 365, 371, 372, 374, 377, 389, 391,
 393, 412, 413, 419, 422, 424, 425,
 426, 432
 İhyâ-ı Ulûm, 5
 İksir, 40, 113
 İlâh, 8, 15, 75, 128, 140, 195, 250
 İlâhi, 70, 336, 412, 431
 ilham, 23
 ilim, 22, 28, 32, 35, 84, 134, 165,
 166, 175, 198, 212, 218, 220, 257,
 267, 269, 276, 308, 341, 375, 376,
 414, 431
 ilm-i esmâ, 22, 28, 35, 341
 ilm-i ledün, 134, 166, 175, 198, 269,
 276, 308, 375, 376, 414, 431
 İlyas, 24, 29, 65, 166
 İlyas Çelebi Tekkesi, 3
 İmam Gazalî, 5
 iman, 262, 286, 292, 351, 425, 430
 İmrân, 64, 165, 291
 inâyet, 17, 20, 24, 34, 36, 38, 39, 40,
 41, 47, 69, 74, 75, 77, , 81, 82, 90,
 92, 100, 101, 104, 107, 108, 109,
 110, 111, 112, 113, 157, 158, 177,
 229, 243, 256, 315, 371, 380, 383,
 392, 412, 413, 422
 İncil, 29
 inkâr, 37, 262, 292, 350, 391, 433
 ins, 63, 92, 226, 256, 272, 274, 424
 insan, 20, 28, 29, 30, 40, 60, 78, 97,
 102, 114, 122, 148, 151, 155, 168,
 169, 183, 187, 197, 206, 210, 211,
 227, 256, 258, 266, 275, 277, 279,
 281, 283, 289, 298, 304, 306, 315,
 319, 320, 324, 325, 332, 344, 373,
 420, 425
 İpek Yolu, 1
 İran, 1
 irfân, 63, 145, 211, 265, 297, 378,
 389, 420
 İsâ, 24, 29, 37, 166, 329, 341, 353,
 417, 429
 İskender, 2, 410
 İslâm, 1, 4, 32, 36, 37, 166, 329, 410,
 411
 İsmail, 24, 30, 50, 59, 64, 83, 84,
 106, 113, 115, 116, 118, 128, 132,
 134, 171, 179, 181, 183, 187, 192,
 210, 223, 232, 235, 236, 238, 249,
 257, 264, 265, 266, 267, 274, 278,
 291, 298, 309, 317, 333, 335, 342,
 354, 376, 381, 382, 383, 384, 407
 İsmetî, 2
 İsrâ, 119, 214, 217, 238, 261, 269,
 312, 342
 İsrâfil, 21
 İstanbul, 1, 2, 3, 4, 5, 12, 13, 166,
 188, 230, 407, 408, 409, 410, 411
 izhâr, 99, 182, 246, 266, 349, 350,
 361
 izzet, 98, 135, 156, 158, 241, 307,
 416
 Kâbe, 30, 35, 40, 166, 189, 316
 Kadîm, 89, 122, 129, 130, 148, 221,
 231, 244, 254, 275, 290
 Kâdir, 15, 75, 131, 155, 211, 393,
 433
 kâf, 28, 136, 302, 349, 389, 390, 432
 kafes, 51, 211, 361
 Kâfi, 15, 16, 87, 164
 kâfir, 65

- kafiye, 13, 50, 51, 53, 55, 56, 406, 2
 Kahhâr, 322
 Kahire, 369, 410
 kalb, 106, 135, 146, 171, 181, 183, 187, 213, 215, 222, 232, 238, 244, 245, 261, 267, 278, 298, 300, 317, 334, 340, 342, 354, 355, 375, 381, 420, 422, 426
 kalem, 249, 297, 348, 422, 426
 kâlû belâ, 22, 209, 249, 342
 kamer, 60, 165, 187, 189, 305, 311, 333, 426
 Kâmil, 3, 4, 84, 411
 Kanunî Sultan Süleyman, 1
 Karadeniz, 1
 Kâtip Çelebi, 2
 kaynak, 139, 143, 152, 197, 282
 Kayyum, 15, 16, 21, 41, 76, 77, 78, 87, 90, 413
 kebâb, 154, 416
 kebk, 404
 Kelîm, 15, 17, 244
 kenz, 23, 132, 243, 249, 274, 335
 keramet, 5, 54
 kerem, 25, 60, 92, 95, 155, 161, 167, 226, 243, 245, 277, 332, 377, 383, 385, 394, 432, 433
 Kerîm, 15, 16, 18, 90, 91, 93, 110, 111, 192, 243, 349, 410, 413, 422
 kesret, 19, 20, 37, 38, 40, 146, 148, 154, 156, 179, 189, 219, 225, 238, 241, 256, 278, 284, 290, 314, 321, 329, 336, 346, 415
 keşf, 42, 44, 117, 162, 201, 208, 215, 222, 274, 284, 300, 310, 388
 kevkeb, 161, 258
 kevn, 19, 63, 124, 186, 197, 234, 272, 284, 305, 332, 367, 431
 kevineyn, 24, 61, 64, 116, 117, 236, 260, 414
 kible, 60, 350
 Kıbrıs, 1
 Kırım, 1
 kıyâm, 34, 82, 163, 373, 400, 434
 Kıyamet, IV, 33, 60
 Kızıldeniz, 1
 kibr, 137, 256
 Kibriyâ, 15, 17, 104, 107, 137, 251, 256, 269, 288, 377, 431
 kîl ü kâl, 150, 205, 208, 229, 308
 kitâb, 22, 125, 144, 145, 151, 154, 267
 kizb, 402
 Klasik edebiyat, 2
 Koçi Bey, 2
 kudsî, 23, 27, 35, 45, 99, 139, 143, 152, 197, 282
 kul, 21, 36, 38, 45, 126, 212, 218, 238, 250, 257
 Kul Himmet, 2
 Kuran, 22, 24, 208
 kurban, 13, 30, 72, 276, 417, 424
 kuş dili, 341, 379
 kûy, 182, 362
 kûy-ı yâr, 362
 Kuyucu Murat, 1
 küntü kenz, 23, 113, 146, 223, 264, 382
 Kütahya, 3
 Lâmekânî Hüseyin, 2
 levh, 41, 63, 78, 137, 144, 148, 151, 174, 176, 177, 193, 199, 202, 206, 220, 221, 249, 251, 276, 281, 286, 303, 306, 313, 337, 341, 368, 375, 377, 379, 383, 390, 419, 422, 429
 levh-i dil, 41, 78, 137, 176, 177, 193, 199, 202, 206, 220, 221, 251, 276, 281, 286, 303, 306, 337, 341, 368, 375, 377, 379, 390, 419, 429
 levh-i mahfûz, 249, 422
 levlâk, 23, 24, 25, 26, 27, 59, 104, 115, 116, 118, 128, 217, 309, 311, 414
 leyl, 23, 59, 70, 92, 123, 188, 194, 198, 210, 298, 301, 321, 364, 430
 leyl ü nehâr, 70, 92, 123, 188, 194, 198, 210, 298, 301, 321, 364, 430
 Leylâ, 213, 227, 228, 370, 431
 likâ, 133, 138
 lisân, 119, 218, 323, 342, 347, 349, 400, 429, 434
 Lokman, 24, 30
 Lokmân, 31, 345
 lutf, 17, 18, 20, 24, 28, 35, 36, 39, 41, 45, 65, 72, 73, 74, 75, 76, 78,

- 81, 89, 90, 92, 93, 95, 96, 100, 101, 102, 104, 107, 108, 111, 113, 114, 115, 118, 122, 123, 141, 147, 148, 150, 159, 164, 183, 196, 197, 205, 216, 218, 219, 222, 248, 249, 273, 281, 287, 312, 318, 326, 349, 358, 359, 376, 380, 392, 396, 412, 413, 415, 416, 419, 420, 422, 433
- mâh, 25, 119, 120, 121, 122, 173, 188, 204, 210, 298, 301, 314, 315, 321, 333, 373, 395, 399, 433, 434
- mâh-ı nev, 204
- mâh-ı şeb-efrûz, 399, 434
- mâh-ı tâbân, 333, 373
- mahabbet, 8, 14, 41, 84, 105, 132, 155, 167, 173, 186, 196, 199, 245, 255, 275, 280, 302, 354, 383, 416, 417, 424, 426
- mahbûb, 131, 154, 165, 191, 202, 240, 280, 364, 384, 416, 425
- mahfûz, 70, 398, 412
- mahlas, 11
- Mahmud, 3, 4, 5, 7, 24, 25, 63, 71, 119, 309407, 411
- mahrem, 39, 41, 94, 100, 107, 114, 118, 162, 173, 247, 249, 289, 296, 302, 323, 330, 332, 361, 371, 381
- Mâide, 329
- makâm, 4, 67, 71, 157, 187, 200, 214, 250, 412, 422
- marifet, 38
- mâsivâ, 13, 18, 40, 41, 42, 88, 92, 94, 96, 111, 112, 122, 124, 142, 160, 193, 195, 201, 202, 230, 244, 282, 316, 382, 405, 418
- mazhar, 27, 35, 74, 81, 82, 106, 134, 146, 157, 158, 161, 176, 180, 194, 198, 217, 250, 255, 263, 265, 280, 281, 295, 297, 302, 308, 320, 338, 369, 370, 399, 418, 419, 426
- mazhar-ı nûr, 74
- mazhar-ı zât, 158
- meâl, 23, 83
- mebde, 25, 69, 148, 158
- meclis, 5, 354, 355
- Mecnûn, 227, 228
- mefhûm, 135, 278, 283, 292
- Mehmed, 2, 3, 4, 5, 6, 407, 409, 410, 411, 2, 3
- Mehmed Muhyiddin Üftâde, 4
- mekân, 3, 13, 64, 145, 171, 172, 177, 188, 198, 200, 234, 236, 246, 249, 278, 309, 314, 348, 361, 362, 399, 422, 430, 434
- Mekkî, 49
- melek, 21, 22, 28, 35, 92, 185, 256, 257, 341
- menâzil, 47, 140
- menba, 25, 60, 156
- mensur eserler, 406
- menşe, 28, 136, 148, 286
- menzil, 47, 374
- mercân, 291
- merhamet, 243, 422
- Meryem, 405
- mescid, 31, 61
- Mesîh, 29, 29, 299, 342
- Mesnevî-i Ma'neviye, 5
- Mesud Efendi, 3
- mevcûdât, 23, 106, 148, 163, 219, 238, 249, 282, 323, 400, 434
- Mevlâ, 15, 18, 19, 23, 28, 30, 37, 47, 69, 71, 83, 93, 98, 99, 100, 109, 110, 111, 112, 116, 119, 120, 122, 123, 126, 128, 141, 158, 183, 214, 238, 297, 299, 311, 323, 378, 379, 383, 384, 398, 400, 401, 402, 404, 412, 413, 415, 416, 426, 427, 431, 434
- Mevlevî, 4
- mevt, 192
- mey, 273, 300, 347, 424
- Mısır, 1
- mihmân, 211
- mihir, 13, 61, 65, 69, 107, 137, 168, 172, 185, 189, 275, 314, 315, 318, 354, 375, 376, 412, 417, 418
- mihrâb, 31, 61, 173, 350
- Mikâ'il, 21
- minber, 173
- miraç, 21, 27
- Mucîb, 15, 18, 143
- mucize, 30
- muhabbet, bkz. mâhabbet

- Muhammed, 22, 24, 27, 49, 50, 59,
 63, 64, 65, 83, 84, 106, 113, 115,
 116, 118, 119, 128, 132, 134, 137,
 146, 166, 171, 179, 181, 183, 187,
 189, 192, 205, 208, 210, 211, 217,
 223, 230, 232, 235, 236, 238, 249,
 257, 260, 261, 264, 265, 266, 267,
 274, 278, 291, 292, 293, 295, 298,
 309, 312, 316, 317, 330, 333, 335,
 342, 354, 363, 369, 374, 376, 378,
 379, 381, 382, 383, 384, 407, 410
 muharrem, 408
 Muhyî, 2
 Mu'în, 15, 17, 289
 mukaddes, 22
 murabba, 10
 Murad, 2, 70, 124, 283
 murg, 160, 179, 183, 211, 221, 230,
 253, 280, 290, 291, 313, 323, 345,
 351, 362, 421, 425
 murgân-ı kudsî, 128, 130, 329
 murg-ı cân, 253, 351, 362
 murg-ı dil, 183, 211, 290, 313
 Musa, 22, 23, 24, 29, 133, 136, 138,
 150, 152, 165, 167, 171, 174, 189,
 212, 218, 223, 244, 254, 259, 277,
 319, 321, 330, 346, 351, 360, 367,
 378, 382, 415
 mushaf, 22
 Mustafa, 3, 4, 7, 13, 14, 24, 77, 104,
 118, 135, 140, 185, 268, 317, 377,
 407, 409, 410, 411
 mutasavvif, 188, 195, 406, 2
 mübârek, 35, 120, 121, 122, 123, 414
 mülk, 22, 29, 71, 172, 177, 184, 188,
 195, 198, 215, 278, 309, 322, 348,
 358, 362, 378, 420
 mülk-i bekâ, 71, 184, 358
 mülk-i vücûd, 378
 mü'min, 36, 212, 299, 322, 378
 münevver, 20, 23, 26, 49, 51, 52, 59,
 66, 74, 97, 111, 133, 168, 173,
 175, 176, 180, 199, 204, 205, 207,
 208, 363, 388, 412
 münezzeh, 124, 283
 münîr, 16, 29, 86, 87, 413
 münkir, 37
 mürid, 46, 207
 müsemâmâ, 20, 46, 136
 müslüman, 36
 Müste'ân, 15, 17, 287
 Nâbî, 2
 Nâdirî, 2
 Nâ'îlî-i Kadîm, 2
 nakş, 134, 164, 196, 202, 236, 240,
 249, 258, 272, 279, 280, 302, 311,
 318, 321, 338, 343, 356, 392, 421,
 427
 nâlân, 42, 74, 77, 142, 178, 198, 201,
 301, 302, 417
 nâle, 128, 146, 235, 305, 313, 353,
 354, 415
 nâle-i bülbül, 353
 namâz, 14, 34, 309, 403, 427, 434
 nâme, 167, 175, 196, 313
 nâmûs, 46, 192, 343
 nâr, 22, 28, 35, 77, 90, 104, 114, 143,
 145, 146, 149, 150, 157, 167, 180,
 206, 212, 215, 216, 218, 226, 235,
 244, 266, 276, 285, 299, 302, 341,
 359, 368, 382, 397, 415, 421, 422,
 425, 426, 430
 nâr-ı firâk, 90, 104, 149, 216, 244,
 285, 368, 422, 425
 nâr-ı hasret, 397
 nâr-ı hicrân, 167
 na't, 31, 59
 nazar, 17, 29, 37, 62, 72, 73, 83, 103,
 127, 133, 138, 140, 141, 146, 154,
 168, 170, 174, 176, 177, 181, 187,
 193, 197, 201, 202, 205, 209, 218,
 220, 233, 235, 236, 239, 243, 244,
 249, 254, 259, 265, 273, 274, 281,
 283, 286, 292, 300, 304, 312, 323,
 329, 346, 349, 352, 355, 371, 376,
 382, 388, 391, 398, 417, 418, 428,
 432
 nazar-gâh, 168
 nazım, 10, 11, 53, 406, 2
 nazire, 13, 169
 Nazmî, 3
 necm, 277
 Nedîm-i Kadîm, 2
 nefes, 30, 50, 52, 59, 123, 131, 235,
 290, 414
 Nefî, 2

- nefs, 18, 29, 36, 45, 76, 93, 143, 184, 244, 282, 425
nefy, 170
nehâr, 194
Nemrut, 30
nergis, 190, 223, 353
Nergisî, 2
Neşâtî, 2
Nev'izâde Atâî, 2
ney, 246, 354, 355, 430
nihâl, 366, 402
nihân, 20, 37, 47, 63, 64, 72, 80, 88, 90, 96, 141, 203, 215, 233, 256, 272, 274, 278, 280, 281, 283, 287, 290, 342, 348, 349, 361, 421, 423, 424, 429
Nîl, 203, 308, 318
Niyâzî-i Mısırî, 2, 13, 408
nûr, 16, 17, 21, 25, 26, 27, 30, 33, 46, 72, 74, 77, 78, 81, 83, 86, 88, 89, 93, 98, 99, 103, 104, 107, 109, 110, 112, 114, 115, 116, 119, 123, 125, 127, 128, 134, 135, 137, 145, 146, 148, 149, 150, 151, 153, 154, 155, 156, 159, 162, 164, 169, 173, 178, 180, 189, 199, 208, 214, 223, 224, 229, 236, 250, 252, 253, 255, 259, 260, 263, 269, 270, 275, 283, 288, 290, 293, 296, 298, 299, 302, 308, 309, 316, 324, 334, 335, 337, 338, 345, 346, 350, 357, 360, 368, 369, 377, 386, 391, 395, 414, 415, 417, 421, 426, 428, 431
nûr-ı Ahmed, 169
nûr-ı ezel, 72
nûr-ı Hak, 33, 296
nûr-ı Hudâ, 114, 255
nûr-ı tecellî, 290, 293, 395
nûr-ı zât, 21, 46, 74, 88, 109, 127, 153, 159, 162, 173, 178, 180, 199, 214, 252, 253, 263, 270, 275, 309, 324, 338, 345, 357, 377, 386, 391, 417, 428
nutk, 214, 223
nübüvvet, 31, 61, 275
Oğlanlar Şeyhi İbrahim, 2
on sekiz bin âlem, 27
oruç, 34, 35, 230, 295, 379
Osmân, 31, 32, 61
Osman (Genç), 1
Osman Gazi, 2
Osmanlı, 1, 2, 3, 56, 69, 407, 408, 409, 411
Osmanlı Müellifleri, 3, 407
Osmanlı Türkçesi, 56
Osmanlıca, 407, 408
Ömer, 31, 61
pâdişâh, 15, 19, 42, 45, 113, 114, 242, 248, 253, 75, 301, 349, 413, 426
paşa, 69, 70
pâye, 217, 304
perr ü bâl, 125
pertev-i mihr, 72, 167, 192, 280
pervâne, 177, 183, 215, 219, 220, 270, 276, 277, 281, 300, 311, 392, 424
pervâz, 23, 66, 99, 130, 139, 142, 160, 161, 164, 177, 178, 179, 182, 188, 198, 220, 221, 244, 267, 290, 301, 329, 335, 345, 356, 357, 358, 428
Peygamber, 5, 24, 26, 27, 28, 31, 32, 33, 37, 212, 218, 220, 257, 267, 375
peyk, 113
peykân, 210
peymân, 97, 286, 425
pinhân, 94, 110, 120, 172, 197, 257, 264, 279, 312, 321, 423, 424
pîr, 46, 63, 412
Preveze, 1
Rab, 10, 13, 15, 17, 23, 24, 36, 39, 42, 72, 73, 76, 77, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 93, 100, 101, 102, 107, 108, 114, 118, 132, 133, 135, 136, 138, 141, 142, 143, 149, 150, 155, 159, 172, 176, 178, 182, 197, 201, 204, 224, 228, 229, 238, 243, 256, 271, 281, 282, 291, 293, 295, 296, 318, 327, 330, 349, 369, 371, 374, 389, 391, 404, 413, 415, 416, 417, 419, 421, 422, 423, 424, 425, 427, 428, 433
Rabbenâ, 15
Rabia Hanım, 4

- râh, 62, 71, 84, 100, 103, 117, 138, 148, 149, 162, 194, 197, 239, 252, 260, 266, 283, 296, 313, 352, 378, 380, 385, 412, 423, 430
- râh-ı Hak, 138, 162, 197, 352, 378, 430
- Rahîm, 15, 73, 74, 75, 86, 90, 91, 97, 230, 243, 254, 412, 422, 423
- Rahman, , 15, 28, 65, 67, 68, 78, 89, 90, 91, 94, 97, 136, 208, 300, 386, 103, 104, 130, 141, 153, 165, 180, 208, 219, 258, 264, 266, 272, 279, 284, 285, 298, 300, 333, 335, 341, 350, 359, 386, 413
- rahmet, 22, 24, 26, 33, 34, 35, 37, 59, 71, 110, 118, 120, 121, 140, 155, 212, 218, 220, 257, 267, 284, 295, 305, 307, 315, 324, 346, 416, 426
- rakîb, 147, 326, 345
- ramazan, 34
- râz, 119, 189, 202, 249, 253, 257, 279, 291, 306, 330, 333, 340, 344, 354, 367, 368, 398, 423, 424, 428, 429, 431
- râz-ı nihân, 253, 257, 279, 291, 306, 344, 367, 368, 398, 423, 424, 431
- receb, 372, 407
- refîk, 31, 61, 65, 81, 90, 95, 147, 194, 244, 274, 289
- remz, 136, 212, 227, 340, 341
- Resûl, 24, 25, 31, 59, 61, 62, 117, 286, 312, 371
- Resûl-i Ekrem, 59
- Resûl'ullâh, 24
- risâlet, 24, 25, 26, 69, 121, 156, 252, 390
- riyâ, 137
- rûh, 63, 64, 132, 174, 234, 299, 341, 342, 366, 396, 401, 405, , 414 421, 429, 431, 434
- rûh-efzâ, 341, 366, 429, 431
- ruh-ı cânân, 132, 396, 414
- rûh-ı kuds, 401, 405, 434
- rûh-ı pâk, 64
- ruhsâr, 223
- Rûsya, 1
- rûy, 17, 36, 70, 145, 146, 149, 174, 204, 248, 256, 415, 422
- rûy-ı siyâh, 17, 36, 149, 174, 248, 415, 422
- rûz, 33, 37, 118, 128, 150, 170, 186, 294, 296, 297, 313, 378, 426
- rûz u şeb, 170, 186, 313
- rûz-ı cezâ, 297, 426
- rûz-ı ezel, 296
- rûz-ı kıyâmet, 33, 37, 118
- rücû, 145, 299
- rükû, 337
- Sabrî, 2
- sadâret, 69, 412
- sâkî, 66, 129, 185, 191, 217, 245, 273, 333, 356, 370, 424, 430
- sâkî-i bezm-i ezel, 333
- salât, 371, 431
- Salih, 69
- sâlik, 35, 42, 44, 46, 47, 62, 71, 73, 111, 113, 146, 191, 214, 241, 255, 284, 295, 314, 330, 335, 343, 351, 357, 380, 412, 423
- saltanat, 29
- Samed, 15, 16, 110, 111, 121, 413
- saray, 33, 71, 89, 412
- sarrâf, 390
- Savm, 34, 35, 123
- Sebk-i Hindî, 6
- secde, 22, 28, 35, 160, 242, 262, 292, 371
- secde-gâh, 242
- Selim, 50, 244
- Selman, 6, 168, 169
- Semer kand, 330
- Semi, 15, 18, 239
- ser-efrâz, 66, 128
- ser-fürû, 300
- ser-gerdân, 149, 192, 359
- serv, 366
- sevdâ, 148, 204, 214, 241, 245, 294, 311, 327, 361, 366
- sevdâ-yi zülf, 148, 241, 245
- seyr, 39, 84, 149, 182, 280, 299, 308, 314, 316, 348, 366
- Seyyid Mes'ud Efendi, 5
- sırât, 107, 168, 252, 285, 313, 373, 377
- Sırr, 8, 13, 18, 19, 25, 26, 27, 28, 30, 36, 38, 42, 43, 44, 63, 84, 92, 101,

- 104, 106, 108, 110, 112, 113, 115, 116, 117, 119, 122, 128, 134, 136, 137, 140, 141, 142, 143, 144, 146, 152, 155, 157, 159, 160, 161, 166, 167, 175, 177, 178, 180, 187, 190, 193, 194, 197, 202, 204, 215, 217, 218, 221, 225, 230, 231, 241, 246, 250, 252, 255, 256, 259, 260, 262, 268, 274, 275, 280, 282, 289, 290, 293, 294, 303, 309, 311, 313, 316, 317, 320, 324, 325, 328, 329, 330, 333, 335, 337, 340, 344, 347, 349, 351, 356, 360, 362, 364, 367, 368, 369, 371, 372, 376, 378, 383, 384, 386, 391, 396, 398, 414, 415, 416, 418, 420, 423, 424, 427, 428, 429, 430, 431, 433
- sırr-ı cân, 335, 398, 428, 433
- sırr-ı gayb, 328
- sırr-ı Hak, 215, 420
- sırr-ı hakikat, 42, 44, 84, 122, 204, 274
- sırr-ı hikmet, 320
- sırr-ı Hû, 275
- sırr-ı nihân, 110, 187, 231, 255, 349, 351, 418, 423, 429, 430
- sırr-ı pinhân, 113
- sırr-ı Sübhân, 356, 386
- sırr-ı vahdet, 18, 38, 112, 143, 155, 197, 225, 230, 274, 290, 317, 325, 329, 347, 391, 429
- siyam, 34, 98
- Sicill-i Osmanî, 3, 409
- sidre, 21, 27, 114, 166, 263, 316, 364
- Sikender, 331
- Simav, 3, 5, 54
- sipâhi, 1
- sirişk, 366
- sivâ, 24, 27, 40,, 41, 73, 78, 80, 104, 116, 133, 135, 148, 155, 159, 162, 164, 174, 176, 177, 181, 183, , 214, 220, 221, 251, 272, 324, 356, 372, 375, 379, 381, 384, 414, 415, 416, 417, 420, 432
- sohbet, 265, 284, 307, 423, 425, 426
- söz, 12, 113, 149, 157, 223
- subh, 127, 182, 207, 246, 269, 371, 372, 392, 393, 431
- subh u şâm, 371, 372, 393, 431
- subh-ı visâl, 207
- sûfi, 46, 207, 347
- sultân, 10, 13, 17, 18, 24, 25, 27, 34, 38, 40, 47, 79, 80, 81, 82, 89, 93, 94, 97, 98, 101, 102, 104, 105, 108, 109, 116, 117, 244, 247297, 365, 413, 414, 422
- sûre, 208, 257, 348, 350, 351, 369, 377, 396
- sûret, 123, 132, 148, 298, 334, 367
- sûzân, 77, 90, 97, 104, 149, 150, 167, 177, 179, 180, 183, 194, 200, 206, 209, 218, 229, 255, 264, 266, 270, 271, 276, 281, 285, 291, 300, 308, 317, 319, 325, 346, 359, 368, 385, 423, 424, 425, 430
- Sübhân, 15, 17, 18, 67, 93, 105, 340, 353, 413
- sücûd, 34, 160, 163, 164, 416
- Süleyman, 24, 29, 30, 123, 230, 295, 341, 379, 410, 411
- sülûk, 161
- sünbül, 95, 223, 335
- sünnet, 22, 62, 172
- sürûr, 18, 66, 72, 92, 110, 189, 201, 218
- süvârî, 50
- şaban, 51
- şâd, 39, 64, 66, 74, 77, 100, 107, 112, 114, 122, 162, 228, 273, 280, 294, 335, 412, 426, 428
- Şâfi, 15, 16, 164
- şâh, 25, 27, 60, 184, 296, 304, 309, 315, 374
- şâm, 31, 61, 127, 182, 187, 194
- şâm u seher, 31, 61, 182, 187, 194
- şâne, 263, 293, 366
- şarâb, 277, 279, 391, 424
- şark, 39, 85, 328
- şarkı, 200
- şeb, 34, 63, 121, 231, 244, 294, 295, 296, 399, 422
- şeb ü rûz, 244, 399, 422
- şebnem, 154
- şefâat, 24
- şehîd, 162
- şehzade, 1

- şems, 23, 47, 77, 98, 110, 127, 128,
 140, 148, 156, 158, 163, 170, 173,
 175, 180, 190, 194, 224, 225, 228,
 260, 284, 305, 311, 320, 332, 334,
 351, 356, 366, 377, 418, 420, 421,
 424, 426
 Şemseddin Sami, 410
 Şemsi, 4
 Şeyh, 46
 Şeyh Edebali, 2
 Şeyhî, 3, 410
 Şeyh-i ekber, 5
 Şeyhülislam Bahâyî, 2
 Şeyhülislam Yahyâ, 2
 şeytan, 18, 35, 36, 3745, 61, 76, 93,
 391, 433
 şifa, 8, 16, 110, 140, 415
 şikâr, 177, 188, 198, 280, 362
 tabîb, 31, 142, 147, 326, 345
 tâc, 60, 331, 428
 tâlib, 41, 46, 122, 209, 241, 246, 285,
 380, 384, 419, 422, 432
 Tâlibî, 54
 Talikât, 2, 3, 5, 406
 tarikatlar, 4, 408, 410
 tasavvuf, 6, 7, 8
 tecellî, 29, 42, 88, 127, 189, 239,
 250, 330, 361, 385, 422
 tecelliyât, 5, 50, 51, 52, 54, 406, 2, 3
 tefsir, 5
 tckkc, 6, 8, 46
 telmih, 42
 terk, 30, 41, 46, 136, 192, 200, 216,
 241, 304, 361, 380, 381, 384, 419,
 431, 432
 terk-i cân, 200, 419
 tesbih, 20, 34, 121, 190, 214, 261,
 269, 342
 teşbih, 29
 teşne, 63, 180, 224, 245, 264, 270,
 281, 300, 333, 355, 358, 385, 387
 teşne-dil, 63
 tevbe, 135, 254
 tevhîd, 38, 81, 85, 213, 364
 Tevrat, 29
 Tophane, 3
 Tophane İlyas Çelebi Tekkesi, 5
 Tophaneli Kâtip Çelebi, 3
 Trablusgarb, 1
 Tübâ, 185, 364
 Tunus, 1
 Tûr, 29, 133, 138, 152, 165, 167,
 171, 174, 189, 212, 223, 244, 254,
 259, 277, 319, 320, 321, 330, 346,
 351, 360, 367, 382, 420
 Tûr-ı dil, 259
 Tûr-ı Sînâ, 165
 tûtiyâ, 87, 135
 tuyuğ, 10
 türâb, 145
 Türk, 1, 2, 5, 6, 7, 12, 407, 408, 409,
 411, 2
 Türk Dili, 5, 6, 407, 408
 Türk edebiyatı, 2, 7, 2
 Türk Edebiyatı Tarihi, 407, 409
 Türkçe, 5, 6, 12, 13, 38, 54, 406,
 407, 408, 2
 Türkî, 410
 uçmak, 351
 uhrâ, 141
 ukbâ, 52, 53, 335, 384, 388
 Ulema, 1
 ulûm, 250
 ummân, 110, 117, 156, 179, 301,
 365, 430
 uşşâk, 9, 64, 112, 128, 129, 130, 138,
 144, 145, 150, 151, 153, 154, 177,
 183, 216, 218, 226, 233, 246, 257,
 279, 290, 300, 310, 329, 334, 335,
 , 342359, 415, 416, , 418, 420
 Üftâde, 4
 ümit, 123, 295, 307, 314, 315, 324
 Ümmet, 36, 37
 Üsküdar, 4, 406, 408, 2, 3
 üslûp, 6, 65
 vâdi, 63, 209, 256, 300, 423
 vahdet, 19, 20, 37, 38, 83, 99, 100,
 112, 132, 142, 156, 162, 170, 180,
 189, 190, 196, 200, 202, 205, 215,
 217, 220, 225, 232, 233, 238, 241,
 245, 247, 256, 268, 284, 291, 295,
 308, 315, 323, 332, 336, 342, 351,
 375, 384, 420, 421, 422, 428, 432
 vahdet gülü, 38
 vahdet sırrı, 200, 291
 vahdet şarâbı, 241, 384

- Vâhid, 202, 210, 218, 259, 301, 321
vahy, 23
vakf, 50, 51
vakt, 246
varlık, 26, 46, 78, 93, 356
vasf, 97, 137, 170, 240, 273, 278, 312, 348, 427
Vasîf, 6
vâsil, 81, 200, 222, 240, 246, 253, 290, 333, 383, 419
vâsita, 43, 60, 73, 83, 87, 139, 171, 288, 415
vasl, 8, 88, 123, 139, 140, 141, 143, 144, 163, 169, 180, 182, 193, 201, 203, 209, 217, 227, 249, 266, 276, 282, 288, 294, 302, 308, 315, 323, 343, 359, 365, 372, 393, 415, 424, 426, 433
vasl-ı yâr, 299, 426
vatan, 46, 85, 235
Vecdî, 2
vech, 22, 42, 44, 91, 92, 125, 146, 154, 164, 168, 172, 174, 175, 176, 181, 183, 189, 194, 198, 211, 254, 264, 272, 274, 279, 285, 286, 288, 291, 300, 303, 318, 322, 327, 329, 340, 341, 350, 352, 353, 356, 375, 415, 424, 427
Vedûd, 15, 16, 155, 161, 163, 164, 337
vefâ, 126, 216, 316, 400, 427
Veysî, 2
vezâret, 69
vezin, 6, 11, 12, 406
visâl, 25, 27, 97, 102, 118, 152, 156, 161, 192, 216, 224, 228, 236, 248, 273, 285, 292, 309, 317, 325, 343, 359, 392, 416, 420, 421, 425, 42
Viyana, 1
vuslat, 14, 27, 39, 40, 60, 79, 121, 129, 131, 155, 156, 158, 210, 299, 330, 404, 416, 419, 426
vuslat-ı cânân, 299, 426
vücûd, 21, 23, 43, 63, 76, 78, 88, 90, 96, 103, 133, 138, 140, 143, 148, 154, 155, 160, 163, 164, 166, 171, 180, 193, 200, 202, 238, 241, 249, 250, 269, 282, 283, 287, 290, 298, 301, 320, 321, 322, 323, 336, 340, 353, 358, 359, 360, 361, 366, 402, 416, 429, 434
Yâ hû, 8, 29, 105, 106, 107, 173, 280, 348, 356, 365, 413
Yâ İlâhî, 204, 287, 359, 419, 425, 430
Yâ Rab, 18, 96, 134, 166
yâ Rabbenâ, 18, 38, 40, 92, 96, 112, 113, 137, 147, 181, 193, 413, 414, 415, 417, 418
yâd, 35, 42, 44, 124, 128, 129, 131, 162, 198, 204, 227, 295, 304, 366, 414, 421
Yakup, 24, 30
yâr, 31, 41, 42, 44, 61, 84, 85, 94, 123, 129, 131, 177, 179, 185, 189, 191, 194, 197, 203, 207, 215, 222, 225, 239, 259, 269, 312, 317, 322, 329, 338, 367, 380, 417, 418, 427
yâr-ı gâr, 31, 61, 338
Yaradan, 15, 19, 258, 288
yaratılış, 24, 28
Yâsîn, 375, 401
Yavuz Sultan Selim, 1
yed-i beyzâ, 213
yed-i kudret, 396, 433
yektâ, 299
yemin, 135, 207
yeniçeri, 1, 2
yevm, 131, 207, 314
Yezdân, 15, 19, 241, 288
yoldaş, 31, 61
Yunus Emre, 6, 13, 14, 406, 410, 2, 3
Yûsuf, 24, 30, 52, 55, 399
zafer, 31, 61, 355
zâğ, 241
zâhid, 142, 204, 257, 258, 268, 279, 284, 299, 300, 304, 351, 360, 367
zâhir, 18, 31, 32, 44, 45, 47, 61, 72, 73, 88, 94, 96, 105, 106, 109, 111, 120, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 144, 145, 146, 151, 152, 153, 154, 156, 161, 163, 164, 173, 175, 189, 193, 202, 221, 228, 236, 249, 253, 272, 274, 278, 281, 285, 287, 290, 291, 297, 309, 348, 351, 367, 369, 371, 386, 392, 420, 421

- zâkir, 38, 175, 196, 214
 zalim, 151, 187, 206, 289, 304, 306,
 315, 319, 324
 zaman, 19, 21, 24, 40, 42, 45, 166,
 217, 237, 240, 245, 277, 284, 305,
 342, 373
 zât, 25, 27, 38, 80, 87, 88, 91, 97,
 105, 112, 118, 127, 133, 135, 136,
 138, 139, 140, 150, 152, 155, 158,
 165, 176, 189, 192, 232, 255, 274,
 312, 317, 322, 325, 331, 338, 348,
 416, 427, 428, 429
 zât-ı pâk, 25, 27, 38, 88, 97, 105,
 112, 118, 152, 155, 158, 176, 192,
 232, 255, 317, 325, 331, 338, 427,
 428
 zebân, 362
 zebûn, 244, 282, 425
 zelîl, 233, 272, 392
 zemin, 159, 198, 344, 368
 zenb, 34, 73, 82, 83, 112, 117, 171,
 245, 284, 337, 346, 373, 425, 431
 zenb-i vücûd, 34, 82, 83, 112, 117,
 245, 284, 337, 373, 425, 431
 zerre, 18, 32, 62, 85, 86, 113, 137,
 148, 163, 181, 189, 197, 203, 204,
 209, 239, 253, 284, 334, 414
 zevâl, 236, 297
 zevk, 36, 62, 97, 100, 113, 137, 146,
 155, 156, 173, 191, 243, 254, 262,
 , 276287, 289, 302, 335, 354
 zevk-i vasl, 155, 254, 287
 zeyn, 31, 61, 353
 zîll, 216, 303
 zikr, 175, 196, 261, 269, 304, 316,
 321, 393, 427
 zikr-i Hak, 261, 269
 zindân, 365
 ziyâ, 311
 zuhûr, 322, 353, 430
 zulmânî, 159, 369, 431
 zulmet, 137, 139
 zühhd, 47, 84, 355, 380, 405
 zülâl, 133, 224
 zülf, 29, 149, 170, 181, 190, 223,
 227, 228, 263, 277, 297, 303, 313,
 331, 334, 342, 366, 415, 417, 418,
 426
 zümer, 289, 295, 305, 307, 315, 324
 zümre, 201, 221, 319

ÖZET

Fenâyi Cennet Mehmed Efendi, 17. yüzyılda Üsküdar'daki Celveti Dergâhı'nda Aziz Mahmud Hüdâyî tarafından yetiştirilmiş ve aynı dergâhta şeyhlik yapmış mutasavvıf bir şairdir. Ayet ve hadislerden yaptığı alıntılar ve divânındaki Farsça iki şiir, şairin Arapça ve Farsça'yı iyi derecede bildiğini göstermektedir. H. 1075/ M. 1664'te vefat eden Fenâyî'nin şiirlerini topladığı divânından başka Tecelliyât, Talikât, Bihiştîyâ fi'l- Ma'ârif al- İlâhiyâ adlı eserleri vardır.

Bu tezde Fenâyî'nin divânı mevcut yedi nüshası dikkate alınarak tenkitli metin halinde hazırlanmış, divân dinî-tasavvufî açıdan incelenmiştir.

Şiirlerinde *Fenâyî* mahlasını kullanan şair, Yunus Emre'nin tesiriyle yetişmiştir. Bu durum şiirlerinin muhtevâsından ve şiirlerinde kullandığı rediflerin Yunus Emre'yle ortak olmasından anlaşılmaktadır.

Fenâyî şiirlerinde anlaşılır bir dil kullanmıştır. Eski Anadolu Türkçesi'ne ait "işbu, kada, kanı, ur-" kelimelerine ve "-avuz/-evüz, -dukda/-dükde, -gıl/-gil, -gur/-gür, -madın/-medin, -sar/-ser, -uban/ -üben," eklerine şiirlerinde yer vermiştir. Aruz ölçüsüne uydurmak için Türkçe kelimeleri "n'ider, n'eyler" Arapça kelimeleri "Hızır" şeklinde kullanmıştır.

Divân nazım şekilleri, ölçü ve kafiye bakımından incelendiğinde birkaç şiir dışında Fenâyî'nin başarılı bir şair olduğu görülmektedir.

Divânın muhtevâsı dinî-tasavvufî açıdan tahlil edilmiştir. Bu incelemede Fenâyî'nin Dinî- Tasavvufî Divân Edebiyatı'na ait mefhumları yerinde ve anlamlarına uygun olarak kullandığı görülmektedir. Fenâyî, ayet ve hadisleri ya aynen ya kısmen ya da mealen şiirlerinde işleyen bir şairdir. Ayet ve hadislerden yapılan alıntıların şiir içerisinde buldukları yer dikkate alındığında anlamlarına uygun olarak yerleştirildikleri görülmektedir.

Hazırlanmış olduğumuz Fenâyî Cennet Mehmed Efendi ve Divânı adlı bu tez, Fenâyî'nin şahsiyeti ve eseri ile Türk edebiyatına katkıda bulunan bir şair olduğunu ortaya koymaktadır.

SUMMARY

Fenâyî Cennet Mehmed Efendi was grown up by Aziz Mahmud Hüdâyî in 17th century in Celveti Dervish Convent in Üsküdar. He was a sufi poet and became a sheikh at Celveti Dervish Convent. His extracts from the verse of Koran and Hadith and his two poems in Persian language shows that he knows Arabish and Persian language very well. Fenâyî died in H 1075/ M 1664. In addition to his poem extract (Divân) he has written Tecelliyât, Talikât, Bihiştîyâ fi'l- Ma'ârif al-Îlâhiyâ.

In this thesis Fenâyî's Divân is examined from Religios- mystic point of view in the light of his present seven copy and a critical text has prepared.

In his poem he used "Fenâyî" as his name. He was grown up with the effect of Yunus Emre. We see this effect in his rhymes in his poems. They both used similar rhymes in his poems.

Fenâyî used an understandable language in his poems. He used additions like "-avuz/-evüz, -dukda/-dükde, -gıl/-gil, -gur/-gür, -madın/-medin, -sar/-ser, -uban/ -üben," and words in old Turkish like "işbu, kanda, kanı, ur-" in his poems. To apply to prosody written according to the rules of classical Ottoman poetry (aruz) he used Turkish words "n'ider, n'eyler." He used Arabish words like "Hızır."

When his collection verse types are examined in the light of measure and rhyme it is seen that except one or two of his poems he is a successful poet.

The collection is examined through religious- mystic point. As a result of this examination it is seen that Fenâyî has used the religious- mystic concepts in the right place and with its true meanings. Fenâyî is a poet who used the verse of Koran and Hadiths exactly or partly with its meanings in poems. When it is looked for the places of the meanings of the verse of Koran and Hadith it is seen that they are just used in the right place with its meaning kept in the poems.

The thesis about Fenâyî Cennet Mehmed Efendi and his Divân brings to light Fenâyî's character, works and his contribution to the Turkish literature.